EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 4.6.2025
SWD(2025) 224 final

DELOVNI DOKUMENT SLUŽB KOMISIJE

Poročilo o državi 2025 – Slovenija

Spremni dokument

k Priporočilu za PRIPOROČILO SVETA

o ekonomski, socialni, strukturni in proračunski politiki ter politiki zaposlovanja Slovenije

{COM(2025) 224 final}

European Commission

Slovenia

2025 Country Report

GOSPODARSKA GIBANJA IN KLJUČNI IZZIVI POLITIKE

Rast naj bi se kljub oviram nadaljevala

Od pandemije je slovensko gospodarstvo ostalo odporno in rast se je ohranila. Kljub šoku zaradi cen energije in velikim poplavam leta 2023 je BDP Slovenije zdaj za več kot 10 % višji kot leta 2019. Leta 2024 se je BDP Slovenije povečal za 1,6 %, predvsem zaradi domačega povpraševanja. Za slovensko gospodarstvo je značilen raznolik storitveni in industrijski sektor s poudarkom na izvozu. Slovenija je uspela ohraniti in povečati svoj izvozni tržni delež, kar kaže na dober konkurenčni položaj. Gospodarsko rast države spodbuja raznolika industrija, vključno z avtomobilsko, farmacevtsko in elektronsko industrijo.

Slovensko gospodarstvo ostaja trdno na poti konvergence s preostalo EU. Produktivnost dela dohiteva povprečje EU, čeprav ostaja približno 15 % pod njim. V prihodnje naj bi se BDP povečal za 2 % v letu 2025 in za 2,4 % v letu 2026, in sicer zaradi stalnega močnega domačega povpraševanja. Vendar so gospodarski obeti še vedno zelo negotovi zaradi morebitnih ameriških carin in visoke stopnje integracije Slovenije v globalno vrednostno verigo. Čeprav je bilo glede na statistične podatke o zunanji trgovini leta 2024 v ZDA izvoženih 1,5 % slovenskega blaga ([1]), obstaja tudi znatna posredna izpostavljenost zaradi učinka carin na izvoz v druge države.

Trg dela je močan, vendar se pomanjkanje delavcev povečuje. Zaposlenost se je v letu 2024 zmerno povišala, brezposelnost pa je ostala na splošno nespremenjena na zelo nizki ravni, in sicer 3,7 %. Delež delovno sposobnih ljudi, ki delajo ali iščejo zaposlitev, je dosegel zelo visoko raven v skoraj vseh starostnih skupinah. Hkrati se prebivalstvo Slovenije stara, omejena razpoložljivost delavcev pa bo verjetno postala strukturna značilnost gospodarstva (glej oddelek 4). Stopnja brezposelnosti naj bi v prihodnjih letih ostala nizka, k rasti zaposlovanja pa prispevajo predvsem tuji delavci. Stopnja prostih delovnih mest ostaja visoka, pri čemer podjetja menijo, da je razpoložljivost delavcev eden od glavnih izzivov, zlasti na področju gradbeništva in storitev.

Finančni položaj gospodinjstev in podjetij je razmeroma močan. Delež dolga podjetij v BDP znaša približno 35 %, kar je najnižja vrednost v več kot dveh desetletjih. Rast posojil podjetjem je leta 2023 postala negativna in je bila med najnižjimi v EU. Dobički, tj. bruto poslovni presežek, podjetij so močni, pri čemer nekateri dokazi kažejo na najvišjo vrednost leta 2023, temu pa je leta 2024 sledilo majhno znižanje. Zadolženost gospodinjstev je nizka in se je še naprej zniževala zaradi pasivnega zniževanja stopenj zadolženosti. Delež zadolženosti gospodinjstev v BDP je leta 2023 dosegel 24 %. Bančni sektor je še vedno dobro kapitaliziran in njegova dobičkonosnost je blizu povprečja EU. Delež nedonosnih posojil, ki znaša 1,6 % (3. četrtletje 2024), je prav tako blizu povprečja EU.

Javne finance so se dodatno izboljšale

Primanjkljaj sektorja država se je še naprej zmanjševal in leta 2024 dosegel 0,9 % BDP, k čemur so prispevala zmerna

([1]) Zaradi trgovine s farmacevtskimi izdelki s Švico bi lahko bil delež trgovine z ZDA trenutno podcenjen in obstajajo velike razlike med statističnimi podatki o zunanji trgovini in plačilni bilanci.

povišanja davkov. Za obdobje 2024–2028 so bili uvedeni ukrepi, ki povečujejo prihodke, da bi se financirala obnova po poplavah leta 2023. Ti ukrepi so vključevali višjo stopnjo davka od dohodkov pravnih oseb in nov davek na bilančno vsoto bank in hranilnic. Dividende podjetij v državni lasti so se izrazito povečale. Močan trg dela in visoka dobičkonosnost podjetij sta dodatno podpirala prihodke od dohodnine in davka od dohodkov pravnih oseb. Primanjkljaj sektorja država naj bi se v letu 2025 povečal na 1,3 % BDP, in sicer predvsem zaradi prve faze plačne reforme v javnem sektorju v obdobju 2025–2028 ter nižjih dohodkov od lastnine. Če ne bodo sprejeti nobeni novi ukrepi, naj bi se primanjkljaj sektorja država v letu 2026 povečal na 1,5 % BDP. Bruto javni dolg je konec leta 2024 znašal 67,0 % BDP in naj bi se v letu 2025 zmanjšal na 65,5 % BDP, v letu 2026 pa na 63,8 % BDP.

Slovenija se je zavezala nadaljnji konsolidaciji javnih financ, in sicer tako, da bo v obdobju 2025–2028 ohranila rast očiščenih odhodkov pod stopno rasti, ki jo je priporočil Svet. Leta 2024 so se očiščeni odhodki ([2]) v Sloveniji povečali za 4,5 % (glej Prilogo 1). To povečanje je predvsem posledica višjih socialnih prejemkov in nadomestil, sredstev za zaposlene in vmesne potrošnje. Obseg diskrecijskih ukrepov na strani prihodkov je znašal 1,0 % BDP. Letni učinek teh ukrepov na povečanje prihodkov se odšteje od očiščenih odhodkov. Podobno se od očiščenih odhodkov odšteje tudi učinek enkratnih ukrepov za obnovo po poplavah. Za leto 2025 Komisija napoveduje, da se bodo očiščeni odhodki povečali za 4,6 %, kar je pod najvišjo stopnjo rasti, ki jo je priporočil Svet ([3]). Skupna stopnja rasti očiščenih odhodkov v letih 2024 in 2025 skupaj naj bi znašala 9,3 %, kar je pod najvišjo stopnjo, ki jo je priporočil Svet.

Zaradi močnega povpraševanja na trgu stanovanjskih nepremičnin se povišujejo cene. Realno so se cene stanovanjskih nepremičnin v letu 2024 povišale za 5,1 %, potem ko so se v letu 2023 nekoliko znižale, tj. za 0,2 %. Od leta 2015 so cene stanovanjskih nepremičnin rasle hitreje od dohodka gospodinjstev, in sicer za približno 15 odstotnih točk, vendar naj bi bile le nekoliko previsoko ovrednotene ([4]). Razmerje med najemnino in dohodkom je od leta 2015 ostalo razmeroma stabilno. Vendar ponudba novih stanovanjskih nepremičnin zaostaja za povpraševanjem, kar dodatno pritiska na cene. Število transakcij se je leta 2024 zmanjšalo za 21 %, pri čemer se je število transakcij z novimi stanovanjskimi nepremičninami zmanjšalo za 50 %. Na splošno je Evropski odbor za sistemska tveganja ocenil, da trg stanovanjskih nepremičnin ne predstavlja visokega tveganja za finančno stabilnost ([5]).

Ohranjanje konkurenčnosti ostaja ključni izziv

Slovenija ostaja konkurenčna in lahko poveča svoj izvozni tržni delež. Stroškovna konkurenčnost je v zadnjih letih pod pritiskom ([6]), vendar vidiki nestroškovne konkurenčnosti (npr. kakovost, storitve) v nekaterih sektorjih še naprej zagotavljajo prednost. Analiza Banke Slovenije ([7]) kaže, da

([2]) Očiščeni odhodki so v členu 2(2) Uredbe (EU) 2024/1263 opredeljeni kot javnofinančni odhodki brez (i) odhodkov za obresti, (ii) diskrecijskih ukrepov na strani prihodkov, (iii) odhodkov za programe Unije, ki so v celoti izravnani s prihodki iz skladov Unije, (iv) nacionalnih odhodkov za sofinanciranje programov, ki jih financira Unija, (v) cikličnih elementov odhodkov za denarna nadomestila za brezposelnost ter (vi) enkratnih in drugih začasnih ukrepov.

([3]) Priporočilo Sveta z dne 21. januarja 2025 o potrditvi nacionalnega srednjeročnega fiskalno-strukturnega načrta Slovenije (UL C, C/2025/640, 10.2.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/640/oj).

([4]) Poročilo o mehanizmu opozarjanja za leto 2025.

([5]) Evropski odbor za sistemska tveganja (2024), Follow-up report on vulnerabilities in the residential real estate sectors of the EEA countries (Poročilo o spremljanju ranljivosti v sektorjih stanovanjskih nepremičnin v državah EGP), februar 2024.

([6]) V letu 2023 se je realni efektivni devizni tečaj povišal za skoraj 3 %, vendar naj bi se v letu 2024 ponovno znižal. Stroški dela na enoto so se v letu 2023 povišali za več kot 8 %, v letu 2024 pa se je tudi ta kazalnik zaradi nižje inflacije izboljšal.

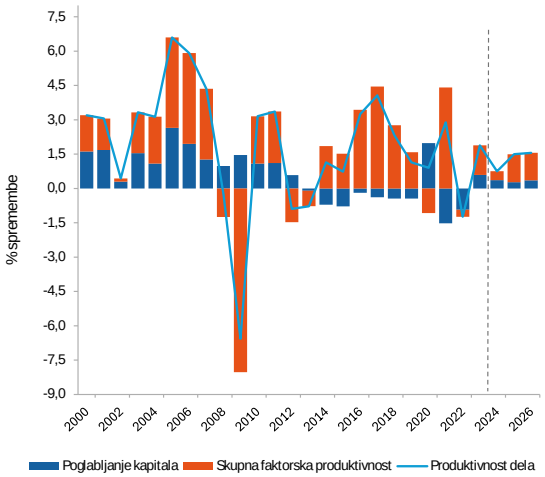
([7]) Pregled makroekonomskih gibanj z napovedmi, december 2024.

povišanje stroškov dela na enoto za 1 % v povprečnem slovenskem podjetju iz predelovalnega sektorja zmanjša izvoz za 0,2 %. Stroškovna občutljivost izvoza je nekoliko pod povprečjem tudi pri proizvodnji farmacevtskih izdelkov, ki je največji predelovalni sektor. Delež izvoza srednje- in visokotehnoloških izdelkov je nad povprečjem EU in se od leta 2017 stalno povečuje. Storitvena bilanca ostaja pozitivna, kar je posledica dobrih rezultatov na področju prevoznih in turističnih storitev.

Nizke zasebne naložbe so dolgoletno vprašanje in ključni izziv za konkurenčnost

Poslovne naložbe v Sloveniji so pod povprečjem EU. Naložbe kot delež BDP so bile v obdobju 2013–2023 v povprečju za 1,8 odstotne točke nižje od povprečja EU. 1,3 odstotne točke je mogoče pripisati nižjim poslovnim naložbam. Zato je potencialna rast Slovenije močno odvisna od rasti skupne faktorske produktivnosti, medtem ko ima poglabljanje kapitala (tj. večje naložbe kapitala na delavca) omejeno ali celo negativno vlogo. Razmeroma nizka raven naložb v kombinaciji z zmanjševanjem delovne sile (zaradi staranja prebivalstva) bo dolgoročno znatno obremenila gospodarski potencial Slovenije.

Graf 1.1: **Prispevek k rasti produktivnosti dela**

(1) Rast na podlagi realnega BDP na opravljeno delovno uro.
(2) Črtkana črta označuje začetek napovedanih vrednosti.
Vir: Evropska komisija (jesenska gospodarska napoved 2024).

Podjetja vlagajo v stroje in opremo, veliko manj pa v neopredmetena sredstva. Naložbe v raziskave in razvoj so nad povprečjem EU, vendar ne dosegajo nacionalnega cilja (dodatno analizirano v oddelku 2).

Zdi se, da so pomanjkanje kvalificiranih delavcev, stroški energije in negotovost glede prihodnosti glavne dolgoročne ovire za naložbe v Sloveniji([8]). Še posebej veliko je povpraševanje po spretnostih na področju IKT in zelenih spretnostih (glej Prilogo 10). V zadnjem četrtletju leta 2024 je skupna stopnja prostih delovnih mest v Sloveniji znašala 2 %, v gradbeništvu ter nastanitvenih in gostinskih storitvah pa 4 %. Slovenija je ena od držav z največjimi neravnovesji na trgu dela v EU, saj hkrati obstajajo hudo pomanjkanje in suficitarni poklici. Zdi se, da je pretok delavcev iz manj produktivnih v produktivnejše industrije majhen.

Regulativne ovire v nekaterih sektorjih so še vedno večje kot v preostalem delu EU. Regulativna restriktivnost je višja od povprečja EU za poklice, kot so odvetniki, nepremičninski

([8]) Raziskava Evropske investicijske banke o naložbah (EIBIS) za leto 2023.

posredniki, gradbeni inženirji in arhitekti. Zlasti poklic odvetnika je bolj reguliran kot v drugih gospodarstvih, razdrobljen sistem, ki ureja gradbene inženirje, pa bi lahko oviral prosti pretok strokovnjakov in njihovih storitev.

Visoki stroški energije in tehnološke spremembe negativno vplivajo na nekatere industrije. Leta 2023 se je proizvodnja zmanjšala za 20 % v kemični industriji, za 18,5 % v papirni industriji in za 8,4 % v kovinski industriji, leta 2024 pa je nekoliko okrevala. Cene električne energije so se povišale in so zaradi medsebojne povezanosti slovenskega trga električne energije s trgi sosednjih držav pod znatnim vplivom nestanovitnih cen fosilnih goriv. Stopnja nameščanja zmogljivosti proizvodnje iz obnovljivih virov je počasna, zlasti za vetrne generatorje (glej oddelek 3 in Prilogo 8). Poleg tega se slovenska avtomobilska industrija ob trenutnem prehodu na električna vozila sooča z izzivi, da bi ostala konkurenčna. Na ta sektor negativno vpliva šibko povpraševanje na izvoznih trgih (glej Prilogo 7).

Kakovost javnih financ je možno še povečati

Gospodarstvo se sooča z velikimi pritiski v zvezi s porabo, zaradi katerih bi bilo morda potrebno izboljšati kakovost javnofinančnih odhodkov. Stroški v zvezi s staranjem prebivalstva, odhodki za obrambo in naložbe za odpravo vrzeli v konkurenčnosti bodo obremenili javne finance. Slovenija razvija nov okvir za zeleno proračunsko načrtovanje, ki naj bi izboljšal kakovost javnih financ in prispeval k zelenemu prehodu ([9]). Učinkovitejše javno naročanje lahko ustvari prihranke in pomaga preusmeriti sredstva na področja, ki so bolj potrebna pomoči. Z izvajanjem pregledov porabe za izboljšanje kakovosti javnih financ se lahko izpolnijo druge potrebe po porabi, med drugim tudi za večje reforme (npr. zdravstva).

Kljub visoki stopnji javnih naložb obstajajo možnosti za izboljšanje njihovega upravljanja v Sloveniji, zlasti v zgodnjih fazah načrtovanja in izbire. Dolgoročno strateško načrtovanje javnih naložb se izvaja večinoma na ravni resornih ministrstev, in sicer z omejenim usklajevanjem med sektorji in omejeno udeležbo Ministrstva za finance ([10]). Čeprav je vzpostavljena standardizirana metodologija za ocenjevanje projektov, se redko uporablja pred dodelitvijo proračunskih sredstev, kar lahko povzroči zamude in znatno povišanje stroškov med izvrševanjem. Poleg tega ni sistematičnega zunanjega zagotavljanja kakovosti za ocenjevanje večjih projektov. To prispeva k povišanju stroškov med izvrševanjem. V nacionalnem razvojnem programu so prikazani odhodki po projektih v štiriletnem obdobju. To povečuje preglednost, zgornje meje kapitalskih odhodkov pa so določene za dve leti vnaprej. Vendar ni standardne metodologije za ocenjevanje stroškov vzdrževanja. Naknadni pregledi projektov se izvajajo priložnostno, registri sredstev pa se morajo posodabljati za celoten sektor država ([11]).

Slovenija se sooča s srednje visokimi tveganji za vzdržnost javnih financ v srednje- in dolgoročnem obdobju. Dolg naj bi se nekoliko zmanjšal, nato pa naj bi se v srednjeročnem obdobju spet povečal in leta 2035 dosegel približno 68 % BDP. Srednje visoka tveganja v dolgoročnem obdobju izhajajo iz napovedanega povišanja stroškov v zvezi s staranjem prebivalstva ter neugodnih

([9]) Ministrstvo za finance, 2023, https://www.gov.si/assets/ministrstva/MF/Proracun-direktorat/Drzavni-proracun/NRP/Metodologija-za-zeleno-proracunsko-nacrtovanje.pdf.

([10]) Belu Manescu, C. (2024), The planning of public investments in EU Member States: long-term strategy, selection and budgeting issues (Načrtovanje javnih naložb v državah članicah EU: dolgoročna strategija, izbira in vprašanja priprave proračuna), dokument DG ECFIN za razpravo št. 213.

([11]) Republic of Slovenia: Technical Assistance Report-Public Investment Management Assessment (Republika Slovenija: poročilo o tehnični pomoči – ocena upravljanja javnih naložb), oktober 2024, https://www.imf.org/en/Publications/technical-assistance-reports/Issues/2024/10/04/Republic-of-Slovenia-Technical-Assistance-Report-Public-Investment-Management-Assessment-555893.

Okvir 1:

Cilji ZN glede trajnostnega razvoja

Slovenija napreduje pri vseh ciljih trajnostnega razvoja v zvezi s konkurenčnostjo in produktivnostjo (cilja trajnostnega razvoja 8 in 9), čeprav so še vedno možnosti za izboljšave. Napredek je dosegla zlasti na področju raziskav in razvoja ter inovacij (cilj trajnostnega razvoja 9). Bruto domači odhodki za raziskave in razvoj so se povečali z 1,96 % BDP v letu 2018 na 2,13 % v letu 2023, vendar ostajajo pod povprečjem EU, ki znaša 2,22 %. Področje, ki mu je treba nameniti pozornost, je nizek delež avtobusov in vlakov v potniškem prevozu (13,9 % v letu 2022, medtem ko povprečje EU znaša 16,6 %).

- **Slovenija dosega dobre rezultate pri kazalnikih, ki merijo zaposlenost (cilj trajnostnega razvoja 8).** Pod povprečjem EU je zlasti delež mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljajo (7,6 % v letu 2024; povprečje EU: 11,0 %). Kakovost izobraževanja (cilj trajnostnega razvoja 4) je sicer nad povprečjem EU, vendar obstajajo znaki, da se Slovenija oddaljuje od nekaterih ciljnih vrednosti za kakovostno izobraževanje, zlasti zaradi nedavnih negativnih trendov na področju temeljnih spretnosti, vključno z digitalnimi.
- Slovenija dosega dobre rezultate pri revščini in osnovnih potrebah (cilj trajnostnega razvoja 1), saj je **delež oseb s tveganjem revščine ali socialne izključenosti nizek** (14,4 % v letu 2024) v primerjavi s povprečjem EU (21 % v letu 2024). Vendar se delež oseb s tem tveganjem od leta 2021 povišuje (glej Prilogo 11).
- Slovenija dosega dobre rezultate pri cilju trajnostnega razvoja 13, saj je zmanjšala svoje neto emisije toplogrednih plinov z 8,9 tone na osebo v letu 2018 na 7,3 tone v letu 2022. Kljub temu **se oddaljuje od ciljnih vrednosti za odgovorno porabo in proizvodnjo (cilj trajnostnega razvoja 12)**, zlasti glede nastajanja odpadkov na prebivalca, pri čemer je povprečni materialni odtis znatno nad povprečjem EU (glej Prilogo 7).
- **Uspešnost Slovenije je pod povprečjem EU pri sedmih od 17 kazalnikov.** Ti se nanašajo na: (i) okoljsko stabilnost (cilji trajnostnega razvoja 2, 9, 12, 13); (ii) zdravje in dobro počutje, zlasti v zvezi z dostopom do zdravstvenega varstva (cilj trajnostnega razvoja 3); (iii) enakost spolov (cilj trajnostnega razvoja 5), čeprav so bile dosežene izboljšave, ter (iv) makroekonomsko stabilnost na področju miru, pravičnosti in močnih institucij (cilj trajnostnega razvoja 16) (glej Prilogo 15).

začetnih ravni primanjkljaja in dolga. Odhodki za pokojnine predstavljajo približno dve tretjini naraščajočih stroškov v zvezi s staranjem prebivalstva, odhodki za zdravstveno varstvo in dolgotrajno oskrbo pa približno tretjino (glej Prilogo 1 in poročilo o spremljanju vzdržnosti dolga za leto 2024) ([12]) ([13]).

([12]) Poročilo o spremljanju vzdržnosti dolga za leto 2024.

([13]) Te projekcije ne upoštevajo nedavno dogovorjene pokojninske reforme, ki naj bi že v srednjeročnem obdobju začela vplivati na odhodke v zvezi s staranjem prebivalstva.

Okvir 2:

Ovire za zasebne in javne naložbe

Zasebne naložbe v Sloveniji ostajajo nekoliko nizke, medtem ko so javne naložbe precej visoke. K tej razliki bi lahko prispevalo več ovir:

- **pomanjkanje delavcev in spretnosti.** Velik delež podjetij poroča o nizki razpoložljivosti delavcev kot glavni oviri za dolgoročne naložbe;
- **negotovost glede prihodnosti.** Slovenija je kot majhno in odprto gospodarstvo zelo odvisna od trendov na izvoznih trgih;
- **stroški energije.** Visoki stroški energije ovirajo naložbe in zmanjšujejo konkurenčnost izvoza.

Slovenija se pri učinkovitem upravljanju javnih naložb sooča z več ovirami:

- **dolgoročno strateško načrtovanje javnih naložb.** Usklajevanje med ministrstvi in sodelovanje Ministrstva za finance je omejeno ([14]).
- **izbira naložb.** Dejstvo, da se standardna metodologija za ocenjevanje projektov redko uporablja pred dodelitvijo proračunskih sredstev, in pomanjkanje sistematičnega zunanjega zagotavljanja kakovosti lahko privedeta do povišanja stroškov v fazi izvrševanja.

Izvajanje slovenskega načrta za okrevanje in odpornost se sooča z izzivi. Naložbe so zelo skoncentrirane proti koncu obdobja izvajanja, kar lahko povzroči znatne izzive glede zmogljivosti na različnih ravneh, zato jim je treba nameniti posebno pozornost. Slovenija je trenutno izpolnila 32 % mejnikov in ciljev iz svojega načrta za okrevanje in odpornost.

Še vedno je pomembno pospešiti izvajanje programov kohezijske politike. Vmesni pregled ponuja priložnosti za pospešitev napredka in boljše obravnavanje strateških prednostnih nalog EU, povezanih s konkurenčnostjo, obrambo, stanovanji, odpornostjo v zvezi z vodo in energijskim prehodom.

Slovenija je izrazila zanimanje za uporabo platforme za strateške tehnologije za Evropo v okviru kohezijske politike, lahko pa tudi še naprej podpira razvoj ali proizvodnjo kritičnih tehnologij na področju digitalnih, globokotehnoloških, čistih in z viri gospodarnih tehnologij ter biotehnologij.

([14]) Belu Manescu, C. (2024), The planning of public investments in EU Member States: long-term strategy, selection and budgeting issues (Načrtovanje javnih naložb v državah članicah EU: dolgoročna strategija, izbira in vprašanja priprave proračuna), dokument DG ECFIN za razpravo št. 213.

INOVACIJE, POSLOVNO OKOLJE IN PRODUKTIVNOST

Produktivnost dela v Sloveniji se še naprej stalno približuje produktivnosti dela v preostalem delu EU in je leta 2024 dosegla 85 % povprečja EU. To približevanje naj bi se nadaljevalo, pri čemer naj bi povprečna letna stopnja rasti produktivnosti za obdobje 2024–2026 znašala približno 1,3 %, kar presega povprečje EU, ki znaša 0,5 %. V tem oddelku so analizirane možnosti za nadaljnje povečanje produktivnosti slovenskega gospodarstva s poudarkom na razporejanju delovne sile, poslovni dinamiki, regulaciji, raziskavah in razvoju ter virih kapitala.

Zmanjšanje vrzeli v produktivnosti

Poslovne naložbe v Sloveniji ostajajo razmeroma nizke in so osredotočene na naložbe v opredmetena sredstva. Na splošno nizke naložbe so dolgotrajna težava v Sloveniji. Slovenska podjetja vlagajo 54 % svojega kapitala v stroje, kar je nad povprečjem EU, ki znaša 48 % ([15]), kar kaže na močan poudarek na fizičnem kapitalu. Razmeroma visok delež naložb predstavljajo tudi zemljišča, poslovni prostori in infrastruktura. Nasprotno pa so naložbe na področjih, kot so usposabljanje zaposlenih, IKT ter raziskave in razvoj, razmeroma nižje. Slovenija vlaga le 4,4 % svojega BDP v neopredmetena sredstva in IKT, s čimer se uvršča na 17. mesto v EU ([16]). Po drugi strani vlaga več v računalniško strojno opremo kot številne druge države članice EU, vendar se uvajanje digitalnih tehnologij precej razlikuje glede na velikost podjetij.

Mobilnost delavcev iz manj produktivnih sektorjev v bolj produktivne je omejena. Predelovalni sektor še vedno največ prispeva k rasti produktivnosti Slovenije, pri čemer je leta stopnja rasti produktivnosti dela v zadnjih 20 letih znašala 4,3 % ([17]). Ta sektor ima zaradi svoje velikosti in dobrih rezultatov ključno vlogo v slovenskem gospodarstvu. Znatna rast produktivnosti je bila zabeležena tudi v drugih sektorjih, kot so finančne in zavarovalniške dejavnosti ter energija, in sicer za 5 % oziroma 4 % letno. Vendar to ni privedlo do znatnega povečanja deleža v dodani vrednosti gospodarstva. Prehod na bolj produktivne sektorje, kot so predelovalna dejavnost, finančne storitve, informacije in komunikacija, je k splošni rasti produktivnosti letno prispeval manj kot 0,1 odstotne točke, kar je precej manj kot v drugih dinamičnih gospodarstvih. Zdi se, da je Slovenija izboljšala pravila o korporativnem upravljanju v številnih podjetjih v državni lasti. Po vrednosti največja podjetja v državni lasti delujejo na področju infrastrukture, energije in prometa. Slovenija prav tako še naprej ohranja delež v podjetjih v zelo konkurenčnih sektorjih, v katerih praktično ni razlogov za državno lastništvo (npr. turizem) (glej Prilogo 4).

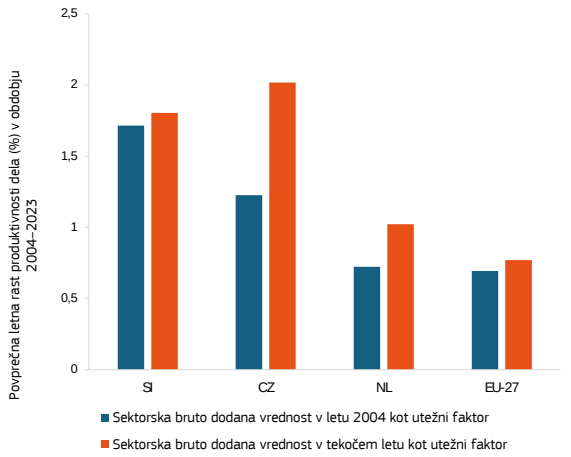
Poslovna dinamika v Sloveniji se je oslabila, vendar ostaja primerljiva s povprečjem EU. Stopnja fluktuacije (tj. vsota stopnje podjetij, ki vstopijo na trg, in stopnje podjetij, ki izstopijo iz njega), je bila do leta 2020 višja od povprečja EU, kar odraža močno zmožnost prerazporeditve sredstev. Vendar se je od leta 2021 stopnja zaprtja podjetij v Sloveniji v primerjavi s povprečjem EU upočasnila.

([15]) Raziskava Evropske investicijske banke o naložbah (EIBIS) za leto 2023.

([16]) Eurostat (nama_10_a10, nama_10_nfa_fl).

([17]) Izračuni Evropske komisije, Eurostat.

Graf 2.1: **Strukturna sprememba: rast produktivnosti dela s tekočimi in stalnimi sektorskimi utežnimi faktorji**

Dejanska povprečna rast produktivnosti dela se primerja s hipotetičnim scenarijem stalnih sektorskih utežnih faktorjev (delež v bruto dodani vrednosti) na ravni iz leta 2004.
Vir: Eurostat (nama_10_a64, nama_10_a64_e, nama_10_lp_a21)).

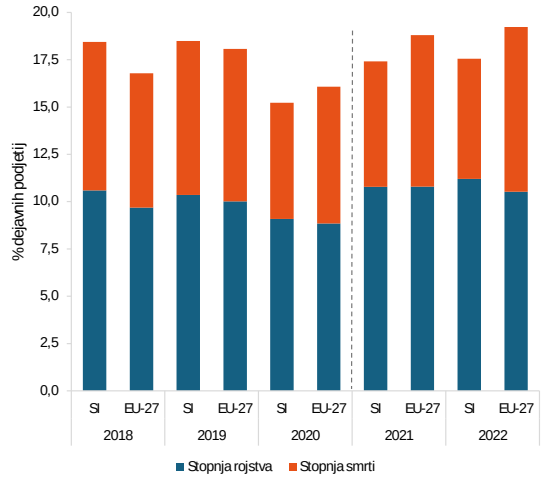
Slovenija je ena od najbolj restriktivnih držav članic, kar zadeva trgovino s storitvami. Zavarovanje je najbolj odprt sektor v Sloveniji, medtem ko so inženirske storitve najbolj omejene v primerjavi z drugimi državami. Te omejitve se med drugim nanašajo na trajanje bivanja za ponudnike storitev in omejeno priznavanje tujih kvalifikacij (glej Prilogo 4). Regulativna restriktivnost je višja od povprečja EU tudi za poklice, kot so odvetniki, nepremičninski posredniki, gradbeni inženirji in arhitekti. Na splošno je v Sloveniji reguliranih 284 poklicev (četrto največje število v EU), medtem ko mediana EU znaša 28 poklicev. Zmanjšanje regulativnih ovir v sektorju poklicnih storitev bi podjetjem olajšalo vstop ter izboljšalo kakovost in cene. V primerjavi z drugimi državami je strožje reguliran zlasti pravni poklic. Poleg tega lahko razdrobljeni sistem, ki ureja gradbene inženirje, in razlike v regionalnih predpisih, ki urejajo turistične vodnike, dodatno ovirajo dostop do trga ter vplivajo na nacionalne in čezmejne ponudnike storitev (glej Prilogo 4).

Kljub okrepljenim prizadevanjem z več ukrepi iz nacionalnega načrta za okrevanje in odpornost konkurenca na področju javnega naročanja ostaja izziv. Leta 2024 je bil pri 46 % oddanih naročil en sam ponudnik. Ta delež je bil še posebej visok v sektorjih, kot sta IT in vzdrževanje. Približno 21 % vseh postopkov javnega naročanja v letu 2024 ni bilo uspešnih, kar kaže na zelo tesen trg javnih naročil z majhnim obsegom, visoko ravnjo javnih naložb in majhnim številom tujih ponudnikov. Vendar je napredek opazen na več področjih. Reforme v okviru načrta za okrevanje in odpornost se še izvajajo. Poleg tega je Slovenija leta 2024 uvedla akcijski načrt za javno naročanje, katerega cilj je povečati konkurenčnost in učinkovitost. V analizi OECD iz leta 2024 ([18]) so bila podana priporočila, kako izboljšati institucionalni in regulativni okvir za spodbujanje konkurence in povečanje zmogljivosti javnega naročanja (glej Prilogo 4).

Slovenska podjetja niso mogla v veliki meri izkoristiti alternativnih virov financiranja za nadaljnjo podporo rasti. Podjetja se zanašajo predvsem na bančna posojila in so redko sposobna izkoristiti finančne trge za financiranje z obveznicami ali lastniškim kapitalom (glej Prilogo 5). Tako kot v večini držav članic slovenska gospodinjstva ne vlagajo dovolj v finančna sredstva in, kar je najpomembneje, tudi ne v lastniški kapital. Kapitalski trgi Slovenije so slabo razviti, saj Ljubljanska borzna kapitalizacija znaša le 14,6 % BDP (povprečje EU: 68 %). Konec leta 2023 je bil delež bančnih posojil v vseh virih financiranja nefinančnih družb v Sloveniji podoben povprečju EU, medtem ko je delež delnic in obveznic, ki kotirajo na borzi, znašal le tretjino povprečja EU (7,4 % v primerjavi s 23,8 %). Skupna raven financiranja podjetij, izražena v BDP, je bila le polovica povprečja EU (122,7 % v primerjavi z 230,3 %; glej graf 2.3 in Prilogo 5). Vlada v okviru svoje strategije razvoja trga kapitala (reforma iz slovenskega načrta za okrevanje in odpornost) pripravlja zakon o individualnih naložbenih računih, ki naj bi gospodinjstvom zagotovili davčno učinkovite možnosti za dolgoročne naložbe.

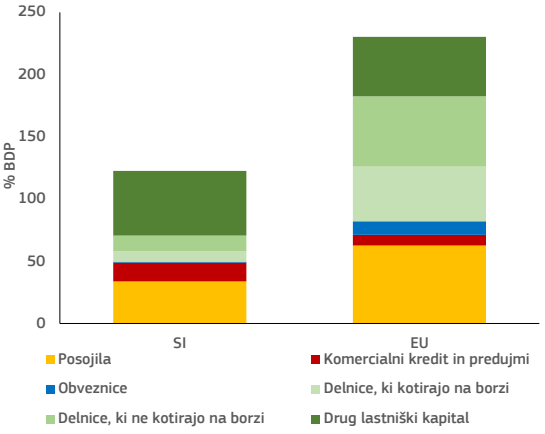
([18]) OECD, 2025, Povečanje koristi učinkovite konkurence pri javnem naročanju v Sloveniji.

Graf 2.2: **Fluktuacija podjetij**

(1) Opozoriti je treba na strukturno prekinitev serije v letu 2021. Zato podatki niso neposredno primerljivi s prejšnjimi leti.
(2) Fluktuacija podjetij je vsota stopenj rojstva in smrti vseh dejavnih podjetij razen holdingov. Do rojstva podjetja pride, ko popolnoma novo podjetje začne poslovati, s čimer se ustvari kombinacija proizvodnih dejavnikov, vendar z omejitvijo, da v dogodek niso vključena nobena druga podjetja. Smrt podjetja pomeni zaprtje podjetja, s čimer se preneha kombinacija proizvodnih dejavnikov, vendar z omejitvijo, da v dogodek niso vključena nobena druga podjetja. Smrt ne vključuje izstopov iz populacije dejavnih podjetij zaradi združitev, prevzemov, razdružitev ali prestrukturiranja skupine podjetij.
Vir: Eurostat (bd_9bd_sz_cl_r2_ up to 2020, bd_size from 2021).

Graf 2.3: **Struktura financiranja nefinančnih družb kot % BDP**

(1) Referenčno obdobje: 2023.
Vir: Eurostat.

Regionalne razlike so še vedno prisotne. Leta 2023 je BDP na osebo v Osrednjeslovenski regiji dosegel 136 % povprečja EU, v Zasavski regiji pa le 50 % (glej Prilogo 17). Zahodna Slovenija (vključno z Ljubljano) je bila v sistemu inovacijskih kazalnikov ([19]) uvrščena med močne inovatorke, vzhodna Slovenija (92) pa med zmerne.

Ponovno uravnoteženje davkov za spodbujanje rasti

Slovenija se močno zanaša na davčno obremenitev dela, vključno s prispevki za socialno varnost, ki jih plačujejo zaposleni. Davčni primež stroškov dela v Sloveniji je visok pri osebah z različnimi ravnmi plač (glej Prilogo 2). Davčni primež v Sloveniji pri družinah z otroki s povprečnimi plačami je nižji. Z novim prispevkom za dolgotrajno oskrbo, ki je potreben za obravnavo porabe na tem področju, se bo davčna obremenitev dela še povečala. Za večjo produktivnost in konkurenčnost je bil s spremembami Zakona o dohodnini uveden poseben davčni dobropis za nove davčne rezidente. Visoka obdavčitev dela povišuje stroške dela za delodajalce, odvrača ljudi od dela ali iskanja zaposlitve in še bolj povečuje pomanjkanje delavcev. Nasprotno pa je delež periodičnih davkov na nepremičnine v skupnih davkih še vedno zelo nizek in znaša približno tretjino povprečja EU (glej Prilogo 2). Z uravnoteženjem davkov v smeri rasti prijaznejših davčnih virov in porabo prihodkov od njih za zmanjšanje davčne obremenitve dela bi se lahko ljudje bolj spodbudili k delu ali iskanju zaposlitve, poleg tega pa bi se podprla konkurenčnost. Vlada je konec leta 2024 pripravila in predložila davčne spremembe za javno posvetovanje v zvezi z uvedbo novega davka na nepremičnine in zmanjšanjem obdavčitve dela. Za okrepitev uporabe načela „onesnaževalec plača“ je mogoče razširiti davke na odstranjevanje odpadkov (vključno s sežiganjem) in uvesti preostale tri vrste

([19]) Evropska komisija: Generalni direktorat za raziskave in inovacije, Hollanders, H. in Es-Sadki, N., Regional Innovation Scoreboard 2023 (Regionalni sistem inovacijskih kazalnikov za leto 2023), Urad za publikacije Evropske unije, 2023, https://data.europa.eu/doi/10.2777/70412.

okoljskih davkov (tj. davke na emisije NO_x, pesticide in gnojila).

Premostitev inovacijske vrzeli

Slovenija ostaja zmerna inovatorka in zaostaja za EU pri uspešnosti na področju inovacij. Glede na evropski sistem inovacijskih kazalnikov za leto 2024 ([20]) je uspešnost Slovenije na področju inovacij (meritev, ki temelji na skupno 32 kazalnikih) v letu 2024 ostala nekoliko pod povprečjem EU (91 %), vendar se je med letoma 2017 in 2024 izboljšala manj od povprečja EU. Slovenija je še posebej uspešna glede na povprečje EU, ko gre za visoko usposobljene delavce ter mala in srednja podjetja (MSP), ki uvajajo inovacije proizvodov. Pri tem kazalniku se je Slovenija spremenila iz manj uspešne v eno od najuspešnejših držav. Vendar se še vedno sooča z izzivi na različnih področjih, kot so odhodki za tvegani kapital. Podobno so odhodki za inovacije, ki niso povezani z raziskavami in razvojem, v letu 2024 pokazali najslabšo uspešnost med vsemi 32 kazalniki, pri čemer je to tudi kazalnik z največjim upadom od leta 2017. Slovenija je manj uspešna tudi pri odhodkih za raziskave in razvoj v javnem sektorju ter odhodkih za inovacije na zaposlenega.

Nizek delež posameznikov s temeljnimi digitalnimi spretnostmi ali strokovnimi spretnostmi na področju IKT negativno vpliva zlasti na MSP. Slovenija je ena od najuspešnejših držav v EU pri digitalni intenzivnosti v podjetjih z 250 zaposlenimi ali več, v katerih imajo skoraj vsi zaposleni vsaj osnovno raven digitalne intenzivnosti. Nasprotno pa ima v MSP le 68 % zaposlenih vsaj osnovno raven digitalnih spretnosti (glej Prilogo 3). To lahko odraža omejene možnosti MSP za uvajanje digitalnih tehnologij zaradi pomanjkanja dovolj usposobljenega osebja.

Kljub nedavnim izboljšavam je razpoložljivost tveganega kapitala še vedno zelo nizka. Tvegani kapital znaša le 0,005 % BDP Slovenije, kar je druga najnižja vrednost v EU (glej Prilogo 5). To bi lahko bil razlog za nizko raven odhodkov za inovacije, ki niso povezani z raziskavami in razvojem, kar je še posebej pomembno za uvajanje inovacij na trgu, vendar prejema manj javne podpore. Obstajajo tudi morebitne regulativne težave, in sicer je starostna struktura slovenskih podjetij neprimerna za hitro rastoča podjetja, zaradi trenutnih pravil pa je dodajanje novih kapitalskih injekcij in delničarjev v zadevne evidence zapleteno. Poleg tega obdavčitev delniških opcij za zaposlene ne izpolnjuje pričakovanj hitro rastočih podjetij, kar omejuje učinkovitost tega orodja pri zaposlovanju in zadržanju talentov v podjetjih.

Javne naložbe v raziskave in razvoj so v primerjavi z drugimi državami članicami EU še vedno nizke. Intenzivnost raziskav in razvoja v javnem sektorju (0,64 % BDP) ostaja pod povprečjem EU (0,72 %) in je še vedno precej pod ambicioznim ciljem Slovenije, da doseže 1,25 % do leta 2030 (glej Prilogo 3). Dobra podlaga za take naložbe sta Zakon o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti v okviru načrta za okrevanje in odpornost ter Znanstvenoraziskovalna in inovacijska strategija Slovenije 2030. To bi lahko Sloveniji omogočilo, da v celoti izkoristi svoj znanstveni potencial in poveča svojo privlačnost za raziskovalno in razvojno intenzivne sektorje, ki so ključni za njeno konkurenčnost. Z izborom Slovenije kot gostiteljice tovarne umetne inteligence bi se morala povečati njena mednarodna privlačnost za raziskovalce in podjetja, ki se intenzivno ukvarjajo z umetno inteligenco. Ta projekt, ki je ocenjen na 150 milijonov EUR, naj bi spodbujal inovacije, ki temeljijo na umetni inteligenci, v različnih sektorjih, in sicer s sodelovanjem z industrijskimi partnerji, da bi se podjetjem zagotovile rešitve, ki temeljijo na umetni inteligenci, tehnična podpora in dostop do infrastrukture.

([20]) Evropski sistem inovacijskih kazalnikov – Slovenija.

RAZOGLJIČENJE, CENOVNA DOSTOPNOST ENERGIJE IN TRAJNOSTNOST

Pospešitev zelenega prehoda za okrepitev konkurenčnosti in cenovne dostopnosti energije

Odvisnost od fosilnih goriv in omejena prožnost brez fosilnih goriv predstavljata izziv za gospodarsko konkurenčnost in cenovno dostopnost energije. Leta 2024 so bile veleprodajne cene električne energije v Sloveniji desete najviše v EU in so v povprečju znašale 91 EUR/MWh. Slovenija ostaja strukturno odvisna od premoga in zemeljskega plina, ki še vedno predstavljata skoraj četrtino njene mešanice virov električne energije (glej Prilogo 8). Izpostavljenost nestanovitnim cenam fosilnih goriv je vplivala na veleprodajne cene električne energije, kar je imelo učinek na podjetja in gospodinjstva. Medtem ko so se veleprodajne cene električne energije zaradi padajočih stroškov zemeljskega plina sprva znižale, so poleti in pozimi za razliko od srednjezahodnih evropskih trgov močno porasle. Ta nestanovitnost je bila delno posledica dolgotrajnih poletnih vročinskih valov, zaradi katerih se je povečala poraba električne energije in zmanjšala prožnost vodne energije, kar je omejilo razpoložljivo oskrbo. Zato je bilo treba povečati proizvodnjo električne energije iz zemeljskega plina in premoga (glej Prilogo 8).

Nameščanje fotovoltaičnih modulov se je upočasnilo, medtem ko vetrne turbine še vedno stagnirajo. Leta 2024 se je skupna zmogljivost za energijo iz obnovljivih virov medletno povečala za skoraj 13 %, kar je manj kot leta 2023 (22 %). Leta 2024 je bilo nameščenih za skupno 278 MW fotovoltaičnih modulov, s čimer se je skupna zmogljivost povečala na 1 309 MW. V Sloveniji že več kot desetletje ni bila nameščena nova vetrna zmogljivost, ki tako ostaja pri 3 MW (glej Prilogo 8). Postopek izdaje dovoljenj za vetrne turbine je še vedno zapleten in dolgotrajen, pri čemer ni določenih območij za hitro odobritev. Lokalne občine pogosto nimajo tehničnega strokovnega znanja in virov za učinkovito upravljanje uvajanja energije iz obnovljivih virov. To težavo še poslabšuje močno nasprotovanje lokalnih prebivalcev.

Nezadostna zmogljivost omrežja predstavlja vse večjo oviro za vključevanje novih naprav za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov. Slovenija se sooča z izzivi pri priključitvi novih naprav za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov na omrežje, zlasti manjših, pri čemer je bilo leta 2024 zavrnjenih več kot 20 % prošenj za priključitev. Naložbe v okviru načrta za okrevanje in odpornost ter načrta REPowerEU vključujejo nadgradnjo srednje- in nizkonapetostnih omrežij ter izgradnjo novih transformatorskih postaj. Dokončanje teh naložb naj bi pomagalo ublažiti to težavo. Nameščanje samostojnih in kolokacijskih naprav za shranjevanje je vse pomembnejše za zagotavljanje prožnosti sistema in lažje vključevanje obnovljivih virov energije.

Poraba energije se je znižala, zlasti v industrijskem sektorju, pri čemer se je končna poraba energije leta 2023 znižala za 9,1 %. Vendar so možne izboljšave, zlasti v storitvenem sektorju, v katerem se je končna poraba energije leta 2023 nekoliko povišala, in sicer za 0,1 % (glej Prilogo 8). Prenova za energijsko učinkovitost stavb se je nadaljevala prek nacionalnega okvira financiranja, ki je sestavljen predvsem iz nepovratnih sredstev in ugodnih posojil, ter prek izvajanja različnih skladov EU, vključno z mehanizmom za okrevanje in odpornost. Vendar mora Slovenija okrepiti svoja prizadevanja, zlasti da bi dosegla cilj dolgoročne strategije prenove glede zmanjšanja porabe energije v stavbah

za 17 % do leta 2030 (v primerjavi z letom 2020).

Povečanje uporabe trajnostnih načinov prevoza

Uporaba trajnostnih prevoznih sredstev še vedno zaostaja. Veliko zanašanje na osebne avtomobile in upočasnjena uporaba trajnostnih načinov prevoza negativno vplivata na zmožnost države, da bi prispevala k doseganju cilja EU glede zmanjšanja končne porabe energije za 11,7 % do leta 2030. Med letoma 2005 in 2023 so se emisije toplogrednih plinov iz cestnega prometa v Sloveniji povišale za 20 %, v EU pa so se na splošno znižale za 5 % (glej Prilogo 7). Delež električne energije v končni porabi energije v prometnem sektorju ostaja zanemarljiv in znaša 1,3 % (glej Prilogo 8). Kljub številnim velikim naložbam v železniški promet in e-mobilnost v okviru načrta za okrevanje in odpornost je mogoče še povečati uporabo javnega prevoza, in sicer z izboljšanjem pogostosti, zanesljivosti, dostopnosti in razpoložljivosti nacionalnega in lokalnega javnega železniškega in avtobusnega prevoza, zlasti z mehkimi ukrepi, kot sta boljše usklajevanje voznih redov z mestnim in občinskim prevozom.

Krepitev odpornosti na podnebne spremembe in odpornosti v zvezi z vodo, trajnostnega gospodarjenja z vodo, varstva okolja in krožnosti

Slovenija je zelo ranljiva za podnebna tveganja, zlasti poplave, ki negativno vplivajo na gospodarstvo in družbo. Slovenija je pogosto izpostavljena podnebnim tveganjem in je bila v zadnjih letih priča več ekstremnim vremenskim dogodkom (kot so požari v naravi leta 2022 in nevihte s hudimi poplavami, ki so sprožile zemeljske plazove, leta 2023). Gospodarska izguba na osebo, zlasti zaradi poplav, je največja v EU (glej Prilogo 9). Kljub prizadevanjem za okrepitev ukrepov za prilagajanje podnebnim spremembam in pripravljenost še vedno obstajajo izzivi, zlasti v smislu izvajanja ukrepov za zaščito pred poplavami, ki se stalno odlašajo, in stalnih institucionalnih pomanjkljivosti, povezanih s podnebnimi spremembami, zlasti v zvezi z nadaljnjim pomanjkanjem zmogljivosti na področju okoljskega upravljanja in usklajevanja med vsemi ravnmi države in uprave. Povečanje naložb v zeleno infrastrukturo in sonaravne rešitve ima ključno vlogo pri blaženju posledic poplav ob hkratnem varstvu narave. Z izboljšanjem trajnostnega upravljanja voda bi se lahko tudi dodatno zmanjšali vplivi poplav v primeru ekstremnih padavin.

Trajnostna raba vode ter varstvo in obnova narave so ključnega pomena za gospodarsko stabilnost in konkurenčnost Slovenije. Slovenija ima naravno okolje z bogato biotsko raznovrstnostjo, pri čemer je leta 2022 zavarovano kopensko območje pokrivalo 41 % njenega ozemlja. Ključni gospodarski sektorji (kot so kmetijstvo, živilska industrija, turizem, gradbeništvo in farmacevtski izdelki) so močno odvisni od ekosistemskih storitev in naravnih virov Slovenije (glej Prilogo 9). Vodni viri so pod vse večjim pritiskom in kljub tekočim naložbam, ki jih financira EU, še vedno obstajajo znatne potrebe po naložbah v varstvo vode in gospodarjenje z njo, zlasti na področju zbiranja in čiščenja odpadne vode. Cilj nedavno sprejetega Zakona o oskrbi s pitno vodo ter odvajanju in čiščenju komunalne odpadne vode, podprtega z načrtom za okrevanje in odpornost, je zagotoviti dolgoročno trajnostnost financiranja naložb v vodno infrastrukturo. Vendar so še vedno potrebna nadaljnja prizadevanja za obravnavanje trenutnih izzivov na področju trajnostnosti. Kljub znatnim prizadevanjem za varstvo, se stanje narave in ekosistemov v Sloveniji še naprej slabša, kar dodatno slabi odpornost države proti podnebnim spremembam in izpostavlja vrzel v financiranju. Vendar je sprejetje nacionalne strategije za biotsko raznovrstnost do leta 2030 in okrepljeno izvajanje projektov obnove, ki jih financira EU (kot so LIFE in sonaravne rešitve iz načrta za okrevanje in odpornost), pozitiven korak k obravnavanju tega trenda.

Slovenija je tudi močno odvisna od uvoza surovin iz omejenega števila virov, pri čemer je njena koncentracija uvoza višja od povprečja EU. Poleg tega stopnja uporabe krožnih materialov v Sloveniji stagnira in ostaja pod povprečjem EU, produktivnost virov v državi pa je precej pod povprečjem. Izvajanje ukrepov, ki podpirajo večjo uporabo krožnih materialov, bi lahko pomagalo zmanjšati odvisnost od uvoza in obravnavati izzive v zvezi s tveganji v dobavni verigi, degradacijo okolja in socialnimi vprašanji (glej Prilogo 7).

SPRETNOSTI, KAKOVOSTNA DELOVNA MESTA IN SOCIALNA PRAVIČNOST

Pomanjkanje delavcev omejuje rast

Slovenski trg dela se sooča z znatnim pomanjkanjem delavcev in spretnosti. Kljub nizki stopnji brezposelnosti, ki je leta 2024 znašala 3,7 %, ostaja izziv previsoke usposobljenosti. Spretnosti, ki so na voljo, ne ustrezajo povpraševanju na trgu dela. Leta 2024 so stopnje prostih delovnih mest v ključnih sektorjih, kot so industrija, gradbeništvo in storitve, ostale visoke, čeprav so se v primerjavi s prejšnjim letom znižale. Visoka stopnja prostih delovnih mest je bila zabeležena zlasti v gradbenem in storitvenem sektorju, in sicer v višini 4,9 % oziroma 2,9 % (povprečje EU: 3,1 % oziroma 2,7 %). Skoraj polovica vseh delodajalcev se je soočala s težavami pri zaposlovanju primernih delavcev, tudi med posamezniki s poklicno in posekundarno izobrazbo, kar je ogrozilo produktivnost podjetij in njihovo sposobnost za inovacije. Primanjkovalo je zlasti strokovnjakov na področju IKT, pri čemer je znatno premalo novih diplomantov na tem področju, kar ne zadostuje za izpolnitev potreb digitalne preobrazbe v podjetniškem sektorju (glej Prilogo 12). Pomanjkanje vpliva tudi na poklice, potrebne za zeleno gospodarstvo.

Pomanjkanje delavcev močno vpliva na sektorje zdravstvenega varstva ter socialne in dolgotrajne oskrbe. Primanjkuje zlasti zdravnikov, medicinskih sester, negovalcev in socialnih delavcev. Nizke plače in težki delovni pogoji prispevajo k visoki stopnji fluktuacije. Poleg tega je delovna sila na teh področjih precej starejša kot v drugih sektorjih. Nadaljnje naložbe v stavbe in infrastrukturo v teh sektorjih bi lahko bile neučinkovite, če ni mogoče zagotoviti ustreznega osebja.

Zaradi pomanjkanja učiteljev je težko povišati raven temeljnih spretnosti. Raziskava PISA OECD iz leta 2022 o spretnostih učencev je pokazala zaskrbljujoč trend, in sicer četrtina 15-letnikov ni dosegla minimalne ravni znanja matematike in bralne pismenosti. Pomanjkljivosti so veliko izrazitejše pri učencih s slabim socialno-ekonomskim ozadjem. Splošno pomanjkanje učiteljev je prispevalo k zmanjšanju uspešnosti, saj šole ne organizirajo pouka. Leta 2022 je približno 42 % učencev obiskovalo šole, v katerih je bilo izobraževanje ogroženo zaradi pomanjkanja pedagoškega osebja. Slovenija je že sprejela ukrepe, vključno s poenostavitvijo postopka zaposlovanja učiteljev in uvedbo novega zakona o plačah, vendar so potrebna nadaljnja prizadevanja za izboljšanje privlačnosti poklica, zlasti na področjih naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike (STEM).

Na produktivnost, mobilnost delovne sile in privlačnost za tuje delavce negativno vplivajo tudi razpoložljivost in cene stanovanjskih nepremičnin. Pomanjkanje stanovanj na območjih z visoko koncentracijo zaposlenih postaja problematično, zlasti za mlade. Cene stanovanjskih nepremičnin so v primerjavi z dohodki še naprej rasle, kar vpliva na sposobnost delavcev, da se preselijo in so produktivnejši pri delu, in otežuje privabljanje tujih delavcev. Ker je na mestnih območjih na razpolago zgolj malo stanovanj, se podaljšuje čas prevoza na delo, posledično pa se povečujejo emisije iz prometa. Cilj reform iz načrta za okrevanje in odpornost je olajšati dostop lokalnih skupnosti do financiranja in spodbuditi naložbe v javna najemna stanovanja. Te reforme bodo verjetno v določeni meri pomagale, vendar je potrebnih več ukrepov za spodbujanje naložb (glej Prilogo 11).

Udeležbo na trgu dela in spretnosti odraslih bi bilo mogoče še izboljšati

Nizek delež oseb iz ranljivih skupin, ki delajo ali iščejo zaposlitev, je pereče vprašanje. Leta 2024 je imela Slovenija eno najnižjih stopenj delovne aktivnosti starejših delavcev v EU. Nizko usposobljeni starejši odrasli so se soočali z visoko stopnjo dolgotrajne brezposelnosti, kar je dodatno izpostavilo izzive, s katerimi se soočajo pri iskanju zaposlitve. Reforme, predvidene v načrtu za okrevanje in odpornost, bodo ta izziv obravnavale s povišanjem upokojitvene starosti in racionalizacijo prejemkov, ki so na voljo pred upokojitvijo. Te reforme naj bi tudi pomagale doseči nacionalni cilj, da se do leta 2030 doseže stopnja delovne aktivnosti v višini 79,5 %. Čeprav se stopnje delovne aktivnosti nizko usposobljenih odraslih od leta 2020 povišujejo, so še vedno pod povprečjem EU (glej Prilogo 8). Poleg tega ostaja izziv vključevanje državljanov tretjih držav. Zakonito priseljevanje bi lahko kratkoročno ublažilo pomanjkanje delavcev v ključnih sektorjih.

Pasti nizkih plač in neaktivnosti predstavljajo ovire za udeležbo na trgu dela. Prehod z neaktivnosti na delo na primer povzroči znatno izgubo dodatnega neto dohodka zaradi implicitne obdavčitve, ki je znatno višja od povprečja EU. To zlasti starše samohranilce in prejemnike drugega dohodka v gospodinjstvu, pogosto ženske, odvrača od iskanja dela ali podaljšanja delovnega časa. Take pasti imajo odvračilen učinek, predvsem na tiste z nižjo stopnjo izobrazbe, za katere je bolj verjetno, da so zaposleni na slabo plačanih delovnih mestih.

Medtem ko delovni sili primanjkuje spretnosti, ustreznih za trg dela, med drugim tudi na digitalnem področju in področjih STEM, se je udeležba v izobraževanju odraslih znižala. Udeležba odraslih v izobraževanju se je močno znižala, in sicer s 40,3 % leta 2016 na 26,5 % leta 2022, kar je precej pod nacionalnim ciljem 60 % do leta 2030. Izzivi so bili najizrazitejši med nizko usposobljenimi, starejšimi, osebami z migrantskim ozadjem in nezaposlenimi osebami. Nasprotno pa bolje usposobljeni posamezniki pogosteje sodelujejo v programih vseživljenjskega učenja, kar izpostavlja razlike na podlagi dosežene izobrazbe. Pomanjkanje digitalnih spretnosti med prebivalstvom ovira vstop v sektorje zaposlovanja, ki zahtevajo višjo stopnjo usposobljenosti. To je izziv za celotno odraslo prebivalstvo, zlasti pa za brezposelne in tiste, ki nimajo dostopa do digitalnih orodij. Posebno pozornost bi bilo treba nameniti zelenim spretnostim, saj pomanjkanje delavcev prevladuje v številnih poklicih, ki zahtevajo specializirane spretnosti ali strokovno znanje, ki so bistveni za zeleni prehod.

Pokojninska reforma je v zaključni fazi pred sprejetjem

Vlada je predložila zakonodajo o pokojninski reformi, ki obravnava ustreznost in vzdržnost pokojninskega sistema. Reforma je zelo pomembna, saj naj bi se v obdobju 2022–2070 delovno sposobno prebivalstvo (20–64 let) zmanjšalo za 16 %, pri čemer naj bi se najbolj zmanjšal delež tistih z najvišjimi stopnjami aktivnosti (35–49 let) (za 28 %) (glej Prilogo 10). Z reformo, ki je del slovenskega načrta za okrevanje in odpornost, se bo med letoma 2028 in 2035 postopoma povišala upokojitvena starost za tri mesece vsako leto, in sicer s 60 na 62 let za osebe s 40 leti delovne dobe in s 65 na 67 let za vse druge, poleg tega pa se bo revidirala metoda indeksacije pokojnin (s čimer se bo poudarek preusmeril s povišanja plač na inflacijo). Ustreznost in preglednost pokojnin se bo obravnavala tako, da se bo do leta 2035 povišala odmerna stopnja za 40 let prispevkov s 63,5 % na 70 % ter da se bodo izvedli ukrepi, namenjeni najranljivejšim upokojencem, predvsem tistim, ki prejemajo invalidske ali družinske pokojnine. Na podlagi tega predloga se bodo družinske pokojnine postopoma povišale s 70 % na 80 % pokojnine umrle osebe. Poleg tega bo reforma ponudila širše možnosti za zaposlitveno rehabilitacijo, da bi delavci z začasno ali trajno manjšo sposobnostjo za delo lažje ohranili ali našli zaposlitev.

S pokojninsko reformo se bodo razširile naložbe v sisteme dodatnega pokojninskega zavarovanja. Reforma od delodajalcev zahteva tudi, da oblikujejo pokojninski načrt za svoje zaposlene, vendar jim ga ni treba financirati. To bi lahko privedlo do hitrejše rasti sredstev pokojninskih skladov. Omejitve naložb pokojninskih sredstev so visoke, stopnje donosnosti pa nizke, pri čemer je bila Slovenija leta 2023 v tem pogledu med manj uspešnimi državami OECD ([21]).

Reforme zdravstvenega varstva in dolgotrajne oskrbe napredujejo

Slovenija izvaja celovito reformo sistema dolgotrajne oskrbe. Reforma je eden od ključnih ukrepov v okviru načrta za okrevanje in odpornost ter vključuje sprejetje novega Zakona o dolgotrajni oskrbi in povezanih izvedbenih aktov. Novi Zakon o dolgotrajni oskrbi je začel veljati leta 2023. Pravica do družinske oskrbe se uporablja od januarja 2024. V letu 2025 se bodo začeli uporabljati zadnji vidiki Zakona o dolgotrajni oskrbi. S 1. julijem 2025 bosta začela veljati pravica do oskrbe na domu za upravičene uporabnike ter obvezen prispevek k novemu zavarovanju za dolgotrajno oskrbo za delodajalce, zaposlene in upokojence. S 1. decembrom 2025 bosta začela veljati zadnja dva vidika, in sicer pravica do oskrbe v instituciji in pravica do denarnih prejemkov.

Za delovanje sistema dolgotrajne oskrbe v praksi ostaja še veliko izzivov. Izvajanje popolnoma novega sistema dolgotrajne oskrbe je zahteven proces, ki ga je treba izvesti s številnimi upravnimi prilagoditvami, kot so vzpostavitev enotnih kontaktnih točk za uporabnike dolgotrajne oskrbe, uvedba postopka zbiranja prispevkov za zavarovanje, odobritev ponudnikov dolgotrajne oskrbe in izvajanje sistema za spremljanje kakovosti. Z dozorevanjem sistema bo izziv ponuditi različne možnosti za skrb, pri čemer bo treba upoštevati posebne potrebe različnih skupin uporabnikov, hkrati pa zagotoviti, da sistem ostane finančno vzdržen ([22]).

Slovenija pripravlja reformo zdravstvenega varstva, katere končni deli naj bi bili sprejeti jeseni 2025. Reforma, ki je osrednji del slovenskega načrta za okrevanje in odpornost, vsebuje spremembe Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju ter Zakona o zdravstvenih storitvah. Reforma vključuje tudi novi Zakon o zagotavljanju kakovosti v zdravstvu, katerega cilj je določiti zahteve glede kakovosti v zdravstvenem sistemu in ustanoviti neodvisen organ za spremljanje in nadzor skladnosti izvajalcev zdravstvenih dejavnosti. Spremembe Zakona o zdravstvenih storitvah je Državni zbor sprejel marca 2025. Njihov cilj je povečati učinkovitost in preglednost dela javnih zdravstvenih zavodov z ureditvijo razmerja med izvajalci zdravstvenih dejavnosti, ki delujejo v javni mreži, in tistimi, ki delujejo zunaj mreže, opredelitvijo izvajalcev zdravstvenih dejavnosti in pogojev za pridobitev dovoljenja za opravljanje zdravstvenih dejavnosti ter razmejitvijo javne službe in gospodarske dejavnosti v javnih zdravstvenih zavodih. S spremembami Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju naj bi se povečala učinkovitost in finančna stabilnost zdravstvenega sistema v Sloveniji, in sicer z uvedbo različnih virov prihodkov in pregledom kataloga postavk, ki se financirajo iz zdravstvenega zavarovanja. Državni zbor naj bi spremembe sprejel jeseni 2025.

Večja učinkovitost in omejitve odhodkov bi lahko pomagale zaščititi finančno stabilnost in hkrati zagotoviti dostop do zdravstvenega varstva. Omejen dostop do zdravstvenega varstva, ki je predvsem posledica pomanjkanja zdravstvenih delavcev, ostaja eden glavnih izzivov slovenskega zdravstvenega sistema. Leta 2024 je bil delež slovenskega prebivalstva, ki je poročalo o neizpolnjenih potrebah po zdravstveni oskrbi,

([21]) Pension Markets in Focus 2024 (Pokojninski trgi v središču 2024), OECD (2024).

([22]) V nekaterih primerih ponudniki dolgotrajne oskrbe ne morejo najti dovolj osebja, da bi odprli svoje nove prostore.

višji od povprečja EU (3,4 % v primerjavi z 2,5 %). Glavni razlog za to so dolge čakalne dobe, predvsem za specialiste, elektivne operacije, primarne zdravnike in nujno medicinsko pomoč. S preoblikovanjem dopolnilnega prostovoljnega zdravstvenega zavarovanja, ki ga ima velika večina Slovencev, v obvezni prispevek k obveznemu zdravstvenemu zavarovanju naj bi delež zasebnih odhodkov za zdravstveno varstvo ostal pod povprečjem EU. Hkrati naj bi se povečal delež javno financiranih odhodkov za zdravstvo. Učinkovitost in dostopnost zdravstvenega varstva naj bi se povečala tudi z naložbami v njegovo digitalizacijo, ki se delno financira s sredstvi EU (glej Prilogo 14).

Slovenija si prizadeva za odpravo razmeroma visoke stopnje preprečljive umrljivosti. Slednja je povezana z vedenjskimi dejavniki tveganja, zlasti slabo prehrano in drugimi nezdravimi navadami. Prizadevanja za obravnavo preprečljive umrljivosti vključujejo programe za zgodnje odkrivanje raka, nacionalno strategijo za prehrano in telesno dejavnost za boj proti debelosti, pobude za spodbujanje zdravja in okrepitev primarnega zdravstvenega varstva, zlasti za kronične bolezni in ranljive osebe (glej Prilogo 14).

KLJUČNE UGOTOVITVE

Za spodbujanje konkurenčnosti, trajnostnosti in socialne pravičnosti bi Sloveniji koristilo, da:

- **pospeši izvajanje načrta za okrevanje in odpornost**, vključno s poglavjem REPowerEU, ter **kohezijske politike**, izrabi priložnosti v okviru vmesnega pregleda in čim bolj izkoristi instrumente EU, vključno s **programom InvestEU** in **platformo STEP**, za izboljšanje konkurenčnosti;

- **izvaja politike, ki podpirajo dolgoročno fiskalno vzdržnost**, in sicer s: (i) ponovnim uravnoteženjem davčnih prihodkov v smeri rasti prijaznejših in bolj trajnostnih virov ter (ii) zagotavljanjem vzdržnosti sistema socialne zaščite, ki presega ukrepe, predvidene v načrtu za okrevanje in odpornost;

- **izboljša kakovost javnih financ**, med drugim tudi z izvajanjem pregledov porabe;

- **poveča naložbe** za nadaljnjo poglobitev osnovnega kapitala gospodarstva, zlasti naložbe v neopredmetena sredstva;

- **podpira mala in srednja podjetja pri uvajanju digitalnih tehnologij in nadaljnjem dajanju inovativnih proizvodov na trg** s posebnim poudarkom na potrebah po financiranju v kritični fazi komercializacije novega proizvoda ali storitve;

- **izboljša zakonodajni okvir**, da bi bolje ustrezal pričakovanjem hitro rastočih podjetij;

- **v celoti in hitro uvede ustrezno zakonodajo, da bi zagotovila dobro podlago za javne naložbe v raziskave in razvoj** ter da bi se lahko v celoti izkoristil znanstveni potencial in povečala privlačnost Slovenije za raziskovalno in razvojno intenzivne sektorje;

- **dodatno zmanjša upravno breme** in olajša regulacijo podjetij, in sicer tako, da omili omejitve za nekatere storitve in regulirane poklice ter zmanjša ovire za ponudnike storitev iz drugih držav članic EU;

- **nadalje razvija finančne trge** z izvajanjem strategije razvoja trga kapitala;

- **doseže nadaljnji napredek pri razogljičenju, in sicer tako, da z določitvijo prednostnih območij za spodbujanje uvajanja racionalizira postopek izdaje dovoljenj za obnovljive vire energije**, zlasti za vetrne turbine, da bi z zmanjšanjem odvisnosti od fosilnih goriv in izpostavljenosti nestanovitnim cenam zemeljskega plina znižala cene energije;

- **doseže nadaljnji napredek pri razogljičenju z nadgradnjo infrastrukture elektroenergetskega omrežja**, zlasti nizkonapetostne infrastrukture, da bi olajšala vključevanje naprav za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov;

- **nadalje podpira ukrepe za prilagajanje podnebnim spremembam in odpornost v zvezi z vodo**, hkrati pa zagotavlja trajnostno gospodarjenje z vodo ter varstvo in obnovo narave;

- **odpravi pomanjkanje delavcev in spretnosti**, med drugim tudi z: (i) izboljšanjem privlačnosti zadevnih sektorjev in delovnih pogojev v njih; (ii) povečanjem udeležbe premalo zastopanih skupin ter (iii) nadaljnjim vključevanjem

delavcev iz tretjih držav na trg dela in v družbo;

- **zagotovi, da imajo učenci okrepljene temeljne spretnosti**, med drugim tudi z obravnavanjem pomanjkanja učiteljev ter izboljšanjem izobraževanja učiteljev in privlačnosti poklica, zlasti na področjih naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike (STEM);

- **spodbuja spretnosti in produktivnost dela**, in sicer s: (i) povečanjem udeležbe v izobraževanju odraslih, vključno z usposabljanjem, izpopolnjevanjem in preusposabljanjem, ter (ii) spodbujanjem digitalnih in zelenih spretnosti, med drugim tudi s pospešitvijo izvajanja ukrepov v okviru programa kohezijske politike, načrta za okrevanje in odpornost ter drugih nacionalnih programov;

- v letu 2025 v celoti in hitro **izvede obsežne strukturne reforme dolgotrajne oskrbe, zdravstvenega varstva in pokojnin**, izboljša delovne pogoje in obravnava pomanjkanje osebja, ki prevladuje na področju zdravstvenega varstva in dolgotrajne oskrbe;

- **zagotovi, da imajo bodoči upokojenci, ki se pridružijo prostovoljnemu pokojninskemu stebru, dostop do celotnega nabora naložbenih možnosti**, vključno z možnostmi nizkostroškovnih indeksnih skladov, ter na splošno omili omejitve naložbenih politik pokojninskih skladov in zavarovancem pojasni tveganja.

PRILOGE

SEZNAM PRILOG

Fiskalna politika 26

A1. Fiskalni nadzor in vzdržnost dolga 26

A2. Obdavčitev 33

Produktivnost 36

A3. Inovacije v podjetjih 36

A4. Poenostavitev poslovanja 42

A6. Učinkovit institucionalni okvir 57

Trajnostnost 62

A7. Čista industrija in blažitev podnebnih sprememb 62

A8. Cenovno dostopen energijski prehod 70

A9. Prilagajanje podnebnim spremembam, pripravljenost in okolje 78

Pravičnost 85

A10. Trg dela 85

A11. Socialne politike 89

A12. Izobraževanje in spretnosti 94

A13. Pregled socialnih kazalnikov 99

A14. Zdravje in zdravstveni sistemi 100

Horizontalno 104

A15. Cilji trajnostnega razvoja 104

A16. Napredek pri specifičnih priporočilih za državo in izvrševanje sredstev EU 107

A17 Konkurenčne regije 114

SEZNAM TABEL

A1.1 Saldo in dolg sektorja država 27
A1.2 Rast očiščenih odhodkov 27
A1.3 Očiščeni odhodki (realizacija in napovedi), letna in skupna odstopanja glede na priporočilo 28
A1.4 Odhodki za obrambo in nacionalna odstopna klavzula 28
A1.5 Makroekonomska gibanja in napovedi 28
A1.6 Proračunski položaj sektorja država 29
A1.7 Gibanja dolga 29
A1.8 Nepovratna sredstva iz mehanizma za okrevanje in odpornost 30
A1.9 Posojila iz mehanizma za okrevanje in odpornost 30
A1.10 Predvidena sprememba odhodkov v zvezi s staranjem prebivalstva v obdobjih 2024–2040 in 2024–2070 31
A1.11 Kazalniki na podlagi podatkovne zbirke o fiskalnem upravljanju 32

A2.1 Kazalniki obdavčitve 33
A3.1 Ključni kazalniki inovacij 41
A4.1 Poenostavitev poslovanja: kazalniki 48
A5.1 Finančni kazalniki 55
A6.1 Slovenija. Izbrani kazalniki zmanjšanja in poenostavitve upravnega bremena 58
A6.2 Cilji digitalnega desetletja, ki se spremljajo z indeksom digitalnega gospodarstva in družbe 58
A7.1 Ključni kazalniki čiste industrije in blažitve podnebnih sprememb: Slovenija 68
A8.1 Ključni energetski kazalniki 77
A9.1 Ključni kazalniki za spremljanje napredka pri prilagajanju podnebnim spremembam, odpornosti in okolju 83
A13.1 Pregled socialnih kazalnikov za Slovenijo 99
A14.1 Ključni kazalniki zdravja 101
A16.1 Izbrani skladi EU s sprejetimi dodelitvami – povzetek podatkov (v milijonih EUR) 110
A16.2 Zbirna tabela specifičnih priporočil za Slovenijo za obdobje 2019–2024 111
A17.1 Izbrani kazalniki na regionalni ravni v Sloveniji 115

SEZNAM GRAFOV

A2.1 Deleži davčnih prihodkov v letu 2023 33
A2.2 Davčni primež za prejemnike edinega in prejemnike drugega dohodka v gospodinjstvu kot % skupnih stroškov dela, 2024 34
A3.1 Intenzivnost raziskav in razvoja (BIRR kot odstotek BDP), 2013–2023 36
A3.2 Tvegani kapital kot delež BDP v letu 2023 39
A4.1 Poenostavitev poslovanja: izbrani kazalniki 43
A5.1 Bilanca med neto prihranki in neto naložbami v Sloveniji 49
A5.2 Stanje mednarodnih naložb Slovenije 49
A5.3 Kapitalski trgi in finančni posredniki v Sloveniji 50
A5.4 Struktura financiranja nefinančnih družb kot % BDP 52
A5.5 Struktura finančnih sredstev gospodinjstev na prebivalca in kot % BDP 53
A6.1 Zaupanje v pravosodje, regionalne in lokalne organe ter upravo 57
A6.2 Kazalniki regulativne politike in upravljanja 58
A6.3 Stopnja udeležbe oseb, starih od 25 do 64 let, v izobraževanju odraslih (v %) po poklicih 60
A7.1 Intenzivnost emisij toplogrednih plinov v predelovalnem sektorju in energijsko intenzivnih sektorjih, 2022 64
A7.2 Emisije toplogrednih plinov v sektorjih, vključenih v porazdelitev prizadevanj, 2005 in 2023 65
A8.1 Elementi maloprodajne cene energentov za gospodinjske in negospodinjske odjemalce, 2024 70
A8.2 Mesečne povprečne veleprodajne cene električne energije za dan vnaprej in evropske referenčne cene zemeljskega plina (nizozemska borza TTF) 71
A8.3 Nameščena zmogljivost za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov (levo) in mešanica proizvodnje električne energije (desno) v Sloveniji 73
A9.1 Neposredna odvisnost (1) bruto dodane vrednosti, ki jo je gospodarski sektor ustvaril v letu 2022, od ekosistemskih storitev (2) 80
A9.2 Potrebe po naložbah in vrzeli v milijonih EUR v stalnih cenah v letu 2022 81
A10.1 Ključni kazalniki trga dela 85
A10.2 Past nizkih plač in neaktivnosti 87
A11.1 Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti in njene komponente 89
A11.2 Stanovanjska prikrajšanost 91
A12.1 Poduspešnost na področju temeljnih spretnosti 94
A12.2 Prihodnje potrebe po zaposlovanju (2022–2035) po poklicih in ravneh izobrazbe 97
A14.1 Pričakovana življenjska doba ob rojstvu (v letih) 100
A14.2 Preprečljiva umrljivost ob zdravstveni oskrbi 100
A15.1 Napredek pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja v Sloveniji 105
A16.1 Porazdelitev sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost v Sloveniji po področjih politike 108
A16.2 Porazdelitev sredstev kohezijske politike po ciljih politike v Sloveniji 108
A17.1 Produktivnost dela na opravljeno uro 114

SEZNAM ZEMLJEVIDOV

A17.1 Cene stanovanjskih nepremičnin glede na dohodek, 2019 116
A17.2 Območja, ki jih je energijski prehod najbolj prizadel 116

Ta priloga vsebuje vrsto tabel, ki so relevantne za oceno fiskalnega položaja Slovenije, vključno s tem, kako se država odziva na priporočila Sveta, izdana v okviru reformiranega okvira ekonomskega upravljanja.

Cilj reformiranega okvira, ki je začel veljati 30. aprila 2024 ([23]), je okrepiti vzdržnost dolga ter spodbujati trajnostno in vključujočo rast z reformami, ki povečujejo rast, in prednostnimi naložbami. Temelj okvira so srednjeročni fiskalno-strukturni načrti, ki določajo proračunske obveznosti držav članic v srednjeročnem obdobju. Te obveznosti so opredeljene v smislu rasti očiščenih odhodkov, ki je enotni operativni kazalnik za fiskalni nadzor.

Slovenija je svoj načrt predložila 15. oktobra 2024. Načrt zajema obdobje do leta 2028 in predstavlja fiskalno prilagoditev v obdobju štirih let. Svet je 21. januarja 2025 sprejel priporočilo o odobritvi načrta Slovenije ([24]).

Ocena izvajanja priporočila Sveta o potrditvi načrta Slovenije se izvede na podlagi podatkov Eurostata o realizaciji in pomladanske napovedi Komisije 2025 ter ob upoštevanju letnega poročila o napredku, ki ga je Slovenija predložila 28. aprila 2025. Poleg tega se glede na prošnjo Slovenije za aktivacijo nacionalne odstopne klavzule ([25]) v skladu s sporočilom Komisije z dne 19. marca 2025 ([26]) v oceni po potrebi upošteva tudi predvideno povečanje odhodkov za obrambo na podlagi pomladanske napovedi Komisije 2025.

Priloga je strukturirana na naslednji način. Najprej so na podlagi podatkov iz tabele A1.1 predstavljena gibanja **javnofinančnega primanjkljaja in javnega dolga**. Temu na podlagi ustreznih podatkov, predstavljenih v tabelah A1.2 do A1.9, vključno s podatki o odhodkih za obrambo, sledi ocena **izvajanja priporočila Sveta o potrditvi načrta**.

Priloga vsebuje tudi informacije o **stroških staranja prebivalstva** in **nacionalnem fiskalnem okviru**. Tveganja za vzdržnost javnih financ so obravnavana v poročilu o spremljanju vzdržnosti dolga za leto 2024 ([27]).

Gibanja javnofinančnega primanjkljaja in javnega dolga

Javnofinančni primanjkljaj Slovenije je leta 2024 znašal 0,9 % BDP. Glede na pomladansko napoved Komisije 2025 naj bi se v letu 2025 povečal na 1,3 % BDP. Razlika med saldom sektorja država, ki sta ga napovedali Komisija in Slovenija, je predvsem posledica nižje projekcije bruto investicij v osnovna sredstva ter višjih projekcij prihodkov od davkov na proizvodnjo in uvoz ter od prispevkov Komisije za socialno

([23]) Osrednji elementi prenovljenega okvira ekonomskega upravljanja EU so Uredba (EU) 2024/1263 Evropskega parlamenta in Sveta o učinkovitem usklajevanju ekonomskih politik in večstranskem proračunskem nadzoru skupaj s spremenjeno Uredbo (ES) št. 1467/97 o izvajanju postopka v zvezi s čezmernim primanjkljajem in spremenjeno Direktivo Sveta 2011/85/EU o proračunskih okvirih držav članic.

([24]) UL C, C/2025/640, 10.2.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/640/oj.

([25]) Slovenija je 29. aprila 2025 Komisijo in Svet zaprosila za aktivacijo nacionalne odstopne klavzule. Na podlagi tega je Komisija sprejela Priporočilo za priporočilo Sveta o dovoljenju Sloveniji za odstopanje od priporočene poti gibanja očiščenih odhodkov, kot jo je določil Svet, in njeno preseganje (COM(2025) 613).

([26]) Sporočilo Komisije z dne 19. marca 2025 – Upoštevanje večjih obrambnih izdatkov v okviru Pakta za stabilnost in rast (C(2025) 2000 final).

([27]) Komisija, 2025, Debt Sustainability Monitor 2024 (Spremljanje vzdržnosti dolga za leto 2024), European Economy-Institutional Papers 306.

varnost. Delež javnega dolga v BDP je konec leta 2024 znašal 67,0 % in naj bi se po napovedih Komisije konec leta 2025 zmanjšal na 65,5 %.

Tabela A1.1:**Saldo in dolg sektorja država**

	Variables		2024	2025		2026	
			Outturn	APR	COM	APR	COM
1	General government balance	% GDP	-0.9	-1.9	-1.3	n.a.	-1.5
2	General government gross debt	% GDP	67.0	66.0	65.5	n.a.	63.8

Vir: pomladanska napoved Komisije 2025, letno poročilo o napredku.

Gibanja očiščenih odhodkov

Rast očiščenih odhodkov ([28]) Slovenije v letu 2025 naj bi bila po napovedih Komisije ([29]) pod priporočeno najvišjo vrednostjo. V letih 2024 in 2025 skupaj naj bi bila tudi skupna stopnja rasti očiščenih odhodkov pod priporočeno najvišjo skupno stopnjo rasti. V pomladanski napovedi Komisije 2025 se predvideva nižja rast očiščenih odhodkov v primerjavi z letnim poročilom o napredku, in sicer predvsem zaradi nižjih primarnih odhodkov, zlasti bruto investicij v osnovna sredstva.

Odhodki sektorja država za obrambo v Sloveniji so med letoma 2021 in 2023 ostali stabilni pri 1,2 % BDP ([30]). Glede na pomladansko napoved Komisije 2025 naj bi odhodki za obrambo znašali 1,4 % BDP v letu 2024 in 1,6 % BDP v letu 2025.

Tabela A1.2:**Rast očiščenih odhodkov**

	Annual			Cumulative*		
	REC	APR	COM	REC	APR	COM
	Growth rates					
2024	n.a.	4.5%	4.5%	n.a.	n.a.	n.a.
2025	5.6%	5.3%	4.6%	12.1%	10.0%	9.3%
2026	4.4%	n.a.	7.0%	17.0%	n.a.	17.0%

* Skupne stopnje rasti se izračunajo glede na izhodiščno leto 2023.
Vir: Priporočilo Sveta o potrditvi nacionalnega srednjeročnega fiskalno-strukturnega načrta Slovenije, letno poročilo o napredku in izračun Komisije na podlagi pomladanske napovedi Komisije 2025.

([28]) Očiščeni odhodki so v členu 2(2) Uredbe (EU) 2024/1263 opredeljeni kot javnofinančni odhodki brez (i) odhodkov za obresti, (ii) diskrecijskih ukrepov na strani prihodkov, (iii) odhodkov za programe Unije, ki so v celoti izravnani s prihodki iz skladov Unije, (iv) nacionalnih odhodkov za sofinanciranje programov, ki jih financira Unija, (v) cikličnih elementov odhodkov za denarna nadomestila za brezposelnost ter (vi) enkratnih in drugih začasnih ukrepov.

([29]) Pomladanska napoved Komisije 2025, European Economy-Institutional Paper 318, maj 2025.

([30]) Eurostat, javnofinančni odhodki po klasifikaciji odhodkov države po funkcijah (COFOG).

Tabela A1.3:**Očiščeni odhodki (realizacija in napovedi), letna in skupna odstopanja glede na priporočilo**

	Variables		2023	2024	2025	2026
			Outturn	Outturn	COM	COM
1	Total expenditure	bn NAC	29.7	31.3	33.6	35.7
2	Interest expenditure	bn NAC	0.8	0.9	0.9	1.0
3	Cyclical unemployment expenditure	bn NAC	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1
4	Expenditure funded by transfers from the EU	bn NAC	0.8	0.6	1.0	0.8
5	National co-financing of EU programmes	bn NAC	0.2	0.1	0.1	0.1
6	One-off expenditure (levels, excl. EU funded)	bn NAC	0.3	0.2	0.4	0.0
7=1-2-3-4-5-6	**Net nationally financed primary expenditure (before discretionary revenue measures, DRM)**	**bn NAC**	**27.7**	**29.6**	**31.3**	**33.8**
8	Change in net nationally financed primary expenditure (before DRM)	bn NAC		1.9	1.7	2.5
9	DRM (excl. one-off revenue, incremental impact)	bn NAC		0.7	0.4	0.3
10=8-9	**Change in net nationally financed primary expenditure (after DRM)**	**bn NAC**		**1.3**	**1.4**	**2.2**
11	Outturn / forecast net expenditure growth	% change		4.5%	4.6%	7.0%
12	Recommended net expenditure growth*	% change		6.2%	5.6%	4.4%
13=(11-12) x 7	Annual deviation	bn NAC		-0.5	-0.3	0.8
14 (cumulated from 13)	Cumulated deviation	bn NAC		-0.5	-0.8	0.1
15=13/17	**Annual balance**	**% GDP**		**-0.7**	**-0.4**	**1.1**
16=14/17	**Cumulated balance**	**% GDP**		**-0.7**	**-1.1**	**0.1**
17	p.m. Nominal GDP	bn NAC	64.0	67.0	70.2	73.9

* Stopnja rasti za leto 2024 ni priporočilo, temveč služi kot osnova, saj je zadnje leto s podatki o realizaciji pri določanju poti gibanja očiščenih odhodkov leto 2023.
Vir: pomladanska napoved Komisije 2025 in izračun Komisije.

Tabela A1.4:**Odhodki za obrambo in nacionalna odstopna klavzula**

			2021	2022	2023	2024	2025	2026
1	Total defence expenditure	% GDP	1.2	1.2	1.2	1.4	1.6	1.7
2	*of which: gross fixed capital formation*	% GDP	0.2	0.1	0.3	0.4	0.4	0.4
3	Flexibility from increases in defence expenditure	% GDP					0.4	0.5
4	**Cumulated balance after flexibility**	**% GDP**					**-1.5**	**-0.4**

Vir: Eurostat (COFOG), pomladanska napoved Komisije 2025 in izračun Komisije.

Tabela A1.5:**Makroekonomska gibanja in napovedi**

	Variables		2024	2025		2026	
			Outturn	APR	COM	APR	COM
1=7+8+9	**Real GDP**	**% change**	**1.6**	**2.1**	**2.0**	**2.4**	**2.4**
2	Private consumption	% change	1.6	2.2	2.2	2.3	2.3
3	Government consumption expenditure	% change	8.5	2.7	2.8	4.1	3.7
4	Gross fixed capital formation	% change	-3.7	1.0	0.7	3.0	2.8
5	Exports of goods and services	% change	3.2	2.6	2.2	3.4	3.0
6	Imports of goods and services	% change	3.9	2.7	2.2	3.9	3.4
	Contributions to real GDP growth						
7	- Final domestic demand	pps	1.7	2.0	1.9	2.5	2.5
8	- Change in inventories	pps	0.3	0.0	0.0	0.0	0.0
9	- Net exports	pps	-0.4	0.1	0.2	-0.1	-0.1
10	Output gap	% pot GDP	1.3	1.0	1.0	1.2	1.2
11	Employment	% change	0.1	0.1	0.6	0.4	0.7
12	Unemployment rate	%	3.7	3.7	3.7	3.7	3.8
13	Labour productivity	% change	1.4	2.0	1.4	2.0	1.8
14	HICP	% change	2.0	2.3	2.1	2.3	1.9
15	GDP deflator	% change	3.1	2.8	2.8	2.7	2.7
16	Compensation of employees per head	% change	6.2	7.1	5.6	5.5	4.7
17	Net lending/borrowing vis-à-vis the rest of the world	% GDP	4.4	n.a.	4.6	n.a.	4.6

Vir: pomladanska napoved Komisije 2025, letno poročilo o napredku.

Tabela A1.6:**Proračunski položaj sektorja država**

	Variables (% GDP)	2024	2025		2026	
		Outturn	APR	COM	APR	COM
1=2+3+4+5	**Revenue**	**45.8**	**46.2**	**46.5**	**n.a.**	**46.8**
	of which:					
2	- Taxes on production and imports	12.9	12.9	13.0	n.a.	12.9
3	- Current taxes on income, wealth, etc.	8.5	8.5	8.5	n.a.	8.5
4	- Social contributions	17.3	17.8	17.9	n.a.	18.4
5	- Other (residual)	7.1	7.0	7.1	n.a.	7.0
8=9+16	**Expenditure**	**46.8**	**48.1**	**47.8**	**n.a.**	**48.3**
	of which:					
9	- Primary expenditure	45.5	46.8	46.6	n.a.	47.0
	of which:					
10	- Compensation of employees	11.4	11.7	11.7	n.a.	11.9
11	- Intermediate consumption	6.7	6.8	6.8	n.a.	6.8
12	- Social payments	18.6	18.9	18.9	n.a.	19.3
13	- Subsidies	1.1	1.2	1.2	n.a.	1.2
14	- Gross fixed capital formation	5.1	5.5	5.3	n.a.	5.2
15	- Other	2.7	2.7	2.7	n.a.	2.7
16	- Interest expenditure	1.3	1.3	1.3	n.a.	1.3
18=1-8	**General government balance**	**-0.9**	**-1.9**	**-1.3**	**n.a.**	**-1.5**
19=1-9	**Primary balance**	**0.4**	**-0.6**	**-0.1**	**n.a.**	**-0.2**
20	Cyclically adjusted balance	-1.5	n.a.	-1.8	n.a.	-2.1
21	One-offs	-0.3	-0.6	-0.6	n.a.	0.0
22=20-21	**Structural balance**	**-1.2**	**-1.8**	**-1.2**	**n.a.**	**-2.1**
23=22+16	Structural primary balance	0.1	-0.5	0.1	n.a.	-0.8

Vir: pomladanska napoved Komisije 2025, letno poročilo o napredku.

Tabela A1.7:**Gibanja dolga**

	Variables	2024	2025		2026	
		Outturn	APR	COM	APR	COM
1	**Gross debt ratio* (% of GDP)**	**67.0**	**66.0**	**65.5**	**n.a.**	**63.8**
2=3+4+8	Change in the ratio (pps. of GDP)	-1.4	-1.1	-1.6	n.a.	-1.7
	Contributions**					
3	**Primary balance**	**-0.4**	**0.6**	**0.1**	**n.a.**	**0.2**
4=5+6+7	**Snow-ball' effect**	**-1.8**	**-1.9**	**-1.8**	**n.a.**	**-1.9**
	of which:					
5	- Interest expenditure	1.3	1.3	1.3	n.a.	1.3
6	- Real growth effect	-1.0	-1.4	-1.3	n.a.	-1.5
7	- Inflation effect	-2.0	-1.8	-1.8	n.a.	-1.7
8	**'Stock-flow' adjustment**	**0.8**	**0.2**	**0.2**	**n.a.**	**0.0**

* Konec obdobja.

** Učinek „snežene kepe“ zajema učinek odhodkov za obresti na nakopičeni dolg sektorja država ter učinek realne rasti BDP in inflacije na dolg sektorja država kot odstotek BDP (na podlagi imenovalca). Prilagoditev stanj in tokov vključuje razlike v računovodenju na podlagi plačil in na podlagi nastanka poslovnega dogodka (vključno s prednostmi in zaostanki pri izplačilih nepovratnih sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost), kopičenje finančnih sredstev, vrednotenje ter druge preostale učinke.

Vir: pomladanska napoved Komisije 2025, izračun Komisije in letno poročilo o napredku.

Tabela A1.8:**Nepovratna sredstva iz mehanizma za okrevanje in odpornost**

	Revenue from RRF grants (% of GDP)							
		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1	RRF grants as included in the revenue projections	n.a.	0.2	0.2	0.6	0.5	0.7	0.7
2	Cash disbursements of RRF grants from EU	n.a.	0.4	0.0	0.5	0.2	0.5	0.5

	Expenditure financed by RRF grants (% of GDP)							
		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
3	Total current expenditure	n.a.	n.a.	0.0	0.1	0.1	0.4	0.3
4	Gross fixed capital formation	n.a.	0.2	0.1	0.1	0.2	0.3	0.2
5	Capital transfers	n.a.	n.a.	0.0	0.1	0.0	0.1	0.1
6=4+5	Total capital expenditure	n.a.	0.2	0.1	0.2	0.2	0.5	0.3

	Other costs financed by RRF grants (% of GDP)							
		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
7	Reduction in tax revenue	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
8	Other costs with impact on revenue	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
9	Financial transactions	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

Vir: letno poročilo o napredku.

Tabela A1.9:**Posojila iz mehanizma za okrevanje in odpornost**

	Cash flow from RRF loans projected in the Plan (% of GDP)							
		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1	Disbursements of RRF loans from EU	n.a.	n.a.	n.a.	0.5	0.2	0.1	0.1
2	Repayments of RRF loans to EU	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

	Expenditure financed by RRF loans (% of GDP)							
		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
3	Total current expenditure	n.a.	n.a.	n.a.	0.0	0.0	0.0	0.0
4	Gross fixed capital formation	n.a.	n.a.	0.0	0.1	0.2	0.1	0.2
5	Capital transfers	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0.0	0.0	0.1
6=4+5	Total capital expenditure	n.a.	n.a.	0.0	0.1	0.2	0.1	0.2

	Other costs financed by RRF loans (% of GDP)							
		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
7	Reduction in tax revenue	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
8	Other costs with impact on revenue	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
9	Financial transactions	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

Vir: letno poročilo o napredku.

Stroški staranja prebivalstva

Skupna poraba v zvezi s staranjem prebivalstva naj bi se v Sloveniji povečala s približno 22 % BDP v letu 2024 na 25 % v letu 2040 in na 27,5 % v letu 2070 (glej tabelo A1.10**).** Skupno povečanje za približno 5 odstotnih točk BDP do leta 2070 je predvsem posledica povečanja odhodkov za pokojnine ter večje porabe za zdravstveno varstvo in dolgotrajno oskrbo.

Javnofinančni odhodki za pokojnine naj bi se do leta 2070 povečali za 3,5 odstotne točke BDP, od tega za približno 2 odstotni točki do leta 2040. Slovenija je tako med državami z najvišjim predvidenim povečanjem med vsemi državami članicami v primerjavi z letom 2024, pri čemer naj bi odhodki za pokojnine v letu 2070 dosegli 13,7 % BDP, medtem ko povprečje EU znaša 11,8 %.

Javnofinančni odhodki za zdravstveno varstvo naj bi v letu 2024 znašali 6,9 % BDP (nekoliko nad povprečjem EU, ki znaša 6,6 %), do leta 2040 pa naj bi se povečali za 0,7 odstotne točke, do leta 2070 pa za dodatne 0,3 odstotne točke. Čeprav je splošno povečanje posledica staranja

prebivalstva, nanj vplivata tudi nedavno povečanje dostopa do storitev na področju duševnega zdravja in povišanje plač zdravstvenovarstvenega osebja ([31]).

Javnofinančni odhodki za dolgotrajno oskrbo naj bi v letu 2024 znašali 1,0 % BDP (pod povprečjem EU, ki znaša 1,7 %), do leta 2040 pa naj bi se povečali za 0,5 odstotne točke BDP, do leta 2070 pa za dodatne 0,5 odstotne točke BDP. Predvideno povečanje je posledica staranja prebivalstva, vendar še ne odraža proračunskega učinka najnovejših reform dolgotrajne oskrbe ([32]).

Tabela A1.10:**Predvidena sprememba odhodkov v zvezi s staranjem prebivalstva v obdobjih 2024–2040 in 2024–2070**

	age-related expenditure 2024 (% GDP)	change in 2024-2040 (pps GDP) due to: pensions	healthcare	long-term care	education	total	age-related expenditure 2040 (%GDP)	
SI	22.3	*1.9*	*0.7*	*0.5*	*-0.4*	***2.7***	25.0	**SI**
EU	24.3	*0.5*	*0.3*	*0.4*	*-0.3*	***0.9***	25.2	EU

	age-related expenditure 2024 (% GDP)	change in 2024-2070 (pps GDP) due to: pensions	healthcare	long-term care	education	total	age-related expenditure 2070 (%GDP)	
SI	22.3	*3.5*	*0.9*	*1.0*	*-0.2*	***5.2***	27.5	**SI**
EU	24.3	*0.2*	*0.6*	*0.8*	*-0.4*	***1.3***	25.6	EU

Vir: poročilo o staranju prebivalstva za leto 2024 (EK/Odbor za ekonomsko politiko).

([31]) Ključne značilnosti uspešnosti, nedavne reforme in naložbe slovenskega zdravstvenega sistema so obravnavane v Prilogi 14 „Zdravje in zdravstveni sistemi“.

([32]) Ustreznost in kakovost slovenskega sistema dolgotrajne oskrbe sta zajeti v Prilogi 11 „Socialne politike“.

Nacionalni fiskalni okvir

Slovenija je naloge neodvisne fiskalne institucije razdelila na dve instituciji, pri čemer bi obe lahko imeli koristi od ukrepov za krepitev njune neodvisnosti. Fiskalni svet se osredotoča na spremljanje skladnosti s fiskalnimi pravili in ocenjevanje javnofinančnih napovedi vlade ter je nedavno pripravil lastno proračunsko napoved. Pretekle omejitve zmogljivosti, s katerimi je bilo število tehničnega osebja omejeno na štiri osebe, se obravnavajo s spremenjenim Zakonom o fiskalnem pravilu. Politični dialog z vlado je reden in stalen, čeprav je poročanje medijev precej selektivno in bolj občasno. Fiskalni svet izvaja dejavnosti ozaveščanja, da bi povečal ozaveščenost o fiskalnih vprašanjih. Urad za makroekonomske analize in razvoj (UMAR), ki zagotavlja makroekonomske napovedi, na katerih temelji proračunsko načrtovanje, lahko zaposluje le javne uslužbence, direktor pa je lahko v prvem letu nove vlade predčasno razrešen, kar lahko sproži vprašanja glede neodvisnosti. UMAR nima formalne komunikacijske strategije, vendar je zelo dejaven pri sporočanju svojega dela različnim deležnikom kot mednarodna finančna institucija in kot nacionalni odbor za produktivnost.

Tabela A1.11:**Kazalniki na podlagi podatkovne zbirke o fiskalnem upravljanju**

2023	Slovenia	EU Average
Country Fiscal Rule Strength Index (C-FRSI)	8.47	14.52
Medium-Term Budgetary Framework Index (MTBFI)	0.78	0.73

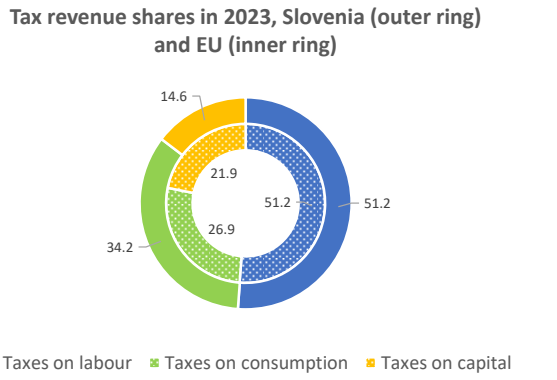
Indeks trdnosti fiskalnih pravil države (C-FRSI) kaže trdnost nacionalnih fiskalnih pravil, združenih na ravni države, glede na i) pravno podlago; ii) mero, v kolikšni so pravila zavezujoča; iii) organe za spremljanje; iv) popravljalne mehanizme in v) odpornost na šoke. Indeks srednjeročnega proračunskega okvira (MTBFI) kaže trdnost nacionalnega srednjeročnega proračunskega okvira glede na i) pokritost s cilji/zgornjimi mejami iz nacionalnih srednjeročnih fiskalnih načrtov; ii) povezanost teh ciljev/zgornjih mej z letnimi proračuni; iii) sodelovanje nacionalnega parlamenta pri pripravi načrtov; iv) vključitev neodvisnih fiskalnih institucij v njihovo pripravo in v) njihovo raven podrobnosti. Višja ocena je povezana z višjo stopnjo trdnosti pravil in srednjeročnega proračunskega okvira.

Vir: podatkovna zbirka o fiskalnem upravljanju.

Ta priloga vsebuje pregled davčnega sistema Slovenije na podlagi kazalnikov. Vključuje informacije o: (i) davčni mešanici; (ii) vidikih konkurenčnosti in pravičnosti davčnega sistema ter (iii) pobiranju davkov in izpolnjevanju davčnih obveznosti.

Leta 2023 so davčni prihodki Slovenije znašali 36,6 % BDP, kar je nekoliko manj od agregata EU, ki znaša 39 %. Nekateri davki, ki so razmeroma naklonjeni rasti, kot so periodični davki na nepremičnine, se premalo uporabljajo. Močno zanašanje Slovenije na obdavčitev dela se odraža v tem, da davčna obremenitev dela predstavlja 51,2 % skupnih davčnih prihodkov, kar je enako agregatu EU, ki prav tako znaša 51,2 %. Prihodki od prispevkov za socialno varnost, izraženi kot odstotek BDP, so bili višji od agregata EU (15,6 % v primerjavi z 12,7 %). Slovenija je januarja 2024 odpravila prostovoljno dopolnilno zdravstveno zavarovanje in ga nadomestila z dodatnim obveznim zdravstvenim prispevkom. Slednji je leta 2024 prvotno znašal 35 EUR na mesec. Leta 2025 je bil indeksiran za povprečno rast bruto plač v prejšnjem letu in bo v prihodnosti prilagojen na enak način. S 1. julijem 2025 se bo zaračunaval tudi obvezni prispevek za dolgotrajno oskrbo v višini 2 % bruto plače (od tega 1 % plača delodajalec, 1 % pa zaposleni) ter v višini 1 % neto pokojnine.

Graf A2.1: **Deleži davčnih prihodkov v letu 2023**

Vir: podatki o trendih obdavčitve, GD TAXUD.

Cilj sprememb Zakona o dohodnini, ki so začele veljati januarja 2025, je povečati produktivnost in konkurenčnost slovenskega gospodarstva. S spremenjeno zakonodajo se uvaja ugodnejši davčni režim, ki zagotavlja davčni dobropis v višini 7 % prejetih plač za nove rezidente (tako slovenske kot tuje državljane), ki ob prihodu v Slovenijo: (i) še niso dopolnili 40 let; (ii) v zadnjih dveh letih niso prebivali v Sloveniji in (iii)

Tabela A2.1:**Kazalniki obdavčitve**

		Slovenia					EU-27				
		2010	2021	2022	2023	2024	2010	2021	2022	2023	2024
Tax structure	Total taxes (including compulsory actual social contributions) (% of GDP)	38.6	38.7	37.8	36.6		37.8	40.2	39.7	39.0	
By tax base	Taxes on labour (% of GDP)	19.8	19.9	19.2	18.7		19.8	20.5	20.1	20.0	
	of which, social security contributions (SSC, % of GDP)	15.9	16.5	16.1	15.6		12.9	13.0	12.7	12.7	
	Taxes on consumption (% of GDP)	14.1	13.3	13.1	12.5		10.9	11.2	10.9	10.5	
	of which, value added taxes (VAT, % of GDP)	8.1	8.3	8.3	8.1		6.8	7.3	7.4	7.1	
	Taxes on capital (% of GDP)	4.8	5.6	5.5	5.3		7.1	8.5	8.7	8.5	
Some tax types	Personal income taxes (PIT, % of GDP)	5.6	5.4	5.2	5.1		8.6	9.6	9.4	9.3	
	Corporate income taxes (CIT, % of GDP)	1.9	2.5	2.3	2.3		2.2	2.9	3.2	3.2	
	Total property taxes (% of GDP)	0.6	0.7	0.7	0.6		1.9	2.2	2.1	1.9	
	Recurrent taxes on immovable property (% of GDP)	0.5	0.5	0.5	0.4		1.1	1.1	1.0	0.9	
	Environmental taxes (% of GDP)	3.9	3.3	2.9	2.8		2.5	2.4	2.1	2.0	
	Effective carbon rate in EUR per tonne of CO_2 equivalents	NA	97.6	NA	81.7		NA	86.0	NA	84.8	
Progressivity & fairness	Tax wedge at 50% of average wage (single person) (*)	33.7	39.5	39.3	37.1	41.3	33.9	31.8	31.5	31.5	31.8
	Tax wedge at 100% of average wage (single person) (*)	42.5	43.5	42.9	43.1	44.6	40.9	39.9	39.9	40.2	40.3
	Corporate income tax - effective average tax rates (1) (*)	18.1	17.2	17.2	17.2		21.3	19.3	19.1	18.9	
	Difference in Gini coefficient before and after taxes and cash social transfers (pensions excluded from social transfers) (2) (*)	10.6	8.5	8.3	8.2		8.6	8.2	7.9	7.7	
Tax administration & compliance	Outstanding tax arrears: total year-end tax debt (including debt considered not collectable) / total revenue (in %) (*)		4.8	4.3				35.5	32.6		
	VAT gap (% of VAT total tax liability, VTTL) (**)		3.6	9.2	7.8			6.6	7.0		

(1) V prihodnost usmerjena efektivna davčna stopnja (KPMG).
(2) Višja vrednost kaže na močnejši prerazdelitveni učinek obdavčitve.
(*) Enostavno povprečje EU-27.
(**) Napovedana vrednost za leto 2023. Za več podrobnosti o vrzeli pri pobiranju DDV glej Evropska komisija, Generalni direktorat za obdavčenje in carinsko unijo, VAT gap in the EU – 2024 report (Vrzel pri pobiranju DDV v EU – poročilo za leto 2024), https://data.europa.eu/doi/10.2778/2476549.
Za več podatkov o davčnih prihodkih in uporabljeni metodologiji glej spletno stran s podatki o obdavčitvi, https://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation_en.
Vir: Evropska komisija, OECD.

prejmejo plačo, ki bo vsaj dvakrat višja od zadnje objavljene povprečne plače v Sloveniji. Režim določa tudi ugodno davčno obravnavo: (i) delniških opcij za zaposlene in (ii) zaposlenih v inovativnih zagonskih podjetjih, in sicer z zamikom izračuna njihove davčne obveznosti.

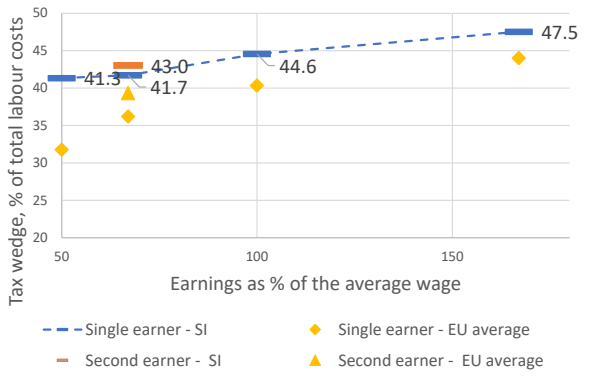
Prihodki od periodičnih davkov na nepremičnine, ki štejejo med davke, ki najmanj škodijo rasti, so bili nižji od agregata EU. Skupni davki na nepremičnine v Sloveniji so leta 2023 znašali 0,6 % BDP (agregat EU: 1,9 %), pri čemer je 0,4 % BDP izhajalo iz periodičnih davkov na nepremičnine (agregat EU: 0,9 %).

Prihodki od davkov na potrošnjo in okoljskih davkov kot delež skupne obdavčitve v Sloveniji so bili višji od agregata EU, prihodki od davkov na kapital pa nižji. Leta 2023 so bili prihodki od DDV, izraženi kot odstotek BDP, za 1 odstotno točko višji od agregata EU (8,1 % v primerjavi s 7,1 %), medtem ko so bili prihodki od davka od dohodkov pravnih oseb kot odstotek BDP za 0,9 odstotne točke nižji od agregata EU (2,3 % v primerjavi s 3,2 %). Z Zakonom o obnovi, razvoju in zagotavljanju finančnih sredstev iz decembra 2023 se je stopnja davka od dohodkov pravnih oseb povišala za 3 odstotne točke na 22 %, za obdobje 2024–2028 pa je bil uveden davek na bilančno vsoto bank in hranilnic. Prihodki od teh davkov se bodo uporabili za financiranje obnove po poplavah avgusta 2023. Z letom 2025 so se stopnje DDV za sladke pijače povišale z 9,5 % na 22 %.

Uporabo načela „onesnaževalec plača“ bi bilo mogoče okrepiti. Slovenija je izvedla tri od šestih glavnih vrst davkov na onesnaževanje okolja in naravne vire (tj. davke na odlaganje odpadkov na odlagališčih, emisije odpadkov v vodo in plastične proizvode). Razširiti bi bilo mogoče davke na odstranjevanje odpadkov (vključno s sežiganjem) in uvesti preostale tri vrste okoljskih davkov (tj. davke na emisije NO_x, pesticide in umetna gnojila).

Davčni primež stroškov dela v Sloveniji je visok pri osebah z različnimi ravnmi plač, davčna obremenitev dela pa je manj progresivna od povprečja EU. Davčni primež stroškov dela v Sloveniji ([33]) je bil v letu 2024 višji od povprečja EU pri različnih ravneh dohodka, zlasti za samske osebe s 50 % povprečne plače (glej graf A2.2). Tudi prejemniki drugega dohodka v gospodinjstvu, katerih plača znaša 67 % povprečne plače in katerih zakonec prejema povprečno plačo, so se soočali z davčnim primežem, ki je bil precej nad povprečjem EU. Vendar je bila razlika med njihovim davčnim primežem in davčnim primežem prejemnikov edinega dohodka v gospodinjstvu z enako ravnjo plače izrazito pod povprečjem EU. Slovenija je ena od držav članic EU z najnižjimi ravnmi dohodkovne neenakosti (kot se meri z Ginijevim koeficientom), sistem davčnih olajšav pa je v letu 2023 prispeval k zmanjšanju dohodkovne neenakosti za več kot v povprečju EU (za 8,2 točke v Sloveniji v primerjavi s 7,7 točke za povprečje EU).

Graf A2.2: **Davčni primež za prejemnike edinega in prejemnike drugega dohodka v gospodinjstvu kot % skupnih stroškov dela, 2024**

Pri davčnem primežu za prejemnika drugega dohodka v gospodinjstvu se predvideva, da prejemnik prvega dohodka v gospodinjstvu prejema 100 % povprečne plače in nima otrok. Za celotno metodologijo glej OECD, 2016, Taxing Wages 2014–2015 (Obdavčitev plač – 2014–2015).
Vir: Evropska komisija.

Vlada je konec leta 2024 pripravila in predložila dodatne davčne spremembe za javno posvetovanje v zvezi z uvedbo novega davka na nepremičnine in zmanjšanjem obdavčitve dela. Glavni cilj davčne reforme, ki jo načrtuje Slovenija, je podpreti stanovanjsko politiko in urediti trg stanovanjskih nepremičnih, zbrana sredstva pa uporabiti za znižanje obdavčitve dela, in sicer z: (i) zagotavljanjem dodatne davčne olajšave za zaposlene v višini 2 000 EUR; (ii) znižanjem najvišje davčne stopnje s 50 % na 43 % in (iii) uvedbo znižane davčne

([33]) Davčni primež je opredeljen kot vsota dohodnin ter prispevkov zaposlenega in delodajalca za socialno varnost, brez družinskih dodatkov, izražena kot odstotek skupnih stroškov dela (vsota bruto plače in prispevkov za socialno varnost, ki jih plača delodajalec).

stopnje v višini 20 % za letni dohodek nad 500 000 EUR. V zvezi z obdavčitvijo nepremičnin so bili predlagani ukrepi zasnovani tako, da bi bila stanovanja in hiše, v katerih bivajo lastniki, oproščena obdavčitve, lastniki druge in vsake naslednje nepremičnine pa bi bili obdavčeni po 1,45-odstotni davčni stopnji splošne vrednosti nepremičnine. Predlagano je bilo, da bi bili posamezniki, ki svoje nepremičnine oddajajo v najem na podlagi dolgoročnih najemnih pogodb, upravičeni do znižanja davka v višini 25 % prijavljenih prihodkov od najemnin.

Slovenija uporablja velikodušne davčne spodbude, ki temeljijo na odhodkih, kot so davčne spodbude za odhodke za raziskave in razvoj, davčne spodbude za naložbe, amortizacija opredmetenih osnovnih sredstev, amortizacija neopredmetenih sredstev in amortizacija naložbenih nepremičnin. Vse te spodbude so usmerjene v povečanje verjetnosti ustvarjanja dodatnih naložb, saj so neposredno usmerjene v odhodke za naložbe.

Slovenija omogoča tudi uporabo prenesenih davčnih izgub, ki so omejene na največ 50 % dejanske davčne osnove. S spremembo Zakona o davku od dohodkov pravnih oseb, ki je začela veljati 1. januarja 2025, je bila možnost uporabe davčnih izgub omejena na pet davčnih obdobij, hkrati pa je bil določen prehoden režim. Prenos izgub v preteklo obdobje ni dovoljen.

Slovenija ima naložbeno olajšavo za naložbe v digitalno preobrazbo in zeleni prehod. Davčna olajšava za naložbe v opremo in neopredmetena sredstva je omejena na 40 % stroškov naložb v: (i) računalništvo v oblaku; (ii) umetno inteligenco; (iii) velepodatke; (iv) okolju prijazne tehnologije; (v) čistejši, cenejši javni in zasebni prevoz; (vi) razogljičenje energetskega sektorja; (vii) energijsko učinkovitost stavb in (viii) izvajanje drugih standardov za podnebno nevtralnost. S 1. januarjem 2025 se lahko ta olajšava uveljavlja v petih davčnih obdobjih po naložbenem obdobju.

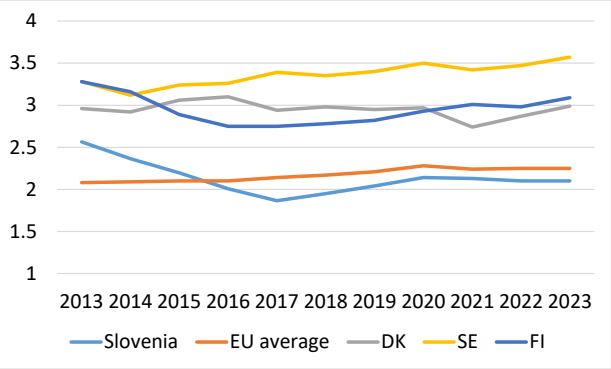
Slovenija nima posebnega davčnega režima ali davčnih spodbud za tvegani kapital. Dobro zasnovane spodbude za tvegani kapital bi lahko pomagale pri zagotavljanju financiranja tveganega kapitala, zlasti glede na to, da je Slovenija med 24 državami članicami EU, za katere so na voljo podatki, pri financiranju tveganega kapitala kot odstotek BDP na zadnjem mestu.

Slovenija poskuša izboljšati svojo davčno upravo s celovitimi prizadevanji za digitalizacijo, kot je navedeno v njeni strateški zavezi za naložbe v infrastrukturo IT. Stopnja elektronske predložitve napovedi v Sloveniji je visoka tako za davek od dohodkov pravnih oseb kot tudi za davek na dodano vrednost (DDV) (100 % za obe vrsti davkov), kar kaže na razmeroma nizko regulativno breme za te davke zaradi racionaliziranih digitalnih postopkov. Vendar stopnja elektronske predložitve napovedi dohodnine znaša 25 %, kar kaže na večje regulativno breme za posamezne davkoplačevalce.

Izpolnjevanje davčnih obveznosti in pobiranje davkov se zdita razmeroma učinkovita. Leta 2022 so se neporavnana plačila davkov nekoliko zmanjšala, in sicer za 0,5 odstotne točke na 4,3 % skupnih neto prihodkov. To je bilo precej pod povprečjem EU-27, ki znaša 32,6 %, vendar je bilo to povprečje napihnjeno zaradi zelo velikih vrednosti v nekaj državah članicah. Leta 2023 je vrzel pri izpolnjevanju obveznosti v zvezi z DDV v Sloveniji znašala 7,8 % skupne davčne obveznosti v zvezi z DDV.

Slovenija še vedno ni izpolnila svojih ambicioznih ciljev glede naložb v raziskave in razvoj ter dostopa do financiranja za inovativna MSP. Glede na evropski sistem inovacijskih kazalnikov za leto 2024 ([34]) Slovenija ostaja zmerna inovatorka. Čeprav je njena uspešnost (91 % povprečja EU) nad povprečjem zmernih inovatork (84,8 %), se povečuje počasneje od povprečja EU. Vrzel v uspešnosti države v primerjavi z EU se tako povečuje. Glavni dejavnik, ki ovira uspešnost Slovenije, so še naprej nizki odhodki za raziskave in razvoj v javnem sektorju. Intenzivnost raziskav in razvoja je leta 2023 znašala 2,13 % BDP, kar je nekoliko pod povprečjem EU in še vedno precej za ambicioznim ciljem Slovenije, da do leta 2030 doseže 3,5 % BDP ([35]). Da bi Slovenija dosegla svoj cilj, da do leta 2030 postane vodilna inovatorka, mora še pospešiti naložbe v raziskave in razvoj v skladu z zavezami iz svoje znanstvenoraziskovalne in inovacijske strategije. Sorazmerno nizka uporaba digitalnih tehnologij v MSP ostaja izziv tudi v smislu doseganja cilja digitalnega desetletja EU.

Graf A3.1: **Intenzivnost raziskav in razvoja (BIRR kot odstotek BDP), 2013–2023**

Vir: Eurostat.

([34]) Evropski sistem inovacijskih kazalnikov za leto 2024, profil države: Slovenija, https://projects.research-and-innovation.ec.europa.eu/en/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard/eis-2024#/eis/countries/SI. Evropski sistem inovacijskih kazalnikov zagotavlja primerjalno analizo inovacijske uspešnosti v državah članicah EU, vključno z relativnimi prednostmi in pomanjkljivostmi njihovih nacionalnih inovacijskih sistemov (tudi v primerjavi s povprečjem EU).

([35]) Resolucija o znanstvenoraziskovalni in inovacijski strategiji Slovenije 2030 (ReZrIS30).

Znanstveni in inovacijski ekosistemi

Javnofinančni odhodki za raziskave in razvoj so leta 2023 znašali 0,64 % BDP, kar je pod povprečjem EU, ki znaša 0,72 %, in še vedno precej za ambicioznim ciljem Slovenije, da do leta 2030 doseže 1,25 %. Skromna raven javnih naložb v raziskave in razvoj v Sloveniji se v zadnjem desetletju ni bistveno izboljšala, kar zavira njeno znanstveno uspešnost. Kljub vse večjemu sodelovanju na področju raziskav z drugimi državami (leta 2023 so mednarodne soobjave predstavljale 54,6 % vseh publikacij v Sloveniji v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 55,9 %) delež slovenskih znanstvenih publikacij v 10 % najpogosteje citiranih publikacij po vsem svetu znaša 7,4 % v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 9,6 %. Vse bolj odprt raziskovalni sistem se zato še ni prenesel v odlično znanost. Znanstvenoraziskovalna in inovacijska strategija vsebuje jasne zaveze za povečanje naložb v raziskave in razvoj, da bi se do leta 2030 dosegel cilj v višini 1,25 % BDP za javne naložbe v raziskave in razvoj ter 3,5 % BDP za skupne naložbe v raziskave in razvoj. Skupaj z Zakonom o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti ([36]) je njen cilj zagotoviti stabilen in predvidljiv okvir za dolgoročno financiranje raziskav in inovacij. Vendar se javna poraba za raziskave in razvoj ni povečala za 0,08 % BDP, kot je določeno v navedenem zakonu. Ohranjanje dobrega napredka v smislu javnih naložb v raziskave in razvoj v skladu z znanstvenoraziskovalno in inovacijsko strategijo ter navedenim zakonom bo ključnega pomena za Slovenijo, da bo lahko v celoti izkoristila svoj znanstveni potencial.

Nadaljnje izboljšanje usklajevanja znotraj slovenskega sistema raziskav in razvoja je ključnega pomena za spodbujanje naložb in konkurenčnosti. Pomanjkanje medsektorske interakcije in strateških smernic v preteklosti je privedlo do razdrobljenega financiranja in oviralo dolgoročno sodelovanje med akterji na področju raziskav in razvoja. Da bi Slovenija to obravnavala, je v okviru načrta za okrevanje in odpornost

([36]) Zakon o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti, https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO7733.

izvedla obsežne reforme svojega sistema upravljanja raziskav in razvoja, ki vključuje Zakon o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti ter nacionalno znanstvenoraziskovalno in inovacijsko strategijo. Te reforme so vključevale tudi ustanovitev razvojnega sveta na visoki ravni in medvladnega programskega odbora za nadzor in spremljanje izvajanja novih ukrepov na področju raziskav in razvoja. Hkrati je bilo izvedeno prestrukturiranje ustreznih ministrstev in agencij, da bi se omogočilo boljše usklajevanje politik na področju raziskav in inovacij. Kljub temu bi bilo treba za zagotovitev kontinuitete in učinkovitosti novega modela upravljanja raziskav in razvoja izvesti dodatne ukrepe, kot je zagotavljanje analitične podpore obstoječim organom upravljanja za oblikovanje politik na podlagi dokazov ali krepitev vloge strateških partnerstev za raziskave in inovacije ([37]).

Poslovne inovacije

Intenzivnost raziskav in razvoja v poslovnem sektorju je blizu povprečja EU, ki znaša 1,49 % BDP, vendar se je leta 2020 zmanjšala z 1,58 % BDP, dejavnost patentiranja pa ostaja pod povprečjem EU. Slovenija je manj uspešna v smislu odličnosti znanstvenih raziskav in komercializacije proizvodov, kar se odraža tudi v njeni dejavnosti patentiranja. Število patentov, prijavljenih na podlagi Pogodbe o sodelovanju na področju patentov na milijardo BDP, se je v zadnjem desetletju zmanjševalo in leta 2022 padlo na 1,8, kar je pod povprečjem EU, ki znaša 2,8 ([38]).. Slovenski sektor IKT (ki je običajno intenziven na področju raziskav in razvoja) je med najmanjšimi v EU in predstavlja 4,3 % BDP, medtem ko povprečje EU znaša 5,5 %. Poleg tega je delež odhodkov za raziskave in razvoj v sektorju IKT najnižji v EU, pri čemer znaša 9,8 % skupnih odhodkov za raziskave in razvoj ([39]). Raziskave kažejo, da so nizke poslovne naložbe delno povezane s pomanjkanjem usposobljene delovne sile ([40]). Rast zagonskih podjetij v poznejših fazah razvoja je tako ovirana ne le zaradi nezadostnega financiranja, temveč tudi zaradi pomanjkanja človeških virov s specifičnimi spretnostmi.

Močnejše povezave med akademskim svetom in podjetji so bistvene za krepitev inovacijskega potenciala Slovenije in s tem konkurenčnosti gospodarstva. Povezave med znanostjo in podjetji so v Sloveniji še vedno premalo izkoriščene. To se odraža v deležu odhodkov za raziskave in razvoj v javnem sektorju, ki jih financirajo podjetja, kar je precej pod povprečjem EU (0,022 % BDP v primerjavi z 0,050 % za povprečje EU). Ta stopnja se sčasoma znižuje, kar kaže na to, da podjetja niso pripravljena sodelovati z raziskovalnimi laboratoriji. Slovenska MSP imajo večjo vlogo v gospodarstvu kot MSP v drugih državah članicah EU, vendar njihovo sodelovanje z raziskovalnimi organizacijami na področju inovacij zaostaja za tovrstnim sodelovanjem MSP v državah, ki so vodilne na tem področju ([41]). Zato je pomembno okrepiti sodelovanje med univerzami, raziskovalnimi ustanovami in MSP. S sprejetjem Zakona o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti lahko organizacije, ki izvajajo raziskave, po novem ustanovijo podjetja. Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS) spodbuja uporabo visokokakovostnih znanstvenih raziskav ter povezave med javnimi raziskovalnimi inštituti in njihovimi končnimi uporabniki. Poleg tega se bo z naložbami iz načrta za okrevanje in odpornost, če se bodo dobro izvajale, dodatno okrepilo dolgoročnejše sodelovanje med raziskovalnimi organizacijami, velikimi podjetji in MSP ([42]). Slovenija bi morala imeti s potrebnim zakonodajnim okvirom in podpornimi strukturami možnost, da trajnostno okrepi povezave med

([37]) OECD, 2024. Improving the Governance Model of the Research and Innovation System in Slovenia (Izboljšanje modela upravljanja raziskovalnega in inovacijskega sistema v Sloveniji), Evropska komisija (europa.eu).

([38]) Skupna letna rast v obdobju 2012–2022 je znašala –5,4 %.

([39]) Eurostat, velikost sektorja IKT (podatki iz leta 2022) ter raziskave in razvoj v sektorju IKT (podatki iz leta 2021).

([40]) Glej Evropska investicijska banka, 2023, EIB Investment Survey 2023: European Union overview (Raziskava EIB o naložbah za leto 2023: Evropska unija – pregled).

([41]) MSP predstavljajo večino poslovnih subjektov (99,8 %), od katerih je 90,8 % mikropodjetij. Leta 2022 so MSP prispevala 66,9 % k dodani vrednosti gospodarstva in zaposlovala 73,3 % vseh zaposlenih v Sloveniji (An OECD Scoreboard: Financing SMEs and Entrepreneurs 2024 (Pregled stanja OECD: financiranje MSP in podjetnikov v letu 2024)).

([42]) Naložbe zajemajo sofinanciranje skupnih projektov med raziskovalnimi organizacijami in podjetji na vseh ravneh tehnološkega razvoja (COM(2023) 575 final), resource.html (europa.eu).

znanostjo in podjetji, vendar bo za prve rezultate morda potreben čas, pri tem pa bodo bistvenega pomena nadaljnja prizadevanja in spremljanje.

Kar zadeva sprejemanje digitalnih tehnologij v slovenskih podjetjih, je slika mešana. Delež podjetij v Sloveniji, ki uporabljajo umetno inteligenco, se je med letoma 2013 in 2024 znatno povečal in hitreje od povprečja EU (z 11,4 % na 20,9 % v primerjavi z 8 % na 13,5 % na ravni EU). Vendar je država zastala pri približno 68 %, kar zadeva stopnjo osnovne digitalne intenzivnosti pri MSP, medtem ko se je ta stopnja v EU v povprečju povišala z 69 % na 73 %. Slovenija sprejema ukrepe za spodbujanje uvajanja naprednih tehnologij med velikimi podjetji in MSP, med drugim tudi prek mehanizma za okrevanje in odpornost, poleg tega pa evropska vozlišča za digitalne inovacije dajejo na voljo svoje storitve tudi slovenskim MSP. Kot je določeno v slovenskem načrtu za okrevanje in odpornost, država intenzivno sodeluje na ravni EU pri razvoju in uvedbi infrastrukture za napredne tehnologije, in sicer s sodelovanjem v večdržavnih projektih v zvezi z infrastrukturo in storitvami v oblaku, polprevodniki in kvantno komunikacijsko infrastrukturo.

Slovenija želi prevzeti vodilno vlogo v Evropi na področju zelene tehnologije, in sicer z izkoriščanjem krožnosti za preobrazbo in razogljičenje gospodarstva. Da bi to dosegla, mora izboljšati prenos znanja in dostop do financiranja za inovativna MSP, da bi jim omogočila vzpostavitev obsežne proizvodnje, ter spodbujati nove tehnologije ([43]). Razširitev sodelovanja v okviru strateškega razvojno-inovacijskega partnerstva (SRIP – Krožno gospodarstvo) bi Sloveniji pomagala povečati konkurenčnost na svetovnih trgih in hkrati razviti krožno gospodarstvo ([44]). Prehod na nizkoogljično krožno gospodarstvo je odvisen od razvoja novih prelomnih tehnologij. Uspešnost Slovenije na področju ekoloških inovacij se od leta 2014 povečuje bolj kot povprečje EU, in sicer predvsem zaradi močnega povečanja akademskih publikacij. Vendar se to še ni preneslo v nove tehnologije v zvezi z okoljem, kar se kaže v razmeroma majhnem številu patentov v zvezi z okoljem ([45]). Država ima več demonstracijskih projektov za nizkoogljične tehnologije, ki jih financira EU, vendar mora za izpolnitev svojih ciljev pospešiti inovacijske, pilotne in demonstracijske dejavnosti ter povečati naložbene spodbude.

Financiranje inovacij

Pomanjkanje tveganega kapitala še vedno ovira razširjanje inovativnih zagonskih podjetij. Naložbe tveganega kapitala v Sloveniji znašajo 0,005 % BDP, kar je druga najnižja vrednost v EU. Stopnja rojstev podjetij je približno enaka povprečju EU, vendar Slovenija zaostaja pri inovativnih zagonskih podjetjih. Slovenija ima razmeroma veliko število inovativnih MSP, vendar omejen dostop do tveganega kapitala vpliva na njihovo zmožnost širjenja inovacij ([46]). Država mora izboljšati podporno okolje za zagonska podjetja, in sicer tako, da poveča razpoložljivost tveganega kapitala ter dodatno okrepi sodelovanje med podjetji in znanstvenimi ustanovami, med drugim tudi na ravni vstopa na trg. Dostop do financiranja je potreben zlasti za demonstracije tehnologij ([47]), kjer so potrebne naložbe in nadaljnje razvojno delo, da bi inovacije dosegle trg ([48]). Strategija razvoja trga kapitala, ki jo je Slovenija sprejela leta 2023, se tako osredotoča na izboljšanje dostopa do lastniškega financiranja. Če se bo strategija uspešno izvajala, bi lahko spodbudila razvoj novih inovativnih MSP z velikim potencialom za hitro rast. Za izboljšanje dostopa do trga tveganega kapitala v Sloveniji je bil ustanovljen sklad tveganega kapitala VESNA, Slovenski podjetniški sklad pa je pripravil nov

([43]) Nikola Vrabec, Maja Hranilovic, Ecorys: Eco-Innovation Country Profile 2022: Slovenia (Profil države na področju ekoloških inovacij za leto 2022: Slovenija), EcoAP - Library (europa.eu).

([44]) SRIP – Krožno gospodarstvo je mreža slovenskih podjetij, izobraževalnih in raziskovalnih ustanov, nevladnih organizacij in države, katere cilj je povečati konkurenčnost gospodarstva pri prehodu na krožno gospodarstvo. O nas – SRIP – Krožno gospodarstvo (srip-krozno-gospodarstvo.si).

([45]) Evropska komisija, EU eco-innovation index 2024 (Indeks ekoloških inovacij EU za leto 2024), Urad za publikacije EU (europa.eu).

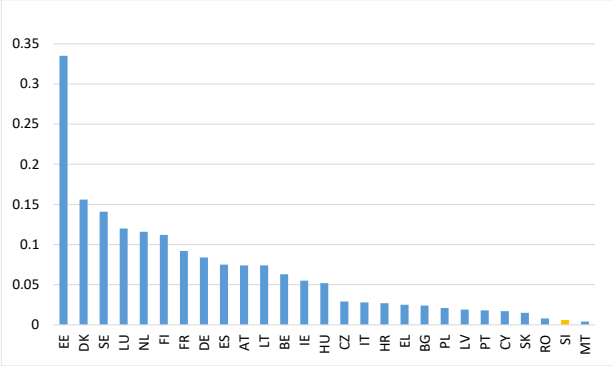
([46]) OECD Economic Surveys: Slovenia (Gospodarske raziskave OECD: Slovenija), 2024.

([47]) Ravni tehnološke pripravljenosti 5 in 6.

([48]) Tamara Besednjak Valič, Erika Džajić Uršič: Technology Transfer Offices for Better Management of the University-Industry Collaboration: Comparison of Slovenia, Italy, and Malta (Uradi za prenos tehnologij za boljše upravljanje sodelovanja med univerzami in industrijo: primerjava Slovenije, Italije in Malte), 2024.

predlog za lastniško financiranje za obdobje 2024–2029 ([49]). V okviru načrta za okrevanje in odpornost so bili izvedeni tudi drugi ukrepi, kot je sprejetje novega akta o alternativnih investicijskih skladih, vendar je reforme mogoče še pospešiti za izboljšanje dostopa do financiranja ([50]).

Graf A3.2: **Tvegani kapital kot delež BDP v letu 2023**

Vir: Invest Europe.

Inovativni talenti

Na področju človeških virov je slika mešana. Da bi Slovenija pretvorila svoj potencial v konkurenčno prednost, mora na tem področju doseči nadaljnji napredek. Znatna prizadevanja potekajo za okrepitev podjetniškega izobraževanja. Od leta 2020 deluje Strateški svet za podjetnost v izobraževanju. V visokošolskem izobraževanju je podjetniško izobraževanje na voljo vsem študentom prek specializiranih tečajev in dejavnosti. Nadaljnja prizadevanja bi se lahko osredotočila na primarno in sekundarno splošno izobraževanje ter na razumevanje podjetništva kot spretnosti in ne kot specifičnega poklica. Stopnja ljudi s terciarno izobrazbo je pod povprečjem EU. Kljub visokemu deležu prebivalstva, vključenega v vseživljenjsko učenje, je delež delovne sile, ki ima več kot le temeljne digitalne spretnosti, še vedno nizek (63,8 % povprečja EU) in se je v zadnjih letih rahlo znižal (glej tudi Prilogo 12). Delež diplomantov s področij naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike v Sloveniji se je od leta 2016 povišal za 4,55 odstotne točke, in sicer na 29,5 %, kar presega povprečje EU, ki je leta 2022 znašalo

([49]) Novi sklad bo osredotočen na fazo potrditve koncepta, ki bi jo bilo mogoče tržiti in preoblikovati v podjetja. Poleg tega bo prispeval k oblikovanju skladnega okvira za prenos intelektualne lastnine z univerzitetnimi uradi, odgovornimi za trženje raziskav.

([50]) Slovenija je izvedla vrsto ukrepov za zapolnitev vrzeli pri dostopu MSP do financiranja, kot je kombinirano financiranje z mentorstvom in usposabljanjem za inovativna zagonska podjetja in zagonska podjetja v zgodnji fazi (An OECD Scoreboard: Financing SMEs and Entrepreneurs 2024 (Pregled stanja OECD: financiranje MSP in podjetnikov v letu 2024)).

26,6 %. Število novih doktorantov se je prav tako povečalo na nekoliko nad povprečjem EU (1,0 na tisoč prebivalcev v Sloveniji v primerjavi z 0,9 v EU) ([51]). Vrzel v primerjavi z vodilnimi inovatorkami, zlasti v smislu odličnosti, ostaja velika, izobraževalni sistem pa ni dovolj prilagojen potrebam zasebnega sektorja ([52]). To bi se lahko spremenilo, če bi podjetja dodatno razširila usposabljanje na področju IKT za osebje, ki je že nad povprečjem EU (137,4 %), in če bi se več pozornosti namenilo razvoju vrhunskih človeških virov, kot so raziskovalci in doktorski delavci, zlasti na tehničnih področjih ([53]).

([51]) Vir: Eurostat.

([52]) Nikola Vrabec, Maja Hranilovic, Ecorys: Eco-Innovation Country Profile 2022: Slovenia (Profil države na področju ekoloških inovacij za leto 2022: Slovenija), EcoAP - Library (europa.eu).

([53]) UMAR: Poročilo o produktivnosti 2023 (gov.si).

Tabela A3.1:**Ključni kazalniki inovacij**

Slovenia	2012	2017	2020	2021	2022	2023	2024	EU average (1)	USA
Headline indicator									
R&D intensity (gross domestic expenditure on R&D as % of GDP)	2.58	1.88	2.16	2.14	2.1	2.13	:	2.24	3.45
Science and innovative ecosystems									
Public expenditure on R&D as % of GDP	0.63	0.47	0.56	0.55	0.6	0.64	:	0.72	0.64
Scientific publications of the country within the top 10% most cited publications worldwide as % of total publications of the country	7	6.9	8.1	7.4	:	:	:	9.6	12.3
Researchers (FTEs) employed by public sector (Gov+HEI) per thousand active population	4.3	3.5	4.1	4.3	4.6	5.0	:	4.2	:
International co-publications as % of total number of publications	43.4	48.5	51.7	53.1	52.5	54.6	:	55.9	39.3
R&D investment & researchers employed in businesses									
Business enterprise expenditure on R&D (BERD) as % of GDP	1.96	1.41	1.58	1.57	1.48	1.47	:	1.49	2.7
Business enterprise expenditure on R&D (BERD) performed by SMEs as % of GDP	0.92	0.56	0.63	0.63	0.54	:	:	0.4	0.3
Researchers employed by business per thousand active population	4.6	5.7	6.6	6.6	6.5	6.6	:	5.7	:
Innovative outputs									
Patent applications filed under the Patent Cooperation Treaty per billion GDP (in PPS €)	2.9	2.7	2	1.8	1.8	:	:	2.8	:
Employment share of high-growth enterprises measured in employment (%)	9.49	16.2	10.68	:	:	:	:	12.51	:
Digitalisation of businesses									
SMEs with at least a basic level of digital intensity % SMEs (EU Digital Decade target by 2030: 90%)	:	:	:	:	67.14	:	67.63	72.91	:
Data analytics adoption % enterprises (EU Digital Decade target by 2030: 75%)	:	:	:	:	:	19.06	:	33.17	:
Cloud adoption % enterprises (EU Digital Decade target by 2030: 75%)	:	:	:	37.56	:	36	:	38.86	:
Artificial intelligence adoption % enterprises (EU Digital Decade target by 2030: 75%)	:	:	:	11.73	:	11.37	20.89	13.48	:
Academia-business collaboration									
Public-private scientific co-publications as % of total number of publications	8.5	8.3	9.7	9.7	9.7	9.5	:	7.7	8.9
Public expenditure on R&D financed by business enterprise (national) as % of GDP	0.061	:	0.037	0.032	0.022	:	:	0.05	0.02
Public support for business innovation									
Total public sector support for BERD as % of GDP	0.399	0.217	0.227	0.228	0.198	:	:	0.204	0.251
R&D tax incentives: foregone revenues as % of GDP	0.091	0.107	0.082	0.106	0.098	0.092	:	0.102	0.141
BERD financed by the public sector (national and abroad) as % of GDP	0.308	0.110	0.145	0.122	0.100	:	:	0.100	0.110
Financing innovation									
Venture capital (market statistics) as % of GDP (calculated as a 3-year moving average)	0.004	0.008	0.003	0.003	0.007	0.005	:	0.078	:
Seed funding (market statistics) as % of GDP	0.00	6.70	1.70	2.90	9.60	17.40	:	7.30	:
Start-up and early-stage funding (market statistics) as % of GDP	79.70	54.00	77.40	79.70	65.60	57.60	:	44.00	:
Later stage and scale-up funding (market statistics) as % of GDP	20.30	39.20	20.90	17.30	24.70	24.90	:	48.70	:
Innovative talent									
New graduates in science and engineering per thousand population aged 25-34	17.1	14.3	15.2	16.0	16.5	:	:	17.5	:
Graduates in the field of computing per thousand population aged 25-34	2.6	2.3	2.6	3	3.2	:	:	3.6	:

(1) Povprečje EU za zadnje razpoložljivo leto ali leto z najštevilčnejšimi podatki za države.

Vir: Eurostat, GD JRC, OECD, študija Science-Metrix (podatkovna zbirka Scopus), Invest Europe, evropski sistem inovacijskih kazalnikov.

Pomanjkanje spretnosti, stroški energije, negotovost in dostop do financiranja močno obremenjujejo že tako nizko raven poslovnih naložb, vendar so bili v zadnjih letih sprejeti nekateri pomembni ukrepi za izboljšanje poslovnega okolja. Slovenija je dosegla opazen napredek pri odpravljanju upravnih ovir in spodbujanju e-uprave, vendar je dojemanje izboljšanja še vedno slabo, ovire pa še vedno veljajo za visoke. Poleg pomanjkanja usposobljene delovne sile, stroškov energije in gospodarske negotovosti je še vedno visoka ovira dostop do financiranja. Kljub visoki stopnji vključenosti v enotni trg še vedno obstajajo omejitve pri storitvah, vključno z nekaterimi poklici. Kljub stalnim prizadevanjem za izboljšanje sistema javnega naročanja je pomanjkanje konkurence na področju javnega naročanja še vedno zaskrbljujoče.

Gospodarski okvirni pogoji

Razmeroma nizka raven zasebnih naložb ovira rast produktivnosti in inovacijske zmogljivosti države. Čeprav je bilo leta 2023 opaziti nekaj pozitivnih sprememb pri pospeševanju inovacijskih in naložbenih dejavnosti ([54]), se je raven zasebnih naložb leta 2024 ponovno znižala. Zaznana naložbena vrzel, o kateri so poročala podjetja v Sloveniji, je bila višja od povprečja EU, pri čemer je 18 % podjetij poročalo o nezadostnih naložbah (povprečje v EU: 14 %) ([55]). Slovenija je bila še vedno med državami članicami EU z najnižjim deležem vhodnih neposrednih tujih naložb v BDP ([56]).

Glavne ovire za naložbe, o katerih se je poročalo, so pomanjkanje usposobljene delovne sile, stroški energije in negotovost ([57]), medtem ko se pomanjkanje materialov zmanjšuje. Glede na raziskavo EIB o naložbah 84 % podjetij meni, da je razpoložljivost usposobljenega osebja ovira za naložbe ([58]). Slovenija še naprej kaže določeno mero stalnega pomanjkanja delovne sile v industriji, saj ima država eno najvišjih stopenj v EU, pri čemer je 41,2 % podjetij poročalo o pomanjkanju kot omejujočem dejavniku za proizvodnjo (glej tudi prilogo o trgu dela) ([59]). Poleg demografskih dejavnikov se že obstoječe omejitve še povečujejo zaradi počasnega prilagajanja izobraževanja in usposabljanja potrebam prehoda na neto ničelno in digitalizirano gospodarstvo ([60]). Prehod lahko otežita tudi stopnja prostih delovnih mest, ki je nekoliko višja od povprečja EU, posebno pomanjkanje strokovnjakov za IKT ter ozko grlo na področju zelenih spretnosti (glej tudi prilogi o trgu dela ter izobraževanju in spretnostih). Po drugi strani se je delež podjetij, ki se soočajo z omejitvami pri oskrbi z materialom, zmanjšal s 37,8 % leta 2022 na 15,4 % leta 2023 in 9,5 % leta 2024, kar je pod povprečjem EU. Vendar so energetsko intenzivni sektorji od energetske krize občutili breme stroškov energije za prihodke podjetij (glej tudi prilogo o cenovno dostopnem energijskem prehodu).

Dostop do financiranja je še vedno ovira za naložbe, vendar zamude pri plačilih niso razširjena težava. Čeprav Slovenija v okviru načrta za okrevanje in odpornost sprejema ukrepe za razvoj svojega kapitalskega trga in izboljšanje dostopa do financiranja, je najmanj uspešna v Evropi pri financiranju rasti podjetij s tveganim kapitalom, pri čemer je financiranje močno odvisno od bančnih posojil (glej prilogo o kapitalskih trgih, finančni stabilnosti in dostopu do financiranja). Pozitivno pa je, da je delež MSP, ki so poročala o zamudah pri plačilih, pod povprečjem EU, predvsem zato, ker je leta 2024 le majhen delež podjetij poročal o zamudah pri plačilih javnih subjektov (12,7 % v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 16,6 %). Vendar je delež MSP, ki so poročala o zamudah pri plačilih zasebnih subjektov, le rahlo pod povprečjem EU (47,4 % v primerjavi s

([54]) Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2023, Poročilo o produktivnosti, Umar.gov.si.

([55]) Evropska investicijska banka, 2024, EIB investment survey 2024 (Raziskava EIB o naložbah za leto 2024), Eib.org.

([56]) Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2024, Poročilo o razvoju, Umar.gov.si.

([57]) Evropska investicijska banka, 2024, EIB investment survey 2024 (Raziskava EIB o naložbah za leto 2024), Eib.org.

([58]) Evropska investicijska banka, 2024, EIB investment survey 2024 (Raziskava EIB o naložbah za leto 2024), Eib.org.

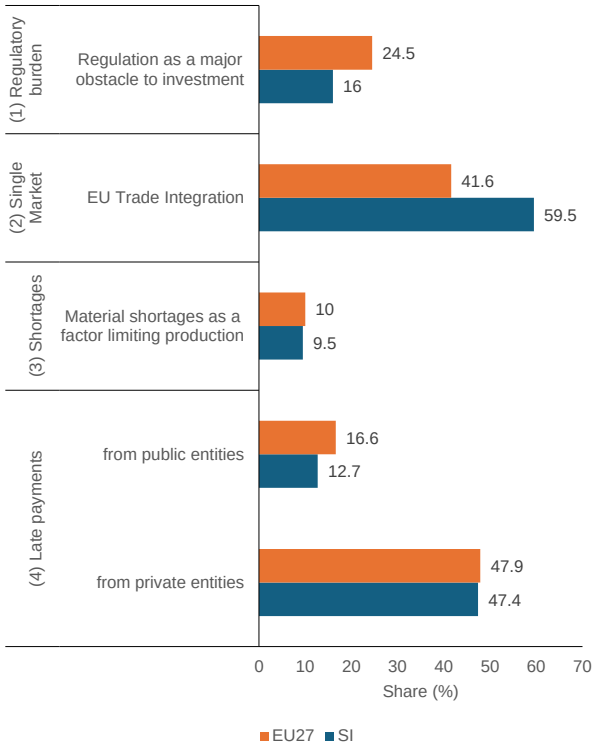
([59]) Evropska komisija, 2024, ECFIN Business and Consumer Survey (ECFIN – Raziskava med podjetji in potrošniki).

([60]) Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2023, Poročilo o produktivnosti, Umar.gov.si.

47,9 %) ([61]). Kljub temu je imela Slovenija najmanjšo plačilno vrzel v EU (vrzel med dogovorjenimi in dejanskimi časi plačila) pri plačilih med podjetji, ki je glede na poročilo podjetja Intrum o plačilih leta 2024 v povprečju znašala 10 dni. Vrzel pri plačilih v javnem sektorju se je nekoliko povečala (z 9 na 12 dni leta 2024), vendar je prav tako še vedno majhna ([62]).

Slovenska podjetja menijo, da sta prometna in digitalna infrastruktura oviri za naložbe, čeprav v manjšem obsegu. 45 % slovenskih podjetij vidi prometno infrastrukturo kot oviro, kar je popolnoma v skladu s povprečjem EU, 13,9 % pa kot veliko oviro, kar nekoliko presega povprečje EU. Poleg tega jih 30 % meni, da digitalna infrastruktura Slovenije negativno vpliva na naložbe, kar je manjši delež v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 41 % ([63]).

Graf A4.1: **Poenostavitev poslovanja: izbrani kazalniki**

Delež (1) podjetij, (2) povprečnega izvoza in uvoza znotraj EU v BDP, (3) podjetij, (4) MSP.
Viri: (1) raziskava EIB o naložbah, (2) Eurostat, (3) raziskava podjetij in potrošnikov ECFIN, (4) raziskava o dostopu podjetij do financiranja.

Slovenija ima na splošno trdno digitalno infrastrukturo, vendar so še vedno možne izboljšave za podeželska območja in pokritost 5G ter ozaveščenost podjetij o kibernetski varnosti. Gigabitna povezljivost, ki se meri s pokritostjo z zelo visokozmogljivim omrežjem, je blizu povprečja EU. Kljub osredotočenosti Slovenije na podeželska območja se država še vedno sooča z izzivi, saj je le 57 % podeželskih gospodinjstev pokritih z zelo visokozmogljivim omrežjem, pri čemer skupna pokritost z zelo visokozmogljivim omrežjem znaša 78,5 % (povprečje EU: 78,6 %). Skupna pokritost z omrežjem 5G se še naprej znatno izboljšuje, vendar je še vedno pod povprečjem EU, pri čemer skupna pokritost znaša 82,1 % (povprečje EU: 89 %), na podeželskih območjih pa 45,6 % (povprečje EU: 71,1 %). Povečuje se tudi ozaveščenost podjetij o kibernetski varnosti. Število podjetij, v katerih je prišlo do varnostnih incidentov v zvezi z IKT, ki so privedli do nerazpoložljivosti storitev IKT zaradi zunanjega napada (npr. napadi z izsiljevalskim programjem, napadi za zavrnitev storitve), se je v Sloveniji nekoliko povečalo, in sicer z 2,15 % leta 2022 na

([61]) Evropska centralna banka, 2024, SAFE Survey (Raziskava o dostopu podjetij do financiranja).

([62]) Intrum, 2024, European Payment Report (Evropsko poročilo o plačilih).

([63]) Evropska investicijska banka, 2024, EIB investment survey 2024 (Raziskava EIB o naložbah za leto 2024), Eib.org.

2,58 % leta 2024, vendar je še vedno ostalo pod povprečjem EU (3,43 %). Varnostne ukrepe v zvezi z IKT je uvedlo 86 % podjetij (pod povprečjem EU, ki znaša 93 %), 55 % podjetij pa je svoje zaposlene seznanilo z njihovimi obveznostmi v zvezi z varnostjo na področju IKT (pod povprečjem EU, ki znaša 60 %).

Zdi se, da je Slovenija izboljšala pravila o korporativnem upravljanju v številnih podjetjih v državni lasti ([64]). Iz podatkovne zbirke OECD o regulaciji proizvodnih trgov ([65]) je razvidno, da je Slovenija med državami OECD, katerih pravila za javno lastništvo in upravljanje podjetij v državni lasti povzročajo najmanjše izkrivljanje konkurence in vodijo k najnižji zaščiti pred tržno disciplino [66] Po vrednosti največja podjetja v državni lasti delujejo na področju infrastrukture, energije in prometa. Kljub temu Slovenija še naprej ohranja deleže v podjetjih v zelo konkurenčnih sektorjih, v katerih praktično ni razlogov za državno lastništvo (npr. turizem) ([67]).

Zmanjšanje regulativnih in upravnih ovir

Slovenija je postopoma zmanjševala upravno breme in izboljševala poslovno okolje, vendar izzivi ostajajo. Sprejetih je bilo več ukrepov za olajšanje poslovanja, na primer z vzpostavitvijo sistema „vse na enem mestu“ za podjetja, pa tudi v okviru slovenskega načrta za okrevanje in odpornost, ki vključuje že sprejeta zakona o debirokratizaciji. Poleg tega je bilo po podatkih slovenskega portala „STOP birokraciji“ izvedenih že več kot 300 ukrepov za odpravo upravnih ovir, večinoma na področju financ, statistike, pravosodja in kmetijstva. To je po poročanju prispevalo k letnim prihrankom v višini približno 420 milijonov EUR ([68]). Vendar je zaznavanje teh sprememb med vodstvenimi uslužbenci v podjetjih še vedno omejeno, ovire za podjetja pa še vedno veljajo za precej velike. Najpogosteje navedeni razlogi so pretirana birokracija (velika gostota predpisov in dolgotrajni postopki), pogoste nepredvidljive spremembe zakonodaje in davčne politike ter pomisleki glede pomanjkanja delovne sile in splošnih gospodarskih razmer ([69]).

Na splošno regulacija podjetij velja za manjšo oviro za naložbe kot v povprečju v EU. Čeprav je to še vedno težava za 52 % podjetij in velika težava za 16 % podjetij, sta ta deleža precej nižja od povprečja EU, ki znaša 66 % oziroma 24,5 % ([70]). Poleg tega se Slovenija, kar zadeva upravno in regulativno breme, uvršča med bolj konkurenci prijazne države od povprečja OECD, pri čemer pridobivanje licenc in dovoljenj velja za razmeroma manj zapleteno ([71]). Kar zadeva splošne podjetniške pogoje, je Slovenija v zadnjih nekaj letih začela izvajati več pobud za razvoj podjetniških spretnosti med mladimi ([72]). Javna agencija SPIRIT Slovenija izvaja tudi podjetniški program, ki pomaga ženskam pridobiti podjetniške spretnosti, saj je verjetnost, da bodo ženske ustanovile podjetje, še vedno precej manjša kot pri moških ([73]).

Slovenija je dosegla tudi viden napredek na področju e-uprave. Pri zagotavljanju digitalnih javnih storitev za ljudi in podjetja se je približala povprečju EU, pri čemer so storitveni procesi tudi razmeroma pregledni v primerjavi s povprečjem

([64]) OECD, 2024, Ownership and Governance of State-Owned Enterprises 2024 (Lastništvo in upravljanje podjetij v državni lasti – 2024), Oecd.org.

([65]) OECD, 2024, Product Market Regulation Policy Simulator 2023–2024 Edition (Simulator politike regulacije proizvodnih trgov za obdobje 2023–2024), Oecd.org.

([66]) OECD, 2023, Descriptions of the components of the OECD PMR economy-wide indicator (Opisi komponent kazalnika OECD glede regulacije proizvodnih trgov za celotno gospodarstvo), Oecd.org.

([67]) Republika Slovenija, 2025, sporočilo za javnost, Vlada dopolnila strategijo upravljanja državnih naložb, Gov.si.

([68]) Republika Slovenija, portal STOP birokraciji, Stopbirokraciji.gov.si.

([69]) Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2024, Poročilo o razvoju, Umar.gov.si.

([70]) Evropska investicijska banka, 2024, EIB investment survey 2024 (Raziskava EIB o naložbah za leto 2024), Eib.org.

([71]) OECD, 2024, Product market regulation – country note Slovenia (Regulacija proizvodnih trgov – pregled za Slovenijo), 2024, Oecd.org.

([72]) Evropska izvajalska agencija za izobraževanje in kulturo, 2023, Youth Wiki Slovenia (Youth Wiki – Slovenija), Eacea.ec.europa.eu.

([73]) OECD, 2023, The Missing Entrepreneurs 2023 (Manjkajoči podjetniki in podjetnice – 2023), Oecd.org.

EU ([74]) (glej prilogo o učinkovitem institucionalnem okviru).

Zadolženost podjetij je nižja od povprečja euroobmočja, delež podjetij, ki so zelo izpostavljena tveganju plačilne nesposobnosti, pa se zmanjšuje. Ta delež se je zmanjšal po začasnem povečanju na začetku pandemije COVID-19 in je bil do leta 2023 že manjši kot med svetovno finančno krizo ([75]). Slovenija je prav tako že sprejela spremembo Zakona o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju za prenos Direktive EU o prestrukturiranju in insolventnosti v nacionalno zakonodajo ([76]). Število postopkov v primeru insolventnosti, uvedenih proti podjetjem, je bilo leta 2023 za večino dejavnosti manjše kot leta 2019 ([77]).

Slovenija sprejema ukrepe za izboljšanje procesov in postopkov, namenjenih okrepitvi izpolnjevanja davčnih obveznosti v zvezi z davkom od dohodkov pravnih oseb. Deležna je bila tudi pomoči iz Instrumenta Evropske komisije za tehnično podporo ([78]). Država ima visoko davčno obremenitev dela, kar lahko vpliva na privabljanje delavcev in poslovno konkurenčnost. Zakonsko določena stopnja davka od dohodkov pravnih oseb je bila za davčna leta 2024–2028 začasno povišana z 19 % na 22 %.

Enotni trg

Slovenija ima majhno, odprto in diverzificirano gospodarstvo z eno največjih intenzivnosti povezovanja pri blagovni menjavi na enotnem trgu. Trgovina znotraj EU je leta 2024 predstavljala 59,3 % BDP (predvsem zaradi obsežne blagovne menjave). Največji investitorji v Sloveniji prihajajo iz držav članic EU, glavne trgovinske partnerice Slovenije (Avstrija, Nemčija, Italija, Hrvaška in Švica) pa prispevajo približno tri petine skupne vrednosti neposrednih naložb ([79]).

Država ima enega največjih deležev podjetij, ki poročajo o sodelovanju v mednarodni trgovini. Glede na raziskavo EIB o naložbah je 84 % slovenskih podjetij uvažalo in/ali izvažalo blago in/ali storitve (na enotnem trgu ali zunaj njega), kar je precej nad povprečjem EU, ki znaša 63 % ([80]). Gospodarstvo se prav tako še naprej vključuje v globalne vrednostne verige, na primer z nadgradnjo proizvodnje z drugimi funkcijami, kot so raziskave in razvoj. To se odraža v vse večji gospodarski kompleksnosti in večjem deležu izvoza srednje- in visokotehnološko intenzivnih izdelkov ([81]).

Slovenija je ena od najbolj restriktivnih držav članic, kar zadeva trgovino s storitvami. Medtem ko se je njen izvozni tržni delež za storitve povečal, je njen trgovinski potencial na področju hitro rastočih, znanjsko intenzivnih storitev, zlasti na področju telekomunikacijskih, računalniških in informacijskih storitev, še vedno premalo izkoriščen ([82]). Sektor zavarovalništva je najbolj odprt sektor v Sloveniji, medtem ko so inženirske storitve najbolj omejene v primerjavi z drugimi državami, pri čemer so možne omejitve trajanja bivanja za ponudnike storitev in omejeno priznavanje tujih kvalifikacij ([83]).

Ovire so še naprej prisotne tudi na področju poklicnih storitev. Čeprav je Slovenija v preteklosti nekoliko zmanjšala število reguliranih poklicev (zlasti v obrtništvu), je regulativna restriktivnost višja od povprečja EU za poklice, kot so odvetniki, nepremičninski posredniki, gradbeni

([74]) Evropska komisija, 2024, Digital Decade Country Report Slovenia (Poročilo o digitalnem desetletju za Slovenijo), Ec.europa.eu.

([75]) Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2023, Poročilo o produktivnosti, Umar.gov.si.

([76]) OECD, 2022, Enhancing insolvency frameworks to support economic renewal (Krepitev insolvenčnih okvirov v podporo gospodarski prenovi), Oecd.org.

([77]) Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2024, Poročilo o razvoju, Umar.gov.si.

([78]) Evropska komisija, Improving the administration of corporate income tax in Slovenia (Izboljšanje upravljanja davka od dohodkov pravnih oseb v Sloveniji), 2024, Ec.europa.eu.

([79]) Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2024, Poročilo o razvoju, Umar.gov.si.

([80]) Evropska investicijska banka, 2024, EIB investment survey 2024 (Raziskava EIB o naložbah za leto 2024), Eib.org.

([81]) Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2023, Poročilo o produktivnosti, Umar.gov.si.

([82]) Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2024, Poročilo o razvoju, Umar.gov.si.

([83]) OECD, 2024 Services Trade Restrictiveness Index (STRI) (Indeks omejitev v trgovini s storitvami), Oecd.org.

inženirji in arhitekti ([84]). Skupno je v Sloveniji reguliranih 284 posameznih poklicev, kar je četrto največje število v EU in precej nad mediano EU ([85]). Zmanjšanje regulativnih ovir v sektorju poklicnih storitev bo olajšalo vstop v te poklice ter izboljšalo kakovost in cene (to v načrtu za okrevanje in odpornost ni obravnavano). Zlasti poklic odvetnika je bolj strogo reguliran kot v drugih gospodarstvih, razdrobljeni sistem, ki ureja gradbene inženirje, pa bi lahko oviral prosti pretok strokovnjakov. Pravila o delitvi odgovornosti na različne kategorije strokovnjakov na istem področju dejavnosti bi lahko zmanjšala sorazmernost in učinkovitost zagotavljanja storitev. Poleg tega se zdi, da lahko razlike v regionalnih predpisih, ki urejajo dejavnosti turističnih vodnikov, ovirajo dostop do trga ter imajo posledice za nacionalne in čezmejne ponudnike storitev ([86]).

Drugi ključni kazalniki enotnega trga kažejo znake stalnega izboljševanja. Slovenija je dodatno nadoknadila zaostanek pri prenosu direktiv o enotnem trgu in skladnosti z njimi ter povišala stopnjo uspešnosti reševanja za SOLVIT, tj. sistem reševanja za pravice EU. Leta 2024 je Slovenija rešila 92,3 % zadev v okviru SOLVIT, ki jih je obravnavala kot odgovorni center (povprečje EU je znašalo 84,9 %) ([87]). Delež direktiv o enotnem trgu, ki niso bile prenesene v razumnem času (zaostanek pri prenosu), se je zmanjšal na 0,7 % (pod povprečjem EU, ki znaša 0,8 %), zato je Slovenija na dobri poti, da doseže cilj 0,5 %, predlagan v Aktu za enotni trg. Zaostanek pri skladnosti (tj. delež vseh nepravilno prenesenih direktiv o enotnem trgu) se je prav tako še naprej zmanjševal, pri čemer je bila Slovenija uspešnejša od povprečja EU. Država pod povprečjem EU ostaja tudi po številu in trajanju postopkov za ugotavljanje kršitev na enotnem trgu.

([84]) OECD, 2024, Product market regulation – country note Slovenia (Regulacija proizvodnih trgov – pregled za Slovenijo), 2024, Oecd.org.

([85]) Evropska komisija, Regulated professions database (Podatkovna zbirka reguliranih poklicev), Ec.europa.eu.

([86]) Evropska komisija, 2021, Sporočilo o posodobitvi priporočil za reforme na področju regulacije poklicnih storitev, COM(2021) 385 z dne 9. julija 2021, Eur-lex.europa.eu.

([87]) Evropska komisija, Single Market and Competitiveness Scoreboard (Pregled enotnega trga in konkurenčnosti), Ec.europa.eu.

Javno naročanje

Konkurenca na področju javnega naročanja ostaja problematična. Leta 2024 je bil pri 46 % oddanih javnih naročil en sam ponudnik, kar je nekoliko več kot leta 2023 (44 %). Kljub prizadevanjem za povečanje konkurence je zlasti v storitvenih sektorjih, kot sta IT in vzdrževanje, veliko razpisnih postopkov z eno samo ponudbo. Poleg tega je bilo leta 2024 neuspešnih 21,5 % vseh postopkov. Čeprav je bil delež neposrednih javnih naročil v Sloveniji še vedno nad povprečjem EU, se je postopno zmanjšal z visokih 26 % leta 2020 na 8 % leta 2024. Zelo majhen delež javnih naročil, vključno z naročili, oddanimi ponudnikom iz drugih držav (v okviru enotnega trga in širše)([88]), ustvarja poslovno okolje, v katerem je malo novih ponudnikov. To še poslabšuje pomanjkanje konkurence na tem zelo majhnem trgu javnih naročil, ki ga zaznamujejo strukturne pomanjkljivosti, velika razdrobljenost sistema javnih naročil in zapletena regulativna struktura, pri kateri se zakonodaja o javnih naročilih pogosto spreminja. Zanimanje ponudnikov se je v letu 2024 zmanjšalo tudi zaradi upočasnitve rasti BDP.

Vendar si Slovenija še naprej prizadeva za reševanje izzivov sistema javnega naročanja in je že izvedla več pobud, tudi v okviru načrta za okrevanje in odpornost. Leta 2024 je bil na primer sprejet akcijski načrt za povečanje konkurenčnosti v javnem naročanju, usmerjen v povečanje konkurenčnosti in učinkovitosti javnega naročanja, s katerim so bila uvedena nekatera orodja za poenostavitev. Slovenija je v svoj nacionalni sistem uspešno uvedla tudi e-obrazce. Dodatni ukrepi za izboljšanje konkurence v postopkih javnega naročanja vključujejo okrepljeno usposabljanje prek akademije javnega naročanja, ustanovljene v okviru načrta za okrevanje in odpornost, in usposabljanje za ponudnike, na primer z zagotavljanjem regionalne poslovne podpore MSP za sodelovanje v javnem naročanju. Poleg tega je OECD leta 2024 opravila neodvisno analizo slovenskega sistema javnega naročanja, na podlagi katere so bila pripravljena priporočila za morebitne izboljšave institucionalnih in regulativnih okvirov, ki bi spodbujale konkurenco

([88]) Republika Slovenija, 2024, Statistično poročilo o oddanih javnih naročilih v letu 2023, Ejn.gov.si.

ter izboljšale zmogljivost javnih naročnikov in ponudnikov za javno naročanje ([89]).

Slovenija je dosegla znaten napredek pri strateških javnih naročilih, zlasti pri zelenem javnem naročanju, pri čemer se povečuje tudi družbeno odgovorno javno naročanje. Zeleno javno naročanje je leta 2023 predstavljalo 28,55 % oddanih naročil, družbeno odgovorno javno naročanje pa 14,22 %, kar je povečanje oddanih naročil za 1,73 odstotne točke v primerjavi z letom 2022 ([90]). V skladu z nacionalno zakonodajo Slovenije morajo vsi naročniki pri naročanju blaga ali storitev iz 22 skupin izdelkov in storitev (od električne energije, gradnje stavb in cest do elektronske pisarniške opreme) upoštevati okoljske vidike ([91]). Razvit je bil tudi meritveni okvir za spremljanje okoljskih, socialnih in gospodarskih učinkov zelenih javnih naročil. Rezultati meritev ustvarjajo izhodišče za spremljanje učinkov zelenega javnega naročanja skozi čas in se lahko uporabijo za izboljšanje politik. Poleg tega je Slovenija napredovala tudi pri družbeno odgovornem javnem naročanju in je že do leta 2018 objavila smernice za boj proti socialnemu dampingu pri javnem naročanju storitev varovanja in čiščenja ([92]).

Z bolj strateško uporabo javnega naročanja bi se lahko poleg tega spodbujale inovacije. Da bi vlada javnim organom omogočila razvoj in uporabo inovativnih rešitev, je leta 2022 sprejela Smernice za inovativno javno naročanje, vendar premajhna ozaveščenost in nepripravljenost javnih naročnikov kažeta, da ta prizadevanja niso zadoščala za spodbuditev obsežnejših sprememb. Prav tako se zelo malo uporabljajo partnerstva za inovacije. K izboljšanju razmer bi lahko pripomogla učinkovita uporaba slovenske akademije javnega naročanja, ki je na voljo vsem deležnikom, vključenim v postopke javnega naročanja, in ki zajema tudi javno naročanje inovativnih rešitev.

([89]) OECD, 2025, Povečanje koristi učinkovite konkurence pri javnem naročanju v Sloveniji.

([90]) Republika Slovenija, 2024, Statistično poročilo o oddanih javnih naročilih v letu 2023, Ejn.gov.si.

([91]) Uradni list Republike Slovenije, 2023, Uredba o zelenem javnem naročanju, Pisrs.si.

([92]) Evropska komisija, 2024, Poročilo o spremljanju javnega naročanja – Slovenija, Ec.europa.eu.

Tabela A4.1:**Poenostavitev poslovanja: kazalniki**

Slovenia							
POLICY AREA	**INDICATOR NAME**		**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**EU-27 average**
Investment climate								
Shortages	Material shortage, firms facing constraints, %[1]		11.4	29.4	37.8	15.4	9.5	10.0
	Labour shortage, firms facing constraints, %[1]		20.1	32.4	41.4	44.1	41.2	20.2
	Vacancy rate, vacant posts as a % of all available ones (vacant + occupied)[2]		2.1	3.2	3.6	3.2	2.7	2.3
Infrastructure	Transport infrastructure as an obstacle to investment, % of firms reporting it as a major obstacle[3]		10.3	14.8	14.1	15.3	13.9	13.4
	VHCN coverage, %[4]		-	72.4	75.5	78.5	-	78.8
	FTTP coverage, %[4]		-	72.5	75.5	78.5	-	64.0
	5G coverage, %[4]		-	36.6	63.9	82.1	-	89.3
Reduction of regulatory and administrative barriers								
Regulatory environment	Impact of regulation on long-term investment, % firms reporting business regulation as a major obstacle[3]		13.9	16.4	13.1	17.0	16.0	24.5
Late payments	Payment gap - corporates B2B, difference in days between offered and actual payment[5]		17.2	11.7	12.3	11.8	10.3	15.6
	Payment gap - public sector, difference in days between offered and actual payment[5]		19.9	11.1	12.9	9.3	12.0	15.1
	Share of SMEs experiencing late payments, %*[6]	from public or private entities in the last 6 months	49.2	41.2	49.7	41.5	-	-
		from private entities in the previous or current quarter	-	-	-	-	47.4	47.9
		from public entities in the previous or current quarter	-	-	-	-	12.7	16.6
Single Market								
Integration	EU trade integration, % (Average intra-EU imports + average intra EU exports)/GDP[2]		56.2	62.0	70.2	61.0	59.5	41.6
	EEA Services Trade Restrictiveness Index[7]		0.056	0.056	0.056	0.056	0.067	0.050
Compliance	Transposition deficit, % of all directives not transposed[8]		1.6	1.2	1.0	0.8	0.7	0.8
	Conformity deficit, % of all directives transposed incorrectly[8]		1.2	1.3	1.3	0.8	0.5	0.9
	SOLVIT, % resolution rate per country[8]		100	90.0	80.0	50.0	92.3	84.9
	Number of pending infringement proceedings[8]		28.0	24.0	23.0	23.0	18.0	24.4
Public procurement								
Competition and transparency in public procurement	Single bids, % of total contractors**[8]		46	44	51	44	46	-
	Direct awards, %**[8]		26	19	11	10	8	7.0

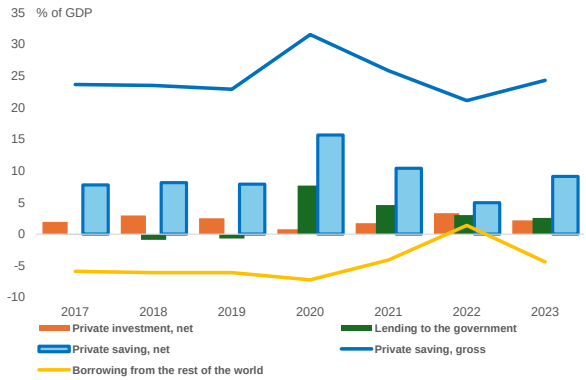
* Sprememba metodologije v letu 2024: ločeno poročanje o zamudah pri plačilih javnih in zasebnih subjektov.
** Podatki o ponudbah z eno samo ponudbo za leto 2024 so začasni in se lahko spremenijo. Zaradi manjkajočih podatkov izračun povprečja neposrednih dodelitev naročil v EU ne vključuje Romunije.
Viri: (1) raziskava podjetij in potrošnikov ECFIN, (2) Eurostat, (3) raziskava EIB o naložbah, (4) poročila o digitalnem desetletju za posamezne države, (5) poročilo podjetja Intrum o plačilih, (6) raziskava o dostopu podjetij do financiranja, (7) OECD, (8) do leta 2023: pregled enotnega trga in konkurenčnosti, 2024: podatkovni prostor za javna naročila.

Slovenski bančni sektor je bil uspešen zaradi izboljšanja kakovosti sredstev in povečanja čistih prihodkov iz obresti. Banka Slovenije je uvedla več pomembnih ukrepov makrobonitetnega nadzora. Zavarovalne premije so se znižale, zaradi odprave dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja pa sta se izboljšali donosnost in plačilna sposobnost. Vrzel v zavarovalnih kritjih za potrese in poplave je precejšnja. Podjetja v Sloveniji se za financiranje obračajo na banke, namesto da bi sredstva pridobivala na kapitalskih trgih. Tako kot v večini držav članic gospodinjstva v Sloveniji ne vlagajo dovolj v finančna sredstva in, kar je še pomembneje, tudi ne v lastniški kapital. Razlika v primerjavi z ameriškimi gospodinjstvi je ogromna. To delno pojasnjuje, zakaj Slovenija, kot tudi EU na splošno, zaostaja za ZDA pri dostopu do financiranja, razvoju kapitalskih trgov, konkurenčnosti, inovacijah, rasti in geopolitični moči. Spodbujanje oblikovanja univerzalnih naložbenih dodatnih pokojninskih sistemov bi pozitivno prispevalo k (i) vzdržnosti in ustreznosti pokojninskih prejemkov, (ii) naložbam v lastniški kapital, (iii) dostopu do financiranja, (iv) rasti in (v) inovacijam.

Razpoložljivost in uporaba domačih prihrankov

Slovensko gospodarstvo je v razmerju do tujine neto upnik. V zadnjem desetletju je delež zasebnih prihrankov brez potrošnje stalnega kapitala vztrajno nihal okoli desetletnega povprečja v višini 8,3 % BDP in leta 2020 dosegel najvišjo vrednost, in sicer 15,7 % (glej graf A5.1). Delež neto zasebnih naložb, s katerim se meri neto prispevek zasebnega sektorja k akumulaciji kapitala v državi, se je gibal precej drugače. Njegovo desetletno povprečje je znašalo 0,9 % BDP, pri čemer je fazi negativnih naložb med letoma 2011 in 2016 sledila faza pozitivnih naložb, ki še traja. V istem obdobju je državni proračun redno beležil primanjkljaj (razen v obdobju 2017–2019), ki je v povprečju znašal 2,6 % BDP, najvišjo vrednost pa dosegel leta 2013, in sicer 11,2 % BDP (zaradi reševanja bank z javnimi sredstvi). Zato je rezultat visoke pozitivne bilance med neto domačimi prihranki in neto naložbami skupaj z zmernimi javnofinančnimi primanjkljaji strukturno neto posojanje Slovenije tujcem (razen v letu 2022), ki je v povprečju znašalo 4,7 % BDP, najvišjo vrednost pa doseglo 2020, in sicer 7,2 % BDP.

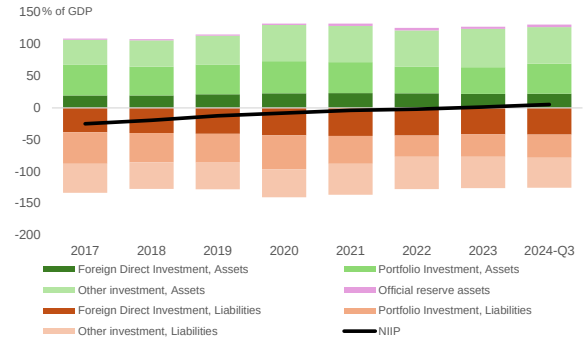
Graf A5.1: **Bilanca med neto prihranki in neto naložbami v Sloveniji**

Vir: AMECO.

Neto stanje mednarodnih naložb slovenskega gospodarstva se v skladu z njegovim običajnim položajem neto upnika do tujine od leta 2023 pozitivno in stalno izboljšuje. V tretjem četrtletju 2024 so skupna tuja sredstva v slovenski lasti dosegla 131 % BDP, medtem ko so obveznosti do tujcev znašale 125 % BDP, kar je pomenilo neto stanje mednarodnih naložb v višini 5 % BDP (glej graf A5.2). Medtem ko je bilo neto stanje mednarodnih naložb v letu 2017 znatno negativno (–25 %), se je odtlej stalno izboljševalo in bilo leta 2023 prvič pozitivno. Akumulirane neto portfeljske naložbe in druge naložbe, ki so v tretjem četrtletju 2024 dosegle po 11 % BDP, so predstavljale večino neto stanja mednarodnih naložb. Nasprotno pa so bile neto neposredne tuje naložbe znatno negativne (–20 % BDP). Tako je slovensko gospodarstvo kljub temu, da je pomemben prejemnik neposrednih tujih naložb, nedavno postalo neto izvoznik kapitala, zlasti prek portfeljev in drugih naložb v tujini.

Graf A5.2: **Stanje mednarodnih naložb Slovenije**

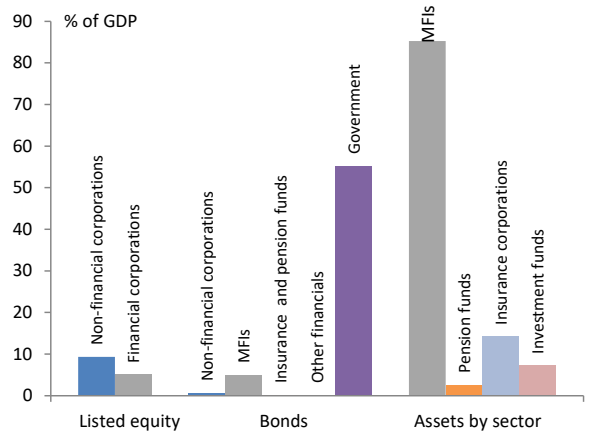

Vir: ECB.

Struktura kapitalskih trgov in velikost finančnega sektorja

Slovenski domači kapitalski trg nima dovolj globine. Tržna vrednost lastniških vrednostnih papirjev, ki kotirajo na borzi, je dokaj skromna in je konec leta 2023 dosegla le 14 % BDP (v primerjavi s 67 % v EU) (glej graf A5.3). Tudi neporavnani obseg dolžniških vrednostnih papirjev je zelo majhen in je konec leta 2023 dosegel 61 % BDP. Obveznice, ki jih je izdala država, so predstavljale 90 % vseh izdanih obveznic. To kaže, kako pomemben delež ima bruto javni dolg na slovenskem trgu obveznic.

Graf A5.3: **Kapitalski trgi in finančni posredniki v Sloveniji**

Vir: ECB, EIOPA, AMECO.

Slovenski bančni sektor je danes veliko manjši kot pred svetovno finančno krizo in krizo državnega dolga. Sredstva bank so v tretjem četrtletju 2024 predstavljala 83 % BDP (v primerjavi z 248 % v EU) in so med najmanjšimi v EU, kar je drastično znižanje s 150 % leta 2012. Obe krizi sta dramatično vplivali na bančni sektor: delež nedonosnih posojil podjetjem v več domačih bankah je presegel 30 %, zaradi česar je bila vlada prisiljena rešiti tri največje domače banke (NLB, NKBM in Abanko), nekaj drugih bank pa rešiti ali likvidirati. Posledica tega je bilo obsežno razdolževanje in zmanjšanje obsega bančnega sektorja, čemur je sledila znatna faza konsolidacije. Leta 2014 sta se združili Abanka in Banka Celje, temu pa je leta 2020 sledila še večja združitev NKBM in Abanke v drugo največjo banko v državi, sicer precej za NLB. Konec leta 2023 je v bančnem sektorju prevladovala NLB, ki je v lasti države (44-odstotni tržni delež v smislu skupnih sredstev), sledile pa so ji NKBM (18-odstotni tržni delež) in SKB (8 %), ki sta v lasti madžarske OTP banke, pri čemer je SKB v postopku združitve z NKBM, ter hčerinski družbi italijanske bančne skupine Intesa Sanpaolo (7 %) in Unicredit (6 %). Banke v tuji lasti so leta 2023 predstavljale približno 48 % sredstev bančnega sektorja v primerjavi s 30 % pred državno dolžniško krizo leta 2013 in poznejšo prodajo NKBM, Abanke in Banke Celje skladu Apollo in banki EBRD s strani države. Večina bank je v zasebni lasti, z opazno izjemo največje banke NLB, ki je še vedno v 25-odstotni lasti države in tako pod njenim dejanskim nadzorom. Zavarovalniški sektor, katerega skupna sredstva so v tretjem četrtletju 2024 znašala 14 % BDP, prevladuje v nebančnem finančnem posredništvu, vendar precej pod povprečjem EU (55 % BDP). Sredstva pokojninskih skladov so precej manjša, saj predstavljajo zgolj 3 % BDP (v primerjavi s 23 % v EU). Pod mediano EU je tudi razmeroma majhen delež v višini 7,3 % BDP, ki ga predstavljajo investicijski skladi.

Odpornost bančnega sektorja

Slovenski bančni sektor je bil uspešen zaradi izboljšanja kakovosti sredstev in povečanja čistih prihodkov iz obresti. Donosnost lastniškega kapitala je od leta 2017 dosledno presegala 9 % in leta 2023 dosegla rekordno raven 16,8 % (v primerjavi z 9,0 % v EU), leta 2024 pa 16,2 % (v primerjavi z 10,0 % v EU), predvsem zaradi povečanja čistih prihodkov iz obresti in nizkih oslabitev. Vendar bi novi začasni bančni davek, sprejet decembra 2023, znašal 0,2 % skupnih sredstev bank (kar ustreza približno 0,19 % BDP). S tem bi se lahko znatno zmanjšali prihodnji dobički bank v obdobju 2024–2028. Količnik kapitalske ustreznosti se je rahlo zmanjšal z 20,4 % decembra 2023 na 19,7 % septembra 2024 (v primerjavi z 20,1 % v EU). Povprečna minimalna zahteva glede kapitala in kvalificiranih obveznosti slovenskih bank je decembra 2023 znašala 35,1 % skupne izpostavljenosti tveganju, kar je znižanje s 36,1 % skupne izpostavljenosti tveganju junija 2023. Glede na povprečni zavezujoči cilj minimalne zahteve glede kapitala in kvalificiranih obveznosti (vključno z zahtevami po skupnem blažilniku) od 1. januarja 2024 v višini 30,0 % skupne izpostavljenosti tveganju manj kot tri banke ne dosegajo minimalne zahteve glede kapitala in kvalificiranih obveznosti. Slovenija medtem še ni objavila informacij o svojem

nacionalnem mehanizmu reševanja s sredstvi upnikov v skladu s smernicami EBA. Delež nedonosnih posojil se je rahlo povečal z rekordno nizkih 1,5 % decembra 2023 na 1,6 % septembra 2024 (v primerjavi z 1,9 % v EU). Z razmerjem med posojili in vlogami v višini 72,2 % (v primerjavi s 95,5 % v EU) imajo banke bistven presežek vlog nad posojili. To zagotavlja razmeroma stabilno podlago financiranja in obsežno likvidnost, kar je bankam omogočilo, da so znatno zmanjšale delež financiranja s strani ECB, in sicer s 5,91 % avgusta 2021 na 0 % avgusta 2024. Količnik likvidnostnega kritja se je rahlo zmanjšal, in sicer s 305 % decembra 2023 na 297 % septembra 2024. Vendar bi lahko politično dogajanje ali pravni razvoj v prihodnosti ogrozil te na splošno pozitivne obete. Še vedno ni trajne rešitve za obstoječi portfelj posojil, ki so jih izdale slovenske banke v švicarskih frankih, neugodne sodne odločbe v zvezi s tem vprašanjem pa so še vedno realna možnost, čeprav zadeva le nekaj bank.

Banka Slovenije je uvedla več pomembnih ukrepov makrobonitetnega nadzora. 22. decembra 2023 je spremenila okvir za proticiklični kapitalski blažilnik in uvedla pozitivno nevtralno stopnjo proticikličnega kapitalskega blažilnika v višini 1,0 %, ki so jo morale banke izpolnjevati od 1. januarja 2025. Namen tega je spopadanje z nepredvidljivimi gospodarskimi šoki in negotovostmi, povezanimi s cikličnimi sistemskimi tveganji. Julija 2023 je nekoliko sprostila obstoječe makrobonitetne omejitve posojanja gospodinjstvom, v okviru katerih so določene zgornje meje za zapadlost posojil, razmerje med vrednostjo kredita in vrednostjo zastavljenih nepremičnin ter razmerje med stroški servisiranja dolga in dohodkom posojilojemalca. Cilj teh v posojilojemalce usmerjenih ukrepov je izboljšati standarde za odobritev kredita. Poleg tega se je 23. novembra 2023 odločila, da bo zaradi opaženega umirjanja razmer na slovenskem nepremičninskem trgu s 1. januarjem 2025 nekoliko znižala blažilnik sistemskih tveganj za izpostavljenosti, zavarovane s stanovanjsko nepremičnino, in sicer z 1 % na 0,5 %. Po navedbah Banke Slovenije se obdobje visoke rasti cen stanovanjskih nepremičnin in visoke rasti stanovanjskih posojil v razmerah visoke inflacije in višjih obrestnih mer izteka.

Odpornost nebančnih finančnih posrednikov

Zavarovalniški trg je močno koncentriran. Na njem prevladuje Zavarovalnica Triglav (s 36-odstotnim tržnim deležem v smislu bruto obračunane premije v četrtem četrtletju 2023), sledita pa ji Zavarovalnica Sava (24 %) in Generali (15 %). Te družbe so leta 2024 skupaj nadzorovale 75 % zavarovalniškega trga. Tržni delež prvih dveh zavarovalnic se je povečal, tržni delež tretje pa zmanjšal. Zavarovalnici Triglav in Sava, ki sta največji zavarovalnici in tudi edini pozavarovalnici, nadzoruje država.

Zavarovalne premije so se znižale, vendar sta se zaradi odprave dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja izboljšali donosnost in plačilna sposobnost. Bruto obračunana premija zavarovalnic se je med prvo polovico leta 2023 in prvo polovico leta 2024 znižala za 12,3 % zaradi odprave dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja, čeprav so posamezni segmenti zabeležili rast: bruto obračunane premije za neživljenjska zavarovanja (brez zdravstvenih zavarovanj) in življenjska zavarovanja so se povišale za 10,8 % oziroma 10,6 %. Kombinirani delež za dejavnosti neživljenjskega zavarovanja ([93]) se je izboljšal, in sicer je decembra 2023 znašal 96 %, septembra 2024 pa 89 %. Delni razlog za izboljšanje je odprava dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja, ki je zaradi regulativne zgornje meje, naložene za premije tovrstnega zavarovanja, kazalo večji kombinirani delež kot drugi segmenti neživljenjskega zavarovanja. To je privedlo do povečanja dobička zavarovalnic s 7,9 milijona EUR v prvi polovici leta 2023 na 122 milijonov EUR v prvi polovici leta 2024. Splošna kapitalska ustreznost se je izboljšala z 247 % leta 2023 na 266 % leta 2024 (v primerjavi z 247 % v EU).

Vrzel v zavarovalnih kritjih za potrese in poplave je precejšnja. Preglednica EIOPA o vrzeli v zavarovalnih kritjih za naravne nesreče daje na lestvici od 0 (najnižja vrzel) do 4 (najvišja vrzel) oceno 3,5 za vrzel v zavarovalnih kritjih za potrese in 3,0 za poplave. Slovenija je 4. in

([93]) Kombinirani delež je enak vsoti nastalih izgub in odhodkov, deljeni s prihodki od premij, ter obratno sorazmeren z donosnostjo.

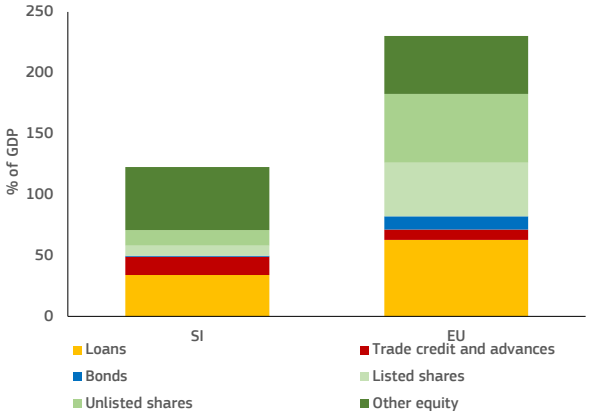
5. avgusta 2023 doživela najbolj katastrofalno naravno nesrečo (hudourniške poplave) od svoje neodvisnosti, pri čemer je bila skupna neposredna in posredna škoda ocenjena na 10 milijard EUR (16 % BDP). Vendar je stopnja razširjenosti zavarovanj za potrese in poplave še vedno zelo nizka, med 0 % in 25 %.

Viri financiranja podjetij in vloga bank

Podjetja v Sloveniji se za financiranje obračajo na banke, namesto da bi sredstva pridobivala na kapitalskih trgih. Konec leta 2023 je financiranje z bančnimi posojili predstavljalo 27,6 % (v primerjavi s 27,2 % v EU) vseh virov financiranja za slovenske nefinančne družbe, medtem ko so delnice in obveznice, ki kotirajo na borzi, predstavljale le 7,4 % (v primerjavi s 23,8 % v EU) virov financiranja. Skupna raven financiranja nefinančnih družb, izražena v BDP, je bila v Sloveniji nižja (122,7 % BDP) kot v EU (230,3 %); glej graf A5.4.

To pomeni, da so slovenska podjetja bolj odvisna od samofinanciranja kot evropska podjetja. Glede na raziskavo EIB o naložbah za leto 2024 je 74 % naložbenih potreb slovenskih podjetij pokritih s samofinanciranjem, medtem ko povprečje EU znaša 66 %. Obenem 81 % slovenskih podjetij meni, da je bil obseg njihovih naložbenih dejavnosti v zadnjih treh letih primeren, kar je v skladu s povprečjem EU (80 %). To kaže, da ni pomembne vrzeli v financiranju glede na povpraševanje po naložbah. Vendar to morda ne velja za podjetja, ki nimajo ali imajo omejene zmogljivosti za samofinanciranje, kot so inovativna zagonska podjetja (glej več o tem v nadaljevanju).

Graf A5.4: **Struktura financiranja nefinančnih družb kot % BDP**

(1) Referenčno obdobje je leto 2023.
Vir: Eurostat.

Rast posojil se je zmanjšala zaradi manj privlačnih posojilnih pogojev. Zaradi rasti obrestnih mer je medletna rast posojil nefinančnim družbam od najvišje vrednosti avgusta 2022 močno upadla in januarja 2024 postala izrazito negativna ter dosegla –6,9 %, kar je najnižja zabeležena raven od kreditnega krča, ki je sledil bančni krizi v Sloveniji leta 2013. Stopnja rasti se je aprila 2024 rahlo povišala, in sicer na –5,2 % (v primerjavi z 0,2 % v euroobmočju). Posojila gospodinjstvom so se precej bolje odrezala, saj je medletna rast aprila 2024 znašala 5,1 % (v primerjavi z 0,2 % v euroobmočju) in se je vztrajno povečevala, potem ko je oktobra 2023 dosegla najnižjo raven pri 3,4 %. K temu je največ prispevalo ogromno povečanje potrošniških posojil, in sicer za 15,8 % v primerjavi s samo 1,5 % za stanovanjska posojila. Med junijem 2022 in novembrom 2023 so obrestne mere za nova posojila gospodinjstvom ter malim in srednjim podjetjem (MSP) narasle za približno 4 odstotne točke in dosegle ravni, kakršnih ni bilo od leta 2008. Decembra 2023 so obrestne mere za nova stanovanjska posojila gospodinjstvom po spremenljivih obrestnih merah dosegle najvišjo vrednost pri 5,80 %, nato pa so se aprila 2024 nekoliko znižale, in sicer na 5,75 % (v primerjavi s 4,82 % v euroobmočju). Vzporedno so obrestne mere za nova posojila MSP oktobra 2023 dosegle najvišjo vrednost pri 5,62 %, nato pa so se aprila 2024 nekoliko znižale, in sicer na 5,22 % (v primerjavi s 5,30 % v euroobmočju).

Banke so v drugem četrtletju 2024 poročale, da so kreditni standardi za posojila nefinančnim družbam ostali nespremenjeni, za stanovanjska posojila gospodinjstvom pa

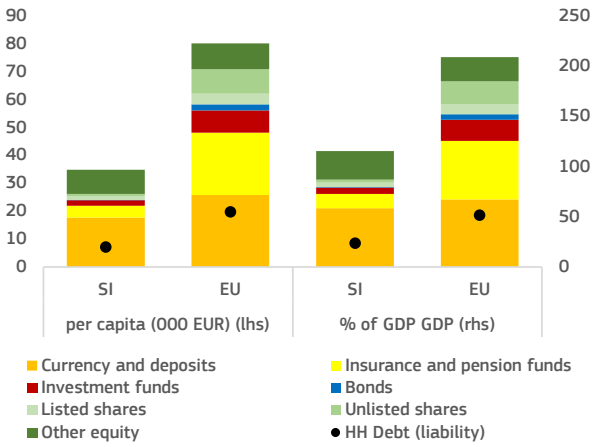
so se rahlo sprostili. V raziskavi o bančnih posojilih iz julija 2024 so slovenske banke navedle, da so njihovi kreditni standardi za posojila nefinančnim družbam v drugem četrtletju 2024 ostali stabilni že četrto četrtletje zapored od tretjega četrtletja 2023. Banke so poročale o rahli sprostitvi kreditnih standardov za stanovanjska posojila gospodinjstvom v drugem četrtletju 2024, predvsem zaradi konkurence med bankami in splošne gospodarske aktivnosti, medtem ko so banke euroobmočja poročale o zmernem sproščanju. Neto povpraševanje podjetij po podjetniških posojilih se je v drugem četrtletju 2024 zmanjšalo že osmo četrtletje zapored, čeprav za manj kot v prejšnjih četrtletjih. Povpraševanje po stanovanjskih posojilih se je v prvem in drugem četrtletju 2024 nekoliko povečalo po šestih zaporednih četrtletjih znatnega zmanjševanja.

Kapitalski trgi in udeležba malih vlagateljev

Slovenski kapitalski trgi so slabo razviti. Glavna borza vrednostnih papirjev v Sloveniji je Ljubljanska borza. Trg lastniških vrednostnih papirjev je zelo majhen v smislu kapitalizacije (14,6 % BDP v primerjavi s povprečjem EU, ki je konec leta 2023 znašalo 68 %) in obsega trgovanja, še večja pa je razlika v primerjavi z ZDA (170,4 %). Obseg trgov obveznic se od leta 2018 stalno zmanjšuje in je precej pod povprečjem EU (0,6 v primerjavi z 1,5). Razpon med prodajnim in nakupnim tečajem na trgih lastniških vrednostnih papirjev je veliko višji od povprečja EU (12,6 v primerjavi z 1,6). MSP razmeroma veliko uporabljajo lastniški kapital, saj je 21,3 % MSP v raziskavi o dostopu podjetij do financiranja iz leta 2023 navedlo, da je lastniški kapital zanje pomemben, medtem ko povprečje EU znaša 10,1 % ([94]).

Nekatere reforme se že izvajajo. V načrt za okrevanje in odpornost sta bili vključeni dve reformi, namenjeni okrepitvi kapitalskih trgov v Sloveniji, in sicer (i) sprejetje novega zakona o oblikah alternativnih investicijskih skladov in (ii) izvajanje nove strategije za slovenske kapitalske trge, ki določa posebne ukrepe za nadaljnji razvoj. Vlada pripravlja tudi zakon o individualnih naložbenih računih.

Graf A5.5: **Struktura finančnih sredstev gospodinjstev na prebivalca in kot % BDP**

(1) Referenčno obdobje je leto 2023.
Vir: Eurostat.

Slovenska gospodinjstva ne vlagajo dovolj v finančna sredstva in, kar je še pomembneje, tudi ne v lastniški kapital. Finančna sredstva slovenskih gospodinjstev so leta 2023 znašala 115,7 % BDP, kar je manj od povprečja EU (209,4 %) in veliko manj kot v ZDA (435 %) ([95]). Še slabše je stanje sredstev, vloženih v lastniški kapital, saj so ta znašala le 53 % BDP, kar je pod povprečjem EU (118 %) in več kot šestkrat manj kot v ZDA (334 %). Slovenska gospodinjstva razmeroma malo vlagajo v investicijske sklade, obveznice, delnice in pokojninske sklade, znaten delež pa namenjajo bančnim vlogam, ki ustvarjajo veliko nižje donose kot lastniški kapital.

Zasnova celotnega pokojninskega sistema ni usmerjena v naložbe v kapital in razvoj kapitalskih trgov. Ker gre pri javnem pokojninskem sistemu za dokladni sistem, se v visoko donosna sredstva, kot je lastniški kapital, vlaga samo v okviru zasebnih dodatnih shem. Vendar zasebne dodatne sheme niso univerzalne, pridobljene pravice za tiste, ki jih krije zavarovanje, pa pogosto ostajajo omejene. Zato le zmerno prispevajo k skupnemu pokojninskemu dohodku in ne spodbujajo v celoti razvoja kapitalskih trgov. Spodbujanje oblikovanja univerzalnih naložbenih dodatnih pokojninskih sistemov bi pozitivno

([94]) Podatki in raziskave – Raziskava o dostopu podjetij do financiranja – Evropska komisija, 2023, Rezultati po državah, T27.

([95]) Podatki za ZDA so iz leta 2022.

prispevalo k (i) vzdržnosti in ustreznosti pokojninskih prejemkov, (ii) naložbam v lastniški kapital, (iii) dostopu do financiranja, (iv) rasti in (v) inovacijam.

Vloga domačih institucionalnih vlagateljev

Naložbeni portfelj slovenskih zavarovalnic je sestavljen predvsem iz imetja obveznic. Slovenski zavarovalniški sektor, ki je po standardih EU majhen (14,4-odstotno razmerje med sredstvi in BDP v primerjavi s 55,3-odstotnim povprečjem EU), je v drugem četrtletju 2024 vložil 50,1 % svojih sredstev v obveznice (v primerjavi s 36,9 % za celotni Evropski gospodarski prostor) ([96]). Državne obveznice (domače v višini 23 %) so predstavljale 31,8 % portfelja (v primerjavi z 18,9 % v EGP), investicijski skladi 26,3 % (v primerjavi s 35,4 % v EGP), podjetniške obveznice 18,4 % (v primerjavi z 18,0 % v EGP), lastniški kapital 16,0 % (v primerjavi s 15,9 % v EGP), gotovina in vloge 2,1 % (v primerjavi s 3,7 % v EGP) ter hipoteke in posojila 1,0 % (v primerjavi s 3,9 % v EGP).

Sektor domačih pokojninskih skladov ima še bolj konzervativen naložbeni profil, pri čemer je večji poudarek na obveznicah, zlasti podjetniških. Sredstva slovenskih pokojninskih skladov so ustrezala 6,3 % BDP, obveznice pa so konec leta 2023 predstavljale 65,6 % teh sredstev (v primerjavi s 35,2 % v EGP). Podjetniške obveznice so predstavljale 40,2 % sredstev (v primerjavi z 12,4 % v EGP), državne obveznice 25,4 % (v primerjavi z 22,8 % v EGP), investicijski skladi 17,3 % (v primerjavi s 37,9 % v EGP), lastniški kapital 11,8 % (v primerjavi z 19,4 % v EGP) ter gotovina in vloge 2,7 % (v primerjavi s 4,5 % v EGP).

Udeležba domačih institucionalnih vlagateljev pri zagotavljanju financiranja za zagonska podjetja in vlagateljev tveganega kapitala je nizka. Iz dokumenta možganskega trusta CEPS (Center for European Policy Studies – center za evropske politične študije) iz leta 2024 je razvidno, da so pokojninski skladi na Hrvaškem, v Sloveniji in na Slovaškem v povprečju predstavljali le 6 % sredstev zasebnega kapitala in tveganega kapitala, zbranih letno v obdobju 2007–2023, kar je precej manj od 19 % v baltskih državah ali 20 % v nordijskih državah članicah ([97]).

Obseg razpoložljivega tveganega kapitala in razširitvenega kapitala

Domači trg tveganega kapitala in razširitvenega kapitala ni dovolj razvit, da bi zadostil potrebam inovativnih podjetij po financiranju. Povprečna vrednost letnih sredstev zasebnega kapitala glede na nominalni BDP se je povečala z 0,06 % v obdobju 2015–2020 na 0,32 % v obdobju 2021–2023, vendar je še vedno precej nižja od povprečja EU v istem obdobju (0,6 %). Slabšo sliko kaže povprečna vrednost letnih sredstev tveganega kapitala, ki je ostala zanemarljiva in se je z 0,007 % BDP v obdobju 2015–2020 zmanjšala na 0,003 % BDP v obdobju 2021–2023 (v primerjavi z 0,08 % v EU). Glede na omejeno dejavnost tveganega kapitala in zasebnega kapitala v Sloveniji obstaja vrzel v financiranju za inovativna podjetja v začetni fazi, ki potrebujejo kapital.

Uvedene so bile nekatere politike za spodbujanje financiranja zagonskih podjetij. Slovenija je 23. marca 2022 sprejela Resolucijo o znanstvenoraziskovalni in inovacijski strategiji Slovenije 2030, da bi se odzvala na majhne količine zasebnega kapitala in tveganega kapitala. V slovenskem načrtu za okrevanje in odpornost je 143 milijonov EUR namenjenih tudi za podporo produktivnosti in inovacij, da bi se ustvarilo prijazno poslovno okolje za vlagatelje. To vključuje reforme za izboljšanje poslovnega okolja, olajšanje dostopa do financiranja ter spodbujanje sodelovanja med javnim in zasebnim raziskovalnim sektorjem. Slovenska vlada ponuja tudi različne podporne mehanizme za zagonska podjetja in MSP prek Slovenskega podjetniškega sklada (SPS), ki zagotavlja nepovratna sredstva, posojila in priložnosti za sovlaganje, ali prek sredstev EU, ki se uporabljajo za spodbude malih vrednosti z vavčerji ali za konzorcij za zagonska

([96]) Vir: statistični podatki EIOPA o zavarovanju.

([97]) Vir: CEPS, Closing the gaping hole in the capital market for EU start-ups – the role of pension funds (Zapolnitev vrzeli na kapitalskem trgu za zagonska podjetja v EU – vloga pokojninskih skladov).

podjetja, da se izboljša podporno okolje za inovativna zagonska podjetja s storitvami, kot sta svetovalna podpora in mentorstvo.

Financiranje zelenega prehoda

Trajnostno financiranje v Sloveniji še ni zelo razvito, vendar so nekatere nedavne pobude pokazale vse večjo ozaveščenost o potencialu tega sektorja. Delež zelenih obveznic v skupnih neporavnanih obveznicah se je sčasoma postopoma povečeval in dosegel 1,2 %, kar je precej manj od povprečja euroobmočja, ki znaša 4,0 %. Vendar je nedavno izdaja obveznic z okoljskimi, socialnimi in upravljavskimi cilji kot delež skupne izdaje obveznic v prvi polovici leta 2024 upadla na 2 % v primerjavi s triletnim povprečjem, ki znaša približno 28 % ([98]). Ta veliki padec je posledica tega, da je Slovenija junija 2021 izdala velike državne trajnostne obveznice v vrednosti 1 milijarde EUR, januarja 2023 pa v vrednosti 1,25 milijarde EUR. V skladu s slovenskim okvirom za izdajo trajnostnih obveznic se bodo s prihodki iz trajnostnih obveznic financirale javne naložbe, ki bodo pozitivno prispevale k okoljskim in socialnim ciljem države. Evropska banka za obnovo in razvoj je 27. junija 2023 vložila 35 milijonov EUR v nadrejeno prednostno zeleno obveznico v sklopu izdaje obveznic s strani Nove Ljubljanske banke v vrednosti 500 milijonov EUR.

Finančna pismenost

Glede na podatke javnomnenjske raziskave je finančna pismenost v Sloveniji najvišja v EU. Finančna pismenost je ključna za spodbujanje udeležbe malih vlagateljev na kapitalskih trgih, pa tudi za seznanjanje MSP z alternativami bančnim posojilom. Vključevanje finančne pismenosti v slovenski izobraževalni sistem je skladno z novim Nacionalnim programom finančnega opismenjevanja, sprejetim januarja 2025. Program predstavlja sistematična prizadevanja za povečanje finančnih zmogljivosti na nacionalni ravni, pri čemer poudarja pomen finančnega izobraževanja kot vseživljenjskega procesa. Slovenija je poleg vključitve finančne pismenosti v učne programe sprejela tudi več drugih pobud. Delala je na 24-mesečnem projektu (ki ga podpira Komisija), da bi analizirala finančno pismenost Slovencev, starih od 15 do 79 let. Cilj projekta je pripraviti primerjalno poročilo in razviti izobraževalne vsebine, vključno z orodjem za samoocenjevanje in interaktivno igro, da se dosežejo vse demografske skupine. Začela je izvajati tudi projekt Finančna pismenost za odrasle (2022–2024), ki se osredotoča na razvoj programov, prilagojenih učečim se odraslim, in obravnava njihove posebne potrebe po finančni pismenosti. Slovenija poleg tega dejavno sodeluje v svetovnem tednu denarja, ki je letni dogodek, namenjen promociji finančnega izobraževanja otrok in mladih. Poleg tega Banka Slovenije že več let organizira programe finančnega opismenjevanja, namenjene širokemu občinstvu. Morda je vsaj delno zaradi vseh teh prizadevanj finančna pismenost v Sloveniji najvišja v EU. Raziskava Eurobarometer iz leta 2023 ([99]) kaže, da ima 27 % Slovencev visoko stopnjo finančne pismenosti, 61 % srednjo raven, preostalih 12 % pa nizko raven v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 18 % za visoko pismenost, 64 % za srednjo in 18 % za nizko. Tako skupni kazalnik finančne pismenosti znaša 54,5, kar je največ v EU, medtem ko povprečje EU znaša 45,5.

([98]) Vir: AFME, CMU - Key Performance Indicators (Unija kapitalskih trgov – Ključni kazalniki uspešnosti), sedma izdaja, november 2024.

([99]) Vir: Monitoring the level of financial literacy in the EU (Spremljanje ravni finančne pismenosti v EU), julij 2023 – raziskava Eurobarometer.

Tabela A5.1:**Finančni kazalniki**

		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024-Q3	EU
Banking sector	Total assets of MFIs (% of GDP)	94.9	89.4	88.6	98.8	95.0	91.1	85.2	83.3	248.4
	Common Equity Tier 1 ratio	17.7	17.6	17.8	16.7	16.9	15.9	17.7	17.3	16.6
	Total capital adequacy ratio	18.1	17.9	18.5	18.3	18.4	18.5	20.4	19.7	20.1
	Overall NPL ratio (% of all loans)	9.2	6.0	3.4	3.0	2.1	1.8	1.5	1.6	1.9
	NPL (% loans to NFC-Non financial corporations)	20.2	13.3	6.9	6.5	3.9	2.9	2.8	2.9	3.5
	NPL (% loans to HH-Households)	3.9	3.0	2.4	2.5	2.5	2.1	1.8	1.8	2.2
	NPL-Non performing loans coverage ratio	59.6	57.7	54.6	51.8	55.6	54.1	60.6	60.6	42.1
	Return on Equity[1]	9.1	10.7	10.3	11.3	9.5	13.3	16.8	16.2	10.0
	Loans to NFCs (% of GDP)	21.8	20.2	19.3	19.5	18.4	18.9	15.9	15.3	30.0
	Loans to HHs (% of GDP)	22.8	22.8	22.8	23.5	22.2	21.9	20.1	20.2	44.5
	NFC credit annual % growth	1.7	0.2	2.8	-1.1	5.7	12.7	-5.0	-3.4	0.8
	HH credit annual % growth	7.2	6.8	6.1	0.7	5.2	7.7	3.7	6.0	0.7
Non-banks sector	Stock market capitalisation (% of GDP)	12.4	14.0	14.7	15.1	17.7	13.4	14.4	17.3	69.3
	Initial public offerings (% of GDP)	-	-	-	-	-	-	-	-	0.05
	Market funding ratio	34.0	34.0	32.2	32.0	30.3	27.7	28.7	-	49.6
	Private equity (% of GDP)	0.05	0.05	0.04	0.04	0.82	0.12	0.02	-	0.41
	Venture capital (% of GDP)	0.01	0.00	0.00	0.01	0.00	0.01	0.00	-	0.05
	Financial literacy (composite)	-	-	-	-	-	-	54.5	-	45.5
	Bonds (as % of HH financial assets)	0.5	0.5	0.4	0.3	0.2	0.2	0.5	-	2.7
	Listed shares (as % of HH financial assets)	3.3	3.0	3.2	3.4	4.1	3.3	3.7	-	4.8
	Investment funds (as % of HH financial assets)	4.3	3.9	4.5	4.5	5.5	4.8	5.5	-	10.0
	Insurance/pension funds (as % of HH financial assets)	16.0	15.0	14.9	14.1	13.4	12.5	12.2	-	27.8
	Total assets of all insurers (% of GDP)	18.8	17.5	18.0	19.6	17.8	14.8	14.2	14.7	54.8
	Pension funds assets (% of GDP)	-	-	-	-	-	6.5	6.3	7.1	23.4

1-3	4-10	11-17	18-24	25-27	Colours indicate performance ranking among 27 EU Member States.

(1) Anualizirani podatki.

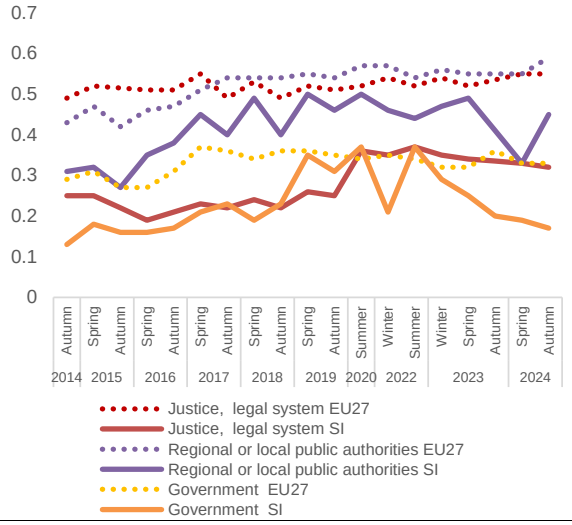
Podatki o rasti kreditov in pokojninskih skladih v EU pomenijo povprečje euroobmočja.

Vir: ECB, ESTAT, EIOPA, preglednica GD FISMA za unijo kapitalskih trgov, AMECO.

Institucionalni okvir Slovenije vpliva na njeno konkurenčnost. Zaupanje v javne institucije ostaja majhno. Država bi imela koristi od boljšega regulativnega upravljanja in poenostavitve predpisov. Pri zagotavljanju digitalnih javnih storitev je že dosegla napredek, vendar so potrebna nadaljnja prizadevanja, da se poveča njihova uporaba. Privlačnost javne uprave ostaja izziv.

Javno mnenje

Graf A6.1: **Zaupanje v pravosodje, regionalne in lokalne organe ter upravo**

(1) EU-27 iz leta 2019; EU-28 pred letom 2019.
Vir: standardne raziskave Eurobarometer.

Zaupanje v javne institucije je pod povprečjem EU. V zadnjem desetletju so stopnje zaupanja nihale. Zaupanje v lokalne organe je višje od zaupanja v enote centralne ravni države, medtem ko zaupanje v pravosodje najbolj zaostaja za povprečjem EU (graf A4.1). Ključni vidiki, ki lahko izboljšajo zaupanje v javno upravo, so manj birokracije, večja preglednost pri odločanju in porabi javnega denarja ter boljša komunikacija z državljani ([100]). Zaznana kakovost upravljanja se je nekoliko poslabšala in je tik pod povprečjem EU ([101]). Glede na navedeno prednostne naloge reforme javne uprave v okviru slovenskega načrta za okrevanje in odpornost vključujejo usposabljanje javnih uslužbencev za pridobitev posebnih spretnosti na področju informacijske tehnologije, ustanovitev akademije javnega naročanja in vzpostavitev enotne digitalne platforme za regulativne dejavnosti eZakonodaja za vse javne organe.

Namen nekaterih ukrepov na lokalni ravni je izboljšanje kakovosti lokalne javne uprave. Sprejeti so bili na primer ukrepi za izravnavo delovne obremenitve upravnih enot po državi in skrajšanje časa obravnave ([102]). Usklajene so bile uradne ure vseh upravnih enot in območnih enot ([103]). Vlada si prizadeva tudi za zagotovitev rešitve za kritje dodatnih stroškov občin ([104]).

Kakovost zakonodaje in poenostavitev predpisov

Uspešnost pri razvoju in ovrednotenju zakonodaje je pod povprečjem EU. Vključevanje deležnikov je uspešnejše kot v predhodnih ocenah učinka. Slovenija je leta 2024 uvedla aplikacijo za pripravo predpisov, vendar ocenjevanje njihovega učinka na različne sektorje še ni obvezno ([105]). Poleg tega je ocenjevanje učinka podrejenih predpisov še manj dosledno. Uspešnost v naknadnem ovrednotenju zakonodaje razkriva opazno vrzel v primerjavi s povprečjem EU. Kljub cilju, da se uvede sistematično ocenjevanje politik, so metodologija, preglednost, spremljanje in kontrole kakovosti v zvezi s tem še vedno šibki (graf A6.2). Prizadevanja za okrepitev analitičnih zmogljivosti v osrednji upravi še ne kažejo rezultatov. Udeležba civilne družbe na sejah delovnih teles Državnega zbora in pri pisnih prispevkih Državnemu zboru se je znatno povečala. Vendar so organizacije civilne družbe še vedno poročale o pomislekih glede omejenih možnosti za delovanje.

([100]) Understanding Europeans' views on reform needs (Razumevanje mnenja Evropejcev in Evropejk glede potreb po reformah) – april 2023 – raziskava Eurobarometer, informativni pregled po državah.

([101]) Inforegio – Evropski indeks kakovosti upravljanja.

([102]) Zakon o ukrepih za optimizacijo določenih postopkov na upravnih enotah (Uradni list RS, št. 62/24).

([103]) Sprememba Uredbe o upravnem poslovanju.

([104]) 132. redna seja Vlade Republike Slovenije.

([105]) Prispevek Slovenije k Poročilu o stanju pravne države za leto 2025.

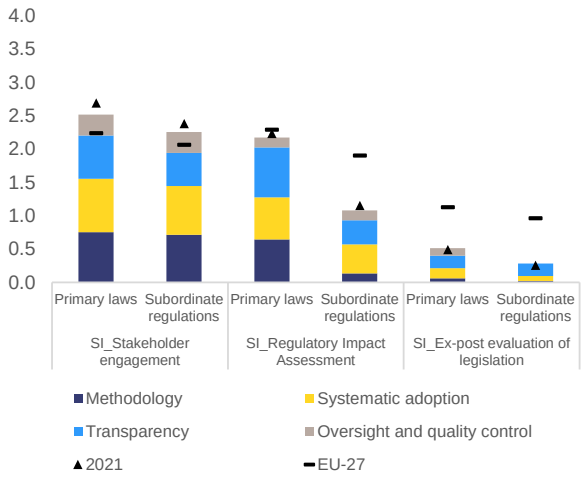
Tabela A6.1:**Slovenija. Izbrani kazalniki zmanjšanja in poenostavitve upravnega bremena**

	Ex ante impact assessment of legislation		Ex post evaluation of legislation	
When developing new legislation, regulators are required to …	Identify and assess the impacts of the baseline or 'do nothing' option.	○	Is required to consider the consistency of regulations and address areas of duplication.	○
	Identify and assess the impacts of alternative non-regulatory options.	○	Is required to contain an assessment of administrative burdens.	○
	Quantify administrative burdens of new regulations.	○	Is required to contain an assessment of substantive compliance costs.	○
	Quantify substantial costs of compliance of new regulations.	○	Compares the impact of the existing regulation to alternative options.	○
	Assess macroeconomic costs of new regulations.	○	Periodic ex post evaluation of existing regulations is mandatory.	○
	Assess the level of compliance.	○	Government uses stock-flow linkage rules when introducing new regulations (e.g., one-in one-out).	○
	Identify and assess potential enforcement mechanisms.	○	A standing body has published an in-depth review of specific regulatory areas in the last 3 years.	●
			In the last 5 years, public stocktakes have invited businesses and citizens to assess the effectiveness, efficiency, and burdens of legislation.	○

● Yes / For all primary laws ◕ For major primary laws ◑ For some primary laws ○ No / Never

(1) Ta tabela predstavlja podskupino kazalnikov regulativne politike in upravljanja s poudarkom na regulativnih stroških. Kazalniki se nanašajo na primarno zakonodajo.
Vir: OECD (2025), Regulatory Policy Outlook 2025 (Obeti za regulativno politiko za leto 2025) [https://doi.org/10.1787/56b60e39-en] in Better Regulation across the European Union 2025 (Boljše pravno urejanje po vsej Evropski uniji – 2025) (v pripravi).

Graf A6.2: **Kazalniki regulativne politike in upravljanja**

Vir: OECD (2025), Regulatory Policy Outlook 2025 (Obeti za regulativno politiko za leto 2025) in Better Regulation across the European Union 2025 (Boljše pravno urejanje po vsej Evropski uniji – 2025) (v pripravi).

Mehanizme za poenostavitev predpisov in opredelitev upravnih bremen je mogoče še utrditi. Ministrstvo za gospodarstvo pripravlja redne svežnje, namenjene poenostavitvi stroškov zagotavljanja skladnosti in zmanjšanju upravnih bremen za podjetja. Vendar regulatorjem pri pripravi zakonodaje ni treba opredeliti in oceniti učinka izhodiščnega scenarija ali možnosti, ki ne predvideva ukrepanja, ali učinka alternativnih neregulativnih možnosti ali oceniti ravni skladnosti. Zahteve za izvajanje občasnega naknadnega ocenjevanja obstoječih predpisov ter oceno z njimi povezanih upravnih bremen in znatnih stroškov usklajevanja veljajo za nekatere primarne zakone (preglednica A6.1).

Kazalnik OECD glede regulacije proizvodnih trgov kaže, da je slovenski sistem izdajanja dovoljenj manj obremenjujoč od povprečja EU, možno pa bi se bilo še dodatno uskladiti z dobrimi praksami. Čeprav vlada na primer vodi posodobljen spletni inventar vseh dovoljenj in licenc, ki se zahtevajo oziroma jih javni organi izdajo podjetjem, se od nje ne zahteva, da ga redno pregleduje in presodi, ali so take licence in dovoljenja še vedno potrebni ali pa bi jih bilo treba odvzeti (glej tudi Prilogo 4).

Socialni dialog

Socialni partnerji so vključeni v razvoj politike v Sloveniji, čeprav je prišlo do nekaterih motenj. Tristranski socialni dialog v Sloveniji poteka v okviru Ekonomsko-socialnega sveta, ustanovljenega leta 1994, ki predstavlja

Tabela A6.2: **Cilji digitalnega desetletja, ki se spremljajo z indeksom digitalnega gospodarstva in družbe**

		Slovenia			EU-27	Digital Decade target by 2030
		2022	2023	2024	2024	EU-27
Digitalisation of public services						
1	**Digital public services for citizens**	**69**	**71**	**77**	**79**	**100**
	Score (0 to 100)	2021	2022	2023	2023	2030
2	**Digital public services for businesses**	**84**	**83**	**84**	**85**	**100**
	Score (0 to 100)	2021	2022	2023	2023	2030
3	**Access to e-health records**	**na**	**80**	**88**	**79**	**100**
	Score (0 to 100)	2021	2022	2023	2023	2030

Vir: poročilo o stanju digitalnega desetletja za leto 2024.

najvišji institucionalni okvir za sodelovanje med združenji delodajalcev, sindikati in vlado. Ta struktura omogoča pomembno vključevanje socialnih partnerjev v razvoj in izvajanje politik. Vodstvo v Ekonomsko-socialnem svetu se izmenjuje po sistemu rotacije, pri čemer skupine izmenično imenujejo predsednika za eno leto. Na sektorski in podjetniški ravni se socialni dialog operacionalizira prek sindikatov in združenj delodajalcev s sklepanjem kolektivnih pogodb. Vendar je bil dialog zaradi nedavnih izzivov občasno prekinjen. Maja 2021 je eden od sindikatov izstopil iz procesa, pri čemer je kot razlog navedel nezadostno vključenost v zakonodajne pobude, povezane s COVID-19. Do nadaljnjih motenj je prišlo julija 2023, ko so organizacije delodajalcev začasno prekinile sodelovanje zaradi zaznanih pomanjkljivosti pri vključujočem oblikovanju politik. Dialog se je formalno nadaljeval junija 2024, in sicer s podpisom Deklaracije o spoštovanju in spodbujanju socialnega dialoga, katere cilj je pospešiti kritične reforme, zlasti v pokojninskem in zdravstvenem sektorju, kot so določene v načrtu za okrevanje in odpornost. ([106])

Digitalne javne storitve

Slovenija je dosegla napredek pri zagotavljanju spletnih javnih storitev (tabela A6.2). Pri digitalnih javnih storitvah za državljane se približuje povprečju EU, pri digitalnih javnih storitvah za podjetja pa je zelo blizu povprečja EU. Nasprotno pa je dostop državljanov do elektronskih zdravstvenih zapisov nad povprečjem EU (ocena 88 od 100 v primerjavi z 79).

Čeprav se nabor digitalnih javnih storitev izboljšuje, njihova uporaba zaostaja. Delež uporabnikov e-uprave se je nekoliko zmanjšal, in sicer z 81 % na 78 % ([107]). Poleg tega je delež uporabnikov elektronske osebne izkaznice pod povprečjem EU (36 % v primerjavi z 41 %). Vendar Slovenija še ni vzpostavila in priglasila shem elektronske identifikacije za pravne osebe na podlagi uredbe eIDAS ([108]). To pomeni, da slovenska podjetja ne morejo potrditi svoje elektronske identifikacije za dostop do javnih storitev, ki jih zagotavljajo druge države članice, vključno s tistimi, ki jih omogoča tehnični sistem „samo enkrat“ ([109]).

Slovenija je zdaj bolje pripravljena na nemoteno in avtomatizirano izmenjavo javnih listin in podatkov po vsej EU. Zaključila je svoje

([106])Za analizo vključenosti socialnih partnerjev Slovenije na nacionalni ravni v evropski semester ter mehanizem za okrevanje in odpornost glej Eurofound (2025), National-level social governance of the European Semester and the Recovery and Resilience Facility (Socialno upravljanje evropskega semestra ter mehanizma za okrevanje in odpornost na nacionalni ravni).

([107])Evropska komisija, Digitalno desetletje 2024:Poročila za posamezne države.

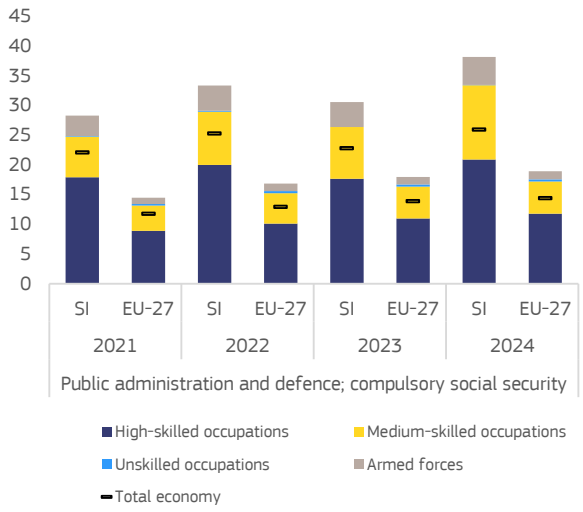
([108])Evropska komisija, preglednica eIDAS.

([109])Evropska komisija, The Once Only Principle System: A breakthrough for the EU's Digital Single Market (Načelo „samo enkrat“: preboj za enotni digitalni trg EU).

prve transakcije z uporabo tehničnega sistema „samo enkrat“, ki je del enotnega digitalnega vstopnega mesta EU, in je pripravljena na uvedbo storitev za državljane in podjetja ([110]).

Številni ukrepi za digitalno preobrazbo v slovenskem načrtu za okrevanje in odpornost so osredotočeni na javne storitve. Med njimi sta odprava ovir za zagotavljanje digitalnih javnih storitev in postopkov ter razširitev področja uporabe elektronskih postopkov v upravnih postopkih. Poleg tega Slovenija v okviru Programa za izvajanje evropske kohezijske politike 2021–2027 vlaga v projekt, ki je namenjen zagotavljanju celovitih in uporabniku prijaznih javnih storitev za podjetja, državljane in javne institucije ([111]). V pripravi je orodje na podlagi umetne inteligence za semantično obdelavo velikih zbirk dokumentov in besedil ([112]).

Graf A6.3: **Stopnja udeležbe oseb, starih od 25 do 64 let, v izobraževanju odraslih (v %) po poklicih**

Vir: Evropska komisija na podlagi ankete o delovni sili.

Javna uprava

V slovenski javni upravi je zelo velik delež osebja z visokošolsko izobrazbo ([113]). Visoka je tudi stopnja udeležbe javnih uslužbencev v izobraževanju odraslih (graf A6.3). Vendar za vse ali večino javnih uslužbencev niso pripravljeni individualni učni načrti. Kljub temu si država prizadeva javnim uslužbencem zagotoviti prožne možnosti za strokovno izpopolnjevanje in preusposabljanje. Te priložnosti so povezane s podjetniškimi in digitalnimi spretnostmi, boljšim predvidevanjem sprememb ter zahtevami po novih spretnostih glede na potrebe trga dela.

Privlačnost javne uprave ostaja izziv. Izbirni postopki za najvišje položaje v javni upravi še naprej privabljajo malo kandidatov, pri čemer je eden od odvračilnih dejavnikov možnost odpovedi pogodbe o zaposlitvi brez razloga. Leta 2023 je v skoraj 50 % na posamezen objavljeni javni natečaj prispela zgolj ena prijava ([114]). Slovenija ne uporablja enotnega merjenja zadovoljstva zaposlenih v javni upravi. Notranja mobilnost javnih uslužbencev, tudi tistih na višjih položajih, je mogoča, vendar se ne spodbuja ali pričakuje ([115]).

Po drugi strani so potekala prizadevanja za izboljšanje delovnih pogojev za javne uslužbence. Cilj prenove plačnega sistema v javnem sektorju iz leta 2024, ki je osrednji del slovenskega načrta za okrevanje in odpornost za javno upravo, je povečati prožnost in preglednost sistema ([116]). Ukrepi vključujejo novo plačno lestvico in metodo za prevedbo obstoječih plačnih razredov, ki naj bi se uvedli postopoma v obdobju treh let. Slovenija ima največji delež žensk na višjih vodstvenih položajih v nacionalni upravi na ravni EU, in sicer 62,7 % ([117]).

([110])Evropska komisija, Once-Only Technical System Acceleratormeter (Merilnik pospeška tehničnega sistema „samo enkrat“).

([111])Projekt Pametne digitalne javne storitve: https://www.gov.si/novice/2024-04-22-evropska-sredstva-za-pametne-digitalne-javne-storitve/.

([112]) https://nio.gov.si/sl/products/semanticni%2Banalizator%2Bbesedil.

([113])Eurostat, anketa o delovni sili.

([114])Uradniški svet, Poročilo o delu Uradniškega sveta za leto 2023.

([115])Government at a Glance 2023: Slovenia (Kratek pregled dejavnosti vlade za leto 2023: Slovenija) – OECD.

([116])122. redna seja Vlade Republike Slovenije | GOV.SI.

([117])Nacionalne uprave: najvišji ravni upravnih uslužbencev po funkcijah – Evropski inštitut za enakost spolov.

Integriteta

Podjetja menijo, da je korupcija znatna ter da predstavlja težavo pri poslovanju, vendar opažajo določeno izboljšanje preiskav, pregona in pravnomočnih sodb v zvezi s kaznivimi dejanji korupcije. V Sloveniji 83 % podjetij meni, da je korupcija zelo razširjena (povprečje EU je 64 %), 35 % pa jih meni, da korupcija predstavlja težavo pri poslovanju (povprečje EU znaša 36 %) ([118]). Poleg tega je le 15 % podjetij mnenja, da so osebe in podjetja, ki jih ujamejo pri podkupovanju visokega uradnika, ustrezno kaznovani (povprečje EU znaša 31 %) ([119]). Tožilci so bili leta 2023 uspešni pri obsodilnih sodbah v zadevah, ki so vključevale visoke ali srednje uradnike za kazniva dejanja, povezana s korupcijo ([120]). Odkrivanje in preiskovanje podkupovanja v mednarodnih poslovnih transakcijah je v letih 2023 in 2024 ostalo šibko ([121]). Trajanje sodnih postopkov v zadevah v zvezi s pranjem denarja in korupcijo je izziv, saj so med najdaljšimi v EU (v povprečju 926 dni v zadevah v zvezi s pranjem denarja na prvi stopnji v letu 2023, kar je povišanje s 631 dni v letu 2022) ([122]). Sicer so se postopki izboljšali in preglednost v javnem naročanju povečala, vendar je analiza tveganja korupcije in nasprotij interesov, ki je bila izvedena v zdravstvenem sektorju, pokazala, da so v javnem naročanju še vedno prisotna tveganja ([123]). Poleg tega 34 % podjetij (povprečje EU znaša 27 %) meni, da v zadnjih treh letih zaradi korupcije niso bila izbrana na javnem razpisu oziroma jim ni bila dodeljena pogodba o javnem naročilu ([124]). Državna revizijska komisija, pristojna za revizijo postopkov oddaje javnih naročil, je poročala o zmanjšanju števila revizij, ki jih izvaja, kar je mogoče pojasniti s povečano preglednostjo, ki jo prinaša digitalizacija postopkov javnega naročanja. Sektorji, za katere je bilo ugotovljeno visoko tveganje korupcije, vključujejo zdravstvo, odločanje v lokalni upravi, prostorsko načrtovanje in okoljske zadeve ([125]).

Slovenija je tako kot večina držav članic vzpostavila javni register lobistov. Komisija za preprečevanje korupcije je leta 2023 zaradi neporočanja o svojem delu izrekla upravne sankcije 18 registriranim lobistom ([126]).

Pravosodje

Pravosodni sistem je na splošno učinkovit, vendar nekateri izzivi ostajajo. Ocenjeni čas za rešitev civilnih in gospodarskih zadev na prvi stopnji se je nekoliko podaljšal, in sicer s 337 dni v letu 2022 na 344 dni v letu 2023. Kar zadeva upravne zadeve, se je ocenjeno trajanje obravnave na prvi stopnji podaljšalo s 540 dni v letu 2022 na 627 dni v letu 2023. Kakovost pravosodnega sistema se je z vidika digitalnih orodij za vodenje zadev precej izboljšala, zlasti na sodiščih. Elektronska komunikacija med sodišči in strankami v postopkih se je še izboljšala. V zvezi z neodvisnostjo sodstva niso bile sporočene nobene sistemske pomanjkljivosti ([127]).

([118]) Raziskava Flash Eurobarometer 543 o odnosu podjetij do korupcije v EU (2024).

([119]) Glej prejšnjo opombo.

([120]) Glej poglavje o Sloveniji v okviru Poročila o stanju pravne države za leto 2024, str. 14–15.

([121]) Glej prejšnjo opombo, str. 14.

([122]) Glej prihodnji pregled stanja na področju pravosodja v EU za leto 2025.

([123]) Glej prejšnjo opombo, str. 20 in 21.

([124]) Raziskava Flash Eurobarometer 543 o odnosu podjetij do korupcije v EU (2024).

([125]) Glej poglavje o Sloveniji v okviru Poročila o stanju pravne države za leto 2024, str. 20 in 21.

([126]) Glej prejšnjo opombo, str. 17 in 18.

([127]) Za podrobnejšo analizo uspešnosti pravosodnega sistema v Sloveniji glej prihodnji pregled stanja na področju pravosodja v EU za leto 2025 in Poročilo o stanju pravne države za leto 2024.

V Sloveniji velike izzive predstavljata prehod na čisto industrijo in blažitev podnebnih sprememb. Država je konkurenčna izvoznica sestavnih delov tehnologije omrežij in gosti tudi obrate za proizvodnjo baterij. Izvaja politike za krepitev dobavnih verig in uporabo krožnih rešitev za kritične surovine, vendar ostaja močno odvisna od uvoza surovin iz številčno omejenih virov, pri čemer stopnja uporabe krožnih materialov stagnira pod povprečjem EU. Slovenija je že uvedla politike v podporo razogljičenju industrije, vendar je potrebno storiti še več. Njena industrija še vedno izpušča onesnaževala zraka in vode, stroški onesnaževanja pa še vedno presegajo naložbe v preprečevanje in nadzorovanje onesnaževanja. V tej prilogi so z različnih vidikov pregledana področja, ki jim je treba pri prehodu Slovenije na čisto industrijo in blažitvi podnebnih sprememb nameniti takojšnjo pozornost.

Strateška neodvisnost in tehnologija za zeleni prehod

Neto ničelna industrija

Visoka raven industrializacije v državi nudi priložnosti v zvezi s proizvodnjo neto ničelnih tehnologij, čeprav je njena proizvodna zmogljivost za zdaj še skromna ([128]). Za fotovoltaične module znaša med 700 in 800 MW/leto, kar je 4 % zmogljivosti EU. Poleg tega država gosti vsaj pet obratov za proizvodnjo baterij, vključno z eno gigatovarno, ki je začela obratovati leta 2024, in vsaj šestimi obrati za proizvodnjo toplotnih črpalk. Slovenija je tudi konkurenčna izvoznica sestavnih delov tehnologij omrežij, vključno z avtomatskimi odklopniki, releji, deli za električne omarice, napravami za zaščito električnih tokokrogov in transformatorji s tekočim dielektrikom. Da bi odpravila svojo preostalo močno odvisnost od uvoza sestavnih delov in strojev na področju baterij in mikroelektronike, sodeluje v več pomembnih projektih skupnega evropskega interesa, povezanih s strateškimi tehnologijami za Evropo. Slovenija je del pomembnega projekta skupnega evropskega interesa EuBatIn, ki je bil odobren leta 2021, pomembnega projekta skupnega evropskega interesa za mikroelektroniko (IPCEI ME/CT) ter pomembnega projekta skupnega evropskega interesa za računalništvo v oblaku in komunikacijske/informacijske tehnologije (IPCEI CIS). Država slednja projekta podpira v okviru svojega nacionalnega načrta za okrevanje in odpornost.

Ker Slovenija nima industrijske politike za neto ničelno industrijo, je malo znakov, ki bi podprli povečanje neto ničelne proizvodnje. Vendar potreba po zagotovitvi pravičnega prehoda v slovenskih premogovniških regijah prinaša nove gospodarske priložnosti prek naložb in prenosov spretnosti za neto ničelne tehnologije, ki jih podpira Sklad za pravični prehod ([129]). Med njimi je Center za demonstracije in usposabljanje na področju brezogljičnih tehnologij v Zagorju ob Savi, ki bo namenjen razvoju in zagotavljanju usposabljanja za študente in strokovnjake na področju baterij, vodika ter tehnologij zajemanja in shranjevanja ogljika.

Preobrazba avtomobilske industrije

Podobno kot v drugih delih Evrope slovenska avtomobilska dobavna industrija zaradi prehoda na električna vozila težko konkurira na svetovni ravni. Izvoz proizvodov, povezanih z avtomobilsko industrijo, se je rahlo zmanjšal ([130]). Slovenska avtomobilska industrija je leta 2023 obsegala približno 300 podjetij in zagotavljala približno 16 900 delovnih mest, pri čemer je daleč največji izvozni trg za ta sektor Nemčija ([131]), kar pomeni, da težave na nemškem trgu vplivajo tudi na slovenska podjetja v vrednostni verigi. Majhno povpraševanje po električnih avtomobilih in ustavitve proizvodnje dodatno vplivajo na konkurenčnost sektorja in na prehod na trajnostne načine potovanja v državi z zelo majhnim deležem

([128]) Evropska komisija, 2025, The Net-zero manufacturing industry landscape across the Member States (Proizvodna industrija neto ničelne tehnologije v državah članicah), Op.europa.eu.

([129]) Evropska komisija, 2022, Kohezijska politika EU: več kot 258 milijonov evrov za pravičen podnebni prehod v Sloveniji, Ec.europa.eu.

([130]) Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2025, Pomladanska napoved gospodarskih gibanj, Umar.gov.si.

([131]) Slovenia Business, 2024, Automotive industry (Avtomobilska industrija), Sloveniabusiness.eu.

registriranih električnih avtomobilov ([132]). Posledično so začeli slovenski dobavitelji avtomobilov v iskanju prihodnjih poslovnih priložnosti spodbujati vezi s kitajsko avtomobilsko industrijo.

Kritične surovine

Odvisnost države od uvoza surovin iz omejenega števila virov je velika, pri čemer je koncentracija uvoza Slovenije višja od povprečja EU. Koncentracija uvoza košarice kritičnih surovin je bila v državi leta 2023 šesta najvišja v EU, kar je tik pod pragom za visoko stopnjo ([133]). Poleg tega se bruto poslovni presežek Slovenije v sektorju predelave osnovnih kovin od leta 2017 zmanjšuje ([134]). V Sloveniji se predelujejo večinoma minerali in kovine (skupaj približno 65 %), ki se največ uporabljajo v predelovalni industriji in gradbeništvu ([135]).

Uvoz neživilskih surovin, ki niso goriva, je močno skoncentriran na aluminij, ki izvira predvsem iz Bosne in Hercegovine, dodatne dobave pa prihajajo iz Mozambika. Slovenija uvaža tudi druge kritične ali strateške minerale, kot so fosfor (predvsem iz Maroka), nikelj (večinoma iz Kanade in Kolumbije), fluorit iz Kitajske, baker iz Bosne in Hercegovine in borati iz Turčije. Slovenija je v letu 2023 uvozila 41,5 % vnosa materialov (povprečje EU: 22 %) ([136]), zaradi česar je še posebej ranljiva za motnje v dobavni verigi.

Slovenija pripravlja nacionalni raziskovalni program, da bi ublažila te ranljivosti in pomagala povezati domače dobavne verige surovin v skladu s strateškimi cilji Evropske unije. Program bo opredeljeval nacionalni potencial za kritične surovine ter podpiral raziskave in inovacije na področju trajnostnega pridobivanja in predelave. Ker se tudi samo rudarstvo sooča z izzivi pri usklajevanju in izdajanju dovoljenj, je Slovenija pripravila tudi akcijski načrt za odpravo zaostankov pri vlogah za izdajo dovoljenj. Poleg tega je leta 2018 sprejela državno rudarsko strategijo, v kateri so opredeljeni ključni cilji in ukrepi za usklajeno gospodarjenje z mineralnimi surovinami ([137]).

Uporaba krožnih materialov je ključna tudi za zmanjšanje odvisnosti od uvoza. V zvezi s tem stopnja uporabe krožnih materialov v Sloveniji v zadnjem desetletju stagnira in ostaja pod povprečjem EU, produktivnost virov v državi pa je prav tako precej pod povprečjem ([138]). Ob tem se pojavljajo veliki izzivi v zvezi s trajnostnostjo in odpornostjo, kot so tveganja v dobavni verigi, degradacija okolja in socialna vprašanja.

Slovenija izvaja politike za krepitev dobavnih verig in uporabo krožnih rešitev za kritične surovine. Vlada z različnimi reformami spodbuja zmanjševanje tveganj in diverzifikacijo slovenske industrije. Med njimi je nova izvedbena uredba za Zakon o spodbujanju investicij z namenom pospešitve prehoda v krožno gospodarstvo (ter s tem zmanjšanja odvisnosti od uvoza) in spodbujanja uporabe recikliranih materialov. Vlada prav tako vlaga v raziskovalne in inovacijske projekte v krožnem gospodarstvu. Poleg tega je bil leta 2025 ustanovljen Slovenski center za krožno gospodarstvo. Stopnja recikliranja e-odpadkov, ki so ključen vir kritičnih surovin, je blizu povprečja EU, saj je leta 2022 znašala 81 %. Stopnja ponovne uporabe in recikliranja izrabljenih motornih vozil je nekoliko pod povprečjem EU (86,7 % v primerjavi z 89 % leta 2022). To kaže, da je treba preprečiti izgubo kritičnih surovin, zlasti ker avtomobilska industrija prehaja na baterijska električna vozila.

([132])Evropska agencija za okolje, 2024, Newly registered electric cars by country (Na novo registrirani električni avtomobili po državah), 2024, Eea.europa.eu.

([133])Evropska komisija, 2024, Single Market and Competitiveness Scoreboard, strategic dependencies on raw materials (Pregled enotnega trga in konkurenčnosti, strateške odvisnosti od surovin), Ec.europa.eu.

([134])Evropska komisija, Raw Materials Information System, Country Profiles, Slovenia (Informacijski sistem za surovine, profili držav, Slovenija), Rmis.jrc.ec.europa.eu.

([135])Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2023, Poročilo o produktivnosti, Umar.gov.si.

([136])Material import dependency (Odvisnost od uvoza materialov), Statistični podatki | Eurostat.

([137])Republika Slovenija, 2018, Državna rudarska strategija, Energetica-portal.si.

([138])Evropska agencija za okolje, 2024, Circular material use rate by EU country (Stopnja uporabe krožnih materialov po državah članicah EU).

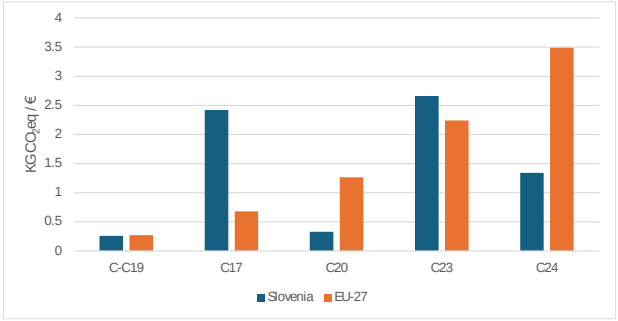
Blažitev podnebnih sprememb

Razogljičenje industrije

Čeprav slovenski predelovalni sektor manj prispeva k skupnim emisijam toplogrednih plinov, so njegove ključne podnebne in energetske značilnosti blizu povprečja EU. Industrija ustvari 17 % vseh emisij toplogrednih plinov v Sloveniji. Intenzivnost emisij toplogrednih plinov predelovalnega sektorja države je bila z 260 g ekvivalenta CO_2 na euro bruto dodane vrednosti tik pod skupno vrednostjo EU, tj. 270 g/EUR ([139]). Med letoma 2017 in 2022 se je intenzivnost emisij toplogrednih plinov slovenskega predelovalnega sektorja izboljšala za 16 %, kar je pod povprečjem EU (20 %). Velik delež emisij iz slovenskih predelovalnih dejavnosti, tj. 58 %, izvira iz porabe energije, preostali delež (42 %) pa se nanaša predvsem na industrijske procese, kar velja tudi za EU na splošno (57 % oziroma 43 %).

Izboljšanje intenzivnosti z energijo povezanih emisij toplogrednih plinov v predelovalnem sektorju v Sloveniji je bilo skladno z izboljšanjem energijske učinkovitosti. Med letoma 2017 in 2022 je intenzivnost z energijo povezanih emisij slovenskega predelovalnega sektorja upadla za 20 %, kar je nad povprečjem EU (16 %) ([140]). Hkrati se je delež obnovljivih virov energije in električne energije v končni porabi energije v predelovalnem sektorju zmanjšal za 2 odstotni točki na 47 % (povprečje EU znaša 44 %). Medtem je v slovenskem predelovalnem sektorju prišlo do večjih izboljšanj energijske intenzivnosti, saj se je končna poraba energije sektorja zmanjšala za 21 %, in sicer z 1,6 GWh na 1,3 GWh na euro proizvedene bruto dodane vrednosti (čeprav je še vedno nad povprečjem EU, ki znaša 1,1 GWh/EUR). Kar zadeva industrijske procese in uporabo proizvodov, se je med letoma 2017 in 2022 intenzivnost emisij toplogrednih plinov iz teh virov v slovenskem predelovalnem sektorju zmanjšala za 18 %, medtem ko je bila v EU na splošno zabeležena 23-odstotna intenzivnost.

Graf A7.1: **Intenzivnost emisij toplogrednih plinov v predelovalnem sektorju in energijsko intenzivnih sektorjih, 2022**

Vir: Eurostat.

Intenzivnost emisij toplogrednih plinov v slovenskem sektorju proizvodnje papirja je še posebej velika. Energijsko intenzivne panoge ([141]) predstavljajo 13 % skupne bruto dodane vrednosti v slovenskem predelovalnem sektorju (2022). Med njimi je intenzivnost emisij slovenske proizvodnje papirja (izdelkov iz papirja) z 2,4 kg ekvivalenta CO_2 na euro bruto dodane vrednosti največja v EU, pri čemer je več kot trikrat večja od povprečja EU, ki znaša 0,7 kg/EUR. Nasprotno pa je bila v proizvodnji osnovnih kovin in kemikalij, ki sta obe gospodarsko pomembnejši v Sloveniji, zabeležena razmeroma majhna intenzivnost emisij, in sicer 0,3 oziroma 1,3 kg ekvivalenta CO_2/EUR bruto dodane vrednosti, kar je pod ustreznim povprečjem EU. Cene električne energije, ki so pomemben sestavni

([139]) Leta 2023. Predelovalne dejavnosti vključujejo vse oddelke področja „C“ statistične klasifikacije gospodarskih dejavnosti NACE Rev. 2. Če ni navedeno drugače, se v preostalem delu tega oddelka podatki o predelavi nanašajo na oddelke področja C NACE, razen oddelka C19 (proizvodnja koksa in rafiniranih naftnih derivatov), in na leto 2022. Vir vseh podatkov v tem oddelku je Eurostat; podatki v skladu s skupnim okvirom poročanja UNFCCC so podatki Evropske agencije za okolje (EEA), ki jih je Eurostat ponovno objavil.

([140]) Za intenzivnost emisij toplogrednih plinov pri bruto dodani vrednosti, povezani s porabo energije oziroma industrijskimi procesi in uporabo proizvodov, podatki o emisijah toplogrednih plinov izhajajo iz podatkov iz evidenc v skladu z enotno obliko poročanja UNFCCC, zlasti v zvezi s sektorjema izvora CRF1.A.2 – zgorevanje goriv v predelovalnih dejavnostih in gradbeništvu ter CRF2 – industrijski procesi in uporaba proizvodov. Podatki CRF1.A.2 na splošno ustrezajo sektorjema C in E NACE, razen C-19. Podatki o bruto dodani vrednosti (v imenovalcu za obe intenzivnosti) so usklajeni s tem zajetjem sektorjev. Zato niso v celoti skladni s podatki iz drugih delov tega oddelka.

([141]) Zlasti proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja (oddelek NACE C17), kemikalije in kemični izdelki (C20), „drugi“ nekovinski mineralni izdelki (C23; ta oddelek vključuje predelovalne dejavnosti, povezane z eno samo snovjo mineralnega izvora, kot so steklo, keramični izdelki, ploščice ter cement in mavec) ter osnovne kovine (C24). Za zdaj so te panoge energijsko intenzivne, tj. porabijo veliko energije na kraju samem in/ali v obliki kupljene električne energije, ter je zanje v različnih kombinacijah značilna velika intenzivnost emisij toplogrednih plinov.

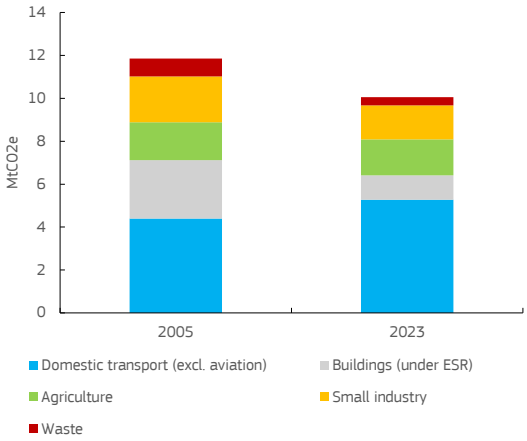
del proizvodnih stroškov v zgoraj navedenih in drugih panogah, so se v zadnjem času gibale nekoliko nad povprečjem EU ([142]).

Slovenija je že uvedla politike v podporo razogljičenju industrije, vendar je potrebno storiti še več. Izvedla je ukrepe, kot so naložbe prek Sklada za podnebne spremembe, ki se financirajo iz prihodkov sistema EU za trgovanje z emisijami (ETS), poleg tega pa načrtuje finančne spodbude, med drugim za energijsko učinkovitost in projekte zajemanja, prevoza in uporabe ogljika v sektorjih, ki jih je težko razogljičiti. Slovenskemu gospodarstvu bi koristili še dodatni ukrepi, kot so spodbujanje novih nizkoogljičnih tehnologij, vključno z vodikom (npr. v okviru sklada EU za inovacije), ukrepi za povečanje energijske učinkovitosti (npr. v okviru sklada za modernizacijo EU ETS) in spodbujanje praks krožnega gospodarstva.

Zmanjšanje emisij v sektorjih, vključenih v porazdelitev prizadevanj

Da bi Slovenija dosegla svoj cilj glede porazdelitve prizadevanj do leta 2030, mora hitro sprejeti in izvesti načrtovane ukrepe za blažitev podnebnih sprememb ([143]). Za leto 2023 naj bi bile emisije toplogrednih plinov Slovenije v sektorjih iz uredbe o porazdelitvi prizadevanj za 15 % nižje od ravni iz leta 2005. Če se bodo do leta 2030 izvedle dodatne politike, vključene v končno posodobitev nacionalnega energetskega in podnebnega načrta (NEPN) Slovenije, naj bi se emisije zmanjšale za 28,6 % v primerjavi z ravnmi iz leta 2005 ([144]), kar pomeni, da bi Slovenija presegla svoj cilj glede porazdelitve prizadevanj, tj. zmanjšanje za 27 % oziroma za 1,6 odstotne točke. Glede na veliki učinek dodatnih ukrepov, ki se še ne izvajajo, bo hitro in dosledno sprejetje ključno za izvedbo celotnega sklopa ukrepov.

Graf A7.2: **Emisije toplogrednih plinov v sektorjih, vključenih v porazdelitev prizadevanj, 2005 in 2023**

Vir: Evropska agencija za okolje.

V Sloveniji se zdi hitro ukrepanje za razogljičenje prometa še posebej potrebno. Med letoma 2005 in 2023 so se emisije toplogrednih plinov iz cestnega prometa v Sloveniji povišale za 20 %, v EU pa so se na splošno znižale za 5 %. Pospešitev blažitve podnebnih sprememb v teh sektorjih bi pomagala zaščititi gospodinjstva, podjetja in uporabnike prevoza v Sloveniji pred vplivi oblikovanja cen ogljika.

Trajnostna industrija

Prehod v krožno gospodarstvo

Slovenija bi lahko pospešila svoj prehod v krožnost. Krožna raba materialov v Sloveniji, ki je leta 2023 znašala 8,8 %, še vedno ne dosega povprečja EU. Tudi produktivnost virov je bila leta 2023 pod povprečjem EU, saj je znašala 1,38 EUR na kg porabljenega materiala. V zadnjem desetletju je bila produktivnost virov v Sloveniji stabilna, v letu 2023 pa se je nekoliko zmanjšala; obsežnejša prizadevanja za njeno povečanje bi pomagala zmanjšati negativne okoljske vplive in odvisnost od nestanovitnih trgov surovin.

Slovenija redno izvaja politike za povečanje krožnosti, na primer z uvedbo celovitega kažipota za prehod v krožno gospodarstvo leta 2018 kot

([142])Za podrobno analizo cen energije glej Prilogo 8 o cenovno dostopnem energijskem prehodu.

([143])Nacionalni cilj zmanjšanja emisij toplogrednih plinov je določen v Uredbi (EU) 2023/857 (uredba o porazdelitvi prizadevanj). Skupaj se uporablja za stavbe (ogrevanje in hlajenje), cestni promet, kmetijstvo, odpadke in malo industrijo (sektorji, vključeni v porazdelitev prizadevanj).

([144])Emisije v sektorjih iz uredbe o porazdelitvi prizadevanj za leto 2023 temeljijo na okvirnih evidencah toplogrednih plinov. Končni podatki bodo na voljo leta 2027 na podlagi celovitega pregleda. Projekcije temeljijo na učinku sedanjih politik (scenarij z obstoječimi ukrepi) in dodatnih politik (scenarij z dodatnimi ukrepi) ter so v skladu s končno posodobitvijo NEPN.

podlage za prehod v krožno gospodarstvo ([145]). Slovenija se pri podpiranju prehoda v nizkoogljično in krožno gospodarstvo ter povečanju snovne produktivnost opira na načrt za okrevanje in odpornost. V zvezi s tem se bodo z novim okvirom za trajnostno in zeleno preobrazbo izboljšale sheme razširjene odgovornosti proizvajalca in spodbujalo vključevanje sekundarnih surovin. Z reformo je bila vzpostavljena tudi točka „vse na enem mestu“ za podporo podjetjem, zlasti MSP, pri prehodu v krožno gospodarstvo.

Slovenija je pri ravnanju z odpadki najuspešnejša in proizvede manj odpadkov od povprečja EU. Leta 2022 se je s 63-odstotno stopnjo recikliranja v EU uvrstila visoko na področju recikliranja komunalnih odpadkov. Država je na dobri poti, da doseže cilj glede recikliranja do leta 2025 in cilj glede odlaganja odpadkov na odlagališčih do leta 2035. Leta 2022 je bila stopnja recikliranja plastične embalaže pri 51 % nad povprečjem EU. Leta 2022 je bilo recikliranih 71 % gradbenih odpadkov in odpadkov iz rušenja objektov (brez zasipanja), kar je pod povprečjem EU, ki znaša 79,8 %. Kljub dobri uspešnosti pri recikliranju odpadkov ima Slovenija velik materialni odtis, in sicer 22,8 tone na prebivalca, kar je nad povprečjem EU, ki je leta 2023 znašalo 14 ton.

Sedanje ravni naložb v prehod v krožnost še ne zadoščajo. Ocenjuje se, da bo Slovenija za prehod, vključno z ravnanjem z odpadki, potrebovala dodatne naložbe v skupni vrednosti vsaj 108 milijonov EUR na leto. Od naložbene vrzeli v krožnem gospodarstvu za doseganje ciljev politike, ki še niso vključeni v proračun, je 23 milijonov EUR povezanih z nedavnimi pobudami za krožno gospodarstvo, kot so okoljsko primerna zasnova za trajnostne izdelke, odpadna embalaža, označevanje in digitalna orodja, recikliranje kritičnih surovin in ukrepi, predlagani v spremenjeni okvirni direktivi o odpadkih. Za sprostitev potenciala krožnega gospodarstva Slovenije je potrebnih dodatnih 65 milijonov EUR ([146]).

Industrija ničelnega onesnaževanja

Slovenija je znatno napredovala pri zmanjševanju onesnaženosti zraka, ki je zdaj ločena od rasti BDP. Zaveze glede zmanjšanja emisij v obdobju 2020–2029 v okviru Operativnega programa nadzora nad onesnaževanjem zraka so bile izpolnjene, prav tako pa naj bi bile izpolnjene obveznosti za leto 2030. V letu 2023 v Sloveniji niso bila zabeležena nobena preseganja mejnih vrednosti, določenih z direktivo o kakovosti zunanjega zraka. Vendar za dve območji kakovosti zraka niso bile izpolnjene ciljne vrednosti glede koncentracije ozona. Poleg tega so se trendi zmanjševanja za dušikov monoksid (NO_x) in delce ($PM_{2,5}$) v obdobju 2020–2022 upočasnili ali povsem ustavili. Glavni vir onesnaževanja z No_x je cestni promet (avtomobili).

Slovenska industrija še vedno izpušča onesnaževala zraka in vode. Kar zadeva onesnaženost zraka, je intenzivnost emisij slovenske industrije s 26,4 EUR zdravstvene in okoljske škode na tisoč EUR bruto dodane vrednosti tik pod povprečjem EU (27,5 EUR). Kljub temu večino emisij v zrak povzročajo nekovinska industrija za emisije NO_x, ravnanje z odpadki in kemijska industrija za emisije prahu ter energetski sektor, sektor kovin in nekovinski sektor za SO_2 in težke kovine. Kar zadeva onesnaženost voda, ima Slovenija osmo najnižjo absolutno količino emisij težkih kovin v vodo v EU. Poleg tega je njena intenzivnost emisij toplogrednih plinov z 0,21 EUR zdravstvene in okoljske škode na milijardo EUR bruto dodane vrednosti pod povprečjem EU. Ključni povzročitelji emisij v vodo so kemijska industrija za težke kovine, dušik in skupni organski ogljik, proizvodnja celuloze in papirja za organski ogljik ter sektor proizvodnje in predelave kovin za policiklične aromatske ogljikovodike.

Stroški onesnaževanja še naprej presegajo naložbe v preprečevanje in nadzorovanje onesnaževanja. V letu 2022 je bilo zaradi onesnaženja z drobnimi delci (PM2,5) približno 1 300 smrti na leto, zaradi dušikovega dioksida 140 in zaradi ozona 340 ([147]). Stroški vseh onesnaževal so ocenjeni na 403 milijone EUR ([148]).

([145]) Kažipot prehoda v krožno gospodarstvo Slovenije, 2018.

([146]) Evropska komisija, GD za okolje, Program ocenjevanja potreb po okoljskih naložbah in vrzeli, posodobitev za leto 2025. Izraženo v cenah iz leta 2022.

([147]) Evropska agencija za okolje, 2024, Harm to human health from air pollution in Europe: burden of disease status, 2024 (Škoda za zdravje ljudi zaradi onesnaženosti zraka v Evropi: stanje na področju bremena bolezni v letu 2024). V smislu izgubljenih let življenja to pomeni 13 300 let zaradi $PM_{2,5}$, 1 400 zaradi NO_2 in 3 600 zaradi O_3.

([148]) Za leto 2021, vrednost po metodi statistične življenjske dobe. Vir: Evropska agencija za okolje, 2024, The costs to

Vendar Slovenija za izpolnitev ciljev glede preprečevanja in nadzorovanja onesnaževanja ter obravnavanje zdravstvenih in gospodarskih stroškov onesnaževanja potrebuje dodatnih 55

health and the environment from industrial air pollution in Europe – 2024 update (Stroški za zdravje in okolje zaradi industrijskega onesnaževanja zraka v Evropi – posodobitev za leto 2024).

milijonov EUR na leto (0,09 % BDP), večinoma v zvezi s čistim zrakom in hrupom ([149]).

([149])Evropska komisija, GD za okolje, Program ocenjevanja potreb po okoljskih naložbah in vrzeli, posodobitev za leto 2025. Izraženo v cenah iz leta 2022.

Tabela A7.1:**Ključni kazalniki čiste industrije in blažitve podnebnih sprememb: Slovenija**

Strategic autonomy and technology for the green transition				Slovenia						EU-27	
Net zero industry											
Operational manufacturing capacity 2023											
- Solar PV (c: cell, w: wafer, m: module), MW	700-800 (m)				- Electrolyzer, MW	-					
- Wind (b: blade, t: turbine, n: nacelle), MW	-				- battery, MWh	-					
Automotive industry transformation	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**			**2018**	**2021**
Motorisation rate (passenger cars per 1000 inhabitants), %	541	549	556	555	564	571	579	↗		539	561
New zero-emission vehicles, electricity motor, %	0.41	0.70	0.96	3.22	3.26	5.02	8.89	↗		1.03	8.96
Critical raw materials	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**			**2018**	**2021**
Material import dependency, %		46.8	48.0	46.2	45.3	46.5	41.5	↘		24.2	22.6

Climate mitigation				Slovenia				Trend		EU-27	
Industry decarbonisation	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**			**2017**	**2022**
GHG emissions intensity of manufacturing production, kg/€	0.31	0.31	0.29	0.28	0.27	0.26	0.24	↘		0.34	0.27
Share of energy-related emissions in industrial GHG emissions	40.8	40.9	40.1	40.8	40.4	39.4	41.5	↘		44.8	42.5
Energy-related GHG emissions intensity of manufacturing and construction, kg/€	155.0	156.4	142.3	141.4	132.5	124.0	-	↘		158.4	132.9
Share of electricity and renewables in final energy consumption in manufacturing, %	49.4	48.0	48.3	47.5	47.0	47.2	46.0	↘		43.3	44.2
Energy intensity of manufacturing, GWh/€	1.64	1.61	1.50	1.45	1.38	1.29	1.15	↘		1.29	1.09
Share of energy-intensive industries in manufacturing production						12.5					7.3
GHG emissions intensity of production in sector [...], kg/€											
- paper and paper products (NACE C-17)	1.61	1.63	1.47	1.24	1.09	2.42	2.11	-		0.73	0.68
- chemicals and chemical products (NACE C20)	0.38	0.36	0.32	0.31	0.28	0.33	0.35	-		1.25	1.26
- other non-metallic mineral products (NACE C23)	2.94	2.90	2.90	2.95	2.65	2.66	2.44	-		2.53	2.24
- basic metals (NACE C24)	1.31	1.39	1.11	1.10	1.15	1.34	1.06	-		2.79	3.49
Reduction of effort sharing emissions		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**			**2018**	**2023**
GHG emission reductions relative to base year, %					-12.1	-9.1	-15.0				
- domestic road transport		32.6	27.8	4.0	18.3	31.7	20.0	↘		1.4	5.2
- buildings		-49.7	-50.2	-50.1	-53.7	-53.4	-58.5	↘		21.4	32.9
	2005				**2021**	**2022**	**2023**	**Target**		**WEM**	**WAM**
Effort sharing: GHG emissions, Mt; target, gap, %	11.8				10.4	10.8	10.1	-27.0		-17.5	1.6

Sustainable industry				Slovenia				Trend		EU-27	
Circular economy transition		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**			**2018**	**2021**
Material footprint, tonnes per person		17.9	16.5	16.7	20.7	21.5	22.8	↗		14.7	15.0
Circular material use rate, %		10.1	10.2	9.9	8.9	8.3	8.8	↘		11.6	11.1
Resource productivity, €/kg		1.5	1.7	1.7	1.8	1.8	1.8	↗		2.1	2.3
Zero pollution industry											
Years of life lost due to PM2.5, per 100,000 inhabitants		795	599	548	557	897	-	↗		702	571
Air pollution damage cost intensity, per thousand € of GVA					26.4						27.5
Water pollution intensity, kg weighted by human factors per bn € GVA						0.2					0.9

Vir: **neto ničelna industrija:** Evropska komisija: The net-zero manufacturing industry landscape across Member States: final report (Proizvodna industrija neto ničelne tehnologije v državah članicah: končno poročilo), 2025. **Preobrazba avtomobilske industrije:** Eurostat. **Kritične surovine:** Eurostat. **Blažitev podnebnih sprememb**: glej opombe v oddelku o blažitvi podnebnih sprememb; zmanjšanje emisij s porazdelitvijo prizadevanj: EEA greenhouse gas – data viewer (pregledovalnik podatkov EEA o toplogrednih plinih); Evropska komisija, Climate Action Progress Report (Poročilo EU o napredku na področju podnebnih ukrepov), 2024. **Trajnostna industrija:** izgubljena leta življenja zaradi PM2,5: Eurostat in Evropska agencija za okolje, Harm to human health from air pollution in Europe: burden of disease status, 2024 (Škoda za zdravje ljudi zaradi onesnaženosti zraka v Evropi: stanje na področju bremena bolezni v letu 2024). Škoda zaradi onesnaženosti zraka: Evropska agencija za okolje, EU large industry air pollution damage costs intensity (Intenzivnost stroškov škode zaradi onesnaženosti zraka, ki jo povzroča velika industrija EU), 2024. Zajete emisije: arzen, benzen, kadmij, krom, živo srebro, NH_3, nikelj, nemetanske hlapne organske spojine, NO_X, svinec, dioksini, PM_{10}, policiklični aromatski ogljikovodik, SO_X. Intenzivnost onesnaženosti voda: Evropska agencija za okolje, EU large industry water pollution intensity (Intenzivnost onesnaženosti voda, ki jo povzroča velika industrija EU), 2024. Zajete emisije kadmija, svinca, živega srebra in niklja v vodo. Drugi kazalniki: Eurostat.

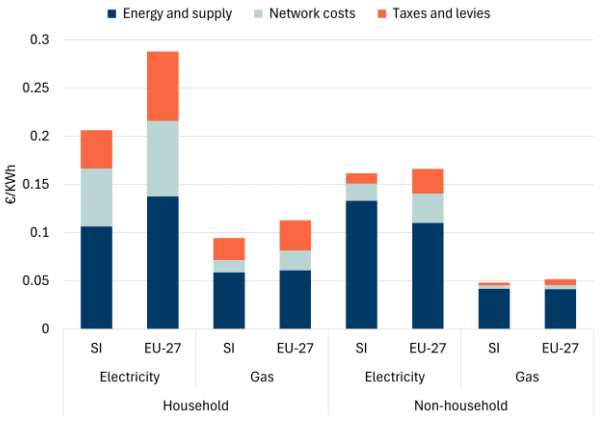
V tej prilogi so opisani doseženi napredek in obstoječi izzivi glede povečevanja konkurenčnosti sektorja energije in cenovne dostopnosti energije ob spodbujanju prehoda na neto ničelno stopnjo emisij. V njej so tudi preučeni ukrepi in cilji, predlagani v končnih (osnutkih) posodobitvah NEPN za leto 2030.

V letu 2024 se je slovenski energetski sistem soočal s precejšnjimi izzivi zaradi odvisnosti od fosilnih goriv, ki so še vedno predstavljala skoraj četrtino njene mešanice virov električne energije. Veleprodajne cene električne energije, ki so med najvišjimi v EU, so se zaradi nestanovitnih stroškov fosilnih goriv še povišale, saj so termoelektrarne, ki poslujejo z nižjimi mejnimi stroški, povečale obseg proizvodnje, in sicer tako v Sloveniji kot na sosednjih spojenih energetskih trgih, da bi pokrile vrzel med ponudbo in povpraševanjem, ki je nastala zaradi povečane porabe električne energije in manjše proizvodnje električne energije iz hidroelektrarn. Kljub 13-odstotnemu povečanju zmogljivosti za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov se je uvajanje fotovoltaičnih modulov upočasnilo, proizvodnja vetrne energije pa je še naprej stagnirala. Vključevanje novih obnovljivih virov energije je bilo ovirano zaradi omejitev zmogljivosti omrežja in zapletenega postopka izdaje dovoljenj. Medtem se je zmanjšala poraba energije v industriji, hkrati pa prizadevanja za povečanje učinkovitosti v drugih sektorjih, kot so storitve in stavbe, ostajajo nezadostna za doseganje dolgoročnih ciljev.

Cene in stroški energije

Razen cen električne energije za gospodinjstva, ki so stagnirale, so se maloprodajne cene električne energije v Sloveniji v letu 2024 znatno znižale, zlasti za negospodinjske odjemalce, pri čemer so bile končne cene na splošno pod povprečjem EU, kar je posledica nižjih stroškov omrežja in manjše obdavčitve v primerjavi z EU. V primeru gospodinjstev so bili nižji računi za električno energijo v Sloveniji (ki so bili za 28 % nižji od povprečja EU) v primerjavi s povprečjem EU posledica nižjih stroškov energije/oskrbe in omrežja (oboje 23 % pod povprečjem EU) ter nižje splošne obdavčitve. Čeprav je bila stopnja DDV v Sloveniji nekoliko višja od povprečja EU (18 % v primerjavi s 14,6 %), so davki in dajatve brez DDV ([150]) v Sloveniji znašali 0,002 EUR/KWh, medtem ko so v EU v povprečju znašali 0,03 EUR/KWh, zaradi česar so bili skupni davki in dajatve, ki jih plačujejo gospodinjski odjemalci električne energije na kWh v Sloveniji, za 45 % nižji od povprečja EU. Cene plina, ki so jih plačevala gospodinjstva, so bile prav tako nižje zaradi znatno nižjih stroškov omrežja (0,013 EUR/kWh, 38 % pod povprečjem EU) in nižje splošne obdavčitve, medtem ko so stroški energije/oskrbe ostali v skladu s povprečjem EU. Končne cene električne energije negospodinjskih odjemalcev so se ujemale s povprečjem EU, pri čemer so se višji stroški energije/oskrbe (21 % višji od povprečja EU, predvsem zaradi višjih veleprodajnih cen električne energije v Sloveniji) izravnali z znatno nižjimi omrežninami (0,018 EUR/KWh, 42 % pod povprečjem EU) in davki. Cene plina, ki so jih plačevali negospodinjski odjemalci, so bile pod povprečjem EU, k čemur so prispevali nižji stroški omrežja in nižja obdavčitev, medtem ko so stroški energije/oskrbe ostali enaki povprečju EU.

Graf A8.1: **Elementi maloprodajne cene energentov za gospodinjske in negospodinjske odjemalce, 2024**

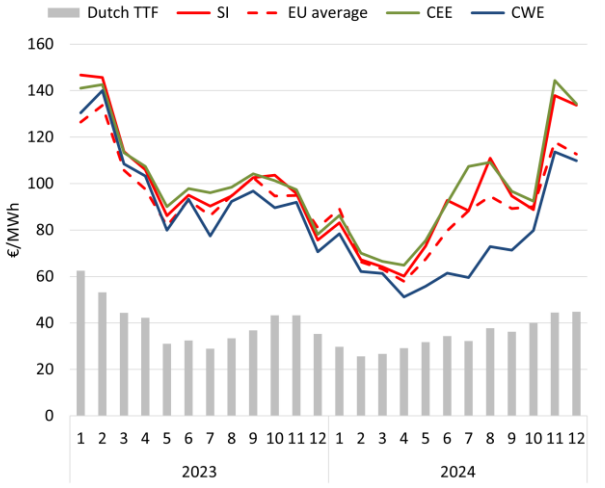
(i) Za gospodinjske odjemalce sta pasovna odjema DC za električno energijo in D2 za plin. Prikazani davki in dajatve vključujejo DDV.
(ii) Za negospodinjske odjemalce sta pasovna odjema ID za električno energijo in I4 za plin. Prikazani davki in dajatve ne vključujejo DDV in vračljivih stroškov, saj jih običajno izterjajo podjetja.
Vir: Eurostat.

Slovenija je imela desete najvišje veleprodajne cene električne energije v EU, ki

([150])Davki in dajatve brez DDV zajemajo obnovljive vire energije, zmogljivost, okoljske davke, davke na jedrsko energijo (če je ustrezno) in druge davke, ki običajno ustrezajo fiksni stopnji na enoto porabe in se ne določijo v odstotku končne cene, kot to velja za DDV.

so leta 2024 v povprečju znašale 91 EUR/MWh ([151]). Cene so se leta 2024 zaradi padajočih stroškov zemeljskega plina po vsej EU sprva znižale, nato pa so v Sloveniji in državah širše srednjevzhodne evropske regije spomladi/poleti in pozimi za razliko od srednjezahodnih evropskih trgov močno porasle. To razhajanje je bilo posledica dejavnikov, ki so vplivali na potrošnjo in proizvodnjo. Zaradi dolgotrajnih poletnih vročinskih valov in mrzle zime se je poraba v regiji povečala, istočasno pa so meteorološke razmere privedle do zmanjšane proizvodnje vodne energije (poleti in pozimi), zaradi česar je bila prožnost brez fosilnih goriv omejena. Poleg tega so večje izvozne potrebe Hrvaške (+68 % v letu 2024) ([152]) dodatno povečale vrzel med ponudbo in povpraševanjem. Ta vrzel se je večinoma zapolnjevala z drago proizvodnjo elektrarn na zemeljski plin in premog (+20 % in +10 % v letu 2024), ki se je še zlasti povečala v času največjega povpraševanja, in z večjim uvozom iz Avstrije. To je povzročilo izrazitejša povišanja cen v večernih urah (med 18. in 21. uro) v letu 2024, saj se je proizvodnja sončne energije zmanjšala, poletno povpraševanje pa je ostalo visoko. Nasprotno pa so se povprečne dnevne cene na uro v letu 2024 znižale, verjetno zaradi znatnega povečanja proizvodnje sončne energije v Sloveniji (+51 %) in na sosednjih trgih ([153]).

Graf A8.2: **Mesečne povprečne veleprodajne cene električne energije za dan vnaprej in evropske referenčne cene zemeljskega plina (nizozemska borza TTF)**

(i) Title Transfer Facility (TTF) je virtualna trgovalna točka za zemeljski plin na Nizozemskem. Je primarna referenčna vrednost za evropske cene zemeljskega plina.
(ii) CEE in CWE navajata povprečne cene na srednjezahodnih evropskih trgih (Belgija, Francija, Nemčija, Luksemburg, Nizozemska in Avstrija) oziroma srednjevzhodnih evropskih trgih (Poljska, Češka, Slovaška, Madžarska, Slovenija in Romunija).
Vir: S&P Platts in ENTSO-E.

Prožnost in elektroenergetska omrežja

Prenosna zmogljivost, ki jo Slovenija daje na voljo za trgovanje z električno energijo med trgovalnimi območji, ostaja dosledno visoka ([154]), tako da za dosego 70-odstotnega ([155]) praga ni bil potreben niti akcijski načrt niti odstopanje od časovnice ([156]). Od leta 2020 morajo države članice EU zagotoviti, da je vsaj 70 % zmogljivosti elektroenergetskih medsebojnih povezav na voljo za čezmejno trgovino. Slovenija je del območij

([151])Fraunhofer (podatki ENTSO-E).
([152])Fraunhofer (podatki ENTSO-E).
([153]) Letni podatki o električni energiji, Ember (podatki o proizvodnji in porabi v celotnem odstavku).

([154]) Skladno z ocenami agencije ACER za leto 2023 (2024 Market Monitoring Report (poročilo o spremljanju trga za leto 2024)).
([155]) Operaterji prenosnih sistemov morajo v skladu z zakonodajo EU do konca leta 2025 dati na voljo 70 % prenosne zmogljivosti za trgovanje z električno energijo s sosednjimi državami.
([156]) Na podlagi člena 15 uredbe o električni energiji je bilo odobreno prehodno obdobje, ki državam članicam z ugotovljeno strukturno prezasedenostjo omogoča, da do 31. decembra 2025 na podlagi akcijskega načrta, ki ga odobri Evropska komisija, postopno dosežejo zahtevano zmogljivost.

določanja zmogljivosti Core in Italy North ([157]), toda čeprav območje Italy North v veliki meri dosega ta cilj, so na območju Core potrebna večja prizadevanja.

Slovenija ima močne povezave s sosednjimi državami članicami EU, ki so bile okrepljene z izvajanjem nedavnih projektov skupnega interesa s Hrvaško in Madžarsko. Cilj elektroenergetske medsebojne povezanosti Slovenije je precej nad minimalno ravnjo, in sicer 92 % do leta 2025.

Omejitve prožnosti upočasnjujejo izvajanje projektov na področju energije iz obnovljivih virov. Leta 2023 je bilo zavrnjenih 6 828 vlog za priključitev samooskrbe na distribucijsko omrežje (od približno 50 000), 1 506 vlog pa je bilo odobrenih z omejitvami. Tehnične omejitve in težave z napetostjo so preprečile priključitev posameznih naprav za samooskrbo, kar je poudarilo potrebo po okrepitvi na ravni distribucije ([158]). Slovenija od leta 2023 skupaj s Hrvaško in Avstrijo izvaja projekt GreenSwitch, ki prejema podporo iz Instrumenta za povezovanje Evrope, katerega cilj je posodobiti in digitalizirati elektroenergetska omrežja teh držav ter povečati zmogljivosti gostovanja v njihovih omrežjih.

V sektorju sončne energije so se izvajali tudi novi projekti, ki jih je bilo v zadnjih letih precej. Čakalna doba za priključitev na omrežje za sončne elektrarne na ravni omrežja je 1–4 leta. Položaj pa je nekoliko boljši pri malih sončnih elektrarnah, pri čemer se priključitev izvede v 3–12 mesecih ([159]). Potrebo po večji prožnosti potrjuje tudi dejstvo, da so bile v letu 2023 cene za dan vnaprej 96-krat negativne.

Slovenija je že sprejela ukrepe za spodbujanje nameščanja sistemov za shranjevanje električne energije in prilagajanje odjema ter za vzpostavitev regulativnega okvira, ki bi omogočal razvoj prožnih virov energije. Uvedla je gospodarske spodbude za lokalno shranjevanje z integracijo obnovljivih virov energije in podporno shemo za napredne naprave, ki omogočajo prožnost, izvajanje pa se pričakuje do leta 2025. Nadaljnji ukrepi, kot sta uvedba naprednih merilnih sistemov do leta 2025 in uvedba gospodarskih spodbud za kombinirane projekte za pridobivanje in shranjevanje energije iz obnovljivih virov, bi morali slediti do leta 2030, kot je opisano v posodobitvi NEPN države. Poleg tega v slovenskem regulativnem okviru ni ovir za razvoj prožnih virov, saj za prilagajanje odjema in shranjevanje omogoča prodajo in nakup električne energije na trgih za dan vnaprej in trgih znotraj dneva. Prilagajanje odjema in shranjevanje sta lahko del pomožnih storitev. Agregatorji, vključno z neodvisnimi agregatorji, lahko ponujajo te storitve.

Slovenija je sprejela pomembne ukrepe za okrepitev vloge odjemalcev, vendar na področju energetskih skupnosti nekateri regulativni in upravni izzivi še niso odpravljeni. Uvajanje pametnih števcev je v Sloveniji dobro napredovalo, saj je z njimi opremljenih 95 % gospodinjstev. Poleg tega električno energijo proizvaja 4,8 % gospodinjstev. Sicer so dinamične pogodbe na voljo, vendar zanje ni orodja za primerjavo, tako da imajo vsi gospodinjski odjemalci regulirane pogodbe s fiksno ceno. Slovenija je v celoti odprla svoje trge za dan vnaprej in trge znotraj dneva ter zagotavlja uravnotežene storitve in storitve upravljanja prezasedenosti za vse deležnike ter distribuirane vire energije. Število energetskih skupnosti je zelo majhno. To je mogoče pripisati izzivom, povezanim z nacionalnim pravnim okvirom, upravnimi postopki in nejasnostjo glede tržnih pravil. Vendar posodobitev NEPN uvaja ukrepe za spodbujanje energetskih skupnosti in omogočitveni program za odpravo ovir.

Oktobra 2024 je začel delovati nov sistem omrežnin za električno energijo, in sicer tako za podjetja kot za gospodinjstva. Temelji na Aktu o metodologiji za obračunavanje omrežnine za elektrooperaterje iz leta 2022, ki je bil od takrat večkrat spremenjen. Z reformo sta bili uvedeni višja (november–februar) in nižja sezona (marec–oktober), uvedenih pa je bilo tudi pet časovnih blokov, ki se določijo glede na obremenitev omrežja. Dodatne pomembne spremembe so bile uvedene na področjih zmogljivosti in izračuna omrežnin. Državni zbor je februarja 2025 sprejel interventni zakon za znižanje omrežnine za

([157]) Območje določanja zmogljivosti (CCR) je skupina držav, ki skupaj izračunajo čezmejne tokove trgovanja z električno energijo. CCR Core zajema srednjeevropske države, in sicer Avstrijo, Belgijo, Češko, Nemčijo, Francijo, Hrvaško, Madžarsko, Nizozemsko, Poljsko, Romunijo, Slovenijo, Slovaško in Irsko, ko se bo slednja povezala. Francija, Italija, Avstrija in Slovenija pripadajo skupini CCR Italy North.

([158]) ELES (2024). Letno poročilo družbe ELES o trajnosti za leto 2023.

([159]) EU Market Outlook for Solar Power 2023-2027 (Svetovne tržne napovedi za sončno energijo, 2023–2027).

gospodinjske odjemalce v najdražjem časovnem bloku (blok 1) januarja in februarja 2025, pri čemer bo primanjkljaj pobrane omrežnine krila družba ELES, ki je operater elektroenergetskega sistema.

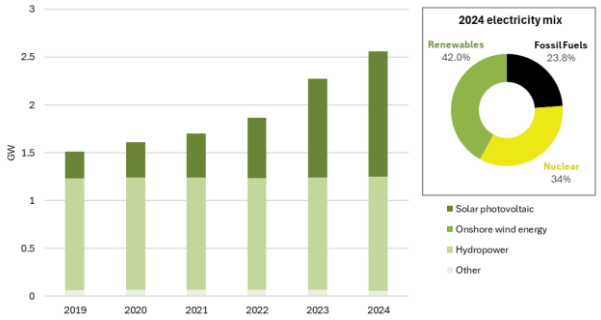
Leta 2023 je električna energija predstavljala 23,5 % končne porabe energije v Sloveniji, kar je nekoliko nad povprečjem EU, ki znaša 22,9 %, ta delež pa se je v zadnjem desetletju rahlo povečal ([160]). Električna energija predstavlja 33,7 % končne porabe energije gospodinjstev, v industriji pa 37,6 % (glej tudi Prilogo 7). Ta delež v prometnem sektorju ostaja zanemarljiv, in sicer 1,3 %. Za stroškovno učinkovito razogljičenje gospodarstva in zagotavljanje koristi cenovno dostopne proizvodnje energije iz obnovljivih virov za potrošnike je potreben nadaljnji napredek pri elektrifikaciji v vseh sektorjih.

Obnovljivi viri energije in dolgoročne pogodbe

Leta 2024 so 42 % mešanice virov električne energije v Sloveniji predstavljali obnovljivi viri energije (vodik, vetrna energija, sončna energija, biomasa) v primerjavi s 47 % v EU na splošno ([161]).

Slovenija v zadnjem desetletju ni zabeležila povečanja zmogljivosti vetrne energije in ohranja skromne cilje glede povečanja deleža energije iz obnovljivih virov do leta 2030. Novo nameščanje zmogljivosti za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov se je v letu 2024 upočasnilo, pri čemer je bilo nameščenih manj sončnih elektrarn kot leta 2023 in še vedno niso bile nameščene nove vetrne elektrarne. Skupna zmogljivost Slovenije za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov je leta 2024 znašala 2 562 MW (medletno povečanje za 12,7 %, kar je precej manj od 22 % leta 2023) ([162]). K temu je prispevalo 278 MW zmogljivosti na novo nameščenih sončnih elektrarn, s čimer je skupna nameščena zmogljivost leta 2024 dosegla 1 309 MW. Po drugi strani ostaja zmogljivost za proizvodnjo vetrne energije v Sloveniji zanemarljiva (3 MW), načrti za njeno nadaljnje uvajanje do leta 2030 pa so omejeni. Poleg tega je cilj Slovenije, da do leta 2030 vsaj 33 % energije proizvaja iz obnovljivih virov, ne dosega cilja 46 %, ki ga je priporočila Evropska komisija. Leta 2023 je delež obnovljivih virov energije v bruto končni porabi energije v Sloveniji stagniral pri 25 % (povprečje EU je znašalo 24,5 %) ([163]).

Graf A8.3: **Nameščena zmogljivost za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov (levo) in mešanica proizvodnje električne energije (desno) v Sloveniji**

„Drugo“ vključuje trdna biogoriva, tekoča biogoriva in bioplin.
Vir: Mednarodna agencija za obnovljivo energijo, možganski trust Ember.

Zagotoviti je treba pravičen prehod slovenskih premogovniških regij. Državni zbor se je na znatne finančne izgube in grozeči stečaj Termoelektrarne Šoštanj (TEŠ) in Premogovnika Velenje decembra 2024 odzval s sprejetjem Zakona o prehodnem financiranju pospešenega in pravičnega izstopa iz premoga. V skladu z navedenim zakonom bo vlada zagotovila približno 403,1 milijona EUR za nadaljevanje obratovanja TEŠ in Premogovnika Velenje od januarja 2025 do aprila 2027. V tem obdobju bo TEŠ zagotavljala predvsem toploto za daljinsko ogrevanje kot gospodarsko javno službo za Šaleško dolino (občini Velenje in Šoštanj). Da bi se v prihodnjih letih zagotovila toplota iz alternativnih proizvodnih virov, zakon določa, da mora distributer toplote najpozneje do 1. junija 2025 objaviti razpis in do 1. januarja 2026 izbrati novega ponudnika toplote. Lastništvo TEŠ in Premogovnika Velenje je bilo poleg tega preneseno s Holdinga Slovenske elektrarne in ju zdaj upravlja Slovenski državni

([160]) Sestavljena letna stopnja rasti (CAGR) v višini 0,5 % med letoma 2013 in 2023 ter najmanjši/največji delež 22,3 % oziroma 25,0 %.
([161]) Letni podatki o električni energiji, Ember.
([162]) Statistični podatki o zmogljivosti za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov 2025, Mednarodna agencija za obnovljivo energijo.
([163]) Eurostat.

holding. Slovenija si še vedno prizadeva dokončati postopni izstop iz premoga do leta 2033.

Čeprav je Slovenija v obdobju 2023–2024 izvedla več reform na področju izdajanja dovoljenj, je uvajanje vetrne zmogljivosti v državi zastalo. Pravni okvir Slovenije za izdajanje dovoljenj je zmerno do močno usklajen s priporočilom Komisije. Po sprejetju Zakona o uvajanju naprav za proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov energije leta 2023 je Državni zbor aprila 2024 sprejel Energetski zakon. Ta zakon celovito prilagaja pravni okvir države v energetskem sektorju, da bi podprl zeleni prehod in pospešil izdajanje dovoljenj. Aprila 2024 je po sprejetju s strani vlade začela veljati Uredba o podrobnejših pravilih urejanja prostora za umeščanje fotonapetostnih naprav in sprejemnikov sončne energije, predvidena v načrtu za okrevanje in odpornost.

Nadaljnji napredek je povezan z vzpostavitvijo in postopno uvedbo sistema eGraditev, ki bo v celoti operativen do leta 2026. Sistem bo v celoti digitaliziral postopek pridobivanja gradbenega dovoljenja in komunikacijo s pristojnimi organi (z nekaj izjemami). Po drugi strani se kljub pravnim izboljšavam še vedno odlaša z nameščanjem vetrnih elektrarn, in sicer zaradi lokalnega nasprotovanja in dolgotrajnih občinskih postopkov izdaje dovoljenj. Razvoj zmogljivosti s ponujanjem usposabljanja in povečanje virov, s katerimi razpolagajo lokalni organi, bi lahko na primer prispevala k hitrejši obravnavi dovoljenj in zmanjšala morebitna ozka grla v sistemu. Znatna omejitev slovenskega sistema je, da ni mogoče zaprositi za več dovoljenj hkrati, saj je pogoj za vsako odobritev oziroma izdajo dovoljenja predhodna pridobitev prejšnjega dovoljenja.

Slovenija za zdaj še ni uvedla dražb za podporo uvajanju energije iz obnovljivih virov. Njen nabor projektov ni dovolj pregleden, saj ni objavila dolgoročnega časovnega razporeda dražb za naslednje 3- do 5-letno obdobje, vključno s podrobnostmi o časovnem razporedu, pogostosti in pričakovani zmogljivosti.

Pogodbe o nakupu električne energije so razmeroma nove v večjem delu jugovzhodne Evrope, pri čemer je Slovenija prvič vstopila na trg leta 2023. Zanimanje za trg sicer narašča in obstaja potencial za njegovo razširitev, vendar je treba odpraviti ovire za pogodbe o nakupu električne energije. Kljub temu se pričakuje, da bodo projekti na podlagi pogodb o nakupu električne energije prejeli finančne spodbude, predvidene v končni posodobitvi NEPN. Podaljšanje ali sprememba podporne sheme za obnovljive vire energije je načrtovana za leto 2025, saj je vezana na spremembe pravnih podlag (uvedba mehanizma pogodb na razliko, kombiniranja z mehanizmom pogodb o nakupu električne energije in drugimi). Podporna shema naj bi se nadgradila vsaka tri leta (naslednjič leta 2028), da bi prispevala vsaj 1 % letno oziroma 500 GWh.

Energijska učinkovitost

Povečanje energijske učinkovitosti v Sloveniji se je okrepilo, čeprav ostaja veliko možnosti za izboljšave. Leta 2023 je poraba primarne energije v Sloveniji znašala 5,9 Mtoe, kar je 4,6-odstotno zmanjšanje v primerjavi z letom 2022. Končna poraba energije v državi je znašala 4,5 Mtoe, kar je 5,2-odstotno zmanjšanje v primerjavi z letom 2022. Najboljši rezultati so bili zabeleženi v industrijskem sektorju, v katerem se je končna poraba energije zmanjšala za 9,1 %, najslabši pa v prometnem sektorju, v katerem se je končna poraba energije povečala za 0,1 %. Največje enkratno izboljšanje učinkovitosti v letu 2023 gre pripisati namestitvi enote za soproizvodnjo toplote in električne energije v elektroenergetskem sektorju, ki je v letu 2023 predstavljala 81 % (1 863,9 GWh) skupnih prihrankov. V zasebnem sektorju so bili največji prihranki doseženi s sistemi za izrabo odpadne toplote v stavbah in namestitvijo naprednih merilnih sistemov. To pomeni, da je Slovenija na dobri poti, da izpolni svoj nacionalni prispevek do leta 2030 v skladu s prenovljeno direktivo o energetski učinkovitosti (Direktiva (EU) 2023/1791) v višini 4,319 Mtoe za končno porabo energije in 5,8 Mtoe za porabo primarne energije. Hkrati Slovenija ni predložila celovite ocene ogrevanja in hlajenja, kot zahteva člen 25(1) direktive o energetski učinkovitosti.

Slovenija si mora še naprej prizadevati za doseganje cilja dolgoročne strategije prenove, tj. zmanjšanje porabe energije v stavbah za 17 % do leta 2030 v primerjavi z letom 2020. Končna poraba energije v stanovanjskem sektorju, prilagojena glede na podnebje, se je med letoma 2020 in 2022

zmanjšala samo za 3 %. Leta 2022 sta ogrevanje in hlajenje predstavljala 79 % končne porabe energije v stanovanjih v Sloveniji.

Znatni delež obnovljivih virov energije v Sloveniji pri ogrevanju in hlajenju (36 % leta 2024) je predvsem rezultat uporabe biomase. Približno desetino tega predstavljajo toplotne črpalke. V skladu z revidirano direktivo o energiji iz obnovljivih virov si morajo države članice prizadevati za povečanje deleža obnovljivih virov energije v ogrevanju in hlajenju za povprečno 0,8 % na leto v obdobju 2021–2025 in za 1,1 % v obdobju 2026–2030. Razvoj tega deleža v slovenskem NEPN kaže, da to povečanje ni doseženo, saj naj bi se v prvem obdobju v povprečju povečalo za 0,5 % letno, v drugem pa za 1,0 %. Na manjši delež obnovljivih virov energije vpliva dejstvo, da je velik del teh virov pri ogrevanju in hlajenju lesna biomasa, katere uporaba se zmanjšuje zaradi ukrepov za izboljšanje energijske učinkovitosti. Cilj posodobitve NEPN je do leta 2030 doseči vsaj 45-odstotni delež obnovljivih virov energije pri ogrevanju in hlajenju. Slovenija razvija strategijo ogrevanja in hlajenja do leta 2050, ki naj bi bila dokončana do leta 2025. V podporo temu cilju je država prepovedala plinske kotle v novih stavbah in uvedla program financiranja za kritje 20 % stroškov namestitve toplotne črpalke v višini do 4 000 EUR. Poleg tega so z 32-odstotnim padcem v zadnjih petih letih zaradi upadajočega razmerja med ceno električne energije in plinom toplotne črpalke postale finančno ugodnejše.

Slovenija ponuja podporni nacionalni okvir financiranja (sicer z omejenimi sredstvi), ki mobilizira naložbe v energijsko učinkovitost ter ki ga sestavljajo predvsem nepovratna sredstva in ugodna posojila. Slovenija je v letu 2024 še naprej izvajala programe Eko sklada in programe obveznosti varčevanja z energijo. Kar zadeva sektorje, ki prejemajo podporo, Slovenija običajno uporablja večsektorski pristop z določenim poudarkom na javnih in stanovanjskih stavbah, med drugim tudi z izvajanjem različnih programov, ki jih podpira EU, kot je načrt za okrevanje in odpornost.

Zanesljiva oskrba z energijo in diverzifikacija

Kljub napredku na področju obnovljivih virov energije je Slovenija v svoji skupni mešanici virov energije v letu 2023 ostala precej odvisna od fosilnih goriv. Nafta je predstavljala 35,5 %, premog 11,7 % in zemeljski plin 10,6 % bruto nacionalne porabe energije ([164]), medtem ko je jedrska toplota prispevala 21,2 %, obnovljivi viri energije (in biogoriva) pa 20,1 % (v primerjavi s 16,8 % leta 2022) ([165]).

Razvoj slovenskega sektorja proizvodnje električne energije bo tudi v prihodnje (do leta 2030) v veliki meri odvisen od mešanice obnovljivih virov energije in jedrske energije, hkrati pa bo postopoma zmanjšal odvisnost od premoga. Jedrska elektrarna Krško si bo prizadevala za manj kot eno ali zgolj eno nenačrtovano samodejno zaustavitev v posameznem triletnem obdobju, da bi lahko proizvedla najmanj 5 200 GWh električne energije na leto. Slovenija na strateški ravni podpira nadaljnjo uporabo jedrske energije za proizvodnjo električne energije, vključno z morebitno gradnjo nove jedrske elektrarne in malih modularnih reaktorjev, v skladu z Resolucijo o dolgoročni miroljubni rabi jedrske energije v Sloveniji „Jedrska energija za prihodnost Slovenije“, ki je bila sprejeta maja 2024. Državni zbor je preklical posvetovalni referendum o gradnji nove jedrske elektrarne v Krškem (JEK2), ki je bil prvotno predviden za 24. november. Po navedbah slovenskih organov bo referendum izveden pozneje, ko bodo dokončani državni prostorski načrt za projekt ter druge ključne študije in presoje, kar bo zagotovilo, da bodo lahko ljudje sprejeli informirano odločitev. Okvirno naj bi se to zgodilo v okviru mandata naslednje vlade.

([164]) Električna energija in toplota sta izključeni, da bi se izognili dvojnemu štetju, poudarek pa je na primarnih virih energije.
([165])Bruto nacionalna poraba energije (Eurostat).

Subvencije za fosilna goriva

Leta 2023 so okolju škodljive ([166]) subvencije za fosilna goriva brez načrtovane opustitve pred letom 2030 predstavljale 0,18 % ([167]) BDP Slovenije ([168]), kar je pod tehtanim povprečjem EU v višini 0,49 %. Davčni ukrepi in dohodkovna/cenovna podpora so predstavljali 52 % oziroma 48 % tega obsega. Vendar je efektivna stopnja ogljika ([169]) Slovenije za leto 2023 v povprečju znašala 81,74 EUR na tono CO_2, kar je nekoliko manj od tehtanega povprečja EU, ki znaša 84,80 EUR ([170]).

([166]) Neposredne subvencije za fosilna goriva, ki spodbujajo ohranjanje ali povečanje razpoložljivosti fosilnih goriv in/ali uporabe fosilnih goriv.

([167]) Števec temelji na količinah, ki so jih slovenski organi razkrili pri poročanju v celovitem nacionalnem energetskem in podnebnem poročilu o napredku za leto 2025. Za vse države članice vključuje javne odhodke za raziskave in razvoj za fosilna goriva, kot jih je sporočila Mednarodna agencija za energijo (proračuni za raziskave, razvoj in predstavitve na področju energetske tehnologije), zaradi metodološke doslednosti pa izključuje oprostitev plačila trošarine za kerozin, porabljen v zračnem prometu znotraj EU-27.

([168]) Bruto domači proizvod za leto 2023 po tržnih cenah, Eurostat.

([169]) Efektivna stopnja ogljika je vsota davkov na ogljikov dioksid, cen dovoljenj za emisije toplogrednih plinov in trošarin za gorivo ter predstavlja skupno efektivno stopnjo ogljika, plačano za emisije.

([170])OECD (2024), Pricing Greenhouse Gas Emissions 2024 (Oblikovanje cen emisij toplogrednih plinov za leto 2024).

Tabela A8.1:**Ključni energetski kazalniki**

	Slovenia				EU			
	2021	**2022**	**2023**	**2024**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Household consumer - Electricity retail price (EUR/KWh)	**0.1686**	**0.1677**	**0.2018**	**0.2062**	**0.2314**	**0.2649**	**0.2877**	**0.2879**
Energy & supply [%]	39.3%	50.5%	52.0%	51.6%	36.6%	54.3%	55.6%	47.8%
Network costs	30.0%	25.2%	27.9%	29.2%	26.7%	25.3%	24.8%	27.2%
Taxes and levies including VAT	30.7%	24.3%	20.0%	19.2%	36.7%	20.3%	19.6%	25.0%
VAT	18.0%	16.3%	14.3%	18.0%	14.5%	13.4%	13.8%	14.6%
Household consumer - Gas retail price	**0.0563**	**0.0794**	**0.1025**	**0.0944**	**0.0684**	**0.0948**	**0.1121**	**0.1128**
Energy & supply	47.4%	62.1%	70.2%	62.3%	43.7%	61.0%	64.5%	53.9%
Network costs	22.7%	15.9%	12.8%	13.6%	22.5%	17.3%	17.1%	18.3%
Taxes and levies including VAT	29.8%	22.0%	17.0%	24.2%	33.8%	21.7%	18.4%	27.8%
VAT	18.1%	15.6%	12.2%	18.0%	15.5%	11.6%	10.2%	13.6%
Non-household consumer - Electricity retail price	**0.0851**	**0.1694**	**0.2159**	**0.1616**	**0.1242**	**0.1895**	**0.1971**	**0.1661**
Energy & supply	57.1%	74.0%	75.5%	67.5%	43.0%	66.5%	63.0%	55.8%
Network costs	13.4%	5.8%	6.1%	9.0%	15.8%	10.7%	11.9%	15.5%
Taxes and levies excluding VAT	14.0%	6.1%	5.0%	6.7%	30.4%	9.9%	11.2%	15.4%
Non-household consumer - Gas retail price	**0.0342**	**0.0625**	**0.0584**	**0.0481**	**0.0328**	**0.0722**	**0.0672**	**0.0517**
Energy & supply	66.4%	77.1%	77.0%	71.0%	66.2%	77.3%	77.3%	68.7%
Network costs	7.4%	3.9%	5.9%	6.5%	7.7%	3.8%	5.3%	7.1%
Taxes and levies excluding VAT	9.9%	3.7%	3.8%	5.4%	12.5%	6.1%	7.3%	11.6%
Wholesale electricity price (EUR/MWh)	114.6	273.7	104.6	91.2	111.0	233.2	99.1	84.7
Dutch TTF (EUR/MWh)	*n/a*	*n/a*	*n/a*	*n/a*	46.9	123.1	40.5	34.4

	2017	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Gross Electricity Production (GWh)	**16,326**	**16,327**	**16,100**	**17,191**	**15,877**	**13,617**	**15,879**	-
Combustible Fuels	5,610	5,397	5,287	5,239	4,715	3,958	3,961	-
Nuclear	6,285	5,776	5,821	6,353	5,706	5,606	5,603	-
Hydro	4,141	4,893	4,683	5,225	4,997	3,401	5,322	-
Wind	6	6	6	6	6	6	6	-
Solar	284	255	303	368	453	646	984	-
Geothermal	-	-	-	-	-	-	-	-
Other Sources	-	-	-	-	-	1	2	
Gross Electricity Production [%]								
Combustible Fuels	34.4%	33.1%	32.8%	30.5%	29.7%	29.1%	24.9%	-
Nuclear	38.5%	35.4%	36.2%	37.0%	35.9%	41.2%	35.3%	-
Hydro	25.4%	30.0%	29.1%	30.4%	31.5%	25.0%	33.5%	-
Wind	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	-
Solar	1.7%	1.6%	1.9%	2.1%	2.9%	4.7%	6.2%	-
Geothermal	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	-
Other Sources	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	-
Net Imports of Electricity (GWh)	**-516**	**-502**	**-319**	**-2,003**	**-270**	**1,446**	**-1,506**	-
As a % of electricity available for final consumption	-3.8%	-3.6%	-2.3%	-15.4%	-2.0%	11.0%	-12.1%	-
Electricity Interconnection [%]	**83.6%**	**73.6%**	**76.2%**	**78.9%**	**65.8%**	**75.6%**	**82.1%**	**85.5%**
Share of renewable energy consumption - by sector [%]								
Electricity	32.4%	32.3%	32.6%	35.1%	35.0%	37.0%	41.9%	-
Heating and cooling	34.6%	32.3%	32.1%	32.1%	35.2%	34.0%	34.3%	-
Transport	2.6%	5.5%	8.0%	10.9%	10.6%	7.8%	10.0%	-
Overall	21.7%	21.4%	22.0%	25.0%	25.0%	25.0%	25.1%	-

	2020	**2021**	**2022**	**2023**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Import Dependency [%]	**45.7%**	**48.6%**	**53.9%**	**49.3%**	**57.5%**	**55.5%**	**62.5%**	**58.3%**
of Solid fossil fuels	17.7%	11.0%	28.1%	27.0%	35.8%	37.2%	45.9%	40.8%
of Oil and petroleum products	99.5%	99.6%	98.4%	98.9%	96.8%	91.7%	97.8%	94.5%
of Natural Gas	99.4%	99.4%	99.5%	99.4%	83.6%	83.6%	97.6%	90.0%
Dependency from Russian Fossil Fuels [%]								
of Natural Gas	8.7%	13.6%	8.6%	0.0%	41.0%	40.9%	20.7%	9.3%
of Crude Oil	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	25.7%	25.2%	18.4%	3.0%
of Hard Coal	21.9%	0.2%	0.0%	0.0%	49.1%	47.4%	21.5%	1.0%

	2017	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Gas Consumption (in bcm)	**0.9**	**0.9**	**0.9**	**0.9**	**1.0**	**0.8**	**0.8**
Gas Consumption year-on-year change [%]	4.8%	-1.9%	1.5%	0.0%	5.4%	-11.1%	-2.3%
Gas Imports - by type (in bcm)	**0.9**	**0.9**	**0.9**	**0.9**	**0.9**	**0.8**	**0.8**
Gas imports - pipeline	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9	0.8	0.8
Gas imports - LNG	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Gas Imports - by main source supplier [%]							
Austria	75.0%	67.5%	88.0%	91.0%	85.1%	82.1%	68.3%
Algeria	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	1.1%	3.8%	28.3%
Italy	0.0%	0.0%	0.2%	0.3%	0.2%	5.2%	2.6%
Russia	23.0%	31.3%	11.8%	8.7%	13.6%	8.6%	0.0%

Vir: Eurostat, ENTSO-E, S&P Platts.

Slovenija je izpostavljena več podnebnim tveganjem in ekstremnim vremenskim dogodkom, kot so vročinski valovi, gozdni požari, poplave in suša, zato bi morala sprejeti nujne ukrepe za okrepitev odpornosti proti podnebnim spremembam in odpornosti v zvezi z vodo ter podpreti ukrepe za prilagajanje podnebnim spremembam. Z izboljšanjem trajnostnega upravljanja voda je mogoče zmanjšati uničujoče vplive poplav v primeru ekstremnih padavin. Odpornost proti podnebnim spremembam v Sloveniji je manjša tudi zaradi degradacije narave in ekosistemov. Ključni gospodarski sektorji, kot so kmetijstvo, živilska industrija, turizem, gradbeništvo in sektor farmacevtskih izdelkov, so močno odvisni od ekosistemskih storitev, zato sta zmanjšanje podnebnih tveganj in varstvo okolja bistvena za gospodarsko stabilnost in konkurenčnost.

Prilagajanje podnebnim spremembam in pripravljenost

Slovenija je dovzetna za hude poplave, vročinske valove in suše. V zadnjih letih so jo prizadeli pomembni vremenski dogodki, kot so požari v naravi leta 2022 in nevihte s hudimi poplavami leta 2023. Slovenija je leta 2022 po znatnem pomanjkanju padavin in dolgotrajnem vročinskem valu utrpela sušo, ki je prizadela velik del njenega ozemlja (55,5 %). To je povzročilo enega od največjih požarov v naravi v Sloveniji. Požganih je bilo približno 4 000 ha, medtem ko letno povprečje za zadnji dve desetletji znaša 342 ha. Avgusta 2023 je Slovenija doživela uničujoče poplave, ki so povzročile tudi več zemeljskih plazov.

Podnebna tveganja imajo neposredne posledice za slovensko gospodarstvo in družbo. Med letoma 1980 in 2023 je imela država za 17,5 milijarde EUR gospodarskih izgub, kar je največja škoda na prebivalca v EU. Od tega je bilo zavarovanih le za 2 % gospodarskih izgub ([171]). Poplave so ekstremni dogodki, ki Sloveniji povzročajo največ škode. Poplave avgusta 2023 so po ocenah povzročile škodo v vrednosti 10 milijard EUR (16 % nacionalnega BDP), v njih pa je življenje izgubilo vsaj sedem oseb ([172]). Slovenija je v obdobju 2013–2022 zabeležila znatno povečanje smrtnih žrtev zaradi vročine, in sicer približno 45 smrtnih žrtev na 100 000 ljudi, medtem ko je bilo v prejšnjem desetletju 32 smrtnih žrtev.

V Sloveniji ostajajo ključni izziv institucionalne pomanjkljivosti. Slovenija je leta 2016 sprejela Strateški okvir prilagajanja podnebnim spremembam, novo nacionalno strategijo prilagajanja podnebnim spremembam pa je začela pripravljati leta 2024. Podnebne vplive obravnava več strateških dokumentov, kot sta Dolgoročna podnebna strategija Slovenije iz leta 2021 in Strategija slovenskega turizma za obdobje 2022–2028. Slovenija v nacionalnem energetskem in podnebnem načrtu priznava, da je treba dodatno ukrepati, saj je trenutno stopnja izvajanja prilagoditvenih ukrepov nizka. Ključni cilj je zmanjšati izpostavljenost vplivu podnebnih sprememb z ustanovitvijo centra za prilagajanje podnebnim spremembam in določitvijo nove strategije prilagajanja. Doslej so se izvajanja strategije prilagajanja lotili le kmetijski, gozdarski in elektroenergetski sektor, njihov napredek pa je počasen in neenakomeren. Slovenija je jeseni 2024 organizirala usposabljanje za prednostne sektorje in pripravila navodila za pripravo sektorskih presoj ranljivosti na podnebne spremembe in ocen tveganj. Trenutno potekajo končne priprave na začetek ocen tveganja za deset prednostnih področij, ki naj bi bile dokončane konec leta 2025.

Slovenija za izboljšanje svoje pripravljenosti uporablja različna sredstva EU, vključno z mehanizmom za okrevanje in odpornost, podporo kohezijske politike za obdobje 2021–2027 ter Solidarnostnim skladom EU. V svojem načrtu za okrevanje in odpornost je določila prilagoditvene ukrepe, kot so reforme za izboljšanje pripravljenosti in odziva na podnebno pogojene nesreče, mehanizem za okrevanje in odpornost ter program kohezijske politike pa zajemata naložbe v

([171]) Evropska agencija za okolje, 2024, Economic losses from weather- and climate-related extremes in Europe (Gospodarske izgube zaradi ekstremnih dogodkov v zvezi z vremenom in podnebjem v Evropi), povezava.

([172]) Bezak, N. et al., 2023, Brief communication: A first hydrological investigation of extreme August 2023 floods in Slovenia, Europe (Kratko sporočilo: prva hidrološka preiskava ekstremnih poplav avgusta 2023 v Sloveniji, Evropa), povezava.

sonaravne ureditve za protipoplavno zaščito in gospodarjenje z vodami. Za ublažitev posledic poplav ob hkratnem varstvu narave so ključne sonaravne rešitve. Za učinkovito obravnavo protipoplavne zaščite je bistveno, da se sonaravne rešitve vključijo v sektorske politike že v fazi prostorskega načrtovanja. Za to so potrebni sistem spremljanja, poročanja in ocenjevanja ter boljše usklajevanje med vladnimi sektorji.

Slovenija namerava okrepiti svoje ukrepe prilagajanja podnebnim spremembam, zlasti na lokalni in regionalni ravni. Poleg centra za prilagajanje podnebnim spremembam načrtuje vzpostavitev lokalnih točk za regije in občine, pri tem pa je ključno izvajanje. Slovenija je jeseni 2024 skupaj z Združenjem občin Slovenije ustanovila Podnebno pisarno, da bi dolgoročno okrepila odpornost slovenskih občin in regij proti podnebnim spremembam, jim pomagala obvladovati podnebna tveganja ter prilagajanje podnebnim spremembam vključila v občinske in regionalne prostorske načrte in projekte.

Odpornost v zvezi z vodo

Nekatera območja Slovenije so izpostavljena vodnemu stresu, zlasti zaradi zahtev proizvodnje električne energije, turizma in predelovalnih dejavnostih. Ti sektorji so močno odvisni od oskrbe z vodo, na mnogih podeželskih območjih pa je ključnega pomena namakanje. Produktivnost vode v Sloveniji je precej nižja kot v številnih državah članicah, saj je leta 2022 znašala 56 EUR na m^3 odvzete vode, vendar je v petletnem obdobju mogoče opaziti povečanje. Indeks izkoriščanja vode plus (WEI+) je leta 2022 znašal 0,6 in je bil v zadnjih nekaj letih precej stabilen. Skupna poraba vode skozi vse leto je manjša od obnovljivih sladkovodnih virov. Vrednost WEI+ je na splošno zelo nizka in se je med letoma 2016 in 2020 gibala med 0,4 in 1,0. Glavni porabniki vode so električna energija, hlajenje in javna oskrba z vodo, vendar se je poraba v obdobju 2018–2022 pri vseh zmanjševala.

Kakovost vode v Sloveniji je razmeroma dobra, razen njenega kemijskega stanja, ki pa ga je mogoče oceniti le delno. Slovenija ni pravočasno predložila tretjih načrtov upravljanja voda (2022–2027) na podlagi okvirne direktive o vodah (do marca 2022), tako da je Komisija ni mogla vključiti v svoje poročilo o oceni tretjih načrtov upravljanja voda, ki ga je predložila Evropskemu parlamentu in Svetu. Podatki o ekološkem stanju / ekološkem potencialu vodnih teles površinskih voda ter kemijskem stanju vodnih teles površinskih in podzemnih voda zato niso posodobljeni. Slovenija je v drugih načrtih upravljanja voda (2015–2021) poročala, da je bilo 58 % teles površinskih voda v dobrem ali boljšem ekološkem stanju / kazalo dober ali boljši ekološki potencial. Za skoraj vsa telesa površinskih voda je bilo sporočeno, da so neuspešna pri doseganju dobrega kemijskega stanja, 86 % teles podzemnih voda pa dosega dobro kemijsko stanje.

Področje čiščenja odpadnih voda v Sloveniji je zaskrbljujoče. Na splošno je stopnja izpolnjevanja obveznosti Slovenije leta 2020 znašala 61 %, 32 aglomeracij pa ni izpolnjevalo vseh zahtev direktive o čiščenju komunalne odpadne vode. Kljub izboljšavam v preteklih letih, zlasti zahvaljujoč financiranju EU, se Slovenija še vedno sooča s težavami pri izvajanju direktive. To je Evropsko komisijo prisililo v sodni postopek, ki je privedel do sodb Sodišča Evropske unije v zvezi z ljubljansko mestno aglomeracijo. Slovenija bi zato morala sprejeti dodatne ukrepe in izvesti projekte, s katerimi bi se odpravila vrzel v skladu z zahtevami direktive, in sicer z uporabo razpoložljivih sredstev EU, tj. Evropskega sklada za regionalni razvoj ter mehanizma za okrevanje in odpornost. Kot je prikazano v grafu A7.2, so potrebe po naložbah za varstvo voda in gospodarjenje z vodami znatne, pri čemer vrzel v financiranju do leta 2027 znaša 260 milijonov EUR na leto. Približno 31 % vrzeli je mogoče pripisati nerešenim potrebam po financiranju pri ravnanju z odpadnimi vodami. Ob upoštevanju revizije in okrepitve direktive leta 2024 bo povečanje naložb še toliko pomembnejše ([173]). Naložbe Slovenije v vodo znašajo približno 441 milijonov EUR letno. Od tega je 7,4 % iz večletnega finančnega okvira za obdobje 2021–2027, dodatnih 5,4 % pa iz mehanizma za okrevanje in odpornost. Večji del financiranja izhaja iz nacionalnih virov (87,3 %). Za boljše upravljanje voda, npr. zbiranje in čiščenje odpadnih voda, ponovno uporabo vode in splošno oskrbo z vodo, bi bil koristen nadaljnji razvoj infrastrukture. Potrebne so dodatne naložbe za izboljšanje spremljanja (z vidika kakovosti in

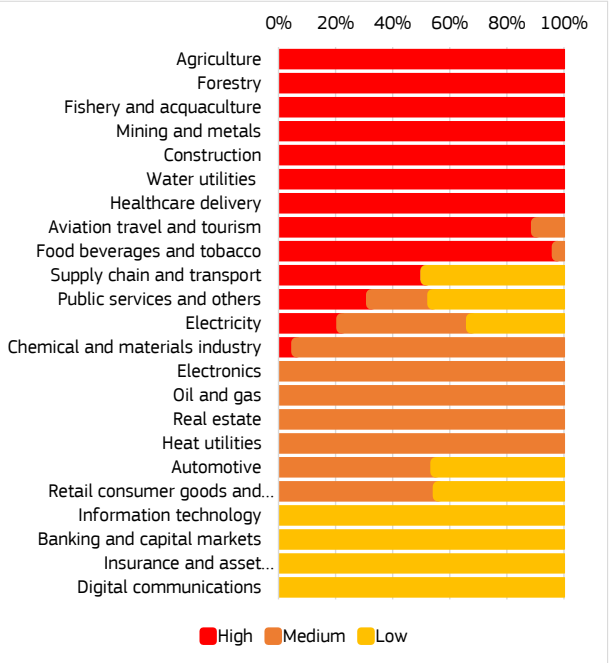
([173])Direktiva (EU) 2024/3019 z dne 27. novembra 2024. Rok za prenos v nacionalno zakonodajo je 31. julij 2027.

količine) ter za podporo sonaravnim rešitvam, preprečevanju poplav in obnovi rek.

Biotska raznovrstnost in ekosistemi

Stanje narave in ekosistemov v Sloveniji se še naprej slabša, s čimer se zmanjšuje odpornost države proti podnebnim spremembam. Biotska raznovrstnost Slovenije je zelo velika in v državi živi veliko evropskih endemičnih vrst ([174]). Vendar je po najnovejših razpoložljivih podatkih le 38,2 % habitatov države v dobrem stanju, več kot 61 % pa v slabšem ali slabem stanju. Podobno je zaskrbljujoče stanje ohranjenosti vrst, saj jih je po poročilih v dobrem stanju 29 %, kar je višje od povprečja EU, ki znaša 27 %, vendar je v slabšem ali slabem stanju 53 % vrst. Podatki kažejo poslabšanje v primerjavi s prejšnjim obdobjem poročanja. Te razmere imajo resne posledice za odpornost Slovenije proti podnebnim spremembam, saj izguba biotske raznovrstnosti slabi zmožnost ekosistemov za zagotavljanje storitev, ki prispevajo k blažitvi učinkov podnebnih sprememb, kot so uravnavanje vodnih količin, ohranjanje zdravja tal in sekvestracija ogljika.

Graf A9.1: **Neposredna odvisnost (1) bruto dodane vrednosti, ki jo je gospodarski sektor ustvaril v letu 2022, od ekosistemskih storitev (2)**

(1) Odvisnost na podlagi lastnih dejavnosti sektorja, razen dejavnosti vrednostne verige znotraj držav in v mednarodnih vrednostnih verigah. Velika odvisnost kaže na veliko potencialno izpostavljenost šokom, povezanim z naravo, ali trendom slabšanja stanja, kar pomeni, da bi motnje v ekosistemskih storitvah lahko povzročile izpad proizvodnje in hude finančne izgube.
(2) Ekosistemske storitve so prispevek ekosistemov h koristim za gospodarske in druge človekove dejavnosti, vključno z oskrbovalnimi storitvami (npr. oskrbo z biomaso ali oskrbo z vodo), regulacijskimi in habitatnimi storitvami (npr. uravnavanje kakovosti tal ali opraševanje rastlin) ter kulturnimi storitvami (npr. rekreacijske dejavnosti).
Vir: Hirschbuehl et al., 2025, The EU economy's dependency on nature (Odvisnost gospodarstva EU od narave), povezava.

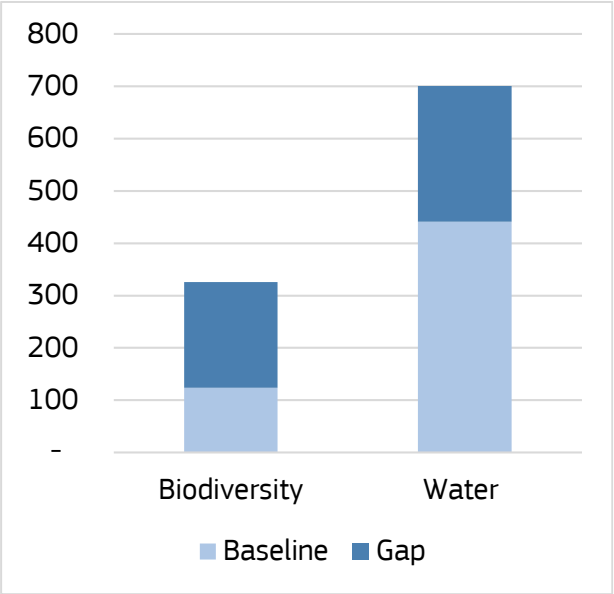
Degradacija narave pomeni velika gospodarska tveganja in tveganja za konkurenčnost. Dejansko je odvisnost Slovenije od ekosistemskih storitev velika in zelo blizu povprečju EU za neposredno odvisnost od dobavne verige in storitev nižje v verigi. Splošna odvisnost od ekosistemskih storitev je na ravni 34 % in je prav tako zelo blizu povprečju EU (36 %). Več sektorjev, kot so kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, gradbeništvo, rudarstvo in kovinski sektor, izvajanje zdravstvenega varstva in sektor oskrbe z vodo (glej graf A9.1), je še posebej odvisnih od ekosistemskih storitev, saj je od teh storitev neposredno odvisnih 100 % bruto dodane vrednosti teh sektorjev. To pomeni, da bi lahko nezmožnost ohranjanja zmogljivosti ekosistemov za zagotavljanje storitev povzročila znatne stroške ali celo ustavitev proizvodnje v teh sektorjih. Z zaščito in obnovo ključnih ekosistemov bi se

([174])Convention on Biological Diversity, Slovenia - Country Profile (Konvencija o biološki raznovrstnosti, Slovenija – profil države), povezava.

zagotovila ohranitev njihove dolgoročne konkurenčnosti. Kar zadeva reke, se je med letoma 2006 in 2015 zaradi pozidave tal obseg talnih območij, ki zagotavljajo ekosistemske storitve za obvladovanje poplav, zmanjšal za 79 % ([175]), kar je največje zmanjšanje v EU. Poleg tega so gospodarske izgube, izražene v odstotku BDP, v Sloveniji veliko višje od povprečja EU (približno 0,5 % BDP v obdobju od 1980 do 2023) ([176]), kar kaže na potrebo po ukrepih za zaščito pred poplavami, vključno z obnovo rečnih ekosistemov.

Za izpolnitev ciljev Slovenije za obnovo narave so potrebni ciljno usmerjeni ukrepi za varstvo in obnovo narave. Slovenija se po deležu zavarovanega kopenskega območja z 41 % leta 2022 uvršča na drugo mesto med državami članicami za Bolgarijo. V nasprotju s tem je zavarovanih le 5 % slovenskega morskega območja. Zavarovano kopensko območje Slovenije zato nadpovprečno prispeva k cilju strategije EU za biotsko raznovrstnost, vendar je slovenski prispevek veliko manjši z vidika zavarovanih morskih območij EU. Slovenija mora tudi obnoviti do 2 843 km^2 habitatov iz Priloge I k direktivi o habitatih, kar ustreza do 14 % njenega območja ([177]). Da bi učinkovito ohranjala in obnavljala svoj naravni kapital, ublažila vplive podnebnih sprememb in ohranila bogato biotsko raznovrstnost države, potrebuje 326 milijonov EUR naložb na leto (glej graf A9.2). Trenutna raven financiranja biotske raznovrstnosti in ohranjanja ekosistemov v državi znaša približno 124 milijonov EUR na leto. Ta primanjkljaj ogroža zavezanost države svetovnim sporazumom o biotski raznovrstnosti ter slabi njen dolgoročni gospodarski in družbeni razvoj.

Graf A9.2: **Potrebe po naložbah in vrzeli v milijonih EUR v stalnih cenah v letu 2022**

Vir: Evropska komisija, GD za okolje, Program ocenjevanja potreb po okoljskih naložbah in vrzeli, posodobitev za leto 2025.

Trajnostno kmetijstvo in raba zemljišč

Odvzemi ogljika v Sloveniji so v skladu z ravnjo ambicij, ki je potrebna za doseganje njenega cilja za leto 2030 glede rabe zemljišč, spremembe rabe zemljišč in gozdarstva (LULUCF). Neto odvzemi iz LULUCF v Sloveniji so se od leta 2019 do leta 2022 z 0,64 milijona ton ekvivalenta CO_2 zmanjšali na 0,17 milijona ton ekvivalenta CO_2. Gozdovi države zagotavljajo velik delež teh odvzemov. Za dosego cilja za LULUCF za leto 2030 so potrebni dodatni odvzemi ogljika v višini –0,2 milijona ton ekvivalenta CO_2 ([178]). Po najnovejših razpoložljivih projekcijah naj bi bil cilj presežen za –2,6 milijona ton ekvivalenta CO_2za leto 2030 ([179]). Zato je Slovenija na dobri poti, da doseže svoj cilj za leto 2030.

Slovensko kmetijstvo je velik vir emisij toplogrednih plinov in bistveno vpliva na zrak, vodo in tla. Kmetijstvo je bilo leta 2022

([175])Evropska komisija, Evropska agencija za okolje, 2021, *Accounting for ecosystems and their services in the European Union (Računovodstvo za ekosisteme in njihove storitve v Evropski uniji).*

([176])EIOPA, 2024, Dashboard on insurance protection gap for natural catastrophes (Preglednica o vrzeli v zavarovalnih kritjih za naravne nesreče), povezava.

([177])Evropska komisija (2022), Ocena učinka, priložena predlogu uredbe o obnovi narave.

([178])Nacionalni cilji držav članic za LULUCF v skladu z Uredbo (EU) 2023/839.

([179])Poročilo EU o napredku na področju podnebnih ukrepov za leto 2024 (COM(2024) 498).

odgovorno za skupno 1,7 milijona ton ekvivalenta CO_2 (ta številka je od leta 2018 stabilna), kar je predstavljalo približno 10,6 % skupnih emisij države. To vključuje 1,7 milijona ton ekvivalenta CO_2, ki nastane zaradi živine. Kmetijska površina v uporabi v Sloveniji je od leta 2014 stabilna in je leta 2022 znašala 480 000 hektarov. Kljub temu pa bilanca dušika ni sledila istemu trendu, saj se je zmanjšala z 68,8 kg dušika na hektar kmetijske površine v uporabi leta 2013 na 42 kg leta 2014, nato pa se je leta 2021 povečala na 48,5 kg. Poleg tega je po podatkih iz direktive o nitratih med letoma 2016 in 2019 9 % postaj za spremljanje podzemne vode v Sloveniji zabeležilo povprečne koncentracije nitratov nad 50 mg/l, kar presega zdrav prag za prehrano ljudi. Čeprav je indeks gostote živine leta 2020 znašal 1,01, kar je nad povprečjem EU, ki znaša 0,75, so bile emisije amoniaka med letoma 2012 in 2021 stabilne, leta 2022 pa so se bolj občutno zmanjšale. Leta 2022 so bile v 10 % teles površinske vode zaznane koncentracije pesticidov, ki presegajo pragove, kar je pod povprečjem EU.

Slovenija prehaja na trajnostni prehranski sistem z izvajanjem politik za zmanjšanje vpliva kmetijstva na okolje. Leta 2022 je imelo 5,9 % kmetijskih zemljišč v Sloveniji krajinske značilnosti, kot so gozdovi in neproizvodna travišča, kar je nekoliko nad povprečjem EU, ki znaša 5,6 %. Ekološko kmetovanje, ki je zmanjšalo uporabo sintetičnih gnojil in pesticidov, je predstavljalo 11,1 % slovenskih kmetijskih zemljišč, kar je za 51 % več kot leta 2012. Slovenija namerava v skladu s svojim strateškim načrtom skupne kmetijske politike (SKP) do leta 2027 doseči 17 % kmetijskih površin v uporabi za ekološko kmetovanje, kar bo lahko izpolnila, če se bo v prihodnjih letih ohranil sedanji trend rasti površin ekološkega kmetovanja.

Tabela A9.1:**Ključni kazalniki za spremljanje napredka pri prilagajanju podnebnim spremembam, odpornosti in okolju**

Climate adaptation and preparedness:	Slovenia						EU-27	
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2018	2021
Drought impact on ecosystems *[area impacted by drought as % of total]*	0.23	0.29	0.69	5.58	55.48	0.26	6.77	2.76
Forest-fire burnt area (1) *[ha, annual average 2006-2023]*	342	342	342	342	342	342		
Economic losses from extreme events *[EUR million at constant 2022 prices]*	-	199	9	-	166	9 935	24 142	62 981
Insurance protection gap (2) *[composite score between 0 and 4]*	-	-	-	-	1.88	1.88		
Heat-related mortality (3) *[number of deaths per 100 000 inhabitants in 2013-2022]*	45	45	45	45	45			
Sub-national climate adaptation action *[% of population covered by the EU Covenant of Mayors for Climate & Energy]*	37	46	48	51	51	52	41	44

Water resilience:	Slovenia						EU-27	
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2018	2021
Water Exploitation Index Plus, WEI+ (4) *[total water consumption as % of renewable freshwater resources]*	0.6	0.6	0.6	0.5	0.6	-	4.5	4.5
Water consumption *[million m^3]*	211	205	208	181	157	-		
Ecological/quantitative status of water bodies (5) *[% of water bodies failing to achieve good status]*								
Surface water bodies	-	-	-	-	-	-	-	59%
Groundwater bodies	-	-	-	-	-	-	-	93%

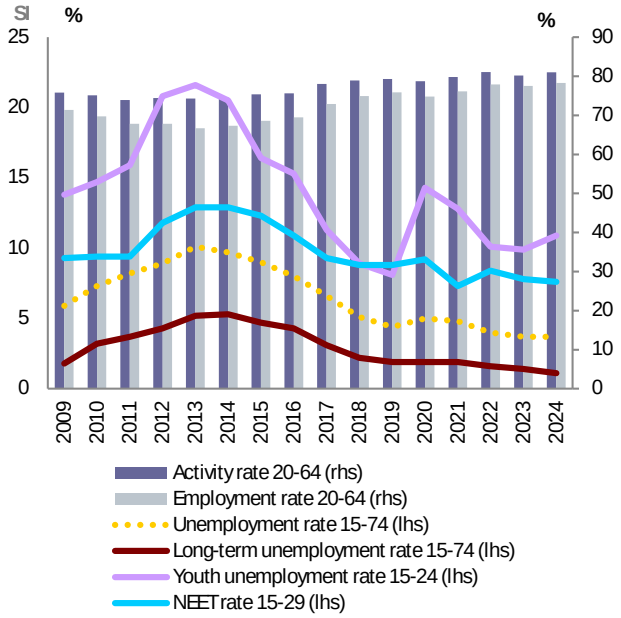
Biodiversity and ecosystems:	Slovenia						EU-27	
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2018	2021
Conservation status of habitats (6) *[% of habitats having a good conservation status]*	38.2	-	-	-	-	-	14.7	-
Common farmland bird index *2000=100*	79.0	76.9	81.6	76.3	73.9	-	72.2	74.4
Protected areas *[% of protected land areas]*	-	-	-	40	41	-	-	26

Sustainable agriculture and land use:	Slovenia						EU-27	
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2018	2021
Bioeconomy's added value (7) *[EUR million]*	2 751	2 879	3 018	3 054			634 378	716 124
Landscape features *[% of agricultural land covered with landscape features]*	-	-	-	-	6	-		
Food waste *[kg per capita]*	-	-	68	68	71	-		
Area under organic farming *[% of total UAA]*	10.0	10.4	10.3	10.8	11.1		7.99	-
Nitrogen balance *[kg of nitrogen per ha of UAA]*	43.4	43.2	31.7	48.5	-	-		
Nitrates in groundwater (8) *[mgNO_3/l]*	14.4	12.6	12.5	14.1	-	-		
Net greenhouse gas removals from LULUCF (9) *[Kt CO_2-eq]*	804 -	641 -	397 -	321 -	169	-	- 256 077 -	240 984

(1) Podatki kažejo povprečje za obdobje 2006–2023 na podlagi evropskega informacijskega sistema za gozdne požare (EFFIS).
(2) Lestvica: 0 (ni vrzeli v kritju) – 4 (zelo velika vrzel). EIOPA, 2024, Dashboard on insurance protection gap for natural catastrophes (Preglednica o vrzeli v zavarovalnih kritjih za naravne nesreče).
(3) van Daalen, K. R. et al., 2024, The 2024 Europe report of the Lancet Countdown on health and climate change: unprecedented warming demands unprecedented action (Evropsko poročilo iz leta 2024 organizacije Lancet Countdown o zdravju in podnebnih spremembah: zaradi doslej največjega segrevanja so potrebni ukrepi brez primere). The Lancet Public Health.
(4) Ta kazalnik meri skupno porabo vode kot odstotek obnovljivih sladkovodnih virov, ki so na voljo za določeno območje in obdobje. Vrednosti nad 20 % se na splošno štejejo za znak pomanjkanja vode, vrednosti, ki so enake ali večje od 40 %, pa pomenijo razmere hudega pomanjkanja vode.
(5) Evropska komisija, 2024, sedmo poročilo Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu o izvajanju okvirne direktive o vodah (2000/60/ES) in direktive o poplavah (2007/60/ES) (Tretji načrti upravljanja povodij in Drugi načrti za obvladovanje poplavne ogroženosti).
(6) Za ta kazalnik povprečje EU vključuje podatke za Združeno kraljestvo v prejšnji sestavi, EU-28.
(7) Evropska komisija, 2023, Preglednice sistema EU za spremljanje biogospodarstva.
(8) Nitrati lahko dolgo ostanejo v podzemni vodi in se kopičijo na visoki ravni prek vnosov iz antropogenih virov (predvsem kmetijstva). Standard EU za pitno vodo določa mejno vrednost v višini 50 mg NO_3/L, da se preprečijo grožnje za zdravje ljudi.
(9) Neto odvzemi so izraženi v negativnih številkah, neto emisije pa v pozitivnih. Sporočeni podatki so iz predloženih evidenc toplogrednih plinov za leto 2024. Vrednost neto odvzemov toplogrednih plinov leta 2030 v skladu z Uredbo (EU) 2023/839 – Priloga IIa.
Vir: Eurostat, Evropska agencija za okolje.

Slovenski trg dela še naprej deluje dobro, vendar izzivi ostajajo. Zlasti pomanjkanje delovne sile, povezano z neskladjem v spretnostih, ki se ohranja s starajočo se delovno silo in premajhno zastopanostjo nekaterih skupin na trgu dela, odvračilnimi dejavniki v davčnem sistemu ter počasnim usposabljanjem delovne sile za digitalni in zeleni prehod, negativno vpliva na konkurenčnost države in njen potencial rasti. Pri prizadevanjih Slovenije za dosego cilja glede stopnje delovne aktivnosti do leta 2030 bosta ključna izziva, ki ju bo treba premagati za trdnejši in bolj vključujoč trg dela ter uspešno gospodarstvo, izkoriščanje potenciala premalo zastopanih skupin ter odpravljanje neskladij v spretnostih in pomanjkanja delovne sile.

Graf A10.1: **Ključni kazalniki trga dela**

Vir: Eurostat, anketa o delovni sili [lfsi_emp_a, une_rt_a, une_ltu_a, lfsi_neet_a].

Slovenski trg dela je ostal trden z visoko stopnjo delovne aktivnosti in zgodovinsko nizko stopnjo brezposelnosti. Ob skromni realni rasti BDP sta se stopnji delovne aktivnosti in aktivnosti (20–64 let) v letu 2024 vrnili na ravni, podobni tistim iz leta 2022, in sta dosegli 78,3 % oziroma 81 %. Stopnja delovne aktivnosti je ostala precej nad povprečjem EU (75,8 %) in se je v primerjavi z letom 2019 povečala za 2,4 odstotne točke, medtem ko je stopnja brezposelnosti, ki je znašala 3,7 %, ostala daleč pod povprečjem EU (5,9 %) in na enaki ravni kot leto prej. Ta na splošno pozitiven razvoj kaže, da je Slovenija na pravi poti glede doseganja cilja 79,5-odstotne stopnje delovne aktivnosti do leta 2030.

Pomanjkanje delovne sile ter neskladja v spretnostih sta kritični vprašanji na slovenskem trgu dela, zlasti zaradi staranja prebivalstva in upadanja rodnosti. Stopnja prostih delovnih mest v industriji, gradbeništvu in storitvah, ki je leta 2024 znašala 2,3 %, se je v primerjavi z letom prej nekoliko znižala (za 0,4 odstotne točke), vendar je ostala okrog povprečja EU (2,4 %). Število prostih delovnih mest je ostalo zlasti visoko v gradbeništvu (4,9 %) in storitvah (2,9 %). Približno polovica delodajalcev je imela leta 2024 težave pri iskanju primernih delavcev. Primanjkuje tako poklicnih delavcev (npr. voznikov tovornjakov, kuharjev in oskrbovalcev) kot tudi delavcev s terciarno izobrazbo (npr. strokovnjaki za IKT, inženirji, zdravstveno in izobraževalno osebje) ([180]), kar omejuje povečanje produktivnosti. To pomanjkanje je še posebej pereče v sektorjih, kot so gradbeništvo, turizem, promet, zdravstveno varstvo, dolgotrajna oskrba, izobraževanje in IKT. Slovenija je ena od držav z največjimi neravnovesji na trgu dela v EU, saj hkrati obstajajo hudo pomanjkanje in suficitarni poklici ([181]). Delodajalci v gradbeništvu (58 %), predelovalnem sektorju (40 %) in storitvah (37 %) poročajo o pomanjkanju, ki je več kot dvakrat večje od povprečja EU ([182]). Slovenija se kljub nizki stopnji brezposelnosti sooča z izzivi, povezanimi s previsoko usposobljenostjo, makroekonomsko neskladje v spretnostih pa je v letu 2024 preseglo povprečje EU (glej Prilogo 12). Pričakovana življenjska doba se povečuje, rodnost zmanjšuje, na neto migracije pa vplivata gospodarski cikel in pomanjkanje delovne sile. Med letoma 2022 in 2070 naj bi se delovno sposobno prebivalstvo zmanjšalo za 16 %, pri čemer naj bi se najbolj zmanjšal delež tistih z najvišjimi stopnjami aktivnosti (35–49) (za 28 %) ([183]). Poleg tega naj bi se delež oseb, starih 65 let in več, do leta 2070

([180])Glej prejšnjo opombo, str. 59.

([181])ELA, Labour shortages and surpluses in Europe (Pomanjkanje in presežki delovne sile v Evropi), 2024.

([182])Evropska komisija, Business and Consumer Survey (Raziskava podjetij in potrošnikov).

([183])Odbor za ekonomsko politiko – Delovna skupina za problematiko staranja prebivalstva, 2024 Ageing Report Slovenia – Country Fiche (Poročilo o staranju prebivalstva za leto 2024 Pregled projekcij za Slovenijo), 2024.

povečal za 34 %. Ker se prebivalstvo stara, naj bi se koeficient starostne odvisnosti starih povečal s 36,1 leta 2022 na najvišjo vrednost 60,3 leta 2050, ko se bo postarala baby boom generacija, leta 2070 pa dosegel 57,5. Te demografske spremembe bodo še poslabšale tesnost trga dela, zaradi česar postaja še bolj nujno aktivirati in boljše vključevati premalo zastopane skupine in tujce. Staranje prebivalstva bo dodatno obremenilo tudi sistema zdravstvenega varstva in dolgotrajne oskrbe, v katerih prihaja do pomanjkanja (glej Prilogo 11).

V tem okviru lahko nizka udeležba ranljivih skupin, kot so starejši, nizko usposobljeni delavci in invalidi, na trgu dela zavira gospodarsko rast. Slovenija ima eno najnižjih stopenj delovne aktivnosti starejših delavcev (55–64 let) v EU (56,3 % v primerjavi s 65,2 % leta 2024), zlasti med tistimi z nižjimi stopnjami kvalifikacij (40,6 % v primerjavi z 49,6 % leta 2024). Starejši se soočajo tudi z vztrajno visokimi stopnjami dolgotrajne brezposelnosti, ki je leta 2024 predstavljala 39,6 % skupne stopnje brezposelnosti. Stopnja delovne aktivnosti odraslih z nižjimi kvalifikacijami (54,9 % leta 2024) se od leta 2020 stalno povečuje (47,4 %), vendar ostaja pod povprečjem EU (58,7 %). Vrzel stopnje delovne aktivnosti invalidov se je zmanjšala z 21,7 odstotne točke leta 2020 na 14,2 odstotne točke leta 2024 (EU: 24) in je najnižja v EU. Skoraj tretjina mladih invalidov ni niti zaposlenih niti se ne izobražujejo ali usposabljajo (27 %, 2022) ([184]). Slovenija še ni določila cilja za zaposlovanje invalidov.

Tudi mladi se soočajo z izzivi pri vstopu na trg dela. Delež mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljajo (15–29 let), je še vedno med najnižjimi v EU. Vendar stopnja brezposelnosti mladih (15–24 let), ki je leta 2024 znašala 10,9 % (14 % v EU), ostaja znatno višja od stopnje brezposelnosti celotnega prebivalstva (3,7 % leta 2024) in se je v primerjavi z letom 2023 povečala za 1 odstotno točko. Podobno se prekarna zaposlitev na splošno sicer zmanjšuje, vendar pa je 36,3 % mladih delavcev (15–29 let) zaposlenih po pogodbah o zaposlitvi za določen čas (EU: 33,3 %). Slovenski študenti običajno vstopijo na trg dela približno dve leti pozneje kot njihovi vrstniki v drugih državah članicah. Razlog za to je predvsem razširjenost študentskega dela, ki se spodbuja na podlagi posebnih ureditev socialne varnosti, edinstvenih v EU. Ta sistem lahko ljudi odvrne od začetka vstopa v zaposlitev v zgodnejši starosti, saj je za študente in delodajalce ugodneje, če namesto pogodb drugih vrst uporabljajo študentske napotnice. Zato je imela Slovenija leta 2022 enega največjih deležev študentov, starih 20, 22 in 24 let, v terciarnem izobraževanju v EU. Leta 2020 je le 56,1 % študentov, ki so se vpisali v diplomski ali enakovreden program, ta program zaključilo v obdobju njegovega trajanja ali v treh letih po njegovem zaključku. Število mladih, ki delajo v poklicih, ki ne ustrezajo njihovemu področju študija, je med najvišjimi v EU in skoraj četrtina (20,8 % leta 2024) mladih s terciarno izobrazbo je zaposlenih na delovnih mestih, ki zahtevajo nižje kvalifikacije, kot jih imajo.

Slovenija uporablja Evropski socialni sklad plus (ESS+) za podporo aktivnim ukrepom trga dela, pri čemer se osredotoča na mlade in ranljive skupine, kot so starejši delavci, nizko usposobljeni in dolgotrajno brezposelni. ESS+ podpira razvoj platforme za dolgoročno napovedovanje potreb po spretnostih ter izboljšanje kakovosti delovnega okolja in delovnih pogojev. Namen tega je podaljšati delovne dobe starejših in spodbujati medgeneracijsko sodelovanje s poudarkom na izmenjavi znanja in spretnosti med generacijami. Slovenija se je v okviru načrta za okrevanje in odpornost zavezala, da bo sprejela pokojninsko reformo in spremembe zakonodaje o denarnih nadomestilih za brezposelnost, da bi spodbudila daljše delovne dobe in zmanjšala vrzel med starostjo, pri kateri ljudje prenehajo delati, in zakonsko določeno upokojitveno starostjo.

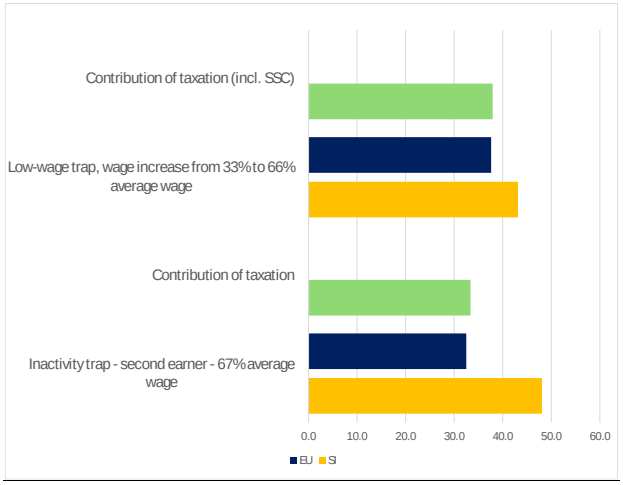
Zagotavljanje hitrejšega vključevanja tujih delavcev na trg dela in v družbo je bistveno za odpravo pomanjkanja delovne sile. Da se ohrani ustrezen človeški kapital v ključnih sektorjih in okrepi konkurenčnost Slovenije, bosta morda poleg zmanjševanja bega možganov in spodbujanja krožne migracije vse bolj potrebna tudi spodbujanje zakonitih migracij in privabljanje talentov, zlasti iz tretjih držav ([185]). Delavci, rojeni v

([184])Evropska komisija, European comparative data on persons with disabilities (Evropski primerjalni podatki o invalidih), 2024.

([185])UMAR, Poročilo o razvoju 2024. Zmanjšuje se tudi ponudba slovenskih strokovnjakov, saj se selijo v druge države v iskanju poklicnih možnosti ter možnosti za karierni razvoj in napredovanje v tujini.

tujini, trenutno predstavljajo 15 % delovne sile, pri čemer je največji delež zaposlenih v gostinstvu, gradbeništvu, skladiščih in logistiki. Od leta 2019 se je število tujih delavcev povečalo za 48,7 %. Večina teh delavcev je nizko usposobljenih, saj ima devet od desetih največ osnovnošolsko izobrazbo, več kot tretjina pa prejema minimalno plačo. Za učinkovitejše obravnavanje pomanjkanja delovne sile je Slovenija sprejela strategijo na področju (gospodarskega) priseljevanja in več ukrepov za olajšanje zaposlovanja državljanov tretjih držav. Ti ukrepi vključujejo tudi hitrejšo izdajo delovnih dovoljenj, deloma kot odziv na ponavljajoče se pritožbe delodajalcev glede dolgotrajnih upravnih postopkov. Kljub nekaterim izboljšavam so pri obravnavi prošenj tujih delavcev še vedno precejšnji zaostanki ([186]) in koristno bi bilo sprejeti dodatne ukrepe za reševanje izzivov pritegnitve tujih državljanov in olajšanja njihovega vključevanja v družbo.

Graf A10.2: **Past nizkih plač in neaktivnosti**

Vir: Evropska komisija, GD za ekonomske in finančne zadeve, podatkovna zbirka o kazalnikih davkov in socialnih prejemkov na podlagi modela davkov in socialnih prejemkov OECD (april 2024).

Slovenija se sooča z znatnimi pastmi nizkih plač in neaktivnosti, ki vplivajo tako na samske osebe kot tudi tiste, ki živijo v veččlanskih gospodinjstvih, zlasti ženske. Leta 2023 so se dohodki osebe, ki je po obdobju neaktivnosti začela delati, s tem pa postala prejemnik drugega dohodka v gospodinjstvu na ravni 67 % povprečne plače v družini z dvema otrokoma in glavnim prejemnikom dohodka s povprečno plačo, zaradi obdavčitve implicitno zmanjšali za 48,1 %, medtem ko v EU ta odstotek znaša 32,5 % (glej graf A8.2). Ta dohodek se za tretjino zmanjša zaradi dejanske obdavčitve, preostalo zmanjšanje pa je povezano z ukinjenimi socialnimi prejemki. Zato lahko slovenska davčna struktura prejemnike drugega dohodka v gospodinjstvu, zlasti ženske, odvrne od polne udeležbe na trgu dela. Podobno se, ko osebe prehajajo na delovna mesta z višjimi plačami ali povečujejo svoj delovni čas, npr. povečanje plače prejemnika drugega dohodka v gospodinjstvu s 33 % na 66 % mediane dohodka v podobnih okoliščinah, izgubi 43,1 % dodatnega dohodka. Čeprav je ta vrednost že bistveno manjša kot v preteklosti, ostaja precej nad povprečjem EU, ki znaša 37,6 %. V tem primeru dejanska obdavčitev in prispevki za socialno varnost predstavljajo 37,9 % dodatnega dohodka. Te pasti odvračajo ljudi od zaposlitve, zlasti tiste z nižjo ravnjo izobrazbe, za katere je bolj verjetno, da bodo zasedali slabo plačana delovna mesta. Obdavčitev dela se je v zadnjih letih nekoliko spremenila, vendar visoki davki, prispevki za socialno varnost in včasih nižji socialni transferji še naprej odvračajo starše samohranilce in prejemnike drugega dohodka v gospodinjstvu, ki so pogosto ženske, od iskanja dela ali povečevanja njihovega delovnega časa. Za reševanje teh vprašanj bi bilo koristno znižati mejne efektivne davčne stopnje za zaposlene z nizkimi dohodki in prejemnike drugega dohodka v gospodinjstvu z bolj postopnim in usklajenim ukinjanjem socialnih prejemkov in socialne pomoči. Poleg tega bi lahko boljša uskladitev davčnega sistema in sistema socialnih transferjev pomagala ublažiti težave pri pasteh nizkih plač.

Močna rast plač je privedla do okrevanja realnih plač, ki prehiteva produktivnost dela in zmanjšuje konkurenčnost. Nominalna rast plač naj bi v letu 2025 dosegla 5,6 %, pri čemer je v letu 2022 znašala 5,0 %, v letu 2023 9,5 %, v letu 2024 pa 6,2 %. Realne plače so se v letu 2024 povečale za 4,1 %, v letu 2025 pa naj bi se povečale za 2,2 % po znatnem zmanjšanju v letu 2022 (3,7 %) in delnem ponovnem povečanju v letu 2023 (2,3 %) ([187]). To je privedlo do splošne

([186])Te zamude so posledica dejavnikov, kot so pomanjkanje osebja, nizke plače, zapletena zakonodaja in visoka fluktuacija zaposlenih. Število obravnav prošenj tujih delavcev se je močno povečalo, in sicer s 125 000 v letu 2019 na 189 000 v letu 2023, pri čemer se pričakuje, da se bo število prvih delovnih dovoljenj do leta 2024 povečalo z 20 000 na 30 000.

([187])Glede na jesensko gospodarsko napoved Evropske komisije 2024.

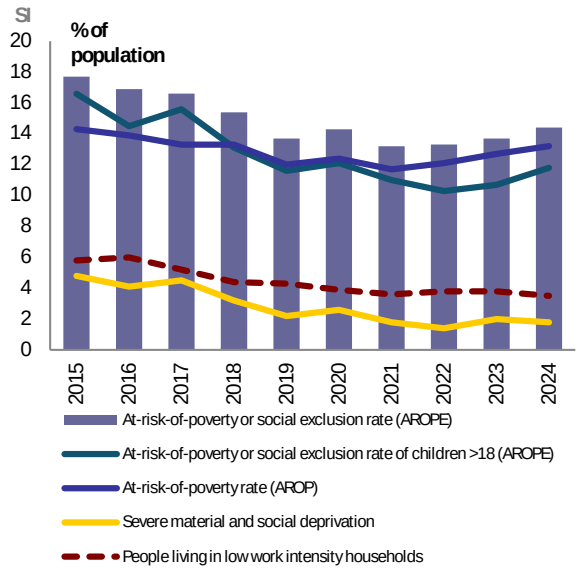
realne rasti plač v višini 4,9 % v obdobju 2022–2025. Zakonsko določena minimalna plača se je med januarjem 2022 in aprilom 2025 povečala za skoraj 19 %, z realnim povečanjem v višini približno 3 %. Slovenija ima visoko koncentracijo delavcev, ki prejemajo plače, ki so blizu minimalni plači. Leta 2022 je bilo 64 % zaposlenih plačanih pod povprečno plačo, pri čemer jih je 9,5 % zaslužilo minimalno plačo. To je vključevalo skoraj petino mladih, enak delež delavcev z nižjimi stopnjami izobrazbe in približno tretjino tujih delavcev ([188]). Pogosta in znatna povečanja minimalne plače lahko povzročijo učinke prelivanja na druge plače (za ohranitev plačnih razmerij) in negativno vplivajo na konkurenčnost, če tem povečanjem ne sledijo povečanja produktivnosti. Slovenija je leta 2024 sprejela celovito plačno reformo v javnem sektorju, s katero je najnižje osnovne plače dvignila na raven minimalne plače, prestrukturirala plačne lestvice za ponovno vzpostavitev konkurenčnosti plač z zasebnim sektorjem in ustvarila privlačnejše delovno okolje.

Prehod Slovenije na zeleno in digitalno gospodarstvo ovirajo vrzeli v spretnostih ter neobstoj celovite strategije za zelena delovna mesta. Leta 2024 je zaposlenost v energetsko intenzivnih panogah v državi predstavljala 4,1 % vseh zaposlenih, število delovnih mest v zelenem gospodarstvu pa se je le nekoliko povečalo. Med letoma 2016 in 2022 se je zaposlenost v okoljski industriji povečala za 18,6 % in dosegla 3,2 % vseh zaposlitev (EU: 3,3 %). Zato je stopnja prostih delovnih mest v gradbeništvu, ki je ključni sektor za zeleni prehod, precej nad povprečjem EU (4,9 % v primerjavi s 3,1 % leta 2024). V letu 2022 je bilo zabeleženo pomanjkanje delovne sile za 66 poklicev, ki zahtevajo posebne spretnosti ali znanja za zeleni prehod, vključno z izolaterji, gradbenimi tehniki in gradbenimi inženirji. Hkrati je bilo leta 2023 poznavanje digitalnih spretnosti v splošni javnosti še vedno omejeno in skoraj štiri od petih slovenskih podjetij so poročala o težavah pri zaposlovanju strokovnjakov za IKT. Za dosego cilja digitalnega desetletja je potrebnih približno 3 000–4 000 strokovnjakov za IKT na leto (glej Prilogo 12). To pomanjkanje ovira hitrejši prehod na pametno zeleno gospodarstvo in zavira rast produktivnosti. Intenzivnost emisij toplogrednih plinov delovne sile v državi se je izboljšala in se je s 13,6 tone na delavca leta 2015 zmanjšala na 10,2 tone leta 2023 (EU: 12,3), kar odraža napredek pri zelenem prehodu. Izpopolnjevanje in preusposabljanje, tudi za najbolj prizadete, ter spodbujanje vključujočega trga dela so bistveni vzvodi politike za pospešitev prehoda na neto ničelno gospodarstvo in zagotavljanje njegove pravičnosti. Slovenija nima sistematičnega horizontalnega pristopa k zelenim delovnim mestom ter zelenim spretnostim in bi lahko to stanje izboljšala s strukturirano strategijo. Pojem zelenih spretnosti še ni bil opredeljen, kar negativno vpliva na prizadevanja javnih služb za zaposlovanje za zagotavljanje usposabljanja.

([188])UMAR, Poročilo o razvoju 2024. Leta 2018 je imela Slovenija enega največjih deležev zaposlenih, ki prejemajo plačo do 105 % višine minimalne plače (okoli 15 % vseh zaposlenih).

Slovenija ima dobro delujoč sistem socialnega varstva z eno najnižjih stopenj tveganja revščine v EU ter eno najnižjih dohodkovnih in premoženjskih neenakosti, vendar se še naprej sooča z izzivi, povezanimi z revščino in socialno izključenostjo, zlasti med ranljivimi skupinami in na podeželju, še posebej v vzhodni Sloveniji. Ključni dejavniki, ki prispevajo k tem izzivom, so manj raznoliko gospodarstvo, zlasti na podeželju, ter bolj omejen dostop do kakovostnih delovnih mest, zdravstvenega varstva, izobraževanja ter socialnih in bistvenih storitev. Poleg tega pomanjkanje cenovno dostopnih stanovanj, zlasti v glavnem mestu in na drugih mestnih območjih, kjer so skoncentrirana delovna mesta, negativno vpliva na mobilnost delovne sile, privlačnost države za tuje delavce in posledično na produktivnost. Demografske spremembe vzbujajo zaskrbljenost glede vzdržnosti pokojninskega sistema in sistema oskrbe. Omejena zmogljivost sistema zdravstvenega varstva in sistema dolgotrajne oskrbe, vključno z neenakim dostopom do kakovostnih storitev po regijah, ter cenovna dostopnost stanovanj predstavljata tveganja za trajnostno in vključujočo rast in blaginjo Slovenije.

Graf A11.1: **Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti in njene komponente**

Vir: Eurostat, EU-SILC [ilc_peps01n, ilc_li02, ilc_mdsd11, ilc_lvhl11n].

Slovenija ima eno najnižjih stopenj tveganja revščine ali socialne izključenosti v EU, čeprav se ta stopnja v zadnjih letih povišuje. Leta 2024 se je stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti za celotno prebivalstvo in otroke povečala za 0,7 oziroma 1,1 odstotne točke. Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti se že tretje leto zapored povečuje in je dosegla 14,4 %, kar ustreza 302 000 posameznikom, to pa pomeni odmik od nacionalnega cilja za leto 2030. Slovenija se je zavezala, da bo zmanjšala število oseb s tveganjem revščine ali socialne izključenosti za 9 000, vključno s 3 000 otroki, v primerjavi z ravnmi iz leta 2019. Glede na povečanje mora Slovenija zdaj število oseb s tveganjem revščine ali socialne izključenosti do leta 2030 zmanjšati za 32 000. Pri otrocih je stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti leta 2024 dosegla 11,8 %, vendar je še vedno najnižja v EU. Vendar je ta stopnja pri otrocih staršev z nizko stopnjo izobrazbe znašala 62,6 %, kar je nad povprečjem EU, ki znaša 61,2 %. Od leta 2021 se je povečala tudi dohodkovna revščina, stopnja tveganja revščine pa se je z 11,7 % v letu 2021 povečala na 13,2 % v letu 2024. Po hitrem zmanjševanju med letoma 2015 in 2022 se je delež ljudi, ki jih je prizadela resna materialna in socialna prikrajšanost, v letu 2023 zaradi visoke inflacije v letu 2022 povečal in je leta 2024 znašal 1,8 % (približno 36 000 ljudi). Poleg tega je bilo približno 10 000 ljudi izpostavljenih vsem trem oblikam socialne izključenosti ([189]). Slovenija v okviru svojega akcijskega načrta za leto 2023 izvaja evropsko jamstvo za otroke. Poročilo o izvajanju za leto 2024 kaže, da je bil dosežen napredek na nekaterih področjih, npr. pri socialnem vključevanju romskih otrok in podpori romskim družinam ter ustanavljanju centrov za duševno zdravje otrok in mladostnikov na ravni primarnega zdravstvenega varstva. Hkrati bi lahko z dodatnimi ukrepi pomagali preprečevati pomanjkanje osebja na področju socialnih storitev ter podprli starše samohranilce in otroke v alternativni (zlasti institucionalni) oskrbi. Izvajanje evropskega jamstva za otroke podpirajo skladi kohezijske politike EU, vključno z oblikovanjem preventivnih programov za zagotavljanje dostopa do storitev in socialne vključenosti. Glede na poslabšanje trenda glede števila oseb s tveganjem revščine ali socialne izključenosti so potrebni nadaljnji ukrepi za doseganje nacionalnega cilja glede zmanjšanja revščine za leto 2030.

Slovenija ima trden sistem socialne zaščite, vendar večja tveganja revščine med ranljivimi skupinami še vedno ostajajo izziv. Nekatere ranljive skupine so še vedno

([189])UMAR, Poročilo o razvoju 2024, str. 182.

izpostavljene veliko večjemu tveganju revščine in socialne izključenosti, na primer enočlanska gospodinjstva (39,3 % leta 2024). Stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti pri starejših (65+) je precej nad povprečjem EU (23,3 % v primerjavi z 19,4 % za EU), pri čemer je veliko višja za starejše ženske kot za starejše moške (26,8 % oziroma 19 %). Hkrati se z višjimi tveganji revščine ali socialne izključenosti kot splošno prebivalstvo soočajo tudi brezposelni (56,6 %), ljudje, rojeni zunaj EU (23,8 %), invalidi (24,4 %) in najemniki, ki najemajo po tržnih cenah (26,9 %). To bi lahko bila posledica negativnega vpliva visokih cen energije in inflacije na pokojnine in plače v zadnjih letih. Ker je velik tudi delež gospodinjstev in posameznikov tik nad pragom revščine, je treba z vidika politike temu nameniti še posebno pozornost. V zvezi s tem se je učinek socialnih transferjev (razen pokojnin) na zmanjšanje revščine znatno zmanjšal, in sicer s 44,8 % v letu 2021 na 37,7 % v letu 2024. Približno 237 milijonov EUR iz Evropskega socialnega sklada plus (ESS+) je dodeljenih za izboljšanje socialne vključenosti ranljivih skupin. To vključuje izboljšanje dostopnosti in kakovosti socialnih storitev (z učnimi delavnicami in delavnicami za pridobitev digitalnih spretnosti), podporo zdravstvenim storitvam ter izvajanje ukrepov za manjšine in invalide.

Zaposlitveni status ima pomembno vlogo pri določanju tveganj revščine, poleg tega se povečuje revščina zaposlenih. Stopnja tveganja revščine zaposlenih se je leta 2024 zmanjšala za 0,3 odstotne točke na 5,4 % (8,2 % v EU), kar presega ravni pred pandemijo (4,5 % leta 2019). Stopnja pri moških se je s 5,4 % v letu 2023 povečala na 5,9 % v letu 2024, pri ženskah pa je v primerjavi z letom 2023 (4,8 %) ostala stabilna. Med letoma 2014 in 2022 se je tveganje revščine za začasne delavce znatno zmanjšalo, in sicer s 14,6 % na 3,4 %. Vendar se je leta 2023 ponovno povečalo na 10,8 %, leta 2024 pa je znašalo 6,3 %. Za delavce s krajšim delovnim časom je stopnja tveganja revščine leta 2024 znašala 10,6 %. Samozaposlene osebe se še naprej soočajo z največjo stopnjo tveganja, in sicer 23,8 % v letu 2024, čeprav to pomeni izboljšanje v primerjavi s 27,9 % leta 2013. Leta 2022 so se osebe z migrantskim ozadjem soočale z znatno višjimi tveganji revščine, ki pa so še vedno pod povprečjem EU.

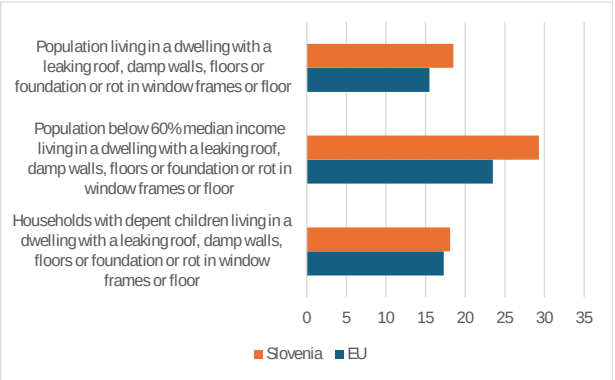
Stopnji energetske in prometne revščine sta nizki. Leta 2024 je imelo le 3,3 % prebivalstva težave pri ogrevanju domov, kar je precej pod povprečjem EU, ki znaša 9,2 %. Nasprotno je 6,7 % posameznikov v letu 2024 zaostajalo s plačili računov za javne storitve, kar pomeni izboljšanje za 2,7 odstotne točke v primerjavi z letom 2020 (povprečje EU je 6,9 %). Slovenija je za odpravo energetske revščine uvedla vrsto ukrepov, vključno s finančnimi spodbudami za podporo ranljivim gospodinjstvom, kot sta zamenjava starih kotlov na trdno gorivo s kotli na lesno biomaso in zaščita pred odklopom z omrežja. Slovenija je sprejela tudi nacionalni akcijski načrt za zmanjševanje energetske revščine za obdobje 2024–2026 z dodeljenim proračunom v višini 34 milijonov EUR, ki se osredotoča na strukturne ukrepe, kot so energijske prenove za energetsko revne, razogljičenje sistemov daljinskega ogrevanja in prehod z zastarelih tehnologij ogrevanja na biomaso. Tudi stopnja prometne revščine je nizka. V Sloveniji je cenovna dostopnost lastništva vozil dobra, tudi med skupinami z nižjimi dohodki. Delež Slovencev, ki si niso mogli privoščiti avtomobila, je leta 2024 znašal 2,1 %, kar je precej pod povprečjem EU, ki znaša 5,6 %. Podobno je odstotek oseb s tveganjem revščine, ki si ne morejo privoščiti avtomobila, leta 2024 znašal 9,8 %, kar je pod povprečjem EU, ki znaša 15,9 %. Vendar stalna prevlada osebnih avtomobilov in stagnacija uporabe javnega prevoza izpostavljata izzive pri spodbujanju trajnostnih in vključujočih prometnih sistemov. Ti izzivi so lahko v primerjavi z manjšimi mesti, predmestji in mesti izrazitejši na podeželskih območjih, kjer živi največji delež ljudi (45,1 %).

Staranje prebivalstva predstavlja velik izziv za prihodnjo ustreznost in vzdržnost pokojninskega sistema. Glede na to, da starostna skupina oseb, starih 65 let in več, predstavlja vse večji delež prebivalstva, ki naj bi se med letoma 2022 in 2070 povečal za 34 %, naj bi se tudi koeficient starostne odvisnosti starih povečal s 36 % v letu 2022 na približno 57,5 % v letu 2070, potem ko naj bi leta 2059 dosegel najvišjo vrednost pri približno 61 %. Razmerje med delovno sposobnimi posamezniki in upokojenci se je že zmanjšalo z 1,57 leta 2023 na 1,55 leta 2024. Pričakuje se, da bo sedanja reforma javnega pokojninskega sistema v okviru načrta za okrevanje in odpornost pozitivno vplivala na ustreznost, zlasti najnižjih pokojnin, in na finančno vzdržnost pokojninskega sistema. Namen spremenjene pokojninske zakonodaje (sprejetje se pričakuje leta 2025) je zvišati zakonsko določeno upokojitveno starost s 60 na 62 let za tiste, ki

imajo 40 let delovne dobe, in s 65 na 67 let za vse ostale. Zakonodaja načrtuje tudi povečanje odmerne stopnje s 63,5 % na 70 % za 40 let delovne dobe in na 30 % za 15 let delovne dobe. Predvidene so nadaljnje spremembe v zvezi s prilagajanjem pokojnin, da bi se vzpostavila tesnejša povezava med pokojninami in inflacijo in tako ohranila raven prejemkov ter zagotovila socialna varnost upokojencev. Ker so samski upokojenci, zlasti ženske, med najranljivejšimi skupinami z najvišjimi stopnjami tveganja revščine, predlog reforme vključuje zvišanje družinskih in vdovskih pokojnin s 70 % na 80 %. Posledično bi se lahko znatno izboljšala ustreznost pokojnin. Čeprav so različni ukrepi, kot sta zajamčena pokojnina za 40 let delovne dobe in indeksacija pokojnin, v zadnjih letih prispevali k rasti realnih pokojnin, izzivi ostajajo. Ti se zlasti nanašajo na nekatere skupine upokojencev ([190]), ki še naprej prejemajo zelo nizke pokojnine. Približno polovica upokojencev v Sloveniji prejema pokojnino, ki je pod pragom revščine ([191]). Učinek socialnih transferjev (razen pokojnin) na zmanjševanje revščine je bil najmanjši med starejšimi posamezniki (starimi 65 let in več), pri čemer je stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti pri ženskah, starih 75 let in več, skoraj dvakrat višja kot pri splošnem prebivalstvu. Skupno pokojninsko nadomestitveno razmerje v Sloveniji je s 43 % pod povprečjem EU, ki je leta 2024 znašalo 61 %, pri čemer enako velja za mediano relativnih dohodkov oseb, starih 65 let in več (78 % v primerjavi z 90 %) ([192]).

Kljub nedavnim celovitim reformam še vedno ostajajo izzivi na področju dolgotrajne in socialne oskrbe. Na strukturni ravni so bile od leta 2022 že izvedene pomembne reforme in zakonodajne spremembe. Vendar obstaja precejšnje tveganje, da ključne storitve dolgotrajne oskrbe po sprejetju Zakona o dolgotrajni oskrbi leta 2023 ne bodo zadovoljivo delovale v celoti do rokov v letu 2025. Za učinkovito izvajanje so potrebni ustrezni upravni postopki za izvajanje novega sistema dolgotrajne oskrbe, nadgradnja ali vzpostavitev storitev oskrbe ter zlasti povečanje zmogljivosti oskrbe na domu. Najpomembnejši izzivi ostajajo dostop, ustreznost, kakovost in zlasti pomanjkanje osebja ter dolgoročna finančna vzdržnost. Kar zadeva dostop, sta izziva dva, zlasti na podeželju: (i) omejena razpoložljivost nadomestne oskrbe in podpore za družine in oskrbovalce starejših in invalidov ter (ii) omejena razpoložljivost specializirane oskrbe za starejše s kompleksnimi potrebami. Še en kritični dejavnik, ki ovira učinkovito zagotavljanje storitev, je osebje. Slovenija se je leta 2023 soočala s pomanjkanjem osebja (veliko uslužbencev je ta sektor zapuščalo zaradi izgorelosti in slabih delovnih pogojev), pri čemer v sektorju dolgotrajne oskrbe primanjkuje približno 2 000 oskrbovalcev, v sektorju socialne oskrbe pa približno 1 000 socialnih delavcev. Pomanjkanje osebja še stopnjuje razmeroma visoka stopnja fluktuacije (15 % za zaposlene v dolgotrajni oskrbi in 20 % v sektorju socialne oskrbe) ter starajoča se delovna sila. V Sloveniji je povprečna starost zaposlenih v dolgotrajni oskrbi približno 50 let, povprečna starost socialnih delavcev pa 55 let. Slovenija je leta 2023 sprejela nacionalno strategijo za deinstitucionalizacijo, katere cilj je do leta 2034 preoblikovati 22 institucij in zagotoviti alternativno oskrbo v skupnosti približno 3 416 osebam, ki trenutno živijo v institucijah.

Graf A11.2: **Stanovanjska prikrajšanost**

Vir: Eurostat, [ilc_mdho01].

Cene stanovanjskih nepremičnin so se v zadnjem desetletju bistveno povečale, in sicer za skoraj 100 % od leta 2015. V letu 2023 so se povečale za 7,2 %, v letu 2024 pa za 7,4 %. V letih 2021 in 2022 so cene stanovanjskih nepremičnin zrasle za 11,5 % oziroma 14,8 %. Hkrati se ocenjuje, da so cene stanovanjskih nepremičnin le nekoliko previsoko ovrednotene. Hipotekarne obrestne mere so se z 1,8 % leta 2021 povečale na 3,2 % leta 2024, najvišjo vrednost pa so dosegle pri 4,0 % leta 2023. To je povzročilo upočasnitev hipotekarnih kreditov, pri

([190])Upokojenci z nepopolno ali kratko delovno dobo, samozaposlene osebe, osebe, ki opravljajo priložnostno delo, in osebe z nizko stopnjo prispevkov. Glej Evropska komisija, Poročilo o ustreznosti pokojnin za leto 2024, 2024.

([191])ZPIZ, Letno poročilo 2023, str. 35.

([192])Vir: Eurostat **ilc_pnp2.**

čemer je njihova rast v letu 2023 znašala le 0,7 %, v letu 2024 pa 3,9 %. Zaradi prilagoditve okolju višjih obrestnih mer je bilo število transakcij manjše (zmanjšanje za 7,6 % v letu 2022 in 20,0 % v letu 2023). Število novih gradbenih dovoljenj je v primerjavi z letom 2015 še vedno na visoki ravni, čeprav se je leta 2023 zmanjšalo za 3,9 %, leta 2024 pa za 11,5 %.

Na splošno se je cenovna dostopnost stanovanjskih nepremičnin v zadnjem desetletju poslabšala. Od leta 2015 rast cen stanovanjskih nepremičnin presega rast dohodka gospodinjstev. Standardizirano razmerje med ceno stanovanjskih nepremičnin in dohodkom se je povečalo za 17 % in se povzpelo na 5 % nad dolgoročno povprečje. Čeprav so stopnje lastništva visoke zaradi zapuščine privatizacije državnih nepremičnin, je cenovna dostopnost stanovanjskih nepremičnin postala problematična, zlasti za prve kupce, obenem pa je njihova ponudba ostala omejena. Delež stanovanj na prebivalca je bil v zadnjih letih stabilen, vendar je med najnižjimi v EU. Poleg tega je kljub povečanju dokončanih stanovanjskih nepremičnin v zadnjih letih tudi delež dokončanih stanovanjskih nepremičnin na prebivalca med najnižjimi v EU. Število gradbenih dovoljenj za stanovanjske zgradbe se v zadnjih dveh letih zmanjšuje, vendar je nad ravnmi pred pandemijo. Prostorsko načrtovanje in dolgotrajni sistemi izdajanja dovoljenj omejujejo gradbene dejavnosti, naložbe v stanovanjske nepremičnine pa ostajajo nizke. Poleg tega so naraščajoči stroški v zadnjih letih povzročili še večje omejitve ponudbe in poglobili izzive glede cenovne dostopnosti. Ob upoštevanju stroškov hipotekarnega financiranja se je sposobnost zadolževanja gospodinjstev v zadnjem desetletju le rahlo poslabšala. Medtem ko je najemniški trg precej majhen, se je razmerje med novimi najemninami in dohodki v zadnjih desetih letih znatno povečalo.

Kljub razmeroma nizkim stopnjam preobremenjenosti s stanovanjskimi stroški so cenovno dostopne stanovanjske nepremičnine dolgoročen izziv, stanovanjska prikrajšanost pa je med najvišjimi v EU. V Sloveniji v blizu 75 % stanovanj bivajo lastniki, zaradi česar so stanovanjski stroški na splošno nižji, pri čemer se samo 3,8 % prebivalstva sooča s stanovanjskimi stroški nad 40 % dohodka (EU: 8,2 %). Vendar postaja dostop do cenovno dostopnih stanovanjskih nepremičnin v Sloveniji vse bolj problematičen, ne le za ranljive skupine, temveč tudi za mlade družine in prve kupce. Leta 2023 je v Sloveniji primanjkovalo približno 11 000 javnih najemnih stanovanj ([193]). Dejavniki, ki prispevajo k temu, so nizka stopnja urbanizacije, koncentracija ključnih delovnih mest in univerz v mestih ter omejena gradnja stanovanjskih nepremičnin, kar vodi do visokih stopenj lastništva stanovanj. Posledično so cene nepremičnin in najemnin strmo zrasle, zlasti v večjih mestih ([194]). To pomeni, da so stanovanjski stroški za osebe s tveganjem revščine in najemnike, ki najemajo po tržnih cenah, veliko višji, pri čemer stopnja preobremenjenosti zanje znaša 20,6 % oziroma 16,5 %. K visokim cenam so prispevali pomanjkanje neprofitnih najemnih stanovanj, premalo razvit sektor socialnih stanovanj in posledično pomanjkanje stanovanj na trgu stanovanjskih nepremičnin ter premalo razvit kapitalski trg z nepremičninami kot ključnim sredstvom za naložbe. Povečanje ponudbe javnih najemnih stanovanj z novimi gradnjami ali prenovo nezasedenih nepremičnin bi lahko izboljšalo cenovno dostopnost, po drugi strani pa premalo zasedena stanovanja pomenijo neizkoriščeni stanovanjski potencial. Leta 2024 je v takih stanovanjih živela več kot tretjina (35,3 %) prebivalstva (EU: 33,1 %). Slovenija namerava v okviru svojega načrta za okrevanje in odpornost do leta 2026 kupiti ali zgraditi skoraj 5 000 neprofitnih stanovanj (480 financiranih iz mehanizma za okrevanje in odpornost), da bi izboljšala dostop do neprofitnih najemnih stanovanj za mlade družine in prikrajšane skupine, vendar je treba spremljati, ali bo to v celoti izvedla. V letih 2023 in 2024 je bilo za dokapitalizacijo nacionalnega stanovanjskega sklada dodeljenih 25,5 milijona EUR letno ter dodatnih 60 milijonov EUR iz mehanizma za okrevanje in odpornost med letoma 2023 in 2026. Slovenija namerava v obdobju 2025–2035 sistematično financirati cenovno dostopne stanovanjske nepremičnine s 100 milijoni EUR na leto. Država ima eno najvišjih ravni stanovanjske prikrajšanosti v EU. Delež ljudi, ki živijo v stanovanju s streho, ki pušča, vlažnimi stenami, tlemi ali temelji oziroma trhlimi okenskimi okvirji ali tlemi, je bil z 18,5 %

([193])Vlada Slovenije, predlog besedila Strategije za preprečevanje in končanje brezdomstva v Sloveniji 2025–2035.

([194])Med letoma 2021 in 2024 se je najemnina v Ljubljani podvojila z 11 na 22 EUR na kvadratni meter. Leta 2024 je povprečna najemnina za garsonjero, veliko 30 kvadratnih metrov, znašala 660 EUR, za stanovanje, veliko 50 kvadratnih metrov, pa 1 100 EUR, medtem ko je minimalna plača istega leta znašala 902 EUR neto.

gospodinjstev med najvišjimi v EU. Ta številka je še večja za gospodinjstva z najnižjimi dohodki (29,3 % leta 2023) in visoka za družine z vzdrževanimi otroki. Vprašanje je še posebej pereče v pomurski regiji in jugovzhodni Sloveniji ([195]). Poleg tega 10,6 % ljudi živi v prenatrpanih gospodinjstvih, ta delež pa je še večji za gospodinjstva, v katerih živijo osebe s stopnjo tveganja revščine, in sicer 16,2-odstoten. Slovenija načrtuje izvedbo strategije za preprečevanje in celovito obravnavo vprašanja brezdomstva. Po najnovejših nacionalnih ocenah naj bi bilo leta 2022 brezdomnih 3 545 posameznikov, ki pomenijo 0,17 % celotnega prebivalstva; od tega jih je bilo 27 % žensk in 73 % moških ([196]).

Slovenija ima ambiciozen strateški okvir za reševanje socialnih izzivov. Resolucijo o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2022–2030 izvaja z nacionalnimi akcijskimi načrti, več sektorskimi strategijami in drugimi ukrepi. Z učinkovitim izvajanjem teh politik bi se lahko izboljšali učinkovitost in uspešnost socialne zaščite. To vključuje posodobitev in reformiranje kompleksne socialne zakonodaje, kot sta Zakon o socialno varstvenih prejemkih in Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev. Za zagotavljanje ustrezne minimalne ravni socialnih prejemkov bi bilo treba pogosteje na novo izračunati osnovni znesek minimalnega dohodka. Pri določanju upravičenosti do socialnih prejemkov je pomembno obravnavati tudi dolgotrajna vprašanja v informacijskem sistemu centrov za socialno delo. Poleg tega je ključnega pomena, da se v centrih za socialno delo odpravi težava s pomanjkanjem osebja.

([195])Eden od glavnih razlogov za slabo stanje stanovanja je starost in slaba vzdrževanost stanovanj. Okoli 80 % stanovanj je bilo zgrajenih do leta 1990, v letih 2016–2021 pa le okoli 2 %, največ v Osrednjeslovenski, najmanj pa v Zasavski regiji. Glej UMAR, Poročilo o razvoju 2024.

([196])OECD, zapisi o državah (Country notes) s podatki o brezdomstvu.

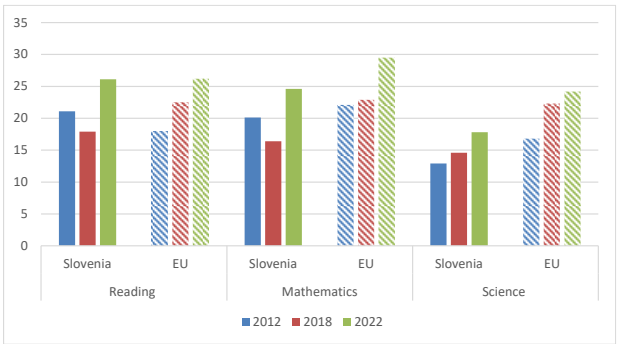
Upad temeljnih spretnosti med učenci, precejšnje zmanjšanje izobraževanja odraslih, nezadostne digitalne in zelene spretnosti ter vse večja neskladja v spretnostih in pomanjkanja osebja negativno vplivajo na konkurenčnost in inovacije. Slovenija se v okolju širšega pomanjkanja delovne sile vse bolj sooča s pomanjkanjem ustrezno usposobljenega osebja ter neskladjem v spretnostih. Temeljne spretnosti učencev so se poslabšale, kar negativno vpliva na prihodnji razvoj spretnosti. Hkrati se je število odraslih, vključenih v izobraževanje, na splošno od leta 2016 zmanjšalo za skoraj 20 odstotnih točk na 26,5 % leta 2022 in je bilo še posebej nizko med nizko usposobljenimi in starejšimi delavci. Potrebna so nadaljnja prizadevanja za razvoj potrebnih spretnosti za dvojni prehod, vključno s povečanjem števila strokovnjakov za IKT. Pozitivno je, da se je število študentov in diplomantov s področja naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike v zadnjih letih povečalo, Slovenija pa ima dobro razvit sistem poklicnega izobraževanja in usposabljanja.

Udeležba v vzgoji in varstvu predšolskih otrok bistveno prispeva k izgradnji trdnih temeljev za razvoj spretnosti. V Sloveniji je stopnja udeležbe v vzgoji in varstvu predšolskih otrok za otroke, stare od treh let do šoloobvezne starosti, leta 2023 znašala 93,2 % (povprečje EU-27 je bilo 94,6 %). Med otroki, mlajšimi od treh let, je udeležba v formalnem otroškem varstvu leta 2024 dosegla 57,8 % ter znatno presegla povprečje EU (39,2 %) in nacionalni barcelonski cilj v višini 46 %. Vendar obstaja vrzel v udeležbi med otroki s tveganjem revščine (38,9 %) in tistimi brez tveganja (58,3 %), kar kaže, da še vedno obstajajo ovire v zvezi z dostopom. V nekaterih regijah je še vedno izziv pomanjkanje usposobljenih vzgojiteljev in pomočnikov ([197]).

Posodobljen izobraževalni program za vzgojo in varstvo predšolskih otrok bo uveden leta 2025/26 v vseh javnih vrtcih. Na ta način se skuša izboljšati kakovost, spodbujati pravičnost ter večjezičnost in multikulturalizem, hkrati pa še povečati dostopnost vrtcev, s posebnim poudarkom na vpisu otrok iz najranljivejših skupin (romski otroci). Da bi v izobraževalni sektor privabila več strokovnjakov, Slovenija še naprej ponuja pripravništva. Leta 2024 je bil objavljen javni razpis za 80 pripravniških mest v vrtcih in 170 pripravniških mest v šolah.

Nedavni strm upad temeljnih spretnosti med mladimi lahko oslabi nabor spretnosti ter še poveča pomanjkanje spretnosti v prihodnosti. Delež mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, med 18. in 24. letom se je v zadnjem desetletju nekoliko povečal (s 3,9 % leta 2013 na 5 % leta 2024), vendar ostaja precej pod povprečjem EU (9,3 % leta 2024). Vendar so se med letoma 2018 in 2022 temeljne spretnosti 15-letnikov poslabšale ([198]), kar predstavlja izziv za razvoj spretnosti v prihodnosti. Leta 2022 24,6 % petnajstletnikov ni doseglo minimalne ravni znanja matematike (povprečje EU: 29,5 %), 26,1 % med njimi pa jih ni doseglo minimalne ravni bralne pismenosti (povprečje EU: 26,2 %). Medtem ko je bila med letoma 2015 in 2018 stopnja poduspešnosti blizu cilja na ravni EU v višini 15 %, se je med letoma 2018 in 2022 močno povečala na področju matematike in bralne pismenosti (pri obeh za 8,2 odstotne točke). Zaprtje šol med pandemijo in pomanjkanje pedagoškega osebja sta možna razloga za zmanjšanje uspešnosti. Pomanjkanje učiteljev je vse večje, saj je ohranjanje privlačnosti učiteljskega poklica postalo izziv. Leta 2022 je približno 42 % učencev v Sloveniji obiskovalo šole, v katerih je bilo izobraževanje ogroženo zaradi pomanjkanja pedagoškega osebja (PISA 2022).

Graf A12.1: **Poduspešnost na področju temeljnih spretnosti**

Vir: OECD, Program mednarodne primerjave dosežkov učencev (PISA) 2022.

Socialno-ekonomski status bistveno vpliva na rezultate izobraževanja. Na področju

([197])Seepro3, ECEC Workforce Profile – Slovenia (Profil delovne sile v vzgoji in varstvu predšolskih otrok – Slovenija), 2024.

([198])OECD, Program mednarodne primerjave dosežkov učencev (PISA) 2022.

matematike je bilo v najrevnejšem dohodkovnem kvartilu podpovprečno uspešnih 41 % učencev (povprečje EU: 48 %), medtem ko je ta delež v najbogatejšem kvartilu znašal le 9,9 %. V primerjavi z letom 2018 se je delež prikrajšanih učencev, ki so podpovprečno uspešni, povečal za 13,7 odstotne točke (povprečje EU: 9,9 odstotne točke), medtem ko je ta delež za neprikrajšane učence znašal 4,1 odstotne točke (povprečje EU: 2,2 odstotne točke). Poduspešnost je bila višja med tistimi, ki so bili rojeni v tujini**.** Več kot polovica (51,2 %) učencev, rojenih v tujini, je bila podpovprečno uspešna na področju matematike. Tudi tukaj ima ključno vlogo socialno-ekonomsko ozadje, saj se približno polovica učencev z migrantskim ozadjem sooča s socialno-ekonomsko prikrajšanostjo.

Padajoča stopnja najvišje uspešnosti in nizka raven ustvarjalnega razmišljanja lahko vplivata na prihodnji nabor inovativnih talentov. Stopnja najvišje uspešnosti pri bralni pismenosti se je med 15-letniki zmanjšala za 3,3 odstotne točke in trenutno znaša 4,4 %, povprečje EU pa je 6,5 %. Slovenski učenci so imeli slabše rezultate tudi pri ustvarjalnem razmišljanju, pri čemer je stopnja najvišje uspešnosti znašala 16,3 %, povprečje EU-23 leta 2022 pa je bilo 25,1 %. Slovenija sprejema ukrepe za izboljšanje rezultatov izobraževanja, vendar je njihovo izvajanje v zgodnji fazi. Slovenski Nacionalni program vzgoje in izobraževanja za obdobje 2023–2033 med drugim spodbuja bralno pismenost, bralno kulturo in razvoj digitalne pismenosti. V načrtu za okrevanje in odpornost je za tekočo reformo izobraževalnega programa do leta 2025 namenjenih 4,4 milijona EUR, kar bi lahko pripomoglo k izboljšanju bralnih in matematičnih spretnosti, tudi med prikrajšanimi otroci. Za uspešno izvajanje reforme bo ključna ustrezna priprava učiteljev, potrebna pa bi lahko bila tudi dodatna prizadevanja.

Zmanjšanje pomanjkanja učiteljev in povečanje privlačnosti učiteljskega poklica bi lahko pripomoglo k povečanju kakovosti izobraževanja in krepitvi temeljnih spretnosti. Čeprav trenutno ni celovitega sistema za spremljanje in napovedovanje pomanjkanja učiteljev, šole poročajo o vse večjih težavah pri organizaciji pouka. Združenje ravnateljev in pomočnikov ravnateljev na podlagi notranje raziskave iz leta 2023 ocenjuje, da je bilo približno 5 000 učiteljskih mest (od vrtcev do srednjih šol) nezasedenih ali neustrezno zasedenih. Za odpravo pomanjkanja učiteljev in povečanje privlačnosti učiteljskega poklica so potrebna usklajena prizadevanja, kot so strategija za obravnavanje vprašanj začetnega izobraževanja učiteljev, poti vstopa v poklic in socialnega statusa poklica. Slovenija je že sprejela nekatere ukrepe, vključno s poenostavitvijo postopka zaposlovanja učiteljev in uvedbo novega zakona o plačah, izpogajanega s sindikati javnega sektorja ([199]). Vendar izzivi ostajajo, zlasti za predmete, povezane z naravoslovjem, tehnologijo, inženirstvom in matematiko ([200]).

Slovenija ima dobro razvit sistem poklicnega izobraževanja in usposabljanja, vendar so potrebna dodatna prizadevanja za izboljšanje usklajenosti s potrebami trga dela. V šolskem letu 2024/25 je v programih poklicnega izobraževanja in usposabljanja sodelovalo približno šest od desetih dijakov, kar pomeni, da je poklicno izobraževanje in usposabljanje med dijaki priljubljena izbira ([201]). Stopnja delovne aktivnosti novih diplomantov poklicnega izobraževanja in usposabljanja, ki znaša 80,6 % ([202]), je visoka in nekoliko nad povprečjem EU (80 %). Vendar pa imajo delodajalci zaradi tesnega trga dela težave pri iskanju delavcev s poklicno izobrazbo ([203]). To je deloma tudi posledica velikega deleža mladih, ki se odločajo za terciarno izobraževanje po srednješolskem poklicnem izobraževanju in usposabljanju, in slabo razvitega sistema vajeništva. V zadnjih letih se je za vajeništvo odločilo le majhno število dijakov v prvem letu poklicnega izobraževanja in usposabljanja. Kljub rasti programov vajeništva in šol, ki izvajajo vajeniški način izobraževanja, število vajencev še vedno stagnira. Razlog za to je predvsem dejstvo, da ima vajenec med opravljanjem vajeništva status dijaka in ne status zaposlenega. Obstajajo tudi težave pri iskanju delodajalcev. Velika podjetja, ki bi lahko ponudila celovito poklicno usposabljanje, so redka, manjša podjetja pa pogosto nimajo sredstev, potrebnih za usposabljanje vajencev.

([199])Plače zaposlenih v javnem sektorju se bodo v povprečju zvišale za 19 %, za učitelje pripravnike pa za 28 %.

([200])Glej Pregled izobraževanja in usposabljanja 2024 – Slovenija.

([201])Statistični urad Slovenije, Udeleženci predterciarnega izobraževanja, šolski leti 2024/2025 in 2023/2024

([202])Podatki Eurostata za leto 2024 so označeni kot nezanesljivi.

([203])UMAR, Poročilo o razvoju 2024, str. 156.

V zvezi s tem si Slovenija prizadeva, da bi sistem poklicnega izobraževanja in usposabljanja pripravila na prihodnje izzive. Slovenski načrt za okrevanje in odpornost vključuje ukrepe za modernizacijo srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja, vključno z vajeništvom, krepitev sodelovanja med izobraževalnim sistemom in trgom dela, reformo izobraževalnega programa višješolskih študijskih programov poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter vključitev digitalnih in zelenih spretnosti v vse posodobljene programe poklicnega izobraževanja in usposabljanja ([204]). Da bi povečali zanimanje mladih za poklicno izobraževanje in usposabljanje, Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje izvaja projekt za doseganje večje prepoznavnosti, privlačnosti in konkurenčnosti poklicnega izobraževanja in usposabljanja s promocijskimi dejavnostmi, kot so predstavitev poklicev in šol, tekmovanja v poklicnih spretnostih ter spodbujanje deficitarnih poklicev. Projekt za pridobivanje temeljnih in poklicnih spretnosti, ki se financira iz Evropskega socialnega sklada plus (ESS+), je namenjen izboljšanju njihovih temeljnih spretnosti pri odzivanju na tehnološke, demografske in podnebne spremembe v sodobni družbi. Sredstva ESS+ se vlagajo tudi v razširitev vajeništva in karierne orientacije za mlade.

Nadaljnje povečanje deleža prebivalstva s terciarno izobrazbo bi lahko pomagalo zadovoljiti povpraševanje po visoko usposobljenih strokovnjakih. Med letoma 2022 in 2035 naj bi zaposlenost v visokotehnoloških proizvodnih in znanjsko intenzivnih storitvah v Sloveniji dosegla eno najvišjih stopenj rasti v EU, za kar bo potrebna visoko usposobljena delovna sila ([205]). Delež oseb s terciarno izobrazbo, starih od 25 do 34 let, se je povečal s 35,3 % leta 2012 na 43,1 % leta 2024 ([206]), kar je nekoliko pod povprečjem EU, ki znaša 44,2 %, in ciljem na ravni EU, ki znaša 45 %. Razlika med spoloma pri deležu prebivalstva s terciarno izobrazbo v korist žensk je leta 2024 ostala med največjimi v EU (23,7 odstotne točke v primerjavi z 11,2 odstotne točke v EU). Zmanjšanje te vrzeli bi lahko pomagalo zadostiti povpraševanju na trgu dela. Hkrati se je povečal tudi delež diplomantov s terciarno izobrazbo na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike. Od leta 2016 se je delež teh diplomantov povečal za 4,5 odstotne točke na 29,5 % in presegel povprečje EU, ki je leta 2022 znašalo 26,6 %. Med dijaki v poklicnem izobraževanju in usposabljanju na srednji ravni je bilo leta 2023 na področja naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike vpisanih približno 42,1 %, medtem ko je ta odstotek na ravni EU znašal 36,3.

Slovenija se vse bolj sooča z neskladjem v spretnostih in pomanjkanjem strokovno usposobljene delovne sile, medtem ko se ocenjuje, da bodo za prihodnje potrebe po zaposlovanju potrebne predvsem visoke kvalifikacije. Stopnje prostih delovnih mest so se v letu 2024 gibale okrog povprečja EU (glej Prilogo 10), vendar je pomanjkanje delovne sile zaradi demografskih sprememb in močne gospodarske ekspanzije v zadnjih letih v nekaterih sektorjih še vedno ostalo izrazito. Več kot polovica podjetij (55,8 %) in skoraj 9 od 10 velikih podjetij (85,1 %) se je prav tako soočalo s pomanjkanjem ustrezno usposobljenega osebja ([207]). Težave delodajalcev pri iskanju primernih delavcev še poglabljajo neskladja v izobraževanju, znanju in usposobljenosti. Makroekonomsko neskladje v spretnostih, ki kaže na razmeroma večje težave ljudi z nizkimi in srednjimi kvalifikacijami pri vstopu na trg dela v primerjavi z visoko usposobljenimi osebami, se je v zadnjem desetletju povečalo in preseglo povprečje EU v letu 2024, kjer se je to neskladje v istem obdobju zmanjšalo. Hkrati je bilo leta 2024 20,8 % oseb s terciarno izobrazbo (25–34 let) zaposlenih v poklicih, ki zahtevajo največ srednješolsko izobrazbo (EU: 21,2 %). Še posebej resno je pomanjkanje digitalnih strokovnjakov in inženirjev. To pa ovira hitrejši prehod na rast, ki temelji na inovacijah. Primanjkuje strokovnjakov na področju IKT, zdravstvenega varstva, izobraževanja in družboslovnih ved. To pomanjkanje strokovno usposobljene delovne sile naj bi se v prihodnjih letih še povečalo. Po podatkih Evropskega centra za razvoj poklicnega usposabljanja (Cedefop) bodo prihodnje potrebe Slovenije po zaposlovanju v obdobju 2022–2035 zahtevale visoko usposobljeno delovno silo ([208]). Pričakuje se, da bo

([204]) Cilj je do konca leta 2026 prenoviti 25 srednješolskih ter 16 višješolskih programov poklicnega izobraževanja in usposabljanja.

([205]) Cedefop, Employment growth in high-tech economy (Rast zaposlovanja v visokotehnološkem gospodarstvu).

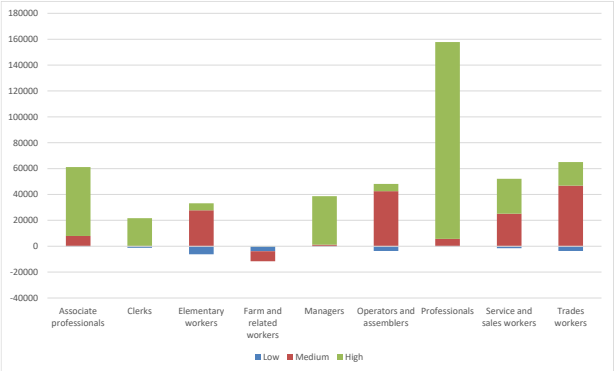
([206]) Sprememba metodologije v letu 2023.

([207]) UMAR, Poročilo o produktivnosti 2023.

([208]) Cedefop, Skills forecast 2023 – Slovenia (Napoved potreb po spretnostih 2023 – Slovenija).

do leta 2035 v poklicih, za katere je potrebna visoka stopnja izobrazbe, potrebnih približno 320 000 delavcev, poleg 150 000 delavcev v vlogah, za katere so potrebne srednje ravni kvalifikacij. Nasprotno pa naj bi se potrebe po delavcih v poklicih, ki zahtevajo nizke ravni kvalifikacij, zmanjšale za 21 000 (glej graf A10.2).

Graf A12.2: **Prihodnje potrebe po zaposlovanju (2022–2035) po poklicih in ravneh izobrazbe**

Vir: Cedefop, Skills forecast 2023 – Slovenia (Napoved potreb po spretnostih 2023 – Slovenija).

Prebivalstvo se le počasi prilagaja digitalnemu prehodu in zaostaja na področju digitalnih spretnosti. Delež splošnega prebivalstva v Sloveniji (starih od 16 do 74 let) z vsaj osnovnimi digitalnimi spretnostmi je bil v letu 2023 s 47 % precej nižji od povprečja EU (56 %). Kar zadeva različne starostne skupine, so imele samo osebe, stare od 16 do 24 let, boljše rezultate od povprečja EU (73 % v primerjavi s 70 %). Vrzel je zlasti velika pri brezposelnih (27,5 % v primerjavi s 46,5 % na ravni EU) in na splošno digitalne spretnosti ostajajo izziv, zlasti za starejše, manj izobražene in socialno prikrajšane osebe, ki nimajo dostopa do digitalnih orodij ali spretnosti za njihovo uporabo. Zato je treba še bolj krepiti izpopolnjevanje in preusposabljanje. V načrtu za okrevanje in odpornost je 71 milijonov EUR dodeljenih naložbam v digitalno infrastrukturo in spretnosti. Skupaj z ukrepi, ki se financirajo iz ESS+, naj bi od tega imelo koristi 661 000 ljudi.

Pomanjkanje strokovnjakov za IKT je vse večja omejitev za produktivnost in rast. Leta 2023 je 78 % slovenskih podjetij poročalo o težavah pri zaposlovanju strokovnjakov za IKT (povprečje EU: 63 %) in Gospodarska zbornica Slovenije ocenjuje, da bi bilo poleg približno 1 400 strokovnjakov za IKT, ki se usposobijo vsako leto, na leto potrebnih dodatnih 3 000–4 000 strokovnjakov za IKT, da bi se dosegel cilj digitalnega desetletja. Zato trenutno število diplomantov na področju IKT ne zadostuje za izpolnitev potreb digitalne preobrazbe v podjetniškem sektorju in postaja vse pomembnejši izziv. Vendar se je v obdobju 2022–2024 delež strokovnjakov za IKT zmanjšal s 4,5 % na 4,3 % in ostaja pod povprečjem EU, ki znaša 5 %. To bi lahko ogrozilo uvajanje najnovejših tehnologij, npr. umetne inteligence, računalništva v oblaku in podatkovne analitike, v podjetjih, kar je področje, na katerem Slovenija dosega slabe rezultate. Za sektor so značilne tudi izrazite razlike med spoloma, saj je med strokovnjaki za IKT le 17,1 % žensk (povprečje v EU: 19,4 %). Slovenija sprejema ukrepe, da bi se ta položaj popravil, npr. z reformo visokošolskih izobraževalnih programov in ukrepi za spremljanje potreb po strokovnjakih za IKT prek Platforme za napovedovanje kompetenc. V načrtu za okrevanje in odpornost je bilo za pilotne projekte v visokošolskem izobraževanju dodeljenih 60 milijonov EUR za krepitev kakovosti ter vključevanje digitalnih in trajnostnih spretnosti v izobraževalne programe.

Razvoj zelenih spretnosti je v širšem okviru potreb po izpopolnjevanju in preusposabljanju bistvenega pomena za pospešitev prehoda na neto ničelno gospodarstvo. Več kot 70 % Slovencev meni, da imajo potrebne spretnosti za prispevanje k zelenemu prehodu (povprečje na ravni EU je 54 %) ([209]). Vendar se je Slovenija leta 2022 soočala s pomanjkanjem delovne sile v 66 poklicih, ki so zahtevali specializirane spretnosti ali strokovno znanje, ki so bistveni za zeleni prehod. Med temi poklici so bili izolaterji, gradbeni tehniki in gradbeni inženirji. Hkrati MSP poudarjajo, da so potrebne spretnosti, specifične za poklic, in spretnosti za ozelenitev gospodarstva, vključno s prečnimi spretnostmi. Pozornost bi bilo treba nameniti strokovnjakom za zelene tehnologije in inovacije, ki so bistvene za trajnostno preobrazbo.

Zaradi velikega upada udeležbe v izobraževanju odraslih so potrebni okrepljeni in ciljno usmerjeni ukrepi politike, ki bi morali povečati konkurenčnost. Stopnja udeležbe v izobraževanju odraslih (starih 25–64 let) v Sloveniji je močno upadla, in sicer s 40,3 % v letu 2016 na 26,5 % v letu 2022, s čimer se je država dodatno oddaljila od nacionalnega cilja 60 % do

([209]) Posebna raziskava Eurobarometer št. 527: Fairness perceptions of the green transition (Dojemanje pravičnosti zelenega prehoda).

leta 2030. Usposabljanj so se veliko pogosteje udeleževale ženske (31,2 %) kot moški (22 %). Poslabšanje je bilo med drugim posledica kombinacije sistemskih, demografskih in socialno-ekonomskih dejavnikov ter dejavnikov, povezanih s pandemijo. Nizke stopnje udeležbe v usposabljanju med nizko usposobljenimi osebami še naprej predstavljajo velik izziv, zlasti glede na splošno pomanjkanje delovne sile. Njihov delež je v letu 2022 znašal 7,8 % (povprečje EU: 18,4 %), kar pomeni, da se je od leta 2016 zmanjšal in je znašal manj kot tretjino deleža celotnega prebivalstva, medtem ko se je usposabljanja udeležila skoraj vsaka druga odrasla oseba s terciarno izobrazbo (48,1 %). Zato je malo verjetno, da bo Slovenija do leta 2025 dosegla 30-odstotno referenčno vrednost EU za udeležbo nizkokvalificiranih posameznikov v izobraževanju odraslih. Stopnje so bile višje za brezposelne odrasle, saj jih je imelo 23,1 % nedavne učne izkušnje, kar presega referenčno merilo EU v višini 20 %, in so od leta 2016 na splošno stabilne. Druge skupine, kot so starejši delavci (55 let in več), osebe z migrantskim ozadjem in delovno neaktivne osebe, še posebej potrebujejo izpopolnjevanje in preusposabljanje, vendar je njihova udeležba nizka in se zmanjšuje.

Slovenija si močno prizadeva za izboljšanje udeležbe odraslih v usposabljanju in spodbujanje vseživljenjskega učenja. V okviru ambicioznega Nacionalnega programa izobraževanja odraslih za obdobje 2022–2030 si prizadeva povečati udeležbo v vseživljenjskem učenju na 66 % do leta 2030. Približno 423 milijonov EUR (67 % dodeljenih sredstev ESS+) je bilo namenjenih za pobude v okviru teme „Spretnosti in odzivni trg dela“, tudi za vključevanje zelenih spretnosti v izobraževalni sistem, kar zajema tudi poklicno izobraževanje in usposabljanje. Poleg tega ESS+ vlaga v bistvene spretnosti (37 milijonov EUR) ter podpira prožne možnosti za izpopolnjevanje in preusposabljanje, vključno z digitalnimi kompetencami.

Tabela A13.1:**Pregled socialnih kazalnikov za Slovenijo**

Equal opportunities and access to the labour market	Adult participation in learning (during the last 12 months, excl. guided on the job training, % of the population aged 25-64, 2022)	26.5
	Early leavers from education and training (% of the population aged 18-24, 2024)	5.0
	Share of individuals who have basic or above basic overall digital skills (% of the population aged 16-74, 2023)	46.7
	Young people not in employment, education or training (% of the population aged 15-29, 2024)	7.6
	Gender employment gap (percentage points, population aged 20-64, 2024)	6.0
	Income quintile ratio (S80/S20, 2024)	3.42
Dynamic labour markets and fair working conditions	Employment rate (% of the population aged 20-64, 2024)	78.3
	Unemployment rate (% of the active population aged 15-74, 2024)	3.7
	Long term unemployment (% of the active population aged 15-74, 2024)	1.1
	Gross disposable household income (GDHI) per capita growth (index, 2008=100, 2023)	120.7
Social protection and inclusion	At risk of poverty or social exclusion (AROPE) rate (% of the total population, 2024)	14.4
	At risk of poverty or social exclusion (AROPE) rate for children (% of the population aged 0-17, 2024)	11.8
	Impact of social transfers (other than pensions) on poverty reduction (% reduction of AROP, 2024)	37.7
	Disability employment gap (percentage points, population aged 20-64, 2024)	14.2
	Housing cost overburden (% of the total population, 2024)	3.8
	Children aged less than 3 years in formal childcare (% of the under 3-years-old population, 2024)	57.8
	Self-reported unmet need for medical care (% of the population aged 16+, 2024)	3.4

Critical situation	To watch	Weak but improving	Good but to monitor	On average	Better than average	Best performers

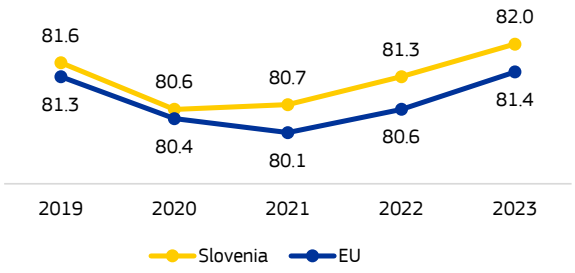
(1) Posodobitev z dne 5. maja 2025. Države članice so v pregledu socialnih kazalnikov razvrščene v skladu z metodologijo, dogovorjeno z Odborom za zaposlovanje in Odborom za socialno zaščito. Za podrobnosti o metodologiji glej prilogo k skupnemu poročilu o zaposlovanju za leto 2025 (https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/joint-employment-report-2025-0_en?prefLang=sl).

Vir: Eurostat.

Slovenski zdravstveni sistem se sooča z izzivi, ki jih je treba rešiti, da bi se v državi izboljšala zdravje prebivalstva in socialna pravičnost ter hkrati povečala konkurenčnost gospodarstva. Glavni izziv je omejen dostop do zdravstvenega varstva, predvsem zaradi pomanjkanja zdravstvenih delavcev.

Pričakovana življenjska doba ob rojstvu je v Sloveniji ponovno presegla raven pred pandemijo COVID-19 in je bila leta 2023 nad povprečjem EU. Tako kot v drugih državah EU lahko ženske pričakujejo, da bodo živele dlje kot moški (5,8 leta dlje). Vendar lahko v nasprotju z drugimi državami EU pričakujejo tudi, da bo obdobje njihovega zdravega življenja precej daljše (približno 3,5 leta daljše kot za moške). Slovenija dosega razmeroma dobre rezultate pri preprečevanju smrti zaradi ozdravljivih vzrokov. Srčno-žilne (kardiovaskularne) bolezni in rak so glavni vzroki smrti, pri čemer je smrtnost višja od povprečja EU, zlasti pri raku. Stopnje samomorov so zaskrbljujoče in ostajajo kljub njihovem zmanjšanju v zadnjih letih med najvišjimi v EU. Slovenija sodeluje v skupnih ukrepih, ki jih financira program EU za zdravje in so namenjeni zmanjšanju bremena srčno-žilnih bolezni, raka, sladkorne bolezni in bolezni dihal ter izboljšanju duševnega zdravja.

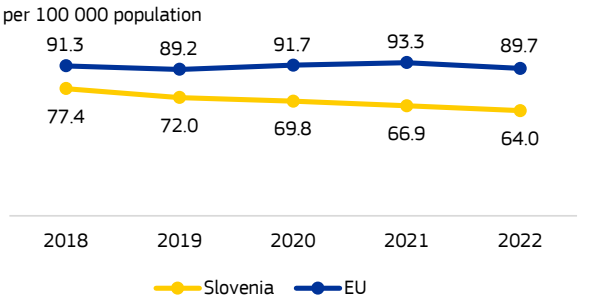
Graf A14.1: **Pričakovana življenjska doba ob rojstvu (v letih)**

Vir: Eurostat (demo_mlexpec).

Odhodki za zdravstveno varstvo v Sloveniji so nižji od povprečja EU, enako velja tudi za delež zdravstvenih stroškov, ki se krijejo z javnimi sredstvi. Vendar naj bi Slovenija zaradi staranja prebivalstva povečala svoje javnofinančne odhodke za zdravstveno varstvo, kar vzbuja pomisleke glede fiskalne vzdržnosti (glej Prilogo 1). Leta 2022 so bili odhodki za zdravstveno varstvo na prebivalca (prilagojeni za razlike v kupni moči) pod povprečjem EU in le 74 % jih je bilo javno financiranih. Glavni vir financiranja zdravstvenega varstva je obvezno zdravstveno zavarovanje na podlagi zaposlitve. Vlada je leta 2024 preoblikovala dopolnilno prostovoljno zdravstveno zavarovanje v obvezni prispevek k obveznemu zdravstvenemu zavarovanju. S to spremembo naj bi se povečal delež javno financiranih odhodkov za zdravstveno varstvo, delež samoplačniških zdravstvenih storitev pa naj bi se ohranil pod povprečjem EU (12,4 % skupnih odhodkov za zdravstveno varstvo leta 2022 v primerjavi s povprečjem EU v višini 14,3 %) ([210]). Največji delež samoplačniških zdravstvenih storitev je bil namenjen ambulantnemu medicinskemu blagu, sledili pa sta ambulantna in zobozdravstvena oskrba. Slovenija je leta 2024 prejela specifično priporočilo za državo, s katerim ji je bilo priporočeno, naj zagotovi fiskalno vzdržnost (glej Prilogo 16). Največji delež odhodkov za zdravstveno varstvo je bil namenjen ambulantni oskrbi, pri čemer je bil ta delež nad povprečjem EU. To skupaj z razmeroma majhnim številom bolnišničnih postelj (350 na 100 000 prebivalcev leta 2022, kar je nižje od povprečja EU, ki znaša 444) kaže na osredotočenost Slovenije na primarno zdravstveno varstvo, kar ustreza trendu reform, opaženem v drugih državah.

Graf A14.2: **Preprečljiva umrljivost ob zdravstveni oskrbi**

Starostno standardizirana stopnja umrljivosti **(smrtnost, ki bi se ji bilo mogoče izogniti z optimalno kakovostjo zdravstvenega varstva)**
Vir: Eurostat (hlth_cd_apr).

Slovenija je v skladu s svojim načrtom za okrevanje in odpornost ustanovila neodvisen organ za spremljanje in nadzor kakovosti zdravstvenega sistema. Druge naložbe načrta za okrevanje in odpornost so usmerjene v fizično infrastrukturo

([210])OECD/Evropska komisija (2024), Health at a Glance: Europe 2024 - State of Health in the EU Cycle (Pregled zdravstva: Evropa 2024 – cikel o zdravstvenem stanju v EU), str. 186–187.

Tabela A14.1:**Ključni kazalniki zdravja**

	2019	2020	2021	2022	2023	EU average* (latest year)
Cancer mortality per 100 000 population	290.1	290.7	277.3	280.5	n.a.	234.7 (2022)
Mortality due to circulatory diseases per 100 000 population	393.6	377.1	361.2	332.9	n.a.	336.4 (2022)
Current expenditure on health, purchasing power standards, per capita	2 286	2 443	2 682	2 927	n.a.	3 684.6 (2022)
Public share of health expenditure, % of current health expenditure	72.8	73.2	73.8	74.0	73.8	81.3 (2022)
Spending on prevention, % of current health expenditure	3.2	3.2	5.4	4.7	n.a.	5.5 (2022)
Available hospital beds per 100 000 population**	378	364	361	350	n.a.	444 (2022)
Doctors per 1 000 population*	3.3	3.3	3.3	3.4	n.a.	4.2 (2022)*
Nurses per 1 000 population*	3.8	4.3	4.5	4.9	n.a.	7.6 (2022)*
Mortality at working age (20-64 years), % of total mortality	15.5	13.4	14.6	14.1	13.8	14.3 (2023)
Number of patents (pharma / biotech / medical technology)	15	11	8	4	9	29 (2023)***
Total consumption of antibacterials for systemic use, daily defined dose per 1 000 inhabitants****	13.0	10.2	10.2	12.4	13.4	20.0 (2023)

* Povprečje EU ima določeno utež za vse kazalnike, razen za zdravnike in medicinske sestre na 1 000 prebivalcev, za katere se uporablja enostavno povprečje EU na podlagi podatkov iz leta 2022 (ali najnovejših podatkov iz leta 2021), razen za Luksemburg (2017). Podatki o gostoti zdravnikov se nanašajo na zdravnike, ki dejansko opravljajo dejavnost, v vseh državah, razen Grčije, Portugalske (dovoljenje za opravljanje dejavnosti) in Slovaške (poklicno dejavni). Gostota medicinskih sester: podatki se nanašajo na medicinske sestre, ki dejansko opravljajo poklic (poklicna kvalifikacija, priznana na ravni EU), v večini držav, razen v Franciji in na Slovaškem (poklicno dejavne) ter v Grčiji (samo v bolnišnici). ** „Razpoložljive bolnišnične postelje“ zajemajo somatsko oskrbo in ne psihiatrične. *** Za patente se uporablja mediana EU.
Vir: podatkovna zbirka Eurostata; Evropski patentni urad. **** Evropski center za preprečevanje in obvladovanje bolezni (ECDC) za leto 2023.

javnih zdravstvenih ustanov, medicinsko opremo, nujne in preventivne zdravstvene storitve ter digitalizacijo zdravstvenega varstva. Leta 2022 so bile naložbe v investicije v osnovna sredstva v zdravstvu kot delež skupnih odhodkov za zdravstveno varstvo med najvišjimi v EU ([211]).

Kar zadeva javno zdravje, je poudarek na preprečevanju bolezni pod povprečjem EU, vendar potekajo prizadevanja za zmanjšanje razmeroma visoke preprečljive umrljivosti v državi. Leta 2022 so odhodki za preventivo v Sloveniji znašali 4,7 % skupnih odhodkov za zdravstveno varstvo, kar je pod povprečjem EU v višini 5,5 %. Stopnja preprečljive umrljivosti je višja od povprečja EU, kar je povezano z vedenjskimi dejavniki tveganja, zlasti slabo prehrano ter velikim uživanjem alkohola in tobaka. Tudi debelost povzroča vse večjo zaskrbljenost na področju javnega zdravja, saj ima več kot polovica odraslih prekomerno telesno težo ali so debeli, stopnja debelosti mladostnikov pa se v zadnjih 20 letih stalno povečuje. V ta namen je vlada sprejela nacionalni program o prehrani in telesni dejavnosti za zdravje 2015–2025, njegov cilj pa je boj proti debelosti z izboljšanjem prehranjevalnih navad in povečanjem telesne dejavnosti. Slovenska prizadevanja na področju zdravstvenega varstva se močno osredotočajo na rak. Od leta 2000 so nacionalne strategije in programi za presejanje raka dojk, materničnega vratu ter debelega črevesa in danke spodbudili zgodnje odkrivanje raka. Do leta 2021 so bile stopnje presejanja raka dojk ter debelega črevesa in danke višje od povprečja EU, čeprav obstajajo velike regionalne razlike. Cilj tretjega državnega programa obvladovanja raka je zmanjšati stopnje raka ter izboljšati preživetje in kakovost življenja bolnikov. Prizadevanja za znižanje stopnje preprečljive umrljivosti vključujejo pobude za spodbujanje zdravja in okrepitev primarnega zdravstvenega varstva, zlasti za kronične bolezni in ranljivo prebivalstvo. Novi model družinske medicine vključuje več zdravstvene nege pri presejanju in obvladovanju kroničnih bolezni. Zdravstveni domovi se vse bolj osredotočajo na preventivo in usklajevanje oskrbe.

Naložbe v okviru načrta za okrevanje in odpornost so usmerjene v izboljšanje zdravstvenih objektov za nujno medicinsko pomoč in nalezljive bolezni, da bi se okrepila odpornost zdravstvenega sistema.

Pravočasen dostop do javno financiranih zdravstvenih storitev bi bilo mogoče precej izboljšati. Leta 2024 je bil delež slovenskega prebivalstva, ki je poročalo o neizpolnjenih potrebah po zdravstveni oskrbi, višji od povprečja EU (3,4 % v primerjavi z 2,5 %). Glavni razlogi za neizpolnjene potrebe so dolge čakalne dobe, predvsem za specialiste, elektivne operacije, primarne zdravnike in nujno medicinsko pomoč.

([211])Glej Health at a Glance Europe (Pregled zdravstva: Evropa) 2018, 2020, 2022 in 2024.

Dodatno financiranje kratkoročnih ukrepov, predvsem za okrepitev skupin primarnega zdravstvenega varstva, je pripomoglo k razširitvi več programov za obravnavo preprečljive umrljivosti ob zdravstveni oskrbi.

Slovenija je septembra 2024 odobrila Strategijo razvoja zdravstvene dejavnosti na primarni ravni do leta 2031, v kateri je poudarila ključno vlogo primarnega zdravstvenega varstva. Strategija obravnava izzive, kot so staranje prebivalstva, tehnološki napredek in spreminjajoče se potrebe pacientov, s poudarkom na krepitvi delovne sile v primarnem zdravstvenem varstvu. Ključni cilji vključujejo pravično dostopnost zdravstvenega varstva, spodbujanje zdravja in krepitev vloge skupnosti. Nadaljnje prednostne naloge vključujejo integrirano in visokokakovostno oskrbo, boljše upravljanje, finančne spodbude, raziskave in digitalno preobrazbo.

Cilj naložb v okviru načrta za okrevanje in odpornost je izboljšati dostopnost zdravstvenega varstva z boljšimi storitvami nujne medicinske pomoči in hitrejšimi odzivnimi časi. Naložbe so usmerjene tudi v ustanavljanje centrov za izvajanje postakutnih storitev, izboljšanje nujne medicinske pomoči ter nadgradnjo vozil in opreme. Poleg tega Slovenija sodeluje v skupnem ukrepu CIRCE, ki ga financira program EU za zdravje ([212]) in v okviru katerega si države EU izmenjujejo dobre prakse in strokovno znanje na področju primarnega zdravstvenega varstva.

Pomanjkanje zdravstvenega osebja v Sloveniji omejuje razpoložljivost zdravstvenega varstva. Število medicinskih sester na prebivalca v Sloveniji je pod povprečjem EU (4,9 na 1 000 prebivalcev leta 2022, pri čemer je povprečje EU 7,6), enako pa velja tudi za število zdravnikov (3,4 na 1 000 prebivalcev leta 2022, pri čemer je povprečje EU 4,2 ([213])) (glej prilogi 10 in 11). Pomanjkanje primarnih zdravnikov in bolnišničnih medicinskih sester v Sloveniji je povezano z nizko privlačnostjo teh poklicnih poti, vključno z nizkimi plačami. Razvija se nacionalna strategija za upravljanje in razvoj človeških virov na področju zdravstvenega varstva za obdobje 2025–2035.

Naložbe v okviru načrta za okrevanje in odpornost so osredotočene na izboljšanje spretnosti zdravstvenega osebja, omogočanje bolj neodvisnega dela medicinskih sester in razširitev kompetenc zdravnikov v primarnem zdravstvenem varstvu. Ta prizadevanja bi morala zmanjšati delovno obremenitev družinskih zdravnikov ter izboljšati dostop do primarnega zdravstvenega varstva in pogoje zdravljenja. Poleg tega Slovenija sodeluje v skupnem ukrepu HEROES, ki ga financira program EU za zdravje ([214]) in v okviru katerega si države EU izmenjujejo dobre prakse in strokovno znanje na področju načrtovanja potreb po zdravstvenem osebju.

Potencial slovenskega zdravstvenega sistema za spodbujanje inovacij in industrijskega razvoja v zdravstvenem sektorju EU ostaja večinoma neizkoriščen. Slovenija je med državami EU, ki poročajo o najnižjih ravneh javnofinančnih odhodkov za raziskave in razvoj na področju zdravja. To se kaže v majhnem številu podeljenih evropskih patentov: devet v letu 2023 na združenem področju farmacevtskih izdelkov, biotehnologije in medicinskih pripomočkov, medtem ko je mediana na ravni EU znašala 29 ([215]). Tudi dejavnost kliničnega preskušanja je v Sloveniji omejena ([216]).

Slovenija namerava s podporo programov EU okrepiti digitalizacijo svojega zdravstvenega sistema. Med letoma 2022 in 2024 sta se zmanjšala tako delež ljudi, ki dostopajo do svojih osebnih zdravstvenih zapisov prek spleta, kot tudi delež ljudi, ki uporabljajo spletne zdravstvene storitve (razen telefona) namesto posvetovanj v živo. Kljub nadpovprečnemu splošnemu tehničnemu uvajanju elektronskih zdravstvenih zapisov (glej Prilogo 6) jih pacienti razmeroma malo uporabljajo.

Naložbe za spodbujanje digitalne preobrazbe zdravstvenega sektorja v Sloveniji so načrtovane tako v okviru načrta za okrevanje in odpornost kot tudi v okviru kohezijske politike v obdobju 2021–

([212])https://circeja.nfz.gov.pl/.

([213])V skladu z novo sprejeto Eurostatovo opredelitvijo medicinskih sester (določeno v Direktivi 2005/36/ES o priznavanju poklicnih kvalifikacij) je gostota medicinskih sester bistveno nižja (491) kot pri širši opredelitvi, na primer tisti, ki se uporablja za zdravstvene statistike OECD (1 043).

([214])JA HEROES | Projekt za načrtovanje potreb po zdravstvenem osebju (https://healthworkforce.eu/the-project/).

([215])Evropski patentni urad, Podatki za prenos | epo.org.

([216])EMA (2024), Monitoring the European clinical trials environment (Spremljanje okolja evropskih kliničnih preskušanj), str. 9.

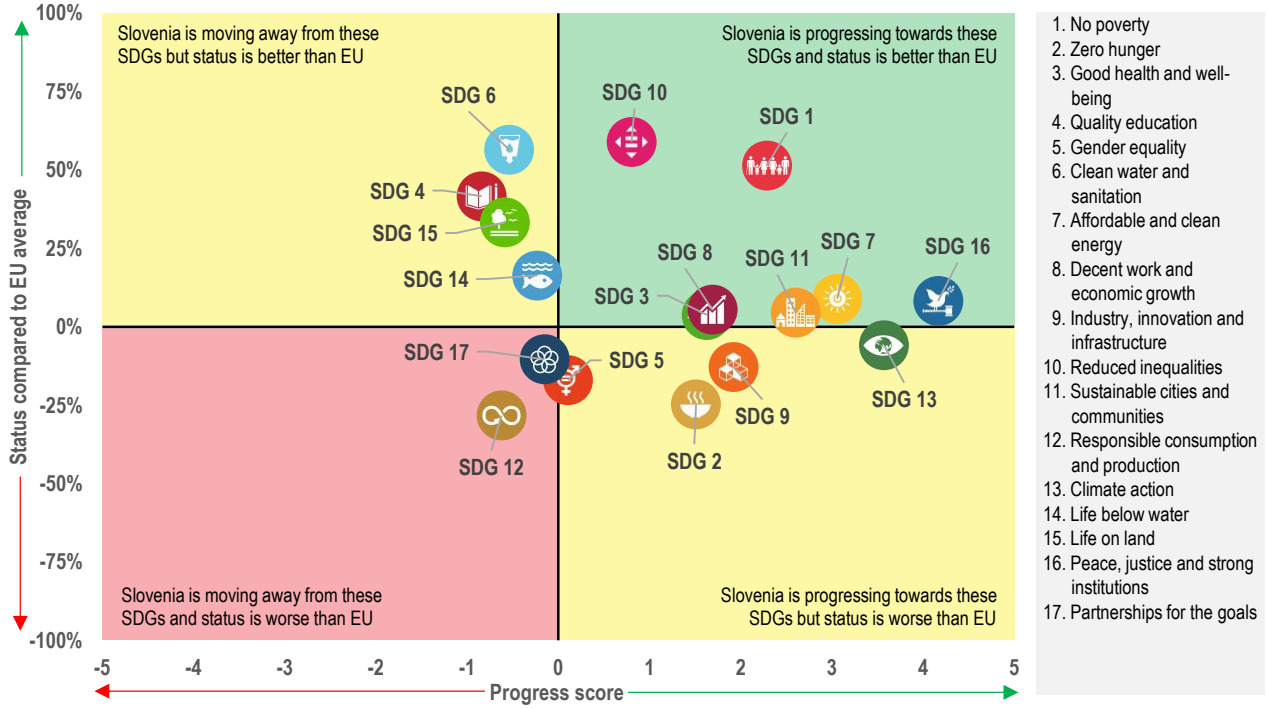
2027. Naložbe načrta za okrevanje in odpornost se osredotočajo na izboljšanje dostopa do visokokakovostnih zdravstvenih podatkov z vključevanjem digitalnih storitev, izboljšanjem komunikacije med pacienti in deležniki ter uporabo podatkov v realnem času za kakovostno spremljanje in načrtovanje. Med ključnimi pobudami so: (i) razširitev Registra podatkov o pacientih; (ii) uvedba centralne hrambe slikovnega gradiva; (iii) vzpostavitev platforme za telemedicinske obravnave; (iv) nadgradnja sistema za elektronsko naročanje eZdravje ter (v) krepitev digitalnih kompetenc akterjev na področju zdravstva.

Slovenija je trenutno v zaključni fazi priprave novega zakona, s katerim se v treh letih za desetkrat povečuje financiranje za digitalno zdravje, predlaga ustanovitev neodvisnega podjetja za digitalno infrastrukturo ter namerava standardizirati podatke v nacionalnih registrih, da bi se izboljšala dostop do zdravstvenega varstva in njegova kakovost. Poleg tega Slovenija sodeluje v skupnih ukrepih in prejema neposredna nepovratna sredstva v okviru programa EU za zdravje, da bi izboljšala semantično interoperabilnost zdravstvenih podatkov in olajšala izvajanje evropskega zdravstvenega podatkovnega prostora.

V tej prilogi je ocenjen napredek Slovenije pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja v skladu z razsežnostmi konkurenčnosti, trajnostnosti, socialne pravičnosti in makroekonomske stabilnosti. 17 ciljev trajnostnega razvoja in z njimi povezani kazalniki tvorijo okvir politike v okviru Agende ZN za trajnostni razvoj do leta 2030. Cilj je odpraviti vse oblike revščine, se boriti proti neenakostim ter obvladati podnebne spremembe in okoljsko krizo, pri tem pa poskrbeti, da nihče ne bo prezrt. EU in njene države članice so zavezane temu zgodovinskemu svetovnemu okvirnemu sporazumu in imajo aktivno vlogo pri doseganju čim večjega napredka pri ciljih trajnostnega razvoja. Spodnji graf temelji na sklopu kazalnikov EU za cilje trajnostnega razvoja, ki so bili razviti za spremljanje napredka pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja v EU.

Slovenija dosega dobre rezultate pri večini ciljev trajnostnega razvoja, povezanih s *konkurenčnostjo* (cilji trajnostnega razvoja 4, 8 in 9), vendar mora pri cilju trajnostnega razvoja 9 še dohiteti povprečje EU. Slovenija je napredovala na področju raziskav in razvoja ter inovacij (cilj trajnostnega razvoja 9), saj so se bruto domači odhodki za raziskave in razvoj povečali z 1,96 % BDP v letu 2018 na 2,13 % v letu 2023, vendar ostajajo pod povprečjem EU, ki znaša 2,22 %. Dosegla je znaten napredek na področju trajnostne infrastrukture (cilj trajnostnega razvoja 9) glede deleža gospodinjstev z visokohitrostno internetno povezavo. Ta delež se je povečal s 63,8 % leta 2019 na 78,5 % leta 2023. **Čeprav Slovenija dosega dobre rezultate pri kakovosti izobraževanja (cilj trajnostnega razvoja 4), obstajajo znaki, da se oddaljuje od nekaterih ciljnih vrednosti, zlasti zaradi nedavnih negativnih trendov na področju temeljnih spretnosti, vključno z digitalnimi.** Kar zadeva digitalne spretnosti, je delež odraslih z vsaj temeljnimi digitalnimi spretnostmi pod povprečjem EU (46,7 % leta 2023; povprečje EU:

Graf A15.1: **Napredek pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja v Sloveniji**

Za podrobne nabore podatkov o različnih ciljih trajnostnega razvoja glej letno poročilo Eurostata z naslovom „Sustainable development in the European Union“ (Trajnostni razvoj v Evropski uniji); za podrobnosti o obsežnih podatkih o kratkoročnem napredku posameznih držav članic glej povezavo: Ključne ugotovitve – Kazalniki trajnostnega razvoja – Eurostat (europa.eu). Visok položaj ne pomeni, da je država blizu izpolnitve določenega cilja trajnostnega razvoja, temveč kaže, da je uspešnejša od povprečja EU. Ocena napredka je absolutno merilo, ki temelji na trendih kazalnikov v zadnjih petih letih. Pri izračunu se ne upoštevajo ciljne vrednosti, saj večina ciljev politike EU velja le za agregatno raven EU. Glede na razpoložljivost podatkov za posamezni cilj ni vseh 17 ciljev trajnostnega razvoja prikazanih za vsako državo.

Vir: Eurostat, zadnja posodobitev 28. aprila 2025. Podatki se nanašajo predvsem na obdobje 2018–2023 ali 2019–2024. Podatki o ciljih trajnostnega razvoja se lahko med poročilom in njegovimi prilogami razlikujejo zaradi različnih presečnih datumov.

55,6 %), zato mora Slovenija nadoknaditi zaostanek. Delež prebivalstva, starega od 25 do 34 let, ki dokonča terciarno izobraževanje, se je izboljšal, in sicer se je s 40,7 % leta 2023 povečal na 43,1 % leta 2024, vendar ostaja nekoliko pod povprečjem EU, ki znaša 44,2 %. Slovenski načrt za okrevanje in odpornost bo prispeval k digitalizaciji javnega in zasebnega sektorja v državi ter okrepitvi digitalnih spretnosti. Ukrepi v okviru načrta za okrevanje in odpornost bodo zagotovili nadaljnji napredek pri teh ciljih trajnostnega razvoja, in sicer s pomočjo pri digitalizaciji javnega in zasebnega sektorja v državi ter spodbujanjem digitalnih spretnosti.

Slovenija se izboljšuje pri večini ciljev trajnostnega razvoja, povezanih s *trajnostnostjo* (cilji trajnostnega razvoja 2, 7, 9, 11, 13), vendar se od nekaterih oddaljuje (6, 12, 15), pri štirih izmed njih (cilji trajnostnega razvoja 2, 9, 12 in 13) pa mora še dohiteti povprečje EU. Slovenija je dosegla določen napredek pri povečanju deleža energije iz obnovljivih virov v bruto končni porabi energije, in sicer z 21,4 % leta 2018 na 25,1 % leta 2023 (cilj trajnostnega razvoja 7). Poleg tega se je njena uvozna energetska odvisnost nekoliko zmanjšala, in sicer z 51,1 % leta 2018 na 49,3 % leta 2023. Pričakuje se, da bo Slovenija v okviru načrta za okrevanje in odpornost povečala proizvodnjo energije iz obnovljivih virov z naložbami v distribucijsko omrežje, kar bi znižalo veleprodajne cene električne energije in podkrepilo argumente za elektrifikacijo v vseh sektorjih. Slovenija je v zadnjih nekaj letih dosegla določen napredek na področju podnebnih ukrepov (cilj trajnostnega razvoja 13), in sicer je zmanjšala svoje neto emisije toplogrednih plinov z 8,9 tone na prebivalca v letu 2018 na 7,3 tone leta 2022, vendar mora pri nekaterih vidikih še vedno ujeti povprečje EU. Zlasti povprečne emisije CO_2 na kilometer iz novih osebnih avtomobilov so leta 2023 znašale 123,6 grama, povprečje EU pa je bilo 107,6 grama. Kljub izboljšavam na področju industrije, inovacij in infrastrukture (cilj trajnostnega razvoja 9) mora Slovenija pri nekaterih kazalnikih še dohiteti povprečje EU. Delež avtobusov in vlakov v potniškem prometu je zelo nizek (13,9 % leta 2022 v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 16,6 %). Slovenski načrt za okrevanje in odpornost vsebuje več ukrepov, katerih cilj je povečati uporabo javnega prevoza in znatno izboljšati železniško infrastrukturo države, kar bo Sloveniji pomagalo pri reševanju tega izziva.

Slovenija se oddaljuje od odgovorne porabe in proizvodnje (cilj trajnostnega razvoja 12) in mora dohiteti povprečje EU (glej Prilogo 7). Omeniti je treba zlasti povečanje nastalih odpadkov s 3 964 kg na prebivalca v letu 2018 na 5 397 kg v letu 2022. Poleg tega se je stopnja vnosa krožnih materialov za domačo uporabo zmanjšala z 1,6 % na 1,3 %, kar je precej pod povprečjem EU, ki znaša 2,5 %. Čeprav Slovenija ostaja nad povprečjem EU na področju čiste vode in sanitarne ureditve (cilj trajnostnega razvoja 6) ter življenja na kopnem (cilj trajnostnega razvoja 15), se tudi sama oddaljuje od teh ciljev trajnostnega razvoja. Uspešnost za vse kazalnike kakovosti vode se je zmanjšala, zlasti delež celinskih kopalnih voda z odlično kakovostjo se je s 76,9 % leta 2018 zmanjšal na 65,4 % leta 2023.

Slovenija je uspešna ali se izboljšuje pri nekaterih ciljih trajnostnega razvoja, povezanih s *socialno pravičnostjo* (cilji trajnostnega razvoja 1, 3, 7, 8, 10), vendar obstajajo znaki, da se Slovenija oddaljuje od nekaterih ciljnih vrednosti za kakovostno izobraževanje (cilj trajnostnega razvoja 4), poleg tega pa mora dohiteti povprečje EU na področju enakosti spolov (cilj trajnostnega razvoja 5). Slovenija dosega dobre rezultate na področju revščine in osnovnih potreb (cilj trajnostnega razvoja 1). Medtem ko se je delež oseb s tveganjem revščine ali socialne izključenosti povečal s 13,7 % v letu 2023 na 14,4 % v letu 2024, je ta delež še vedno precej nižji od povprečja EU, ki znaša 21 %. Slovenija je izboljšala rezultate pri kazalnikih enakosti spolov, povezanih s pravičnostjo (cilj trajnostnega razvoja 5), vendar ostaja pod povprečjem EU, zlasti glede deleža žensk na višjih vodstvenih položajih, ki je leta 2024 znašal 24,7 %, povprečje EU pa je bilo 32,6 %.

Kakovost izobraževanja (cilj trajnostnega razvoja 4) je nad povprečjem EU, vendar so možne izboljšave. Delež prebivalstva, starega od 25 do 34 let, ki dokonča terciarno izobraževanje, je leta 2024 dosegel 43,1 %, kar je blizu povprečja EU, ki znaša 44,2 %. Glede na raziskavo PISA 2022 približno četrtina učencev iz Slovenije ne dosega minimalne ravni znanja matematike in bralne pismenosti. Čeprav je ta rezultat boljši od povprečja EU, se je uspešnost Slovenije v kategorijah raziskave PISA zmanjšala. Delež mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, se je zmanjšal s 5,4 % v letu 2023

na 5,0 v letu 2024, kar je precej pod povprečjem EU, ki znaša 9,3 %, vendar ostaja višji od 4,0 %, doseženih leta 2022.

Slovenija je uspešna pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja, povezanih z *makroekonomsko stabilnostjo* (cilja trajnostnega razvoja 8, 16), in čeprav se izboljšuje, mora dohiteti povprečje EU pri „partnerstvih za doseganje ciljev“ (cilj trajnostnega razvoja 17). Prav tako dosega dobre rezultate pri kazalnikih, ki merijo zaposlenost (cilj trajnostnega razvoja 8). V primerjavi s povprečjem EU je nizek zlasti delež mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljajo (7,6 % v letu 2024; povprečje EU: 11,0 %). Tudi stopnja dolgotrajne brezposelnosti je pod povprečjem EU (1,1 % v letu 2024; povprečje EU: 1,9 %).

Kar zadeva cilj trajnostnega razvoja 16 (mir, pravičnost in močne institucije), se je zaznana neodvisnost pravosodnega sistema v Sloveniji povečala z 39 % v letu 2019 na 45 % v letu 2024, vendar ostaja pod povprečjem EU, ki znaša 52 %. Nasprotno se je delež prebivalstva, ki poroča o kaznivih dejanjih, nasilju ali vandalizmu na svojem območju, zmanjšal s 7,3 % leta 2020 na 6,8 % leta 2023, kar je boljši rezultat od povprečja EU, ki znaša 10,0. Kar zadeva „partnerstva za doseganje ciljev“ (cilj trajnostnega razvoja 17), se Slovenija izboljšuje, saj se je na primer bruto dolg sektorja država z 68,4 % BDP v letu 2023 zmanjšal na 67,0 % BDP v letu 2024. Vendar je njena uradna razvojna pomoč v letu 2023 znašala le 0,29 % BND, kar je precej pod povprečjem EU, ki znaša 0,56 %.

Ker so cilji trajnostnega razvoja krovni okvir, so vse povezave z zadevnimi cilji trajnostnega razvoja pojasnjene ali prikazane z ikonami v drugih prilogah.

Slovenija se sooča s strukturnimi izzivi na številnih področjih politike, kot so opredeljeni v specifičnih priporočilih za države, naslovljenih na državo v okviru evropskega semestra. Med drugim se nanašajo na spretnosti in izobraževanje, davčno upravo, zdravstveno varstvo, energijo iz obnovljivih virov ter infrastrukturo, promet in trg dela.

Komisija je ocenila specifična priporočila za državo za obdobje 2019–2024, pri čemer je upoštevala dosedanje ukrepe politike, ki jih je sprejela Slovenija, ter zaveze iz načrta za okrevanje in odpornost. Slovenija je na tej stopnji dosegla vsaj „določen napredek“ pri 82 % specifičnih priporočil za državo ([217]) in „omejen napredek“ pri 18 % teh priporočil (tabela A16.2).

Instrumenti financiranja EU Sloveniji zagotavljajo znatna sredstva s podpiranjem naložb in strukturnih reform za povečanje konkurenčnosti, okoljske trajnostnosti in socialne pravičnosti, hkrati pa pomagajo pri reševanju izzivov, opredeljenih v specifičnih priporočilih za državo. Poleg 2,7 milijarde EUR sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost v obdobju 2021–2026 je s Skladi kohezijske politike EU ([218]) Sloveniji zagotovljeno 3,2 milijarde EUR (kar skupaj z nacionalnim sofinanciranjem znaša 4,5 milijarde EUR) za obdobje 2021–2027 ([219]) za spodbujanje regionalne konkurenčnosti in rasti. Podpora iz teh instrumentov skupaj predstavlja približno 9,3 % BDP za leto 2024 ([220]). Prispevek teh instrumentov k različnim ciljem politike je predstavljen v grafih A16.1 in A16.2. Ta znatna podpora dopolnjuje financiranje, zagotovljeno Sloveniji v okviru večletnega finančnega okvira za obdobje 2014–2020, s katerim so se financirali projekti do leta 2023 in je imelo znatne koristi za gospodarstvo in slovensko družbo. Izbor projektov v okviru programov kohezijske politike za obdobje 2021–2027 se je pospešil, čeprav je treba znaten obseg naložb še mobilizirati.

Slovenski načrt za okrevanje in odpornost vsebuje 50 naložb in 36 reform za spodbujanje trajnostne rasti in digitalnega prehoda. Leto pred koncem časovnega obdobja mehanizma za okrevanje in odpornost izvajanje dobro napreduje, saj je bilo izplačanih 40,9 % sredstev. Slovenija je doslej izpolnila 32 % mejnikov in ciljev iz svojega načrta za okrevanje in odpornost ([221]). Potrebna so prizadevanja za zagotovitev dokončanja vseh ukrepov načrta za okrevanje in odpornost do 31. avgusta 2026. Slovenija se pri izvajanju načrta za okrevanje in odpornost sooča z izzivi. Naložbe so zelo skoncentrirane proti koncu obdobja izvajanja, kar lahko povzroči znatne izzive glede zmogljivosti na različnih ravneh, zato jim je treba nameniti posebno pozornost.

Slovenija prejema tudi sredstva iz več drugih instrumentov EU, vključno s tistimi iz tabele A16.1. Zlasti skupna kmetijska politika (SKP) Sloveniji zagotavlja prispevek EU v višini 1,2 milijarde EUR v okviru strateškega načrta SKP za obdobje 2023–2027 ([222]). V okviru instrumenta InvestEU, podprtega z jamstvom EU, so bile sklenjene pogodbe za 97 milijonov EUR ([223]), s čimer se je izboljšal dostop do financiranja za bolj tvegane operacije v Sloveniji.

([217])17 % specifičnih priporočil za državo za obdobje 2019–2024 je bilo v celoti izvedenih, 18 % jih je bilo izvedenih v veliki meri, pri 47 % pa je bil dosežen določen napredek.

([218])V obdobju 2021–2027 skladi kohezijske politike vključujejo Evropski sklad za regionalni razvoj, Kohezijski sklad, Evropski socialni sklad plus in Sklad za pravični prehod. Informacije o kohezijski politiki, vključene v to prilogo, temeljijo na sprejetih programih s presečnim datumom 5. maja 2025.

([219])Podatek ne upošteva programov evropskega teritorialnega sodelovanja.

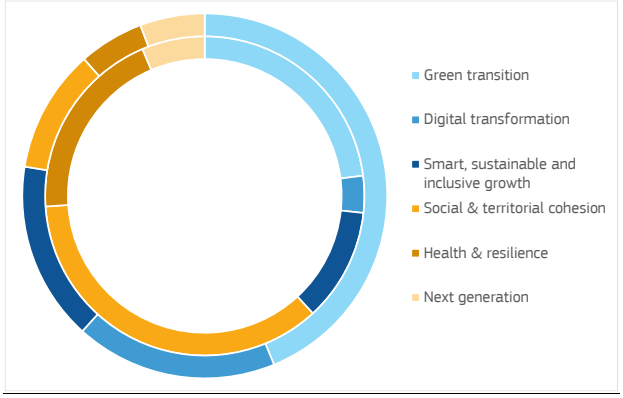
([220])Financiranje v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost vključuje tako nepovratna sredstva kot posojila, če je ustrezno. Podatki o BDP temeljijo na podatkih Eurostata za leto 2024.

([221])Slovenija je do sredine maja 2025 predložila tri zahtevke za plačilo.

([222])Pregled uradno odobrene strategije Slovenije za izvajanje skupne kmetijske politike EU na nacionalni ravni je na voljo na: https://agriculture.ec.europa.eu/cap-my-country/cap-strategic-plans/slovenia_sl.

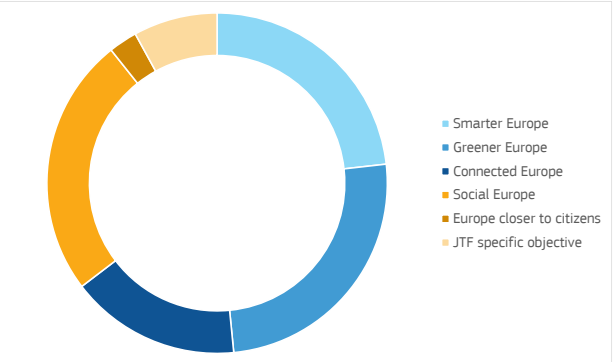
([223])Podatki odražajo stanje na dan 31. 12. 2024.

Graf A16.1: **Porazdelitev sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost v Sloveniji po področjih politike**

(1) Vsak ukrep načrta za okrevanje in odpornost prispeva k doseganju ciljev dveh od šestih stebrov politike mehanizma za okrevanje in odpornost. Primarni prispevek je prikazan v zunanjem krogu, sekundarni prispevek pa v notranjem krogu. Vsak krog predstavlja 100 % sredstev mehanizma za okrevanje in odpornost. Zato skupni prispevek k vsem stebrom, prikazan v tem grafu, znaša 200 % dodeljenih sredstev mehanizma za okrevanje in odpornost.
Vir: Evropska komisija.

Graf A16.2: **Porazdelitev sredstev kohezijske politike po ciljih politike v Sloveniji**

Vir: Evropska komisija.

Skladi kohezijske politike so namenjeni povečanju produktivnosti in konkurenčnosti slovenskih podjetij ter izboljšanju poslovnega okolja. Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR), Kohezijski sklad in Sklad za pravični prehod na primer zagotavljajo podporo skoraj 11 900 podjetjem, 400 malim in srednjim podjetjem (MSP) pa omogočajo vlaganje v nove spretnosti, pomembne za pametno specializacijo, industrijsko tranzicijo in podjetništvo. Naložbe, kot sta nadgradnja superračunalnika Vega na Univerzi v Mariboru na severovzhodu države in Nacionalni inštitut za biologijo v Ljubljani, prispevajo k nadaljnjemu spodbujanju raziskav in inovacij v Sloveniji ter ustvarjajo pozitivne učinke prelivanja na podjetja in tehnološka podjetja. Poleg tega je 406 milijonov EUR iz Evropskega socialnega sklada plus (ESS+) namenjenih podpiranju razvoja spretnosti, vključno z izpopolnjevanjem in izobraževanjem odraslih, da se spretnosti bolje uskladijo s trgom dela, ranljive skupine vključijo na trg dela ter zagotovijo boljše spretnosti za digitalni in zeleni prehod. Financiranje iz ESS+ krepi tudi razvoj socialnega gospodarstva in socialnih inovacij. Izobraževalni sistem, vključno s poklicnim izobraževanjem in usposabljanjem, se dodatno usklajuje s potrebami trga dela, pri čemer se poudarjajo ključne kompetence in digitalne spretnosti. Več kot 62 300 mladih v starosti od 18 do 29 let bo imelo koristi od sistema izobraževanja in usposabljanja, ki bo bolj relevanten za trg dela.

Drugi skladi prispevajo h konkurenčnosti v Sloveniji, na primer z odprtimi razpisi. Z Instrumentom za povezovanje Evrope se financirajo strateške naložbe, na primer v razvoj železniške prometne infrastrukture, ključni infrastrukturni projekti, ki omogočajo povezovanje energetskega trga, razogljičenje energetskega sistema in zanesljivo oskrbo z energijo, ter vzpostavitev trdne in varne najsodobnejše infrastrukture za povezljivost s financiranjem projektov, kot je pametni sistem za odzivanje na izredne razmere in okrevanje. Program Obzorje Evropa podpira raziskave in inovacije, od znanstvenih prebojev do povečanja obsega inovacij, pri čemer sta v Sloveniji glavni prednostni področji podnebje, energija in mobilnost ter digitalno področje, industrija in vesolje. Leta 2024 je Instrument za tehnično podporo Slovenijo podprl pri pregledu in nadgradnji metod in procesov za četrtletni izračun BDP in makroekonomske napovedi. Poleg tega je ta instrument pomagal okrepiti raven finančne pismenosti državljanov in MSP, tudi z razvojem raziskave in izobraževalnih orodij.

Slovenski načrt za okrevanje in odpornost vsebuje tudi ambiciozne ukrepe za izboljšanje poslovnega okolja in konkurenčnosti. V okviru ukrepov, zajetih v zahtevkih za plačilo, predloženih v preteklem letu, so bila nepovratna sredstva dodeljena projektom, namenjenim povečanju naložb in spodbujanju konkurenčnosti poslovnega okolja, ter reformi sistema javnih naročil in reformam za poenostavitev gradbenih postopkov in postopkov prostorskega načrtovanja.

Sredstva EU imajo pomembno vlogo pri spodbujanju zelenega prehoda in okoljske trajnostnosti v Sloveniji v obdobju sedanjega

sedemletnega proračuna EU (tj. večletnega finančnega okvira). Sredstva kohezijske politike za zeleni prehod v Sloveniji znašajo več kot 1 milijardo EUR. Financiranje znatno prispeva k izboljšanju energijske učinkovitosti ter spodbujanju proizvodnje energije iz obnovljivih virov in uvajanju pametnih energetskih sistemov z dodatno proizvodno zmogljivostjo za energijo iz obnovljivih virov 614 MW. Infrastruktura za protipoplavno zaščito je v središču ukrepov za blažitev podnebnih sprememb, pri čemer se poudarjajo trajnostne sonaravne rešitve v vseh večjih rečnih strugah. Sklad za pravični prehod zagotavlja podporo sistemu daljinskega ogrevanja v Šaleški dolini pri prehodu z odvisnosti od premoga na obnovljive vire energije, da bi se dosegla 100-odstotna trajnostna oskrba s toploto za 35 000 prebivalcev v regiji in lokalno industrijo. V strateškem načrtu SKP Slovenije je 58 % proračuna za razvoj podeželja (skoraj 320 milijonov EUR) in 15 % proračuna za neposredna plačila prek shem za podnebje in okolje (101 milijon EUR) namenjenih okoljskim in podnebnim ciljem. Slovenija je prav tako rezervirala 12,1 milijona EUR na leto za ohranjanje biotske raznovrstnosti. To pomeni šestkratno povečanje sredstev SKP za biotsko raznovrstnost v primerjavi s prejšnjim programskim obdobjem 2014–2022.

Slovenski načrt za okrevanje in odpornost, vključno s poglavjem REPowerEU, vsebuje celovit sklop reform in naložb za zeleni prehod. Ukrepi, zajeti v zahtevku za plačilo, predloženem lansko leto, vključujejo: (i) začetek veljavnosti zakona o alternativnih gorivih v prometu; (ii) dokončanje izbora naložbenih projektov za ozelenitev izobraževalne infrastrukture in (iii) začetek veljavnosti prepovedi uporabe fosilnih goriv za ogrevanje novogradenj.

Spodbujanje pravičnosti, socialne kohezije in izboljšanje dostopa do osnovnih storitev so med ključnimi prednostnimi nalogami financiranja EU v Sloveniji. Sredstva ESRR se na primer namenjajo povečevanju zmogljivosti zdravstvenih ustanov za 123 000 ljudi na leto. Poleg tega ESS+ zagotavlja 94 milijonov EUR za boj proti revščini z razvojem socialnih kompetenc in novih spretnosti. To vključuje ukrepe za socialno vključevanje oseb s posebnimi potrebami in ranljivih skupin. Ti ukrepi bodo koristili skoraj 11 000 brezposelnim in neaktivnim osebam. Poleg tega se podpirajo ukrepi za vključevanje priseljencev v izobraževalni sistem z učenjem jezika za otroke in njihove starše.

Slovenski načrt za okrevanje in odpornost vsebuje več reform in naložb, povezanih s pravičnostjo in socialnimi politikami. Ukrepi, zajeti v zahtevku za plačilo, predloženem lansko leto, vključujejo: (i) dodelitev pogodb za gradnjo novih ustanov za institucionalno oskrbo, da se zagotovijo ustrezne nastanitve za odziv na pričakovano povečanje povpraševanja po institucionalni oskrbi zaradi staranja družbe; (ii) naložbe v reformo izobraževalnega sistema ter naložbe v digitalne in zelene spretnosti za izboljšanje znanja in krepitev trga dela ter (iii) začetek reforme pokojninskega sistema, da bi trg dela pripravili na negativne demografske trende. Instrument za tehnično podporo je okrepil zmogljivost Slovenije za izvajanje strateškega načrtovanja za uravnotežen regionalni razvoj in pravični prehod ter podprl organe v zdravstvenem sektorju pri izvajanju uredbe EU o vrednotenju zdravstvenih tehnologij in izboljšanju presejalnih programov za odkrivanje raka.

Tabela A16.1:**Izbrani skladi EU s sprejetimi dodelitvami – povzetek podatkov (v milijonih EUR)**

Instrument/policy	Allocation 2021-2026		Disbursed since 2021 (1)
RRF grants (including the RepowerEU allocation)	1 612.9		672.5
RRF loans	1 072.4		426.2
Instrument/policy	**Allocation 2014-2020 (2)**	**Allocation 2021-2027**	**Disbursed since 2021 (3)** (covering total payments to the Member State on commitments originating from both 2014-2020 and 2021-2027 programming periods)
Cohesion policy (total)	3 336.9	3 242.1	1 851.4
European Regional Development Fund (ERDF)	1 672.4	1 599.8	985.2
Cohesion Fund (CF)	914.0	718.2	435.9
European Social Fund (ESF, ESF+) and the Youth Employment Initiative (YEI)	750.4	665.4	349.1
Just Transition Fund (JTF)		258.7	81.2
Fisheries			
European Maritime, Fisheries and Aquaculture Fund (EMFAF) and the European Maritime and Fisheries Fund (EMFF)	21.8	23.9	16.9
Migration and home affairs			
Migration, border management and internal security - AMIF, BMVI and ISF (4)	79.1	185.3	66.0
The common agricultural policy under the CAP strategic plan (5)	**Allocation 2023-2027**		**Disbursements under the CAP Strategic Plan (6)**
Total under the CAP strategic plan	1 225.8		309.5
European Agricultural Guarantee Fund (EAGF)	680.7		231.7
European Fund for Agricultural Development (EAFRD)	545.1		77.8

(1) Presečni datum za podatke o izplačilih v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost je 31. maj 2025.
(2) Dodelitve za kohezijsko politiko za obdobje 2014–2020 vključujejo odobritve REACT-EU, za katere so bile obveznosti prevzete v obdobju 2021–2022.
(3) Ti zneski se nanašajo samo na izplačila, izvršena od leta 2021 naprej, in ne vključujejo plačil državi članici pred letom 2021. Zato ti podatki ne zajemajo vseh plačil, ki ustrezajo dodelitvi za obdobje 2014–2020. Presečni datum za podatke o izplačilih v okviru ESPRA in ESPR je 29. april 2025. Presečni datum za podatke o izplačilih v okviru skladov kohezijske politike, Sklada za azil, migracije in vključevanje (AMIF), Instrumenta za finančno podporo za upravljanje meja in vizumsko politiko (BMVI) in Sklada za notranjo varnost (ISF) je 5. maj 2025.
(4) AMIF – Sklad za azil, migracije in vključevanje; BMVI – Instrument za finančno podporo za upravljanje meja in vizumsko politiko; ISF – Sklad za notranjo varnost.
(5) Odhodki zunaj strateškega načrta SKP niso vključeni.
(6) Presečni datum za podatke o izplačilih v okviru EKSRP je 5. maj 2025. Informacije o izplačilih v okviru EKJS temeljijo na izjavah držav članic do marca 2025. Izplačila za neposredna plačila (EKJS) so se začela leta 2024.
Vir: Evropska komisija.

Tabela A16.2:**Zbirna tabela specifičnih priporočil za Slovenijo za obdobje 2019–2024**

Slovenia	Assessment in May 2025	Relevant SDGs
2019 CSR 1	**Some progress**	
Achieve the medium-term budgetary objective in 2020.	No longer relevant	SDG 8, 16
Adopt and implement reforms in healthcare	Some progress	SDG 3
and long-term care that ensure quality, accessibility and long-term fiscal sustainability.	Substantial progress	SDG 3
Ensure the long-term sustainability and adequacy of the pension system, including by adjusting the statutory retirement age restricting early retirement and other forms of early exit from the labour market.	Substantial progress	SDG 8
Increase the employability of low-skilled and older workers by improving labour market relevance of education and training, lifelong learning and activation measures, including through better digital literacy.	Some progress	SDG 4, 8
2019 CSR 2	**Some progress**	
Support the development of equity markets.	Some progress	SDG 8, 9
Improve the business environment by reducing regulatory restrictions and administrative burden.	Some progress	SDG 8, 9
Improve competition, professionalisation and independent oversight in public procurement.	Some progress	SDG 9
Carry out privatisations in line with the existing plans.	Substantial progress	SDG 9
2019 CSR 3	**Some progress**	
Focus investment-related economic policy on research and innovation,	Some progress	SDG 9, 10, 11
low carbon and energy transition,	Some progress	SDG 7, 9, 10, 11, 13
sustainable transport, in particular rail, and	Some progress	SDG 10, 11
environmental infrastructure, taking into account regional disparities.	Some progress	SDG 6, 10, 11, 12, 15
2020 CSR 1	**Some progress**	
Take all necessary measures, in line with the general escape clause of the Stability and Growth Pact, to effectively address the COVID-19 pandemic, sustain the economy and support the ensuing recovery. When economic conditions allow, pursue fiscal policies aimed at achieving prudent medium-term fiscal positions and ensuring debt sustainability, while enhancing investment.	No longer relevant	SDG 8, 16
Ensure the resilience of the health and long-term care system, including by providing the adequate supply of critical medical products and addressing the shortage of health workers.	Some progress	SDG 3
2020 CSR 2	**Substantial progress**	
Mitigate the social and employment impact of the COVID-19 crisis, including by providing adequate income replacement and social protection,	Full Implementation	SDG 1, 2, 8, 10
enhancing short-time work schemes and through flexible working arrangements.	Substantial progress	SDG 8
Ensure that these measures provide adequate protection for non-standard workers.	Full Implementation	SDG 1, 2, 8, 10
2020 CSR 3	**Some progress**	
Continue to swiftly implement measures to provide liquidity and financing to businesses and households and	Full implementation	SDG 8, 9
reduce administrative burden.	Some progress	SDG 8, 9
Front-load mature public investment projects and	Substantial progress	SDG 8, 16
promote private investment to support the economic recovery.	Some progress	SDG 8, 9
Focus investment on the green and digital transition, in particular on clean and efficient production and use of energy,	Some progress	SDG 7, 9, 13
environmental infrastructure,	Some progress	SDG 6, 12, 15
sustainable transport,	Some progress	SDG 11
research and innovation, and	Some progress	SDG 9
the rollout of the 5G network.	Some progress	SDG 9
Promote digital capacities of businesses, and	Some progress	SDG 9

(nadaljevanje na naslednji strani)

Tabela (nadaljevanje)

strengthen digital skills,	Some progress	SDG 4
e-commerce and	Limited progress	SDG 9
e-health.	Limited progress	SDG 3
2021 CSR 1	**No longer relevant**	
In 2022, maintain a supportive fiscal stance, including the impulse provided by the Recovery and Resilience Facility, and preserve nationally financed investment.	No longer relevant	SDG 8, 16
When economic conditions allow, pursue a fiscal policy aimed at achieving prudent medium-term fiscal positions and ensuring fiscal sustainability in the medium term.	No longer relevant	SDG 8, 16
At the same time, enhance investment to boost growth potential. Pay particular attention to the composition of public finances, on both the revenue and expenditure sides of the budget, and to the quality of budgetary measures in order to ensure a sustainable and inclusive recovery. Prioritise sustainable and growth-enhancing investment, in particular investment supporting the green and digital transition.	No longer relevant	SDG 8, 16
Give priority to fiscal structural reforms that will help provide financing for public policy priorities and contribute to the long-term sustainability of public finances, including, where relevant, by strengthening the coverage, adequacy, and sustainability of health and social protection systems for all.	No longer relevant	SDG 8, 16
2022 CSR 1	**Some progress**	
In 2023, ensure that the growth of nationally-financed current expenditure is in line with an overall neutral policy stance, taking into account continued temporary and targeted support to households and firms most vulnerable to energy price hikes and to people fleeing Ukraine. Stand ready to adjust current spending to the evolving situation.	No longer relevant	SDG 8, 16
Expand public investment for the green and digital transition and for energy security, including by making use of the RRF, RePowerEU and other EU funds.	Substantial progress	SDG 8, 16
For the period beyond 2023, pursue a fiscal policy aimed at achieving prudent medium-term fiscal positions.	Full Implementation	SDG 8, 16
Ensure the long-term fiscal sustainability of the healthcare and	Limited progress	SDG 3
long-term care systems.	Substantial progress	SDG 3
Introduce compensating measures to finalise the shift from labour taxes, including by rebalancing towards more green and growth-friendly taxes.	Full Implementation	SDG 8, 10, 12
2022 CSR 2		
Proceed with the implementation of its recovery and resilience plan, in line with the milestones and targets included in the Council Implementing Decision of 28 July 2021.	RRP implementation is monitored by assessing RRP payment requests and analysing reports published twice a year on the achievement of the milestones and targets. These are to be reflected in the country reports.	
Submit the 2021-2027 cohesion policy programming documents with a view to finalising their negotiations with the Commission and subsequently starting their implementation.	Progress on the cohesion policy programming documents is monitored under the EU cohesion policy.	
2022 CSR 3	**Some progress**	
Diversify imports of fossil fuels and reduce overall reliance on fossil fuels	Some progress	SDG 7, 9, 13
by accelerating the deployment of renewables, in particular by further streamlining permitting procedures,	Some progress	SDG 7, 8, 9, 13
and strengthening of the electricity distribution network.	Limited progress	SDG 7, 9, 13
Increase implementation of energy efficiency measures, notably in the building sector,	Some progress	SDG 7
electrification of the transport sector,	Limited progress	SDG 11
and by ensuring that energy infrastructure and interconnections have sufficient capacity.	Substancial progress	SDG 7, 9, 13
2023 CSR 1	**Substantial progress**	
Wind down the energy support measures in force by the end of 2023 using the related savings to reduce the government deficit. Should renewed energy price increases necessitate support measures, ensure that these are targeted at protecting vulnerable households and firms, fiscally affordable, and preserve incentives for energy savings.	Substantial progress	SDG 8, 16
Ensure prudent fiscal policy, in particular by limiting the nominal increase in nationally financed net primary expenditure in 2024 to not more than 5.5%.	Full Implementation	SDG 8, 16
Preserve nationally financed public investment and ensure the effective absorption of RRF grants and other EU funds, in particular to foster the green and digital transitions.	Full Implementation	SDG 8, 16

(nadaljevanje na naslednji strani)

Tabela (nadaljevanje)

For the period beyond 2024, continue to pursue a medium-term fiscal strategy of gradual and sustainable consolidation, combined with investments and reforms conducive to higher sustainable growth, to achieve a prudent medium-term fiscal position.	Full Implementation	SDG 8, 16
Ensure the long-term fiscal sustainability of the healthcare and	Limited progress	SDG 3
long-term care systems	Substantial progress	SDG 3
Rebalance tax revenues towards more growth-friendly and sustainable sources.	Limited progress	SDG 8, 10, 12
2023 CSR 2		
Ensure an effective governance structure and strengthen the administrative capacity to allow for a swift and steady implementation of its recovery and resilience plan. Swiftly finalise the REPowerEU chapter with a view to rapidly starting its implementation. Proceed with the speedy implementation of cohesion policy programmes, in close complementarity and synergy with the recovery and resilience plan.	RRP implementation is monitored through the assessment of RRP payment requests and analysis of the bi-annual reporting on the achievement of the milestones and targets, to be reflected in the country reports. Progress with the cohesion policy is monitored in the context of the Cohesion Policy of the European Union.	
2023 CSR 3	**Some progress**	
Continue efforts to diversify gas imports and reduce overall reliance on fossil fuel	Some progress	SDG 7, 9, 13
by accelerating the deployment of renewables, in particular by further simplifying and shortening the permitting procedures, and	Some progress	SDG 7, 8, 9, 13
strengthening the electricity grid, as well as improving its management, including through digitalisation.	Limited progress	SDG 7, 9, 13
Increase the implementation of energy efficiency measures, in particular in the building sector,	Some progress	SDG 7
promote the electrification of the transport sector, and	Limited progress	SDG 11
step up policy efforts aimed at the provision and acquisition of skills and competences needed for the green transition	Limited progress	SDG 4
2024 CSR 1	**Substantial progress**	
Submit the medium-term fiscal-structural plan in a timely manner.	Full Implementation	SDG 8, 16
In line with the requirements of the reformed Stability and Growth Pact, limit the growth in net expenditure in 2025 to a rate consistent with inter alia, putting the general government debt on a plausibly downward trajectory over the medium term and maintaining the general government deficit below the 3% of GDP Treaty reference value.	Full Implementation	SDG 8, 16
Ensure the fiscal sustainability of social protection and rebalance tax revenues towards more growth-friendly and sustainable sources.	Some progress	SDG 8,16
Improve the efficiency of public spending by carrying out spending reviews and through better management of public investment.	Some progress	SDG 8, 16
2024 CSR 2		
Strengthen administrative capacity to manage EU funds, accelerate investments and maintain momentum in the implementation of reforms. Address relevant challenges to allow for continued, swift and effective implementation of the recovery and resilience plan, including the REPowerEU chapter, ensuring completion of reforms and investments by August 2026. Accelerate the implementation of the cohesion policy programmes. In the context of their mid-term review, continue focusing on the agreed priorities, while considering the opportunities provided by the Strategic Technologies for Europe Platform initiative to improve competitiveness.	RRP implementation is monitored through the assessment of RRP payment requests and analysis of the bi-annual reporting on the achievement of the milestones and targets, to be reflected in the country reports. Progress with the cohesion policy programming is monitored in the context of the Cohesion Policy of the European Union.	
2024 CSR 3	**Some Progress**	
Strengthen competitiveness by boosting skills levels further, ensuring that the ongoing curricula reform also helps strengthen basic skills,	Limited progress	SDG 4
by addressing labour shortages, and	Substantial progress	SDG 8
by promoting business dynamism and the creation of high-growth companies by improving the conditions for venture capital investment and institutional investors as well as investments in research, development and innovation.	Some progress	SDG 9, 8

Vir: Evropska komisija.

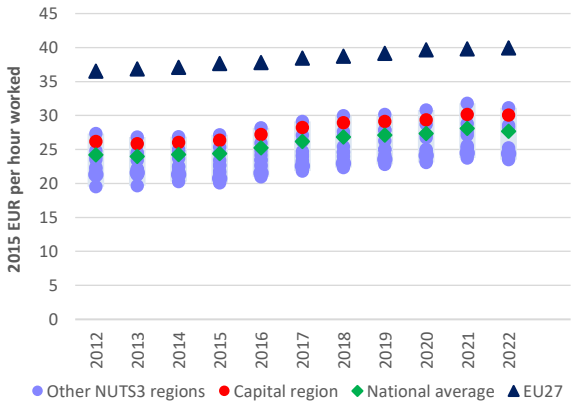
Ugodne makroekonomske razmere in trend naraščanja regionalne produktivnosti ponujajo priložnost za teritorialno kohezijo in konkurenčnost v Sloveniji. V nekaterih regijah so stanovanjske nepremičnine cenovno dostopne, vendar visoka raven prevoza na delo predstavlja izzive za trajnostni promet. S postavitvijo infrastrukture za zaščito pred poplavami in postopnim opuščanjem premoga bi lahko slovenske regije srednjeročno postale bolj zelene in pravičnejše.

Slovensko gospodarstvo še naprej beleži trdno rast, saj je rast BDP na prebivalca v obdobju 2022–2024 v povprečju znašala 1,8 %. Ta trend naj bi se v letih 2025 in 2026 odločno nadaljeval, kar ustvarja ugodno okolje za reševanje trajnih regionalnih izzivov. Regionalne gospodarske razlike v Sloveniji so še vedno velike. Leta 2023 je BDP na prebivalca (po standardu kupne moči (SKM)) na nacionalni ravni znašal 92 % povprečja EU. Zlasti je bil visok v Osrednjeslovenski regiji, in sicer je znašal 136 % povprečja EU, kar je 2,7-krat več kot v Zasavski regiji (50 %). BDP na prebivalca je v obalno-kraški regiji na skrajnem jugozahodu znašal 87 %, v pomurski regiji na skrajnem severovzhodu pa 62 %.

Konkurenčnost

Vrzel v zvezi s produktivnostjo med vzhodno in zahodno Slovenijo, ki vključuje Osrednjeslovensko regijo, se je zmanjšala. V obdobju 2013–2022 je bila letna rast produktivnosti na opravljeno uro v zahodni Sloveniji (1,4 %) nekoliko višja kot v vzhodni Sloveniji (1,2 %). Ta razlika je manj izrazita kot gibanje BDP na prebivalca v istem obdobju. Obe regiji sta bili v tem obdobju nad povprečjem EU (0,9 %). Ta zagon je priložnost za nadaljnje dohitevanje povprečne ravni produktivnosti v EU. V letu 2022 je znašal BDP na prebivalca v Osrednjeslovenski regiji 94 % povprečnega BDP v EU (po standardu kupne moči) na opravljeno uro, medtem ko je v Pomurski regiji znašal 71 %, v Primorsko-notranjski pa 72 %.

Graf A17.1: **Produktivnost dela na opravljeno uro**

Enota: Realni BDP na opravljeno uro (v EUR, cene iz leta 2015).
Vir: ARDECO (JRC).

Trend v Sloveniji na področju raziskav in inovacij je v vzponu, kar ustvarja dodaten zagon in priložnosti za regije. Slovenija je v letu 2024 ostala zmerna inovatorka, indeks uspešnosti na področju raziskav in inovacij pa je znašal 91 % povprečja EU. Čeprav ta rezultat Slovenijo uvršča nad povprečje drugih zmernih inovatork (84,8 %), je njen napredek počasnejši od povprečja EU (glej Prilogo 3). V regionalnem sistemu inovacijskih kazalnikov (raven NUTS 2) v letu 2023 je bila zahodna Slovenija uvrščena med močne inovatorke (114) z zelo visokim indeksom mednarodnih znanstvenih objav (377), vzhodna Slovenija (92) pa med zmerne inovatorke z visokim indeksom vseživljenjskega učenja (167). Med 15-letnimi dijaki obstaja vrzel v uspešnosti na področju temeljnih spretnosti (matematika, branje in naravoslovje) med podeželskimi in mestnimi šolami ([224]).

Slovenske regije se ponašajo z učinkovitimi institucionalnimi okviri z nedavnimi izboljšavami kakovosti lokalnega upravljanja. Čeprav še vedno obstajajo možnosti za izboljšave v vseh slovenskih regijah, na primer pri digitalizaciji uprave (glej Prilogo 6), je iz najnovejše raziskave NUTS 2 iz leta 2021 o zaupanju v lokalne organe razvidno, da se je Slovenija v primerjavi z letom 2017 na lestvici držav EU-27 povzpela za tri mesta. Kazalniki so vključevali kakovost, nepristranskost in stopnjo korupcije v upravi. Vzhodna Slovenija je ena od samo treh

([224]) Program mednarodne primerjave dosežkov učencev 2022 – Slovenija.

Tabela A17.1:**Izbrani kazalniki na regionalni ravni v Sloveniji**

	GDP per head (PPS)	Real GDP per head growth	Productivity - GDP per person employed (PPS)	Real productivity growth (per person employed)	Productivity - GDP per hour worked (PPS)	Real productivity growth (per hour worked)	Population growth	Unemploy-ment rate	CO2 emissions from fossil fuels per head
	Index EU-27 = 100	Average annual % change	Index EU-27 = 100	Average annual % change	Index EU-27 = 100	Average annual % change	Average annual change per 1000 residents	% of labour force	tCO2
	2023	2014-2023	2023	2014-2023	2022	2013-2022	2014-2023	2024	2022
European Union (27 MS)	100	1.6	100	0.6	100	0.9	1.7	5.9	8.0
Slovenija	92	2.7	85	1.3	84	1.4	3.0	3.7	8.7
Vzhodna Slovenija	73	2.5	77	1.3	76	1.2	1.5	4.1	10.6
Zahodna Slovenija	112	2.8	92	1.2	91	1.4	4.7	3.3	6.5

Vir: Eurostat in JRC.

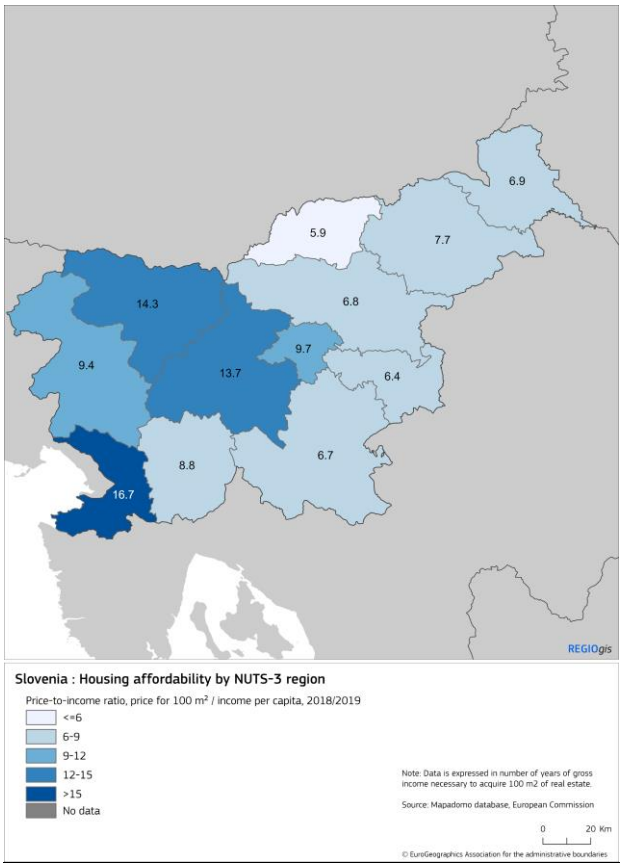
manj razvitih regij v novih državah članicah, ki dosegajo rezultate nad povprečjem EU. Zahodna Slovenija, vključno z osrednjeslovensko regijo, pa se uvršča med regije, ki so primerljive z bolj razvitimi regijami drugod v EU in so naredile najbolj opazen preskok ([225]). Sedanja reforma Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja v Sloveniji je priložnost za nadaljnje povečanje zaupanja ljudi v lokalno upravo, ne glede na to, kje živijo.

Socialna pravičnost

Cenovna dostopnost stanovanjskih nepremičnin v Sloveniji se med regijami močno razlikuje, kar po eni strani nudi priložnosti, po drugi strani pa veča razlike. Razlike v cenah stanovanjskih nepremičnin za nekatere regije v Sloveniji pomenijo njihovo prednost. V najsevernejši alpski regiji, tj. na Koroškem, povprečno gospodinjstvo potrebuje 5,9 leta povprečnega letnega dohodka za plačilo 100 m^2 stanovanja (razmerje med ceno stanovanjske nepremičnine in dohodkom), medtem ko v obalni regiji, tj. Obalno-kraški, na jugozahodu razmerje med ceno stanovanjskih nepremičnin in dohodkom dosega 16,7 leta. V skladu z vseevropskim trendom so cene nepremičnin v obalnih regijah običajno veliko višje kot v preostalem delu države, razen v Osrednjeslovenski regiji. Pa tudi tam je razmerje med ceno stanovanjskih nepremičnin in dohodkom nižje (13,7), saj so plače v Ljubljani in okolici relativno najvišje (glej zemljevid A17.1). Kljub tem razlikam se je cenovna dostopnost stanovanjskih nepremičnin poslabšala, saj rast cen stanovanjskih nepremičnin v večini regij presega rast dohodkov. Čeprav so stopnje lastništva stanovanj še vedno visoke, je pomanjkanje cenovno dostopnih stanovanjskih nepremičnin, zlasti na mestnih območjih in območjih z velikim povpraševanjem, vse večji izziv, ki kaže na potrebo po ciljno usmerjenih odzivih politike.

([225])Študija GD REGIO, Measuring the Quality of Government at the Sub-National Level and Comparing Results with Previous Studies (Merjenje kakovosti upravljanja na podnacionalni ravni in primerjava rezultatov s predhodnimi študijami).

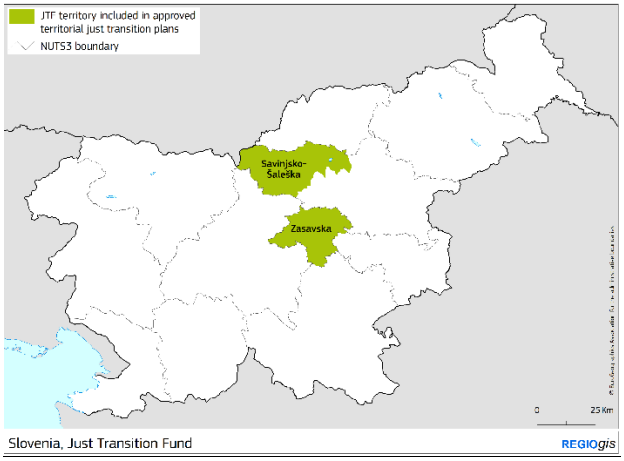
Zemljevid A17.1: **Cene stanovanjskih nepremičnin glede na dohodek, 2019**

Vir: Evropska komisija, Mapadomo.

Razogljičenje proizvodnje energije je za Slovenijo osrednji regionalni izziv, ki ustvarja tako izzive kot tudi priložnosti za preusposabljanje zaposlenih in razvoj obnovljivih virov energije. Po eni strani bosta v Savinjsko-šaleški regiji premogovništvo v Velenju in elektrarna na lignit v Šoštanju postopoma ukinjena najpozneje do leta 2033. Po drugi strani pa se Zasavska regija spopada z dolgotrajnimi izzivi, ki jih prinaša njen prej začeti, vendar še nedokončani prehod s premoga. Izzivi teh dveh regij se osredotočajo na širitev obnovljivih virov energije, gospodarsko diverzifikacijo in ustvarjanje novih zaposlitvenih možnosti. Ti regiji v vzhodni Sloveniji prejemata podporo iz Sklada EU za pravični prehod, ki med drugim spodbuja preusposabljanje delovne sile, nov sistem daljinskega ogrevanja, ki temelji na obnovljivih virih energije, in vodikov center odličnosti (glej zemljevid A17.2).

Zemljevid A17.2: **Območja, ki jih je energijski prehod najbolj prizadel**

Vir: GD REGIO.

Trajnostnost

Slovenske regije so vse bolj izpostavljene podnebnim spremembam, vključno z gozdnimi požari in poplavami (glej tudi Prilogo 9). Katastrofalne poplave avgusta 2023 so v številnih (večinoma severnih) regijah Slovenije povzročile največjo škodo doslej. Vendar je sprejetje protipoplavnih ukrepov, vključno s tistimi, ki jih sofinancira EU, velik izziv za upravo in absorpcijsko sposobnost na vseh ravneh. Sonaravne rešitve bi lahko prispevale k boljšemu obvladovanju poplav okoli vseh rečnih strug v slovenskih regijah (glej zemljevid A17.3) in doseganju ciljev pravil EU o obnovi narave.

Zemljevid A17.3: **Regionalne posledice poplav leta 2023**

Vir: Mednarodna federacija društev Rdečega križa in Rdečega polmeseca.

Regionalne razlike v BDP na prebivalca in cenah stanovanjskih nepremičnin so ustvarile

izzive in priložnosti za trajnostni promet. Razlike med regijami so manj izrazite pri izračunu BDP na zaposlenega. Osrednjeslovenska regija s tega vidika predstavlja 113 % nacionalnega povprečja, regija z najslabšimi rezultati, primorsko-notranjska, pa 84 % (podatki za leto 2023). To je posledica zelo obsežnega dnevnega prevoza na delo v Osrednjeslovensko regijo z večjim številom delovnih mest ([226]) in visokimi cenami stanovanjskih nepremičnin. 90 % vseh prevoženih razdalj v potniškem prometu v Sloveniji se opravi z avtomobilom (povprečje v EU je 83 %). Na to veliko odvisnost vplivajo slabo razvite mestne, medmestne in medregionalne povezave javnega prevoza z velikimi regionalnimi razlikami v infrastrukturi. Regije, kot sta Goriška (648 avtomobilov na 1 000 prebivalcev) in Primorsko-notranjska (623 avtomobilov na 1 000 prebivalcev), imajo na primer višje stopnje motorizacije v primerjavi z nacionalnim povprečjem, ki znaša 579 avtomobilov na 1 000 prebivalcev. Nasprotno pa je v Osrednjeslovenski regiji, ki je nacionalno vozlišče mestnega, medmestnega in medregionalnega javnega prevoza, stopnja motorizacije nižja (555 avtomobilov na 1 000 prebivalcev). Večje naložbe v regionalni javni prevoz in multimodalni mestni prevoz bi lahko prispevale k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov v regijah in spodbudile prehod s cestnega na železniški prevoz, kjer je to mogoče.

Slovenija ima konkurenčno prednost v krožnem gospodarstvu, zlasti pri ravnanju z odpadki in recikliranju. Država od leta 2015 dosega rezultate nad povprečjem EU za recikliranje komunalnih odpadkov. To jo uvršča med osem držav članic (Avstrija, Belgija, Danska, Italija, Luksemburg, Nizozemska in Slovenija), ki so dosegle 50-odstotno ali višjo stopnjo recikliranja. Vendar regionalne razlike ostajajo, saj se stopnja ločeno zbranih odpadkov, ki je ključna za učinkovito recikliranje, med regijami razlikuje, pri čemer je Savinjska leta 2023 dosegla najvišjo stopnjo s 77,5 %, Obalno-kraška pa je zaostajala s 64 %. To ustvarja priložnost za splošno trajnostno ravnanje z odpadki. Ta zagon se lahko uporabi za rešitev regionalnega izziva nezakonitega odlaganja odpadkov na odlagališču v Bukovžlaku blizu Celja, ki je predmet postopka za ugotavljanje kršitev pred Sodiščem.

Slovenske regije se soočajo z velikimi izzivi na področju čiščenja odpadnih voda, pri čemer slabše rezultate dosega zlasti Osrednjeslovenska regija. Splošno izvajanje direktive EU o čiščenju komunalne odpadne vode je napredovalo po vsej Sloveniji. Regije, kot sta Pomurska (100 % odpadnih voda, ki se odvaja iz javnega kanalizacijskega sistema, se očisti v čistilnih napravah) in Obalno-kraška (92 %), že izpolnjujejo standarde iz te direktive, vendar splošna stopnja izvajanja ostaja 61 % (v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 80 %). Trenutno je to predvsem zato, ker naj bi nova čistilna naprava v Ljubljani začela obratovati šele decembra 2026.

([226])Leta 2024 je več kot pol milijona ljudi v Sloveniji, kar je 55,5 % aktivnega prebivalstva, dnevno potovalo na delo v drugo občino. 141 500 ljudi je potovalo na delo v Ljubljano (ki ima 298 000 prebivalcev). Na državni ravni se je delež ljudi, ki potujejo na delo, od leta 2003, ko je znašal 42,3 % (vir: Statistični urad Republike Slovenije), povečal za skoraj tretjino.